

n. hawthorne

casa cu șapte frontoane

biblioteca
bpt
pentru toţi

nathaniel hawthorne

casa cu șapte frontoane

FICȚIUNE

TRADUCERE, PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE
ANTOANETA RALIAN

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

NATHANIEL HAWTHORNE
THE HOUSE OF THE SEVEN GABLES
THE NEW AMERICAN
LIBRARY OF WORLD LITERATURE, INC.

PREFAȚĂ

Curînd după terminarea romanului *Casa cu șapte frontoane*, Nathaniel Hawthorne — ajuns la maturitatea vieții și a gloriei literare — îi scrie prietenului său Horatio Bridge: „După părerea mea, *Casa cu șapte frontoane* e o carte mai bună decît *Litera stacojie*... Simt că anumite părți din ea cuprind tot ce pot eu spera să dau mai bun."

Într-adevăr, deși în ierarhia valorică ulterior stabilită de unii critici *Casa cu șapte frontoane* se clasează în creația lui Hawthorne pe locul al doilea — fiind totuși considerată, cu excepția *Literei stacojii* și a lui *Moby Dick* de Melville, drept cel mai bun roman scris înainte de apariția lui Henry James pe firmamentul literaturii americane[1] — autorul a îndrăgit-o mai mult și a simțit că-l reprezintă cu plenitudine.

Pe de o parte, fără a fi propriu-zis autobiografic, romanul este cel mai apropiat de lumea fizică și spirituală a lui Hawthorne, evocînd personaje din propria-i genealogie și întîmplări a căror pecete ereditară ajunsese obsesivă pentru el; deci, în ciuda patinei alegorice, proprie întregii opere a lui Hawthorne, povestirea aceasta era cea mai implîntată în realitate, în experiență trăită, din tot ce scrisese pînă atunci. Pe de

[1] Cf. Hyatt H. Waggonner: *Hawthorne — A critical Study*, Harvard University Press, 1955.

altă parte, romanul este o sumă, ori o sinteză, sau poate un *summum* al gîndirii lui Hawthorne, al leit-motivelor sale tematice pe care se înşiră cele peste o sută de povestiri publicate pînă la vremea aceea, inclusiv *Litera stacojie*.

Dar raţiunea capitală pentru care autorul prefera *Casa cu şapte frontoane* constă în sfîrşitul luminos al romanului, în raza de soare, de fericire, de graţie, care străpunge în final tenebrele destinului vindicativ şi implacabil.

Hawthorne apare în general ca un scriitor al întunecimilor, al puritanismului american sumbru şi încruntat, un scotocitor al cavernelor tenebroase ale sufletului omenesc, al tainelor adînc îngropate în beznă şi al păcatului negru care umbreşte viaţa omului, al obscurei amprente a fatalităţii. Într-o spirituală comparaţie cu Goethe, criticul Stanley Geist schiţează astfel setea de întunecime a lui Hawthorne: „Părintele literaturii germane moderne a murit cerînd mai multă lumină ; părintele literaturii americane moderne s-a născut cerînd mai mult întuneric" [1].

Or, în *Casa cu şapte frontoane*, Hawthorne vedea tocmai romanul lui luminos, afirmarea credinţei în putinţa de izbăvire, în triumful binelui sau mai curînd în realitatea binelui, a reînnoirii.

Idee, sau mai bine zis ideal, care va reveni şi în ultimul dintre romanele sale, *Faunul de marmură*. Lui Hawthorne cel sumbru îi plăceau personajele sale luminoase şi-i plăcea să creadă că acestea îl reprezintă cel mai bine. Era riposta inconştientă la întunecimile care i-au marcat viaţa şi cariera.

Nathaniel Hawthorne s-a născut la începutul veacului trecut într-o familie pe care imaginaţia sa, infuzată de ironia fină ce-i era caracteristică, o vedea ca pe o versiune americană a Atrizilor. William Hathorne

---

[1] Stanley Geist, *A preface to Ethan Brand*, Hudson Review, 1952.

(scriitorul avea să-și schimbe mai tîrziu ortografia numelui în *Hawthorne*), fondatorul familiei, ostaș și legiuitor, a venit în America în 1630, o dată cu primii colonizatori puritani emigrați din Anglia, și s-a stabilit la Salem, orașul care a rămas înscris în istoria dramelor fanatismului religios prin celebrele vînători de vrăjitoare. John Hathorne, fiul celui dintîi, judecător la Salem, a avut un rol important în procesele de vrăjitorie din 1652.

Randall Steward, biograful lui Hawthorne, vorbește chiar de existența unei legende a familiei, potrivit căreia una dintre victime ar fi aruncat un blestem asupra judecătorului și a urmașilor săi.

Ideea nedreptății ancestrale și a blestemului ereditar a obsedat încă din copilărie fantezia scriitorului. In schița autobiografică *Vama*, Hawthorne își zugrăvește pregnant străbunii a căror „substanță terestră se amestecase de peste 200 de ani cu țărîna Salemului" : „Figura acelui înaintaș al meu, investită în tradiția familiei cu o întunecată măreție legendară, a fost prezentă în imaginația mea de copil încă din primii ani de care îmi pot aminti... Grav, bărbos, purtînd o mantie neagră și o pălărie țuguiată, acel strămoș a venit de timpuriu în oraș, cu *Biblia* și spada... A fost soldat, legiuitor și jude, a fost epitrop al bisericii și avea toate trăsăturile puritane atît în bine, cît și în rău. A fost de asemenea un neîndurat prigonitor în treburile religioase... Fiul lui a moștenit și el acest spirit de persecuție și s-a remarcat atît de mult în martiriul vrăjitoarelor, încît se poate spune cu drept cuvînt că sîngele acestora a lăsat o pată atît de adîncă, într-adevăr, încît bătrînele lui oase uscate din cimitirul de pe Charter Street trebuie s-o poarte și azi..." [1]

---

[1] N. Hawthorne, *Vama — Litera stacojie* (trad. Eugen Filotti), E.L.U., 1967.

Iată deci sursa neîndoielnică a modelelor colonelului Pyncheon și judecătorului Pyncheon, generatorii tragediei care se consumă în *Casa cu șapte frontoane*, precum și a indelebilei pete de sînge care acuză vinovăția Pyncheonilor, așa cum litera stacojie purtată pe piept de Hester Prynne înfiera păcatul acesteia.

Tarat de o asemenea sumbră și obsedantă ereditate, Nathaniel este crescut și educat în morala întunecată a puritanismului, care, transmutată în artă, va alcătui axa întregii sale creații: corupția, răul, constituie condiția umană; omul s-a născut în corupție ca rod al păcatului originar; este damnat și numai prin grația divinității poate dobîndi mîntuirea. Pentru puritani, lumea este divizată în „aleși" — adică minoritatea puritană care va cunoaște grația divină — și damnați. „Aleșii" sînt cei care și-au arogat dreptul de a le conduce pe așa-zisele vrăjitoare pe Dealul Spînzurătorilor, sau, cu aceeași crudă voluptate a fanatismului, de a o expune pe Hester Prynne la stîlpul infamiei.

Întreaga operă a lui Hawthorne se va revolta împotriva necruțării și intoleranței puritane, a ascetismului religios, a rigidității și lipsei de caritate. Trufia spirituală a strămoșilor săi din epoca „obscurantismului religios și a intoleranței" i se pare unul din cele mai primejdioase păcate.

Și totuși, întreaga sa operă va fi clădită pe sensul culpabilității umane, care e miezul doctrinei puritane.

Obsesia tragică a blestemului ancestral și pecetea rigidă a educației puritane se grefează pe o copilărie tristă și singuratică. O copilărie petrecută în Salemul care, la începutul veacului al XIX-lea, își pierduse strălucirea de odinioară — estompată de dezvoltarea porturilor Boston și New York — și ajunsese un fel de oraș-fantomă „cu strada lui lungă și leneșă care-și plimbă plictiseala în tot lungul peninsulei, cu Dealul Spînzurătorilor și Noua Guinee la un capăt, și o ve-

dere asupra azilului de săraci la celălalt"[1]. (Este ușor recognoscibilă scena unde se desfășoară acțiunea romanului *Casa cu șapte frontoane.)*

Cînd Nathaniel este în vîrstă de patru ani, moartea tatălui său îl lasă în tovărășia unei mame neurastenice și a două surori mai vîrstnice ; un accident la picior, în copilărie, îi provoacă o temporară infirmitate și, timp de doi ani, îl obligă să ducă o viață retrasă, lipsită de bucuria jocurilor copilărești. Nathaniel va deveni un solitar, un izolat, și această izolare se va transforma într-o obsesie, în angoasa alienării care-l va urmări întreaga viață și pe care o va transmite personajelor sale în chip de „păcat capital", pentru care se plătește cu moartea.

După terminarea studiilor la Colegiul Bowdoin, se întoarce în casa mamei sale, la Salem, unde timp de doisprezece ani trăiește cu totul rupt de viață, în deplină izolare, lăsînd să-i dospească înclinațiile literare. E perioada pe care o va numi *„Lonely Chamber"*, încăperea singuratică. Este în primul rînd perioada acumulărilor — nu de experiență, ci livrești. Și poate că tocmai caracterului acestor acumulări se datorește nota artificioasă, construită, a multora dintre scrierile sale și, mai ales, pasceismul său.

Citește frenetic Dante, Walter Scott, Milton și Samuel Johnson (autorul preferat la al cărui loc de naștere va face mai tîrziu un pelerinaj), și al cărui *Rasselas, prințul Abisiniei*, va găsi ecou în multe dintre povestirile și romanele lui Hawthorne. Citește mai cu seamă romane gotice englezești ; acele romane gotice care au adus un suflu atît de înnoitor în creația romanescă a secolului al XVIII-lea, marcînd începutul romantismului englez prin resuscitarea interesului pentru medievalism, pentru ceea ce este misterios, iraţio-

---

[1] N. Hawthorne, *Vama*, op. cit.

nal, esoteric în natură, adică pentru ceea ce un secol de raționalism iluminist ignorase cu desăvîrșire. În acești ani de romantică izolare, Hawthorne învață alchimia transmutării elementelor romanului gotic în alegoriile, parabolele, legendele, povestirile mitico-poetice izvorîte din istoria Noii Anglii, dominată de miturile și spaimele moralei puritane.

Doisprezece ani a trăit Hawthorne „în încăperea singuratică", printre fantomele trecutului, printre umbrele romanelor de mister, căutîndu-și drum prin labirinturile sufletului puritan, prin zonele subterane, „cavernele inimii omenești" cum avea să le numească el mai tîrziu — regiunile obscure ale subconștientului, cum le-am numi azi — printre acele taine cu acțiune ireversibilă ca a legilor naturii, printre fenomenele psihice ajunse la limita paroxistică unde se metamorfozează unele în altele. Aici își va plăsmui personajele stranii ale povestirilor, fiecare dintre ele o proiecție a lui însuși, sau mai curînd a acelor tendințe de care se temea și se dezicea, și pe care le exorciza în eroii săi : estetul steril, spectatorul neputincios al vieții altora, investigatorul rece, științific, al sufletului omenesc, personaj care va apărea de-a lungul întregii sale opere, de la Fanshawe, eroul primei povestiri în care se autoproiectează, pînă la tipul remodelat al lui Holgrave din *Casa cu șapte frontoane,* sau la personajele romanelor neterminate din ultimii ani ai vieții.

Hawthorne a scris mult despre senzațiile tragice și primejdiile izolării. Se simțea, scrie în *Jurnalul* său „întemnițat într-o celulă a cărei cheie fusese pierdută" și tînjea după reintegrarea în „lanțul magnetic al umanității." Multdorita reintegrare se va petrece prin căsătoria, la 38 de ani, cu Sophia Peabody, căsătorie în care vede mîntuirea pentru vina de a se fi exclus din șuvoiul vieții. Încercarea de reintegrare este cu atît mai însuflețită cu cît proaspătul cuplu se mută la Concord,

cuibul entuziaştilor transcendentalişti[1] ai lui Ralph Waldo Emerson. Cu toată prietenia dintre el şi Emerson, Thoreau, Ellery Channing, Margaret Fuller, Hawthorne nu s-a putut lăsa permeabilizat de optimismul rousseauist al acestora şi nici de utopicele reforme sociale preconizate de transcendentalism. Cele două crezuri erau ireconciliabile. Doctrina cardinală a transcendentalismului pornea de la postulatul binelui ca unică existenţă reală în natură şi a irealităţii răului. Răul este o noţiune „privativă", a cărei existenţă se reduce doar la absenţa binelui pozitiv. Or, pentru Hawthorne, răul în natură, ca perpetuare a păcatului originar, este o realitate de netăgăduit.

Din cauza contradicţiilor dintre ei, Emerson nu putea citi operele lui Hawthorne pe care le considera morbide, iar Hawthorne, în ciuda elogiilor publice pe care i le aducea lui Emerson în cartea sa scrisă la Concord în 1846, *Muşchi de pe un vechi prezbiteriu (Mosses from an Old Manse)*, îl socotea pe acesta superficial şi anost. Dintre transcendentalişti s-a apropiat doar de Thoreau care, cu a sa experienţă a întoarcerii în sînul naturii şi a inocenţei, răspundea într-un fel nostalgiei hawthorniene după edenul pierdut, după inocenţa pierdută.

Efortul de reintegrare a lui Hawthorne merge pînă acolo încît petrece cîteva luni în falansterul experimental, organizat pe baze fourieriste de un grup de transcendentalişti, la Brook Farm. Experienţa sa ratată de la Brook Farm va forma materialul romanului *Blithdale Romance* (1852), în care-şi exprimă neîncrederea în reformele utopice.

---

[1] Grupare de scriitori şi filozofi americani care au întemeiat în 1836 „Clubul transcendental" ce urmărea rezolvarea problemelor sociale pe calea autoperfecţionării morale.

Coverdale, eroul romanului, încă una din autoproiecțiile lui Hawthorne, un poet rece, trufaș, spectator al vieții altora, face calea inversă a prințului Rasselas a lui Johnson : în timp ce prințul părăsește Valea Fericită pornind în lume să afle adevărul, Coverdale-Hawthorne părăsește Bostonul lumesc căutînd fericirea în colonia de la Blithedale (nume simbolic avînd în engleza arhaică semnificația de vale fericită). Și Coverdale, ca și prințul, se va întoarce, dezamăgit, de unde a plecat.

Hawthorne, asemenea idolului său Johnson, era prin esență un tradiționalist și se temea de utopia reformelor, de pericolul falselor stabilități și certitudini, al formelor lipsite de conținut. Ironia cu care sînt tratate năzuințele de reformator ale lui Holgrave în *Casa cu șapte frontoane* o dovedește din plin. Dar Hawthorne credea totuși în progres, în progresul social — și aceasta se reflectă în toate diatribele anti-aristocratice și în pledoariile pro-plebee cu care punctează istoria familiei Pyncheon. Credea în progresul tehnic — și e de ajuns să ne amintim de exaltatul elogiu al electricității și al mecanizării căilor de comunicație, rostit de Clifford Pyncheon în tren.

Reintegrarea lui Hawthorne în lanțul magnetic al umanității culminează cu cei aproape șapte ani petrecuți în Anglia, Italia și Franța, ani care-i modifică, îi flexibilizează, îi umanizează viziunea puritană asupra vieții.

După marele pas spre redempțiune făcut în finalul *Casei cu șapte frontoane,* unde admitea virtutea expiatoare a suferinței și forța purificatoare, înnoitoare, a dragostei, în ultimul său roman *Faunul de marmură (The Marble Faun),* scris în 1860, după contactul cu cultura și morala europeană, Hawthorne ajunge chiar să se întrebe dacă păcatul originar, „căderea omului", nu a fost o împrejurare fericită, o necesitate. După

treizeci de ani, în care substructura operei sale a constituit-o răul, culpabilitatea umană, păcatul tăinuit pentru care viața terestră nu poate oferi izbăvire, în această nouă alegorie a paradisului pierdut. Hawthorne începe să se întrebe, dostoievskian, dacă izgonirea din paradis nu a condus cumva omul spre sublimul unui paradis mai real, întrucît numai păcătuind omul devine conștient de natura sa morală și numai suferința îi poate revela adîncurile vieții spirituale, inaccesibile celui lipsit de optica pasiunii și a păcatului consumat.

Ultimii ani de viață, după întoarcerea din Europa, îl sterilizează efortul reintegrator, ca și efortul creator. În mijlocul familiei sale, incapabilă de a-i oferi înțelegerea intelectuală de care avea nevoie, trăiește o solitudine spirituală mai torturantă, probabil, decît solitudinea socială din anii tinereții. Se străduiește cu disperare, ascunzîndu-se de cei ai casei, să împlinească noi scrieri. În cinci ani, acumulează douăzeci și două de studii pentru patru romane care rămîn neterminate. E stăpînit din nou de obsesia originilor, a dramei condiției umane urmărită în trecut pe filiera generațiilor de strămoși din Noua Anglie și a celor din vechea Anglie, pînă la sursa primară a răului, pînă la urma de sînge de pe pragul vreunei vetre ancestrale. Încercări gotice, convenționale, stereotipe, în care se autoparodiază, fiind conștient de acest lucru. Hawthorne-spectatorul a devenit Hawthorne-actorul în propria sa dramă.

Cariera literară a lui Hawthorne a coincis cu anii de declin ai romantismului. În Europa, contemporanii săi Dickens și Thackeray proiectează asupra literaturii lumina directă a realismului critic. Mișcările sociale zguduie valori prestabilite. Evoluționismul lui Darwin și Huxley năruie miturile religioase. Războiul civil sfîșie America.

Vizibilitatea lui Hawthorne se întunecă, nu mai deslușește nimic în tenebrele cavernelor sufletului omenesc.

Detaşarea sa de realităţile înfăţişate i-a determinat pe critici să-l clasifice sub cele mai paradoxale etichete. A fost definit ca puritan şi ca răzvrătit împotriva puritanismului, ca romantic şi antiromantic, transcendentalist şi critic al transcendentalismului, scriitor social-umanist şi estet introvertit, aristocrat şi democrat, realist şi idealist[1]. Şi într-adevăr, Hawthorne a fost o personalitate paradoxală. Se considera un puritan, dar nu s-a dus niciodată la biserică şi dispreţuia scrierile teologice. Cunoştinţele sale de teologie sînt extrase din lecturile istorice, sau din Dante, Spenser şi Bunyan. Îi dispreţuia pe reformatori şi totuşi a luat parte la experienţa de la Brook Farm. A clamat salvarea pe care i-a adus-o căsătoria cu Sophia Peabody, dar în ultimii ani de viaţă a cunoscut în tovărăşia ei cea mai atroce singurătate. Se considera un singuratic şi totuşi era extrem de sociabil cu colegii săi din anii cînd a lucrat ca funcţionar la vama din Boston şi la cea din Salem, cu negustorii din port, cu marinarii şi, căpitanii de vas.

Dar cu toate zbaterile sale, cu toate încercările de a se debarasa de *alter ego*-ul său prin exorcizarea în literatură, Hawthorne n-a putut scăpa de obsesia esteticului rece, de investigatorul ştiinţific, anatomistul sufletului omenesc format în „încăperea singuratică".

El este Fanshawe din nuvela cu acelaşi nume (1828), studentul solitar, talentat, muncit de presimţirea unei morţi premature, înainte de a-şi fi putut împlini opera; el este preotul tînăr (povestirea *Vălul preotului* din culegerea *Povestiri repovestite* — 1837), care s-a înfăşurat într-un zăbranic negru, drept simbol al „păcatului săvîrşit în gînd sau faptă" ce sălăşluieşte în inima fiecăruia, văl care l-a separat pînă la moarte de „vesela frăţie a semenilor săi şi de iubirea femeii"; el este

---

[1] Cf. Darrel Abel, *American Literature*, Barron's Educational, Series, New York, 1965.

Wakefield din povestirea cu același nume (*Povestiri repovestite* — 1837), cel care-și părăsește soția, rămînînd timp de 20 de ani *incognito* în vecinătate, pentru a investiga, detașat, trăsăturile vieții la care a renunțat — Wakefield pentru care modul de existență cel mai de rîvnit ar fi fost „o prezență spiritualizată plutind, invizibilă, în jurul bărbaților și femeilor... împrumutînd lumină din bucuriile lor și umbră din durerile lor, dar fără a încerca nici o emoție personală" ; el este versiunea remodelată a lui Fanshawe din alegorica povestire *Oaspetele ambițios (Povestiri repovestite)*, talentatul și ambițiosul tînăr găzduit pentru o noapte în casa unui fermier din munți și îngropat de viu de o alunecare de pămînt — despărțit deci în chip absurd de omenire și de viață și împiedicat prin această separație să-și împlinească năzuințele ; e tînărul din *Ospățul de Crăciun (Povestiri repovestite)*, a cărui dramă consta în totala opacitate la viața emoțională, în carența credinței care să-l împingă la participare ; e Coverdale din *Blithdale Romance* care trage cu ochiul pe fereastră, observînd scene din viețile celorlalți ; e Chillingworth din *Litera stacojie*, monstrul moral care se hrănește din chinul altuia, experimentînd cu răceală anihilarea unui suflet, și rupt cu desăvîrșire de orice sursă de viață sau de bine ; e Ethan Brand din nuvela cu același nume (culegerea *Chipul de zăpadă* —1851), omul care colindă lumea întreagă în căutarea „păcatului de neiertat", pentru a-l descoperi în cele din urmă în el însuși.

Pentru Hawthorne — în toate variantele și reprezentările sale literare — păcatul de neiertat constă în secătuirea potențialului emoțional — condiție primordială a participării active, nemijlocite — sau, așa cum formulează Ethan Brand, în răsturnarea echilibrului dintre „minte și inimă", în hipertrofierea gîndirii reci în dauna inimii, pînă cînd aceasta „se usucă — se con-

tractă — împietrește — piere. A încetat să mai ia parte la pulsul universal. Și-a pierdut contactul cu lanțul magnetic al umanității."

Deci, păcatul de neiertat, păcatul pe care Ethan Brand l-a răscumpărat prin moarte, este alienarea, înstrăinarea emoțională. Aceasta este de obicei efectul unei culpabilități tăinuite, al cărei mister, atrăgînd centripetal întreaga atenție a individului, îi rupe orice posibilitate de comunicare cu sursele vitale, și conferă o calitate fantomatică realității exterioare. Ca și Dimmesdale din *Litera stacojie* sau ca Reuben Bourne din povestirea *Înmormîntarea lui Roger Malvin (Povestiri repovestite)*, culpabilul nu are curajul confesiunii expiatoare. Suferă și se autotortureaza pînă la sacrificul de sine în cazul lui Dimmesdale, sau al fiului — prelungire, proiecție a propriei personalități, în cazul lui Reuben Bourne — sacrificiu total, care aduce în sfîrșit izbăvirea.

Una din pricinile abominabile care duc la alienare este trufia, prea marea încredere în forțele proprii, prezumția intelectuală care cutează să violeze misterele naturii și ale sufletului uman pentru urmărirea unor țeluri egocentrice. Este păcatul pe care criticul Hyatt Waggonner îl numește *„libido sciendi"* — lăcomia de a cunoaște — în scopul dominației prin cunoaștere. Savantul Rappaccini, din povestirea *Fiica lui Rappaccini (Mușchi de pe un vechi prezbiteriu)*, în zelul său științific pus în slujba unor scopuri contrare umanității, inoculează treptat doze de otravă în organismul fiicei sale, pînă cînd aceasta ajunge să răspîndească în jur fluide ucigătoare, transformîndu-se în unealta inconștientă a morții ; moare la rîndu-i, cînd bea, deliberat, antidotul preparat de un medic, prieten al omului de care se îndrăgostise. Aylmer, omul de știință din povestirea *Semnul din naștere* (cuprinsă în același ciclu), încearcă să înlăture semnul de naștere care știrbea ar-

monia frumuseții soției sale. Aylmer năzuiește să perfecționeze natura, să extirpe răul atît de indisolubil fuzionat cu binele în natură; întrupează aspirația trufașă a omului de a realiza desăvîrșirea — și încercarea se dovedește fatală.

Hawthorne nu condamnă, obscurantist, năzuința spre cunoaștere, nu damnează mitul faustian — ci doar trufia intelectuală, reflectarea amorală a lăcomiei de a ști. Tot așa cum, cristalizîndu-și opera în jurul tragismului vinovăției, nu se erijează în moralistul care să înfiereze didactic și dogmatic păcatul uman. Hawthorne nu e nici o clipă interesat de moralitate în abstract, așa cum nu e interesat de religie; preocupările sale converg spre experimentul moral, spre reprezentarea psihologică a sensurilor morale; spre analiza reacțiilor psihice în confruntarea cu răul. Ca și Dostoievski, ca Mauriac, urmărește dimensiunea longitudinală, verticală a păcatului, în nebuloasa unei conștiințe introvertite. Așa cum avea să-l caracterizeze criticul și urmașul său literar Henry James: „...el a izbutit printr-un proces miraculos, familiar lui, să spiritualizeze greoaia povară a moralității în însăși substanța imaginației“ [1].

Hawthorne nu îndreaptă un deget acuzator către Hester Prynne, soția adulteră din *Litera stacojie*; Hester nu e o păcătoasă, ci o victimă a intoleranței puritane, o victimă rătăcită în labirintul de bine și rău care e natura. Iar în ce privește vinovăția pastorului Dimmesdale, partenerul de adulter al lui Hester, păcatul acestuia e mult mai puțin substanțial — conform etalonării hawthorniene (dovadă redempțiunea finală) — decît cel al lui Chillingworth, soțul ultragiat, pe care setea de răzbunare îl transformă, ca și pe Ethan Brand, într-un crud violator și experimentator al inimii omenești.

---

[1] Cf. *The Portable Henry James*, New York, The Viking Press, 1963.

Profunda înțelegere și disecare a reacțiilor psihice celor mai subtile face ca personajele negative, reci și ironice, ale lui Hawthorne să fie mult mai convingătoare și mai realizate artistic decît cele pozitive. Femeile maturizate de păcat sînt superioare fecioarelor angelicate, blonde și inocente, cu parfum idilic de eden, care plutesc eterice prin toată opera lui Hawthorne : Zenobia din *Blithdale Romance* e mult mai vie decît pura Priscilla ; Miriam, superba femeie misterioasă din *Faunul de marmură*, face verosimilă ipoteza că prăbușirea omului a fost salutară, în timp ce Hilda, caracterul pur (și puritan) al aceluiași roman, rămîne o convenție, o alegorie. Iar în *Casa cu șapte frontoane*, trufașa Hepzibah Pyncheon este net superioară, ca realizare artistică, lui Phoebe, luminoasa purtătoare a reînnoirii.

Și totuși, față de Hilda care e croită din substanțe spiritualizate, din „esențe“, Phoebe e o vitală, o întruchipare a bunului-simț plebeu, a robusteței morale a oamenilor de la țară. Pentru că în romanul *Casa cu șapte frontoane*, Phoebe este investită cu o dublă misiune redemptivă : morală și socială. Pe plan moral, prin Phoebe se produce izbăvirea de suferință și reintegrarea în circuitul vieții a înstrăinaților Hepzibah și Clifford ; prin fuziunea realizată de Phoebe între familia prigonitorilor Pyncheon și a prigoniților Maule, se pune capăt blestemului ancestral, se joacă, am spune, o festă destinului — se crează o breșă de libertate în lanțul fatalității. Pe plan social, căsătoria lui Phoebe cu Maule poate fi interpretată ca o alegorie a ridicării democrației americane pe ruinele aristocrației vlăguite.

Într-adevăr, *Casa cu șapte frontoane* poate fi și a fost considerat ca romanul în care convingerile democratice ale lui Hawthorne își găsesc afirmarea cea mai explicită. Agonia aristocrației — privită desigur nu ca

o necesitate istorică ci ca una morală — și procesul de democratizare a Americii la începutul secolului al XIX-lea sînt coordonate determinante pentru desfășurarea acțiunii.

Trufașii nobili Pyncheon — legatari ai tuturor păcatelor majore și minore din panoplia hawthorniană, cei atît de izolați încît și casa și-au durat-o mai retrasă față de celelalte locuințe, „din trufie, nu din umilință" — sînt nevoiți să cedeze primatul, puterea și averea urmașilor tîmplarului Maule, cel oropsit de ei. În ce măsură îmburgheziții Maule, stăpîni acum pe putere și pe o avere dobîndită tot pe căi nedrepte (de către judecătorul Pyncheon) vor repeta greșelile nobililor pe care i-au înlăturat, e o întrebare la care nu-i chemat Hawthorne să răspundă.

El urmărește firul unei povești de crimă și pedeapsă, cu efecte prelungite de-a lungul generațiilor „care-și trag seva prin rădăcini străvechi", o poveste a binelui și răului în care, o dată, triumfă binele. Un triumf parțial ; izbăvirea de păcat și suferință nu poate fi deplină, căci, ne spune Hawthorne : „E o realitate și încă una foarte tristă... că nici o mare greșală săvîrșită sau îndurată în răstimpul vieții noastre muritoare nu poate fi cu adevărat reparată". Triumf parțial, în măsura în care Clifford cel frustrat de tinerețe și de fericire, Clifford cel alienat fără voie, nu se va mai putea reintegra în circuitul vieții, asemenea altui mare înstrăinat al literaturii anglo-saxone : întunecatul Jude al lui Thomas Hardy. Tot ce-i poate acorda Hawthorne lui Clifford, în generozitatea optimismului său din finalul romanului, este un calm fragil, un echilibru precar.

Casa cu șapte frontoane este, cum am mai arătat, o cristalizare a tuturor miturilor, angoaselor și obsesiilor care se reiterează în opera lui Hawthorne. Vom

întîlni mitul blestemului și al determinismului trecutului, de sub a cărui putere nu te poți sustrage; trecutul se reeditează ciclic: colonelul Pyncheon se reeditează în judecător, Matthew Maule în Holgrave, Alice Pyncheon (în postura ei mîntuită de trufie) în Phoebe; Hepzibah îl reeditează pe strămoșul ei sărăcit care a deschis o dugheană; morțile violente ale celor trei Pyncheon se repetă aproape identic; judecătorul impulsionat, ca și străbunul său, de același mobil al lăcomiei, reproduce nedreptatea primară, și răsplata e aceeași.

Vom regăsi bineînțeles mitul hawthornian al păcatului adînc tăinuit în străfundurile conștiinței; păcat care duce la desfigurarea morală a judecătorului Pyncheon. Desigur, sînt mereu prezente angoasa alienării (Clifford, Hepzibah) și eforturile ratate de reintegrare, tentate de Clifford în trei rînduri: cererea adresată lui Hepzibah de a merge la biserică, nu pentru a se închina ci pentru a se afla în mijlocul semenilor săi; încercarea dementă de a sări pe fereastră pentru a se înregimenta în rîndurile unei manifestații politice; evadarea ratată din final, fuga cu trenul și participarea delirantă la discuțiile celor din jur.

Mitul paradisului pierdut revine obsesiv: Phoebe și Holgrave transformă grădina Pyncheon într-un nou eden, iar sugestia tînărului de a diviza între ei munca grădinăritului evocă diviziunea pe care Eva i-o sugerează lui Adam în *Paradisul pierdut* al lui Milton; în capitolul intitulat direct *Florile paradisului*, Phoebe și Holgrave pun bazele spirituale ale repopulării pămîntului; florile pe care le descoperă Phoebe în prima dimineață petrecută în casa lui Pyncheon par transplantate din eden, iar lumina e proaspătă ca aceea care a pătruns în chioșcul unde Adam și Eva au luat primul lor mic dejun; grădina devine pentru Clifford „paradisul unui Adam năucit... refugiindu-se din sălbă-

ticia sumbră şi primejdioasă în sînul căreia fusese izgonit adevăratul Adam".

Regăsim în roman şi problema echilibrului dintre intelect şi inimă, în pericol să fie răsturnat în Holgrave, observatorul rece şi ironic — pînă cînd prezenţa salutară a lui Phoebe îi înclină inevitabil balanţa spre inimă — echilibrul în pericol să fi fost răsturnat cîndva în Clifford, cel născut spre a fi un sibarit cu inima îngheţată, şi pentru care nedreapta pedeapsă pe care a suferit-o a purtat în sine şi un germene de expiere.

Este obositor de prezentă contradicţia dintre permanenţa naturii şi caducitatea omului şi a realizărilor sale — vezi casa durată de colonelul Pyncheon pentru a-i adăposti stirpea pe veacuri, ajunsă acum o paragină pe care natura şi-o revendică, cotropind-o de bălării şi înflorindu-i acoperişul cu buchetele Alicei; precum şi contradicţia dintre implacabilitatea morţii şi efemerele ambiţii umane — vezi halucinanta noapte a morţii judecătorului, cînd autorul, cinic, confruntă pînă la saturaţie planurile prezumţioase ale omului cu ilimitata neputinţă a mortului.

Cele cinci personaje principale ale romanului îşi găsesc rude mai îndepărtate sau mai apropiate în galeria de eroi ai lui Hawthorne. Phoebe se plasează în regiunea blondelor izbăvitoare, descinse dintr-o nostalgică Arcadie, şi este poate ceva mai puţin convenţională decît toate celelalte; Holgrave, în afară de faptul că vehiculează teorii de reforme transcendentaliste, a căror inconsistenţă o dovedeşte prin propria lui dezicere de ele şi statornicire pe „bunele baze burghezo-conservatoriste", rămîne la fel de convenţional ca şi Phoebe.

În schimb purtătorii direcţi sau indirecţi ai păcatelor familiei Pyncheon: judecătorul — sînge din sîngele tuturor monştrilor hawthornieni; Clifford — cadavrul ambulant, împiedicat ca şi Fanshawe, să se realizeze de o prematură moarte vie; Hepzibah, complexata, alam-

spune", „se povestește", „legenda grăiește", „poveștile depănate la gura sobei spun că...".

Și totuși romanul lui Hawthorne are o aură de mister, de miraculos, de *suspense*. Această senzație de irealitate provine din insolitul lumii descrise, din nebuloasa în care e învăluit universul lăuntric al personajelor, din atmosfera asfixiantă a spaimelor puritane în care evoluează eroii, cu pasiunile lor inhibate, cu obsesiile lor tragice. Iar lucrurile reale, concrete, pozitive, sînt învăluite în acel nimb straniu, ireal, pe care-l capătă în viziunea omului care suferă. Așa cum, de pildă, lui Hepzibah îi apare ireală obișnuita stradă Pyncheon, privită pe fereastră înainte de a-l chema pe Clifford la confruntarea fatală cu judecătorul. Sau cît de halucinantă, de fantasmagorică, apare scena din noaptea morții judecătorului — scenă alcătuită totuși din elemente aparținînd unei recuzite strict realiste: judecătorul mort în jilț, în noapte, ținînd încleștat în mînă ceasul care continuă să ticăie măsurînd timpul, timpul care pentru judecător a devenit veșnicia; ceasul, singura pată albă în beznă, cramponîndu-se de timp, de mișcare, ca o inimă falsă, mecanică.

Hawthorne își încheie schița autobiografică *Vama* cu cuvintele: „S-ar putea totuși — o, gînd înălțător și triumfal! — ca strănepoții generației actuale să îndrepte uneori un cuget binevoitor spre scriitorașul dintr-o epocă apusă..." [1].

Strănepoții generației lui văd în Nathaniel Hawthorne inițiatorul tradiției mitico-alegorice a romanului american, făuritorul romanului american de explorare psihologică pe care-l vor cultiva mai departe Melville, Henry James și Faulkner.

ANTOANETA RALIAN

---

[1] N. Hawthorne, *Vama*, în vol. *Litera stacojie*, E.L.U., 1967.

TABEL CRONOLOGIC

1804 *4 iulie.* Se naşte la Salem, statul Massachusetts, Nathaniel Hathorne (mai tîrziu, scriitorul îşi va ortografia numele *Hawthorne*).
Este strănepotul maiorului William Hathorne, militar şi legislator puritan, venit din Anglia în rîndul primilor colonişti şi stabilit în Massachusetts în secolul al XVII-lea. Fiul acestuia a fost unul dintre vajnicii acuzatori în procesele de urmărire a vrăjitoriei, care au avut loc la Salem.

1808 Tatăl micului Nathaniel, căpitan de vas, moare de friguri galbene în Guineea Olandeză. Băiatul rămîne în Salem, petrecîndu-şi copilăria în preajma unei mame neurastenice şi a două surori, într-o veche şi sumbră reşedinţă strămoşească.

1813 În timpul unui joc cu mingea, micul Nathaniel suferă un accident şi rămîne infirm pentru o lungă perioadă de timp, pe care o petrece în izolare, cufundat în lecturi.

Citeşte cu pasiune Shakespeare, Milton, Walter Scott, romanele Annei Radcliffe etc.

1816 Familia Hathorne se mută la Raimond, în statul Maine, la o fermă aparţinînd bunicului lui Nathaniel. Cei trei ani petrecuţi în acest sat izolat vor fi consideraţi de Hawthorne drept cei mai fericiţi din viaţa lui. Dar tot aici se formează ceea ce va numi el mai tîrziu „blestematele mele înclinaţii spre solitudine".

1819 Se întoarce la Salem, unde îşi reia şcoala pregătindu-se pentru universitate. Prima producţie literară a lui Hawthorne; redactează revista pentru tineret *The Spectator.*

1821 Se înscrie la colegiul Bowdoin, unde urmează cursurile împreună cu Henry Wadsworth Longfellow, se împrieteneşte cu Franklin Pierce, viitor preşedinte al Statelor Unite şi cu Horatio Bridge.

În Grecia are loc răscoala care duce la proclamarea independenţei ţării.

1822 Apare lucrarea lui Charles Fourier *Tratat despre asociaţia domestică şi agricolă.*

1823 Preşedintele James Monroe adresează Congresului un mesaj cuprinzînd celebra „doctrină Monroe" — declaraţie asupra principiilor de politică externă ale S.U.A. Doctrina Monroe consideră inadmisibilă colonizarea în viitor a teritoriilor americane de către statele europene şi intervenţia acestor state pe continentul american; doctrina exprima opoziţia Statelor Unite faţă de politica intervenţionistă

a Sfintei Alianțe și față de influența crescîndă a Marii Britanii.

1825 După ce termină colegiul, Hawthorne se întoarce la Salem. Timp de doisprezece ani duce o viață de totală izolare în casa mamei și surorilor sale, încercînd să-și cristalizeze cariera literară în pofida dezaprobării rudelor care-l îndemnau spre o profesie mai lucrativă. În acești ani de singurătate, trăiți printre umbrele trecutului, se modelează scriitorul și operele de mai tîrziu.
Scrie culegerea *Seven Tales of my Native Land (Șapte povești din țara mea)*. Neizbutind să găsească un editor care să i le publice, Hawthorne, după un an sau doi, le va arunca în foc.

1828 Apare *Fanshawe*, prima sa operă publicată, inspirată din experiențele vieții studențești. Curînd după apariție, a încercat să adune toate exemplarele de pe piață și să le distrugă.

1829 Charles Fourier publică tratatul *Noua lume industrială și societară.*

1831—1838 Peste douăzeci și cinci de povestiri ale lui Hawthorne apar în almanahuri și magazine.

1836 Emerson publică *Natura* — biblia transcendentalismului american.

1837 Apare culegerea *Twice-Told Tales (Povestiri repovestite)*, prima lucrare importantă

a lui Hawthorne cuprinzînd în parte povestirile publicate prin magazine, cele mai multe sub diverse pseudonime. Apariţia volumului este finanţată fără ştirea lui Hawthorne, de Horatio Bridge.

1838 Hawthorne o cunoaşte pe Sophia Peabody, viitoarea sa soţie, una dintre cele trei fiice ale unei familii de intelectuali din Salem.

Edgar Allan Poe publică *Aventurile lui Gordon Pym.*

1839—1840 Primeşte o slujbă la vama din Boston unde se ocupă cu controlul cărbunelui şi al sării. O dată cu venirea la putere a partidului Whigilor, Hawthorne care era un democrat convins, e nevoit să renunţe la slujbă.

1840 Apar *Baladele* lui Longfellow.

1841 Timp de cîteva luni face parte din colonia de la Brook Farm, organizată de grupul transcendentaliştilor, pe principii fourieriste. Se retrage cînd se convinge că proiectul coloniei este utopic atît din punct de vedere economic cît şi social.

Apare prima serie a *Eseurilor* lui Emerson.

1842 Se căsătoreşte cu Sophia Peabody şi se stabileşte la prezbiteriul din Concord, reşedinţa unor generaţii de clerici puritani, strămoşi şi rude ale lui Ralph Waldo Emerson. La Concord, Hawthorne e înconjurat de discipolii transcendentalismului (Emer-

son, Thoreau, Margaret Fuller etc.), dar nu se lasă cucerit de ideile acestora.
În același an apare o ediție lărgită din *Twice-Told Tales* asupra căreia Poe va scrie o celebră recenzie, conținînd teoria sa despre nuvelă.

1846 Ca rod imediat al popasului său la prezbiteriul din Concord, Hawthorne publică *Mosses form an Old Manse (Mușchi de pe un vechi prezbiteriu).*
În același an se întoarce la Salem unde se angajează ca funcționar vamal, eliberîndu-se temporar de grijile materiale.

Herman Melville publică *Typee.*

1847 Apare *La răscruce de vînturi* de Emily Brontë.

1847—1848 Thackeray publică *Bîlciul deșertăciunilor.*

1848 Au loc revoluțiile burghezo-democratice și burgheze din Franța, Italia, Germania, Imperiul austriac etc.

Apare *Manifestul Partidului Comunist.*

O dată cu revenirea Whigilor la putere, Hawthorne e din nou nevoit să renunțe la slujba de la vamă.

1850 Publică romanul *The Scarlet Letter (Litera stacojie).*

1851 Apare romanul *The House of the Seven Gables (Casa cu șapte frontoane).*
În același an publică și culegerea de povestiri *The Snow Image and Other Twice-*

Told Tales (Chipul de zăpadă şi alte povestiri repovestite).

Apare *Moby Dick* de Melville.

1851—1852 Lovitura de Stat a lui Ludovic Napoleon Bonaparte şi proclamarea sa ca împărat.

1852 Apare *The Blithedale Romance*, roman bazat pe experienţele trăite la Brook Farm — colonia fourieristă.

1853 Vechiul său coleg şi prieten, Franklin Pierce, devine cel de-al paisprezecelea preşedinte al Statelor Unite. Îi încredinţează lui Hawthorne funcţia de consul la Liverpool, post pe care-l va ocupa timp de patru ani. În acest interval călătoreşte mult în Anglia, comparînd viaţa şi societatea de aci cu cele din Noua Anglie.

1854 Apare *Walden de Thoreau.*

1855 Sînt publicate *Cîntul lui Hiawatha* de Longfellow şi *Fire de iarbă* de Whitman.

1858 Mandatul prezidenţial al lui Pierce expirînd, Hawthorne renunţă la funcţia de consul. Rămîne încă doi ani cu familia în Europa, vizitînd Italia şi Franţa.

1859 Darwin publică *Originea speciilor.*

1860 Hawthorne se întoarce în Statele Unite după o absenţă de aproape şapte ani.
Tot atunci apare *The Marble Faun (Faunul de marmură)* roman bazat pe notele şi impresiile sale de călătorie în Italia.

1861 Izbucnește războiul de secesiune care-l zguduie profund. Starea lui de spirit este zdruncinată și în urma unei boli grave contractate de fiica sa, Una, în Europa. Forța creatoare începe să i se stingă.

1864 *19 mai.* Nathaniel Hawthorne moare subit la Plymouth în New Hampshire, unde se afla în vizită la prietenul său Franklin Pierce.
Este înmormîntat la Concord.

Opere apărute pustum:

1868 *The American Notebooks (Însemnări din America).*

1870 *The English Notebooks (Însemnări din Anglia).*

1871 *French and Italian Notebooks (Însemnări din Franța și Italia).*

PREFAȚA AUTORULUI

Cînd un scriitor își subintitulează opera „Ficțiune" se înțelege de la sine că dorește să-și aroge o anumită libertate, atît în ce privește forma cît și conținutul, libertate pe care nu s-ar fi simțit îndreptățit să și-o asume dacă ar fi afirmat că scrie un Roman. Se presupune că acest din urmă gen de literatură tinde spre reflectarea cu o foarte minuțioasă fidelitate nu numai a obișnuitelor vicisitudini ale experienței umane posibile, ci chiar și ale celei probabile. În timp ce ficțiunea, deși în calitatea ei de operă de artă este supusă, în mod rigid, unor legi, și cu toate că ar săvîrși o greșeală de neiertat dacă ar denatura adevărul inimii omenești — are totuși latitudinea de a înfățișa acest adevăr în condiții care țin în bună măsură de alegerea sau de fantezia autorului. Totodată, dacă autorul socotește potrivit, poate dispune în asemenea chip de mijloacele sale de a crea atmosfera, încît intensifică sau adumbrește luminile, adîncește sau sporește umbrele din tabloul zugrăvit. Fără îndoială însă, autorul trebuie să fie îndeajuns de înțelept ca să nu uzeze decît cu moderație de privilegiile mai sus enumerate, și, mai cu seamă, să introducă Miraculosul doar atît cît să

poată fi simțit ca un parfum vag, suav și evanescent, iar nu ca o substanțială porție din hrana cu care își nutrește publicul. Totuși, chiar dacă scriitorul nu ține seama de acest ultim avertisment, nu s-ar putea afirma că săvîrșește o crimă literară. În opera de față, autorul și-a propus — și în ce măsură a izbîndit, din fericire nu este el chemat să aprecieze — să se mențină strict între granițele libertăților sale. Rațiunea pentru care această povestire intră în sfera ficțiunii, constă în încercarea de a lega vremurile de mult apuse cu prezentul care tocmai se furișează pe lîngă noi. Este vorba de o poveste care-și deapănă firul începînd din vremi străvechi, încețoșate în cenușiul depărtărilor și pînă în lumina clară a zilei de azi, răspîndind în juru-i un diafan nimb de legendă, pe care cititorul — după cum îi va fi voia — poate fie să nu-l observe, fie să-l lase să plutească și să învăluie imperceptibil personajele și întîmplările, de dragul unui efect cît mai pitoresc. Se poate ca însăși țesătura povestirii să fie atît de sărăcăcioasă încît să necesite avantajul acestui nimb, dar, în același timp, să-l facă și mai greu de dobîndit.

Mulți scriitori pun deosebit accent pe un țel moral bine definit, afirmînd că în acesta ar consta finalitatea operelor lor. Ca să nu rămînă mai prejos în această privință, autorul s-a înarmat și el cu o morală — și anume, adevărul că nedreptatea săvîrșită de o generație își perpetuează efectele asupra generațiilor următoare și, dezbărată de orice profit vremelnic, devine rău în sine, pur și de nestăpînit; și s-ar simți nespus de îndatorat autorul dacă această ficțiune ar putea convinge omenirea — sau, mă rog, pe orice om în parte — că e o nebunie să rostogolești o avalanșă de galbeni de aur sau de pămînturi dobîndite pe căi necurate

asupra capetelor unor nefericiţi urmaşi, în acest chip schilodindu-i şi zdrobindu-i, pînă cînd poverile îngrămădite asupră-le se vor fărîmiţa şi preface din nou în atomii care le alcătuiesc. Autorul mărturiseşte însă, de bună credinţă, că nu are destulă fantezie încît să se lase amăgit de cea mai firavă speranţă că ar putea convinge pe cineva. Cînd ficţiunile izbutesc să-i înveţe ceva pe oameni, sau să producă vreo prefacere eficientă, aceasta are loc pe calea unui proces mult mai subtil decît cel vizibil. Prin urmare, autorul a socotit că nu merită osteneala de a-şi străpunge povestirea cu o morală ca şi cum ar înţepa-o cu o vergea de fier — sau, mai curînd, ca şi cum ar înfige un ac într-un fluture — şi, în acest fel, să o pustiască de viaţă, făcînd-o să înţepenească într-o postură stîngace şi artificială. Un adevăr măreţ, şlefuit cu măiestrie, cu fineţe şi îndemînare, conturîndu-se tot mai clar la fiecare pas şi încununînd finalul unei opere de fantezie, poate să adauge desigur un plus de glorie artistică povestirii, dar nu devine cu nimic mai adevărat, şi rareori apare mai evident, dacă-i plasat în ultima pagină a cărţii în loc de prima.

S-ar putea ca cititorul să dorească a localiza întîmplările imaginare petrecute în această povestire. Atît cît i-o îngăduie contextul istoric — care, deşi subţiratic a constituit totuşi un element esenţial al planului cărţii — autorul ar fi foarte bucuros să evite orice încercare de această natură. Lăsînd la o parte alte obiecţii, simplul fapt de a stabili un contact pozitiv între imaginile născocite de autor şi realităţile unui anumit moment, ar expune ficţiunea unui soi de criticism inflexibil şi extrem de primejdios. Oricum, n-a stat în intenţia autorului să descrie moravuri locale şi nici

să se lege cîtuşi de puţin de caracteristicile unei comunităţi pentru care nutreşte un respect cuviincios şi o consideraţie firească. Autorul este încredinţat că nu se va socoti drept o insultă de neiertat faptul că a tăiat o stradă care nu încalcă proprietatea nimănui, şi-a însuşit pămînturi care evident nu aparţin nimănui, şi a durat o casă din materiale de mult folosite la zidirea castelelor de nisip Personajele povestirii — cu toate că au pretenţia de a fi considerate de viţă veche şi de strălucită proeminenţă — sînt realmente plăsmuite de autor, sau, în orice caz, plămădite dintr-o compoziţie amestecată de el ; virtuţile lor nu pot stîrni jind, iar cusururile lor nu pot nicidecum contribui să discrediteze venerabilul oraş ai cărui locuitori se cheamă că sînt. De aceea autorul ar fi bucuros dacă — mai cu seamă în privinţa celor mai sus pomenite — cartea ar fi citită pur şi simplu ca o ficţiune, care e mai aproape de norii de pe cer decît de oricare petec de pămînt din comitatul Essex.

Lenox, 27 ianuarie 1851

I

VECHEA FAMILIE PYNCHEON

Cam pe la jumătatea unei străzi lăturalnice dintr-un oraş al Noii noastre Anglii, se ridică o veche casă de lemn, împodobită cu şapte frontoane terminate în unghi ascuţit, îndreptate spre toate punctele zării, şi cuprinzînd între ele un mănunchi de hornuri uriaşe. Strada se numeşte Pyncheon Street ; casa este străvechea reşedinţă a familiei Pyncheon ; iar ulmul bătrîn, cu trunchiul rotofei, sădit drept în faţa uşii, este cunoscut fiecăruia dintre cetăţenii născuţi în acel oraş, drept Ulmul Pyncheon. De cîte ori m-am nimerit şi eu prin locurile acestea, n-am scăpat prilejul să mă abat pe strada Pyncheon, numai de dragul de a trece pe sub umbra celor două antichităţi — ulmul gigantic şi clădirea măcinată de vreme.

Înfăţişarea venerabilei reşedinţe m-a izbit întotdeauna prin asemănarea ei cu un chip omenesc, săpat nu numai de urmele furtunilor şi ale arşiţelor din afară, ci răsfrîngînd totodată scurgerea unui îndelung răstimp de viaţă umană, cu întregul cortegiu de vicisitudini care o însoţesc şi o străbat. Dacă toate acestea ar fi povestite aşa cum s-au petrecut, s-ar închega într-o istorie de loc lipsită de interes şi de învăţăminte, ba mai mult, vădind o

remarcabilă unitate, care ar putea chiar să pară rodul unui meşteşug scriitoricesc. Dar povestea ar cuprinde o înlănţuire de evenimente care s-ar desfăşura pe un răstimp de aproape două veacuri şi care, dacă ar fi istorisite în scris chiar şi cu o cumpănită extindere, tot ar umple filele unui *in folio* mult mai mare, sau ale unui roman într-o serie de fascicole mult mai numeroase decît ar fi prudent şi potrivit pentru analele Noii Anglii pe o perioadă similară. Prin urmare, este absolut necesar să condensăm într-o povestire cît mai scurtă o întindere cît mai mare din tradiţionala istorie în miezul căreia a stat bătrîna reşedinţă Pyncheon, cunoscută şi sub numele de „Casa cu şapte frontoane". Aşadar, după o schiţare sumară a împrejurărilor în care a fost durată clădirea, şi după o privire fugitivă asupra bizarelor ei exterioare, înnegrite de suflarea precumpănitorului vînt de răsărit — descoperind privirii dumneavoastră, ici şi colo, cîte o pată de muşchi verzui pe acoperiş sau pe ziduri — vom trece de-a dreptul la începutul acţiunii propriu zise a povestirii, petrecute într-o epocă nu prea îndepărtată.

Totuşi, vom face o legătură şi cu vremurile de demult — o referire la întîmplări şi personaje date uitării, la moravuri, simţăminte şi gînduri aproape sau cu totul învechite — care, dacă vor fi transpuse aşa cum se cuvine, pe înţelesul cititorului, vor folosi să ilustreze în ce măsură viaţa nouă şi actuală îşi trage seva prin străvechi rădăcini. De aici, de asemenea, poate fi trasă o învăţătură temeinică asupra adevărului prea puţin luat în seamă şi anume că faptele generaţiei în care vieţuim constituie germenele care s-ar putea şi trebuie să dea în vremi viitoare roade sănătoase ori putrede ; că o dată cu sămînţa vremelnicei recolte

culeasă acum şi din care muritorii gîndesc că trag foloase, ei taie inevitabil brazda ce va adăposti o plantă nouă, durabilă, care, cîndva, cu umbra neagră a ramurilor ei s-ar putea să le întunece urmaşii.

Casa cu şapte frontoane, oricît de străveche ar arăta acum, nu este prima clădire pe care a ridicat-o mîna omului civilizat pe locul acela. Strada Pyncheon purta înainte vreme denumirea modestă de aleea Maule, după numele primului proprietar al pămîntului, care avea acolo o căsuţă cu un drumeag în faţă. Un izvor natural cu apă dulce şi răcoroasă — adevărată comoară în acea peninsulă încinsă pe trei părţi de mare, unde-şi făcuse aşezare comunitatea puritanilor[1] — îl îndemnase în vechime pe Matthew Maule să-şi încropească un bordei cu acoperămînt de stuf ţepos, chiar în locul acela, pe atunci destul de îndepărtat de ceea ce se socotea a fi centrul satului. Dar cînd satul crescu prefăcîndu-se în oraş, după trecerea a vreo treizeci sau patruzeci de ani, terenul pe care se afla cocioaba aceea rudimentară deveni foarte de rîvnit în ochii unui personaj proeminent şi puternic, care în virtutea unei cesiuni legale începu să reclame drepturi de proprietate asupra pămîntului, precum şi a unui întins lot învecinat. Reclamantul, colonelul Pyncheon, atîta cît îi putem reconstitui firea din amintirile care s-au păstrat, era înzestrat cu o ambiţie neînfrîntă, ca oţelul. Pe de altă parte, Matthew Maule, cu toate că era un om lipsit de faimă, se încăpăţîna să apere ceea ce socotea a fi dreptul

---

[1] Adepţi ai calvinismului în Scoţia şi Anglia în secolele XVI—XVII caracterizaţi prin lupta intransigentă împotriva catolicismului şi prin morala lor rigidă, adeseori fariseică. Fiind persecutaţi, mulţi puritani au fost nevoiţi să emigreze în America de Nord.

lui; şi timp de cîţiva ani a izbutit să nu dea din mînă acel acru sau doi de pămînt pe care cu truda lui îl smulsese din sălbăticia pădurii virgine şi-l luminase făcîndu-l grădina şi aşezarea sa. Nimeni nu-şi aminteşte să existe vreo mărturie scrisă despre sfada dintre ei. Cunoştinţele noastre în legătură cu întreaga întîmplare izvorăsc în primul rînd din tradiţia orală. Aşadar ar fi prea cutezător şi poate nedrept să riscăm o părere hotărîtă asupra caracterului celor întîmplate; pare să fi existat totuşi o îndoială şi anume dacă pretenţiile colonelului Pyncheon nu erau cumva mult prea largi, cînd încerca să înghită şi măruntele hotare ale gospodăriei lui Matthew Maule. Ceea ce dă puternic temei acestei bănuieli este faptul că disputa dintre cele două părţi potrivnice atît de disproporţionate — şi aceasta într-o vreme în care, oricît am ridica-o în slăvi, influenţa personală trăgea mult mai greu în cumpănă decît acum — a rămas totuşi nesoluţionată ani de zile, şi nu a putut ajunge la un sfîrşit decît o dată cu moartea părţii care ocupa pămîntul jinduit. Chipul în care s-a produs această moarte impresionează în cu totul alt mod minţile noastre astăzi, decît i-a impresionat pe oameni în urmă cu un veac şi jumătate. A fost o moarte care a împroşcat cu înfricoşătoare groază numele umilului stăpîn al bordeiului şi care a făcut să fie privit drept un act cucernic faptul că s-a trecut cu plugul peste mica lui gospodărie, iar locul unde a trăit precum şi amintirea lui au fost şterse cu totul din minţile oamenilor.

Pe scurt, bătrînul Matthew Maule a fost osîndit la moarte pentru vina de vrăjitorie. A fost unul dintre martirii acelei cumplite înşelăciuni, din care, pe lîngă alte învăţături, trebuie trasă şi aceea că oamenii din clasele cu stare, cei care-şi iau misiu-

nea de a fi conducători ai poporului, sînt și ei supuși tuturor păcatelor izvorîte din patimă, ce-au caracterizat vreodată plebea cea mai smintită. Clerici, judecători, oameni de stat — fețele cele mai înțelepte, mai senine, mai cucernice ale vremurilor de atunci — se adunau în cercul cel mai apropiat de spînzurătoare, pregătiți să aplaude cei dintîi fapta sîngeroasă, și să recunoască cei din urmă înșelăciunea mîrșavă căreia i se lăsaseră pradă. Dacă vreunul din actele lor ar putea fi totuși ceva mai puțin înfierat decît celelalte, atunci se poate vorbi de ciudata lipsă de discriminare cu care împilau nu numai pe cei sărmani și vîrstnici, cum se întîmplase în masacrele judiciare din trecut, ci pe toți, fără deosebire de rang ; pe cei de-o obîrșie cu ei, pe frați, pe soții. În mijlocul unui asemenea haos al năruirii, nu-i de loc ciudat că un om lipsit de nume ilustru, cum a fost Maule, a bătut cărarea martirilor pe Dealul Spînzurătorilor, aproape neobservat în șuvoiul tovarășilor săi de suferință. Dar după un timp, cînd exaltarea acelei odioase epoci s-a mistuit, lumea și-a adus aminte cît de puternic a răsunat glasul colonelului Pyncheon în corul general care cerea să fie curățată țara de vrăjitorie ; și nici n-au lipsit șoaptele cum că ar fi existat o înverșunată ură personală în rîvna cu care colonelul a urmărit osîndirea lui Matthew Maule. Era bine știut că victima recunoscuse în purtarea îndîrjită a prigonitorului său amarul pizmei personale și spusese că plătește cu viața pentru bucata lui de pămînt. În momentul execuției — cînd se afla cu ștreangul de gît și în timp ce colonelul Pyncheon, călare, privea cu ochi încruntați scena — Maule i s-a adresat de pe eșafod și a rostit o profeție, care a fost păstrată cuvînt cu cuvînt atît de istorie cît și de tradiția

poveştilor la gura sobei. Astfel a grăit muribundul, cu înfăţişarea sa venită parcă de dincolo de lume, arătînd cu degetul spre chipul neclintit al vrăjmaşului: „Cu sînge o să-i potolească Dumnezeu setea!“

După moartea faimosului vrăjitor, amărîta lui gospodărie n-a mai însemnat decît o pradă uşoară în gheara colonelului Pyncheon. Cînd s-a aflat că acesta are de gînd să dureze o reşedinţă de familie — spaţioasă, masiv încadrată în blăni de stejar şi menită să-i adăpostească stirpea pe mai multe generaţii — chiar pe locul unde în trecut se ridicase bordeiul clădit din buşteni al lui Matthew Maule, s-au stîrnit vorbe, şi sătenii tare au mai clătinat din cap. Fără să dea grai vreunei îndoieli dacă strălucitul puritan se purtase într-adevăr ca un om cu conştiinţă şi integritate în urmăririle judecătoreşti mai sus pomenite, oamenii au început să şuşotească între ei că noua casă va fi zidită pe un mormînt care nu şi-a aflat pacea. Căminul cel nou va cuprinde în el căminul vraciului mort şi îngropat, şi astfel strigoiul aceluia va avea prilej să bîntuie locuinţa şi încăperile în care viitorii miri îşi vor aduce miresele şi unde vor vedea lumina zilei vlăstarele din sîngele lui Pyncheon. Groaza şi urîţenia crimei lui Maule şi nefericita lui osîndă aveau să înnegrească pereţii proaspăt tencuiţi şi să-i îmbîcsească dintru început cu miasmele unei case vechi şi triste. Cum, de ce oare — în timp ce atîta întindere de pămînt din jur zăcea acoperită de frunzişul pădurii virgine — de ce să aleagă colonelul Pyncheon bătătura unei case asupra căreia plutea un blestem?

Dar oşteanul şi judecătorul puritan nu era om pe care să-l clintească din hotărîrea lui bine chibzuită nici teama de strigoiul vraciului şi nici sen-

timentalisme uşuratice, oricum înşelătoare. Dacă i s-ar fi spus că aerul e nesănătos, poate că asta l-ar fi mişcat cît de cît ; dar întîlnirea cu un duh rău, pe proprietatea lui, nu-l înspăimînta. Înzestrat cu un bun simţ masiv şi dur, asemenea unor stînci de granit strînse laolaltă ca în chingi de oţel de voinţa-i dîrză şi neînduplecată, colonelul îşi înfăptuia planul, fără să-şi închipuie măcar că ar putea exista vreo împotrivire. În ce priveşte gingăşia sau scrupulele cu care l-ar fi muncit o sensibilitate mai ascuţită, colonelul, ca şi cei mai mulţi din clasa şi din generaţia lui, era de piatră. Prin urmare, şi-a săpat pivniţa şi a împlîntat temeliile adînci ale reşedinţei lui în acel petec de ţărînă pe care, cu patruzeci de ani în urmă, Matthew Maule îl curăţase de frunzişul mort. Dar s-a petrecut un fapt ciudat, ba chiar unii gîndeau că-i semn rău, şi anume, de îndată ce zidarii au purces la lucru, izvorul de care am pomenit mai înainte şi-a pierdut cu totul prospeţimea de altădată. Fie că adîncimea noii pivniţi i-a tulburat ţîşnirea, fie că pricini mai ascunse stăteau la pîndă în străfunduri, fapt este că apa izvorului Maule, cum continua să i se spună, s-a făcut aspră şi sălcie. Aşa am aflat-o şi acum ; şi oricare bătrînă de prin vecinătate o să întărească mărturia că acei ce-şi astîmpără setea la acest izvor suferă pe urmă de vătămătură.

Cititorul va găsi poate curios următorul fapt : căpetenia dulgherilor care înălţau noua construcţie nu era altul decît fiul însuşi al omului din ale cărui mîini moarte fusese smulsă proprietatea asupra pămîntului. Poate că era cel mai destoinic muncitor din vremea aceea ; sau poate colonelul a judecat că-i va fi de folos, ori poate că alte simţăminte mai bune i-au dat ghes să înlăture făţiş orice urmă de vrăjmăşie dintre el şi

neamul adversarului înfrînt. Dar nici n-ar fi de mirare, ținînd seama de necioplirea și de simțul practic specific epocii, să credem că fiul era gata să cîștige un ban cinstit, sau mai curînd o însemnată cantitate de lire sterline, din punga dușmanului de moarte al propriului său tată. Oricum ar fi fost, Thomas Maule deveni constructorul Casei cu șapte frontoane, împlinindu-și datoria cu atîta conștiinciozitate, încît scheletul de lemn îmbucat de mîinile lui e și astăzi întreg.

Așa a fost clădită casa cea mare. Înfățișarea ei de acum e atît de familiară memoriei scriitorului — întrucît pentru el a constituit încă din anii fragezi un obiect de curiozitate atît ca exemplar al celei mai trainice și mai mărețe arhitecturi aparținînd unei epoci de mult apuse, precum și ca scenă a unor întîmplări mai încărcate poate de semnificație umană decît cele petrecute între zidurile cenușii ale unui castel feudal — atît de familiară, cum ziceam, îi este scriitorului înfățișarea ei măcinată de vreme, încît îi vine nespus de greu să și-o închipuie cu fațada sclipitor de nouă care a răsfrînt pentru prima dată strălucirea soarelui. Impresia pe care casa o face acum, la o depărtare în timp de o sută șaizeci de ani, întunecă în chip inevitabil imaginea, pe care am vrea cu dragă inimă să o evocăm, asupra felului cum arăta în dimineața cînd puritanul de vază a poftit întregul oraș să-i fie oaspete. Urma să aibă loc o sfeștanie, o slujbă sărbătorească și religioasă. Rugăciunea și discursul preacuviosului pastor Higginson, urmate de revărsarea unui psalm țîșnit din gîtlejul întregii comunități, trebuiau făcute mai ușor de înghițit pentru mulțimea de jos prin adaosul de bere, cidru, vin și

rachiu în nestăvilit belşug şi — după cum aduc mărturie anumiţi oameni cu greutate — însoţite de un bou întreg pus la frigare, sau dacă nu chiar întreg, măcar prin ce are boul mai însemnat şi mai gustos, ciozvîrtele şi muşchii mai uşor de mînuit. Leşul unei căprioare, vînată la depărtare de douăzeci de mile, oferise umplutură pentru o plăcintă cît roata carului. Un cod cîntărind şaizeci de pfunzi [1], pescuit în golf, fusese topit în zeama bogată a unei saramuri. Pe scurt, hornul casei celei noi, pufăind fumul de la bucătărie, îmbiba întreg văzduhul cu arome de cărnuri, de păsări, de peşte, savuros condimentate cu mirodenii şi cu ceapă din belşug. Numai mirosul unui asemenea ospăţ, gîdilînd nările oricui, era în sine o invitaţie şi stîrnea pofta de mîncare.

La ora anunţată, pe aleea Maule, sau strada Pyncheon cum era acum mai potrivit să-i spui, mulţimea se îmbulzea, de parc-ar fi fost o turmă de credincioşi în drum spre biserică. Pe măsură ce se apropiau, cu toţii îşi înălţau privirile către impunătorul edificiu care urma să-şi capete locul printre locuinţele omeneşti. Se ridica acolo puţin mai retras faţă de linia celorlalte case, dar retras din trufie nu din umilinţă. Întreaga-i faţadă, cît vedeai cu ochii, era împodobită cu figuri bizare, concepute în grotescul fanteziei gotice, reliefate sau gravate în tencuiala sclipitoare, alcătuită dintr-un amestec de var, pietricele şi cioburi de sticlă, care se aşternea peste scheletul de lemn al pereţilor. Pe toate laturile, cele şapte frontoane săgetau cerul cu vîrfurile lor ascuţite, creînd impresia unei înfrăţiri de edificii, care respirau toate prin craterul unui singur horn uriaş. Prin nume-

[1] Un pfund este egal cu 0,453 kg.

roasele ferestre plumbuite, cu micile lor ochiuri de geam tăiate ca diamantul, lumina soarelui pătrundea în sala mare şi în încăperi, dar primul cat, proiectat mult în afară peste parter, şi la rîndul lui cu mult mai îngust decît catul al doilea, arunca o umbră întunecoasă şi mohorîtă peste odăile de jos. Sub caturile ieşite în afară, erau fixate globuri din lemn încrustat. Vergele de oţel mici şi spiralate înfrumuseţau fiecare dintre cele şapte vîrfuri. Pe porţiunea triunghiulară a frontonului dinspre stradă era un cadran solar, instalat chiar în acea dimineaţă, pe suprafaţa căruia soarele marca trecerea abia a primei ore luminoase dintr-o istorie căreia nu-i era dat să fie prea luminoasă. Pretutindeni, de jur împrejur, erau răspîndite aşchii, cioburi, bucăţi de şindrilă, jumătăţi de cărămidă spartă ; acestea, laolaltă cu pămîntul proaspăt desfundat, în care nu prinsese încă firul ierbii, întăreau impresia de straniu şi de nou, creată de o casă ce trebuia abia să-şi statornicească un rost în miezul zilnicelor preocupări omeneşti.

Intrarea principală, de măreţia aproape a unei uşi de catedrală, se afla în unghiul dintre cele două frontoane din faţă şi era acoperită de un portal deschis, sub adăpostul căruia fuseseră instalate nişte banchete. Pe sub această arcadă treceau acum, ştergîndu-şi de zor picioarele pe pragul încă neîntinat, feţele bisericeşti, sindicii, magistraţii, diaconii, întreaga aristocraţie din oraş şi din ţinut. Tot pe-acolo tropăia şi gloata, la fel de nepăsătoare ca şi mai-marii lor, şi mult mai largă în număr. La intrare stăteau, ca înfipţi, doi feciori, care îndrumau pe unii dintre oaspeţi spre dependinţele vecine cu bucătăria, în timp ce pe alţii îi pofteau în odăile spaţioase — la fel de cuviincioşi faţă de toată lumea, dar cu o scru-

tătoare considerație asupra rangului social al fiecăruia. Veșmintele de catifea, întunecate la culoare dar bogate, coleretele și gulerele înalte cu pliuri țepene, mănușile brodate, bărbile venerabile, expresia și ținuta autorității făceau ca pe vremea aceea gentilomii de merit să poată fi lesne deosebiți de negustătorul cu aer trudnic, sau de muncitorul cu pieptar de piele, strecurîndu-se înmărmurit de respect în casa clădită poate chiar de mîinile lui.

O singură împrejurare neprielnică se făcea simțită însă și isca o nemulțumire cu greu ascunsă în inimile cîtorva dintre oaspeții mai protocolari. Întemeietorul acestei somptuoase reședințe — un gentilom renumit pentru purtările sale de o curtenie dreaptă și cumpătată — s-ar fi cuvenit de bună seamă să se afle în sala mare și să fie primul care să ureze bun sosit atîtor personalități de vază cîte se înfățișau în cinstea solemnei sărbătoriri. Dar pînă acum nu se făcuse văzut; nici măcar în ochii celor mai favorizați dintre oaspeți. Această nepăsare din partea colonelului Pyncheon deveni și mai de neînțeles cînd își făcu apariția cel de-al doilea mare demnitar al comitatului, care nu avu parte de o primire cu nimic mai ceremonioasă. Adjutantul guvernatorului — a cărui vizită era una dintre gloriile mult așteptate ale zilei — descălecă de pe calul său, își ajută și doamna să coboare din șa, și trecu pragul casei colonelului fără să fie întîmpinat de alt salut decît cel al primului valet.

Acesta din urmă — om cărunt, cu purtări domoale și pătrunse de respect — socoti necesar să lămurească oaspeților că stăpînul se afla încă în biroul sau în iatacul său, unde intrase în urmă

cu un ceas, exprimîndu-şi dorinţa de a nu fi tulburat sub nici un chip.

— Dar nu vezi, omule, i se adresă înaltul şerif al comitatului luîndu-l pe valet deoparte, că a sosit nici mai mult nici mai puţin decît adjutantul guvernatorului ? Cheamă-l de îndată pe colonelul Pyncheon ! Ştiu că azi dimineaţă a primit scrisori din Anglia ; şi se vede că tot buchisindu-le şi cîntărindu-le s-o fi scurs mai bine de un ceas fără să-şi dea seama. Dar gîndesc că o să fie foarte nemulţumit dacă-l laşi să nesocotească îndatoririle de curtenie cuvenite unuia dintre conducătorii noştri de frunte, despre care se poate spune că, în absenţa guvernatorului, îl reprezintă pe însuşi regele William. Cheamă-ţi stăpînul pe dată !

— Mă ierte înălţimea-voastră, dar eu n-o pot face, răspunse omul, tare nedumerit, dar cu o îndărătnicie întru totul grăitoare cu privire la severitatea şi duritatea orînduielilor casnice ale colonelului Pyncheon. Porunca stăpînului meu a fost cît se poate de limpede ; şi, după cum ştie şi înălţimea-voastră, dînsul nu îngăduie nici o abatere în supunerea celor care-i datorează ascultare. Deschidă cine-o vrea uşa aceea ; eu nu cutez chiar de-ar fi să mi-o ceară însuşi guvernatorul cu gura lui !

— Pff, pff, domnule şerif ! făcu adjutantul guvernatorului care auzise discuţia mai sus pomenită şi care se simţea pe o poziţie destul de ridicată încît să-şi poată îngădui să se joace puţin cu propria-i demnitate. O să mă ostenesc chiar eu cu treaba asta. E timpul ca bunul nostru colonel să se arate şi să-şi întîmpine oaspeţii ; altminteri ne-ar putea încolţi în minte bănuiala că tot alegînd cărui butoi să-i dea cep în cinstea săr-

bătorii, a tras o înghițitură prea mult din vinul lui de Canary! Dar fiindcă-i atît de tîrzielnic, am să-i reamintesc eu de îndatoriri!

Zicînd acestea, înaintă cu asemenea tropăit al cizmelor lui de călărie, de-ar fi ajuns numai atît ca să fie auzit pînă-n cel mai îndepărtat dintre cele șapte frontoane; se îndreptă spre ușa arătată de servitor, și făcu să răsune lambriurile noi sub ciocănitura lui puternică. Apoi, plimbîndu-și asupra celor de față privirea însoțită de un zîmbet, așteptă răspuns. Cum nu se făcu auzit nici unul, ciocăni din nou, dar cu același rezultat nemulțumitor ca și prima dată. Și fiindcă adjutantul guvernatorului era cam iute la mînie, înălță mînerul greu al săbiei, și izbi în ușă cu atîta furie, încît, după cum șușoteau unii dintre cei de față, larma ar fi putut deștepta și un mort din groapă. Cu toate acestea însă, pe colonelul Pyncheon păru să nu-l fi deșteptat. Cînd sunetul bătăii în ușă se stinse, peste întreaga casă se așternu o tăcere adîncă, mohorîtă și apăsătoare, în pofida faptului că multora dintre oaspeți, o cană sau două de vin ori de rachiu, din care se înfruptaseră pe sub mînă, le cam dezlegase limbile.

— Ciudat, fără-ndoială foarte ciudat! strigă adjutantul guvernatorului, al cărui zîmbet se preschimbase în încruntare. Dar ținînd seama că gazda noastră ne-a dat o bună pildă de nesocotire a politeței, am s-o zvîrl și eu deoparte și am să pătrund în intimitatea lui.

Apăsă clanța care cedă pe dată și, brusc, ușa fu larg deschisă de o răbufnire de vînt, ce se stîrni ca un suspin răscolitor țîșnit dinspre portalul de afară și răspîndindu-se prin toate coridoarele și încăperile noii case. Veșmintele de mătase

ale doamnelor foşniră, buclele lungi din perucile domnilor fluturară, draperiile şi perdelele se unduiră ; şi toţi cei de faţă fură străbătuţi de un fior straniu, care semăna mai curînd cu înmărmurirea. O umbră de groază şi de înfricoşată presimţire — iscată nimeni nu ştia de unde sau din ce — se lăsase dintr-o dată asupra adunării.

Se îngrămădiră, totuşi, în uşa acum deschisă, îmbrîncindu-l în neastîmpărul curiozităţii pe adjutantul guvernatorului înăuntru în odaie. La prima aruncătură de ochi, nu văzură nimic deosebit : o încăpere nu prea mare, frumos mobilată, oarecum întunecată de umbra perdelelor ; cărţi rînduite pe poliţe ; pe un perete, o hartă mare şi un portret al colonelului Pyncheon, sub care, într-un jilţ din lemn de stejar, şedea însuşi colonelul, ţinînd o pană în mînă. Pe masa din faţa lui erau împrăştiate scrisori, suluri de pergament şi foi de hîrtie nescrisă. Colonelul părea că priveşte la mulţimea de curioşi care se îmbulziseră, în frunte cu adjutantul guvernatorului ; iar faţa masivă şi negricioasă îi era încruntată de parcă într-adevăr îl mîniase rău îndrăzneala care-i îmboldise să pătrundă în tainiţa lui.

Un băieţaş — nepoţelul colonelului şi totodată singura făptură omenească ce cuteza să aibă unele familiarităţi faţă de el — îşi croi drum printre oaspeţi şi se repezi spre omul aşezat în jilţ ; dar deodată, oprindu-se la jumătatea drumului, începu să scoată ţipete de groază. Mulţimea, tremurătoare ca frunza arborelui scuturat de vînt, făcu un pas înainte şi abia atunci observară cu toţii că în neclintirea cu care-i pironea privirea colonelului era ceva nefiresc ; că gulerul lui plisat era pătat cu sînge ; că barba-i căruntă era năclăită de sînge. Era prea tîrziu ca să mai poată fi

ajutat. Puritanul cu inima de oţel, neostoitul prigonitor, hulpavul şi neînduplecatul colonel era mort ! Mort în casa lui cea nouă ! Şi spune o legendă, la care ne referim doar ca să mai aruncăm şi umbra spaimelor superstiţioase asupra unei scene şi aşa destul de cumplite, că printre oaspeţi s-a auzit atunci un glas puternic, un glas care semăna cu cel al lui Matthew Maule, vraciul omorît, rostind : „Cu sînge i-a potolit Dumnezeu setea !"

Iată cît de curînd a sosit acel oaspete unic — singurul oaspete care, mai devreme sau mai tîrziu, îşi găseşte neîndoios drumul în orice locuinţă omenească — iată cît de curînd a păşit Moartea peste pragul Casei cu şapte frontoane !

Sfîrşitul brusc şi misterios al colonelului Pyncheon a stîrnit multă zarvă la vremea aceea. S-au iscat numeroase şoapte, dintre care unele au plutit vag pînă-n zilele noastre, precum că, după aparenţe, ar fi avut loc o violenţă ; şi anume, pe grumazul colonelului s-ar fi văzut urmele de strînsoare ale unor degete, iar pe gulerul plisat, amprenta unei mîini însîngerate ; şi că barba lui ascuţită ar fi fost în dezordine de parcă cineva ar fi tras cu sălbăticie de ea. S-a spus de asemenea, că fereastra plumbuită de lîngă jilţul colonelului fusese deschisă ; şi că numai cu cîteva minute înainte de tragica întîmplare, ar fi fost zărită silueta unui om căţărîndu-se pe gardul grădinii din spatele casei. Dar ar fi însemnat o nebunie să pui temei pe poveşti de felul ăsta, care răsar întotdeauna cînd se petrece o întîmplare ca aceea de mai sus, şi care, aşa cum s-a petrecut în cazul de faţă, dăinuie uneori de-a lungul veacurilor, asemenea ciupercilor ce stau încă mărturie că în locul acela s-a aflat cîndva trunchiul unui copac

prăbuşit şi îngropat, devenit de multă vreme una cu ţărîna. În ce ne priveşte, noi le dăm tot atît de puţină crezare ca şi legendei în jurul mîinii de schelet despre care se spune că ar fi fost văzută de adjutantul guvernatorului pe grumazul colonelului, şi care ar fi pierit de îndată ce adjutantul a înaintat în încăpere. Dar oricum, singurul fapt mai presus de îndoială e că a avut loc un mare sfat al doctorilor şi o ceartă asupra cadavrului. Unul dintre ei — John Swinnerton pe nume — care pare să fi fost un om de mare pricepere, a susţinut — dacă am înţeles bine denumirile proprii meşteşugului său — că ar fi fost un caz de apoplexie. Confraţii săi au adoptat, fiecare în parte, diferite alte ipoteze mai mult sau mai puţin plauzibile, dar toate învăluite într-o frazeologie misterioasă, care, dacă nu dovedeşte năuceală în mintea învăţaţilor medici, în orice caz e menită să o provoace în mintea neînvăţată a celui care le-a cercetat părerile.

Delegaţii procuraturii au anchetat decesul şi, ca oameni cu judecată ce erau, au emis verdictul inatacabil : „Moarte subită".

Într-adevăr, cu greu s-ar crede că a existat vreo bănuială serioasă de omor, sau vreun temei cît de slab pentru a implica un individ anume care ar fi putut să-l comită. Rangul, averea şi strălucirea decedatului au impus de bună seamă o cercetare amănunţită a oricărei împrejurări ce-ar fi putut da loc la îndoieli. Şi cum n-a rămas consemnat nimic de atare natură, e mai cuminte să presupunem că nici n-a existat. Legenda — care uneori scoate la iveală adevăruri omise de istorie, dar care adeseori nu e altceva decît bîrfa epocii, trăncănelile înşirate odinioară la gura sobei iar astăzi turnate în tipar şi îngheţate în file — le-

genda e răspunzătoare de orice alte spuse contrare celor de mai sus. În cuvîntarea rostită la înmormîntarea colonelului Pyncheon, cuvîntare tipărită la vremea ei și încă existentă, preacuviosul pastor Higginson a amintit, printre numeroasele împliniri în activitatea pămîntească a distinsului enoriaș, și potrivirea fericită a momentului morții sale. Cu toate îndatoririle îndeplinite, cu înflorirea bunăstării ajunsă la culme, cu neamul și generațiile viitoare statornicite pe o bază temeinică, cu un acoperămînt trainic care să-i adăpostească urmașii pentru veacurile ce va să vină — ce alt pas îi rămînea de făcut bunului om, decît acesta ultim care-l purta de pe pămînt către porțile de aur ale raiului ! Cucernicul cleric de bună seamă că n-ar fi rostit asemenea cuvinte dacă ar fi bănuit cîtuși de puțin că enoriașul său a fost zvîrlit în lumea cealaltă purtînd urme de violență pe grumaz.

Familia colonelului Pyncheon, la vremea morții lui, părea sortită celei mai fericite permanențe care se poate concepe în această instabilitate inerentă condiției omenești. Era ușor de prevăzut că timpul, în scurgerea lui, mai curînd o să le înflorească și o să le pîrguiască avutul decît să-l veștejească și să-l macine. Căci fiul și moștenitorul lui nu numai că intrase în stăpînirea unei bogate proprietăți, dar se mai ivise și un document indian, confirmat ulterior printr-o recunoaștere a Tribunalului general, prin care familia reclama drept de proprietate asupra unei întinse suprafețe, încă neexplorate și nemăsurate, din ținuturile răsăritene. Aceste colonii — căci aproape sigur că astfel pot fi denumite — cuprindeau cea mai mare parte din ce se cunoaște azi drept provincia Waldo din statul Maine, și erau mai întinse decît multe

ducate sau chiar teritorii aparținînd familiilor domnitoare de pe continentul european. Cînd pădurile neumblate, care se așterneau încă pe aceste ținuturi sălbatice, aveau să facă loc — așa cum era inevitabil, deși puteau să mai treacă secole pînă atunci — rodniciei de aur a culturilor însămînțate de mîna omului, din acea clipă aveau să fie izvor de bogății nestăvilite pentru neamul Pyncheon. Dacă ar mai fi trăit colonelul măcar cîteva săptămîni, e probabil că prin marea sa influență politică, prin legăturile sale puternice din țară și din străinătate, ar fi desăvîrșit toate formalitățile necesare pentru ca reclamarea drepturilor de proprietate să fi devenit întemeiată. Dar, în ciuda elocinței entuziaste a bunului domn Higginson, se pare că acesta era singurul lucru pe care colonelul Pyncheon, oricît a fost el de prevăzător și de chibzuit, nu-l dusese pînă la capăt. În ce privește teritoriile prospectate, indiscutabil colonelul se cam grăbise să moară. Fiul colonelului era lipsit nu numai de strălucita poziție a tatălui, dar și de talentul și tăria de caracter necesare pentru a o dobîndi ; așadar, prin mijlocirea armelor politice nu putea realiza nimic ; iar în ce privește dreptatea și legalitatea reclamației, acestea nu mai apărură la fel de evidente după moartea colonelului, pe cît fuseseră în timpul vieții lui. Dintre dovezi, o anume verigă de legătură se rătăcise și nu putea fi nicăieri găsită. Ce-i drept, strădanii au fost depuse de către familia Pyncheon, și nu numai la vremea aceea, ci în diferite alte perioade pe un răstimp de aproape o sută de ani, pentru a dobîndi ce stăruiau ei cu îndărătnicie să considere că ar fi dreptul lor. Dar în decursul vremii, parte din teritorii au fost reconcesionate unor proprietari mai favorizați, iar altă parte a fost

despădurită și ocupată de actualii locuitori. Aceștia din urmă, dacă ar fi auzit vreodată de pretențiile lui Pyncheon, ar fi rîs la ideea că pe baza unor pergamente mucegăite, purtînd semnăturile spălăcite de vreme ale unor guvernatori și legiuitori de mult îngropați și dați uitării, un om putea reclama drept de proprietate asupra pămînturilor pe care ei și părinții lor le-au smuls prin trudă îndîrjită din gheara sălbatică a naturii. Prin urmare, revendicarea nefondată nu a putut căpăta pînă la urmă o formă mai concretă decît aceea a unei amăgiri absurde, de importanță familială, nutrită din generație în generație și devenită de-a lungul timpului caracteristică pentru familia Pyncheon. Pe cel mai sărac dintre membrii familiei amăgirea ereditară îl făcea să se simtă ca și cum ar fi moștenit un fel de rang nobiliar, existînd și posibilitatea de a intra în posesia unor avuții regești menite să i-l susțină. La spițele familiale de bună calitate, particularitatea amintită nu făcea decît să învăluie într-o grație ideală materia aridă din care-i alcătuită viața umană, fără să adumbrească însă nici una dintre valorile reale. La cei de proastă calitate, efectul se traducea printr-o creștere a tendinței spre trîndăvie și spre specularea muncii altora, împingînd victima acelei nebuloase speranțe să renunțe la orice efort personal, în așteptarea realizării visurilor. Ani și ani după ce revendicarea lor se ștersese din memoria publică, cei din familia Pyncheon obișnuiau să mai consulte vechea hartă a colonelului, proiectată pe vremea cînd provincia Waldo era copropită încă de sălbăticia virgină. Acolo unde topograful marcase păduri, lacuri și rîuri, ei însemnau spațiile astăzi defrișate, punctau satele și orașele și calculau valoarea mereu crescîndă a te-

ritoriului, ca şi cum mai exista perspectiva să devină principatul lor.

Totuşi, în aproape fiecare generaţie, se ivea cîte un urmaş înzestrat cu o doză de agerime şi dîrzenie şi cu acea energie practică atît de specifică întemeietorului familiei. Într-adevăr, firea acestor descendenţi putea fi urmărită pe filiera generaţiilor pînă la origine, la fel de limpede de parcă însuşi colonelul, puţin diluat, ar fi fost dăruit cu un soi de intermitentă imortalitate pămîntească. În vreo două sau trei perioade, cînd starea financiară a familiei fusese mai precară, s-a ivit cîte un purtător al însuşirilor ereditare, făcîndu-i pe tradiţionalii clevetitori din oraş să-şi şoptească între ei : „Iată-l pe bătrînul Pyncheon revenit pe pămînt ! Acum Casa cu şapte frontoane o să renască !" Din tată-n fiu, şi-au împlîntat rădăcinile în reşedinţa strămoşească, vădind un ataşament familial de o tenacitate neobişnuită. Oricum, însă, din diferite pricini şi din anumite impresii uneori prea puţin întemeiate pentru a fi aşternute pe hîrtie, scriitorul acestor rînduri nutreşte credinţa că mulţi, dacă nu chiar cei mai mulţi dintre proprietarii succesivi ai acestui domeniu au fost munciţi de îndoieli cu privire la dreptul lor moral de a-l stăpîni. În ce priveşte dreptul legal nu încăpea discuţie ; dar mi-e teamă că bătrînul Matthew Maule a descălecat din veacul lui către unul mult mai apropiat de noi şi, de-a lungul întregii căi parcurse, a înfipt cîte un picior greu în conştiinţa fiecărui Pyncheon. Şi dacă lucrurile au stat astfel, atunci rămîne ca noi să aflăm răspuns la cumplita întrebare dacă fiecare dintre urmaşii la proprietate — conştient de nedreptatea înfăptuită şi totuşi neizbutind s-o îndrepte — nu a repetat iar şi iar marele păcat al străbunului, atrăgîndu-şi

astfel din nou toate răspunderile ? Şi presupunînd că aceasta ar fi situaţia, nu e mult mai drept atunci să spunem că moştenirea familiei Pyncheon a fost o mare nefericire şi nu contrariul ?

Am mai arătat că nu stă în intenţia noastră să înşirăm istoria familiei Pyncheon desfăşurată în neştirbită legătură cu Casa cu şapte frontoane ; nici să vă înfăţişăm ca printr-un glob fermecat cum s-au adunat rugina şi şubrezenia bătrîneţii asupra venerabilei case.

În ce priveşte viaţa ei lăuntrică, într-una dintre încăperi atîrna o oglindă mare, înceţoşată, despre care se povestea că ar fi reţinut în adîncurile ei reflexul tuturor chipurilor pe care le-a oglindit vreodată — pe bătrînul colonel, pe numeroşii săi urmaşi, unii în veşmintele unei îndepărtate copilării, alţii în plină înflorire a frumuseţii femeieşti sau a tinereţii bărbăteşti, ori brăzdaţi de zbîrciturile îngheţatei bătrîneţi. Dacă am fi cunoscut taina acelei oglinzi, cu dragă inimă ne-am fi aşezat în faţa ei şi am fi transcris pe hîrtie imaginile pe care ni le-ar fi dezvăluit. Dar, spune o poveste, căreia e greu să-i găsim vreun temei de adevăr, că urmaşii lui Matthew Maule ar fi avut legătură cu misterul oglinzii şi că ei ar fi izbutit — prin ceea ce pare a fi un proces de hipnotism — să reînvie în apele oglinzii chipurile săvîrşite din viaţă ale celor din familia Pyncheon ; dar nu aşa cum apăruseră aceştia în ochii lumii din jur, şi nici aşa cum arătaseră în ceasurile lor bune şi fericite, ci înfăptuind iar şi iar cîte o ispravă crîncenă, sau în clipele celor mai aprige suferinţe prin care trecuseră în viaţă. Într-adevăr, fantezia populară a fost îndelungă vreme preocupată de întîmplarea bătrînului puritan Pyncheon şi a vrăjitorului Maule ; vorbele azvîrlite de acesta din urmă de pe

eșafod au fost păstrate în minte, laolaltă cu importantul adaos că bleștemul devenise parte integrantă din moștenirea familiei Pyncheon.

Cînd cineva din familie avea o gîlgîială în gîtlej, aproape sigur că se găsea cîte unul de față care să șoptească, jumătate în glumă jumătate în serios : „Are de băut sîngele lui Maule !“ Moartea fulgerătoare a unui Pyncheon, acum vreo sută de ani, în împrejurări foarte asemănătoare cu cele în care s-a sfîrșit colonelul, a fost socotită ca o nouă dovadă în sprijinul părerii existente în această privință. De altminteri, s-a considerat drept o împrejurare sumbră și prevestitoare de rele faptul că portretul colonelului Pyncheon rămăsese fixat — ca urmare, se spunea, a unei prevederi testamentare — pe zidul din camera în care-și dăduse sufletul. Chipul acela crunt, neînduplecat, părea să fie simbolul unei influențe nefaste, și își amesteca atît de mohorît prezența întunecată în lumina însorită a zilei trecătoare, încît în odaia aceea nu puteau niciodată încolți și înflori gînduri sau năzuințe frumoase. Spiritele înțelepte n-or să descopere o nuanță de superstiție atunci cînd afirmăm, printr-o formulare figurată, că năluca unui străbun e adeseori osîndită — ca parte din însăși pedeapsa lui — să devină geniul rău al familiei răposatului.

Pe scurt, neamul Pyncheon a străbătut aproape două secole trecînd poate prin mai puține vicisitudini exterioare decît au cunoscut cea mai mare parte a familiilor din Noua Anglie în aceeași perioadă. Deși aveau anumite trăsături foarte distinctive, totuși și-au însușit caracteristicile generale ale micii comunități în care trăiau : un orășel cunoscut pentru locuitorii săi cumpătați, discreți, chibzuiți, casnici, ca și pentru sfera mărgi-

nită de difuzare a simpatiilor ; dar în care, trebuie spus, s-au nimerit inşi mai bizari şi, uneori, întîmplări mai ciudate decît ai fi putut întîlni în orice alt loc. În timpul Revoluţiei, capul din acea vreme al familiei Pyncheon, trecînd de partea regelui, a fost nevoit să se exileze ; dar şi-a recunoscut greşeala şi a reapărut la timp ca să salveze de confiscare Casa cu şapte frontoane. În ultimii şaptezeci de ani, evenimentele cele mai de seamă consemnate în analele familiei Pyncheon au fost în acelaşi timp şi cele mai crîncene calamităţi care s-au abătut vreodată asupra neamului ; printre acestea se numără nu mai puţin decît moartea prin violenţă — căci astfel a sunat sentinţa — a unui membru din familie, pricinuită de fapta criminală a altuia. Anumite circumstanţe legate de această nefericită întîmplare au indicat ca făptaş neîndoielnic pe un nepot al victimei. Tînărul a fost judecat şi condamnat pentru omor ; dar fie din pricina naturii întîmplătoare a dovezilor, sau poate din cauza unei îndoieli tainice a judecătorului, ori, în fine, datorită unui argument de mai mare greutate în republică decît fusese în monarhie — şi anume poziţia de înaltă respectabilitate şi influenţa politică a rudelor criminalului — pedeapsa cu moartea i-a fost comutată în închisoare pe viaţă. Această tristă întîmplare s-a petrecut cam cu treizeci de ani înainte de a începe acţiunea povestirii noastre. Mai tîrziu, au circulat unele zvonuri (cărora puţini le-au dat crezare şi numai unul sau doi le-au acordat mare interes) că acel om îngropat de viu ar fi fost — dintr-o pricină sau alta — scos din mormîntul lui.

E de mare însemnătate să spunem cîteva cuvinte în legătură cu victima acestui omor acum aproape dat uitării. Cel ucis fusese un holtei bă-

trîn care a stăpînit o mare avuţie, pe lîngă casa şi terenurile ce alcătuiau întreaga rămăşiţă a vechii proprietăţi Pyncheon. Fiind o fire mai excentrică, aplecată spre visare, îndrăgind mult să scotocească printre vechi amintiri şi să ia aminte la vechi legende, se spune că omul ajunsese la concluzia că Matthew Maule, vraciul, fusese izgonit cu totul pe nedrept din gospodăria lui, dacă nu şi din viaţă. Aşa stînd lucrurile, iar el, bătrînul holtei, aflîndu-se în stăpînirea unei averi pe nedrept dobîndite — şi îmbibată de o pată neagră de sînge, al cărei miros putea fi încă adulmecat de nările unui om cu conştiinţă — şi-a pus întrebarea dacă nu era de datoria lui, chiar şi după atîta amar de vreme, să dea înapoi urmaşilor lui Maule ceea ce le aparţinea de drept. Pentru un om care trăia atît de mult în trecut şi atît de puţin în prezent, cum se întîmpla cu singuraticul holtei iubitor de antichităţi, un veac şi jumătate nu reprezenta un răstimp prea lung pentru a uita de datoria înlocuirii nedreptăţii prin dreptate. Cei care-l cunoşteau îndeaproape erau încredinţaţi că, pur şi simplu, ar fi fost în stare să facă ciudatul pas de a renunţa la Casa cu şapte frontoane în favoarea urmaşilor lui Matthew Maule, dacă n-ar fi izbucnit furtuna de nedescris pe care numai simpla bănuială a proiectelor bătrînului gentilom a stîrnit-o în neamul Pyncheon. Ca rezultat al presiunii rudelor, bătrînul şi-a suspendat hotărîrea ; dar existau temeri că după moarte, prin mijlocirea ultimului său testament, va îndeplini ceea ce fusese împiedicat să înfăptuiască în viaţă. Nu există însă lucru pe care oamenii să-l înfăptuiască mai rar — indiferent cît de provocaţi sau de stimulaţi ar fi — decît acela de a dona prin testament proprietatea strămoşească altora decît

celor de un sînge cu ei. Se poate foarte bine să țină la alții mai mult decît la rubedeniile lor — se poate chiar să nutrească antipatie sau ură curată față de acestea din urmă — și totuși, în pragul morții, puternica prejudecată a rudeniei reînvie și-l îndeamnă pe testator să-și îndrepte avutul pe același făgaș, săpat de o tradiție atît de străveche, încît se confundă cu însăși firea. În fiecare dintre membrii familiei Pyncheon acest simțămînt avea virulența unei adevărate boli. Era un simțămînt prea puternic chiar și față de scrupulele de conștiință ale bătrînului holtei ; drept care, la moartea lui, reședința împreună cu cea mai mare parte a bogățiilor au trecut în stăpînirea urmașului său legal.

Acesta din urmă era un nepot, văr cu nefericitul tînăr care fusese condamnat pentru uciderea unchiului. Pînă în clipa preluării averii, noul moștenitor trecuse drept un tînăr cam ușuratic, dar pe dată se transformă și deveni un extrem de respectabil membru al societății. În realitate, vădi mai multe însușiri specifice neamului Pyncheon și dobîndi o poziție mai strălucită în societate decît toți urmașii care se succedaseră de la moartea colonelului puritan încoace. Întrucît în tinerețe se îndeletnicise cu studiul legilor, și avea o înclinație firească spre această disciplină, obținuse cu mulți ani în urmă o funcție juridică la o instanță mai mică, ceea ce-i conferise pe viață rîvnitul și impunătorul titlu de judecător. Mai tîrziu, se angajase în viața politică și participase la două sesiuni ale Congresului, pe lîngă faptul că era cotat drept o figură remarcabilă în ambele ramuri ale legislaturii de stat. Fără îndoială, judecătorul Pyncheon făcea onoare neamului său. Își clădise un conac la țară, la depărtare de cîteva mile de

orașul natal, și acolo își petrecea puținul timp liber pe care-l putea smulge îndatoririlor sale oficiale, desfășurînd toate binefacerile și virtuțile — după cum se exprimase un ziar în ajunul unor alegeri — care țin de un bun creștin, un bun cetățean, un horticultor și un gentleman.

Pe vremea aceea rămăseseră prea puțini membri ai familiei Pyncheon care să se poată aureola cu strălucirea judecătorului. În ceea ce privește înmulțirea firească, neamul nu propășise; ba mai curînd părea să se stingă. Singurii membri ai familiei erau în primul rînd judecătorul, unicul său fiu rămas în viață și care acum făcea o călătorie prin Europa, vărul întemnițat de treizeci de ani despre care am mai vorbit, și o soră a acestuia, locuind foarte retrasă în Casa cu șapte frontoane, din care îi revenise o cotă parte ca moștenire prevăzută prin testamentul bătrînului holtei. Se știa că e săracă lipită pămîntului și se pare că alesese de bună voie să rămînă astfel, ținînd seama că prosperul ei văr îi oferise toate înlesnirile unei vieți confortabile, fie în vechea reședință, fie în noua și moderna lui casă. Ultimul și cel mai tînăr membru al familiei Pyncheon era o fetișcană de la țară, în vîrstă de șaptesprezece ani, fiica unui alt văr al judecătorului, care se însurase cu o femeie fără nume și fără avere, și murise de tînăr, în sărăcie. Văduva lui se recăsătorise de curînd.

Cît despre urmașii lui Matthew Maule, se presupunea că s-ar fi stins de mult. Un lung răstimp după amăgirea cu vrăjitoria, familia Maule continuase să locuiască în orașul în care străbunul lor fusese pe nedrept osîndit la moarte. După toate aparențele, era o familie liniștită, onestă, binevoi-

toare, care nu purta nici un fel de pică unor anumite persoane sau întregii mulțimi pentru nedreptatea ce li se făcuse; sau chiar dacă, la gura sobei, în căminul lor, își transmiteau din tată-n fiu amintirea cruntă a soartei vrăjitorului și a proprietății lor pierdute, nu întreprinseseră nici un fel de acțiune publică și nu exprimaseră nimic fățiș. Și n-ar fi de mirare chiar dacă nu și-ar mai fi amintit de loc că vestita Casă cu șapte frontoane își avea temeliile înfipte în pămîntul care de drept era al lor. Există ceva atît de masiv, de durabil, și irezistibil de impunător în înfățișările exterioare ale rangului social statornicit și ale marii avuții, încît însăși prezența lor pare să le confere dreptul de a exista; sau cel puțin un simulacru de drept, însă atît de bine imitat, încît foarte puțini dintre cei săraci și umili au tăria morală de a-l pune la îndoială, fie chiar și în sinea lor. Aceasta era situația acum, cînd atît de multe din vechile prejudecăți se năruiseră; și acest lucru fusese cu atît mai valabil în perioada premergătoare Revoluției, cînd aristocrația își putea îngădui să fie trufașă, iar cei sărmani se mulțumeau să fie înjosiți. Astfel încît cei din neamul Maule își țineau vrăjmășia bine tăinuită în inimă. Cu toții ajunseseră la sapă de lemn; făceau parte din gloata celor de jos, a necunoscuților; meșteșugari sîrguincioși dar fără de noroc; trudind pe chei, sau luînd drumul mării ca marinari la proră; locuind pe ici, pe colo prin orașe, în case cu chirie, și sfîrșind în cele din urmă la azil, căminul firesc al bătrîneții lor. Pînă la urmă, după ce atîta amar de vreme și-au tîrît existența pe marginea băltoacei opace a anonimatului, s-au scufundat în ea, așa cum se întîmplă mai devreme sau mai

tîrziu cu toate familiile, fie ele de prinţi sau de plebei. De treizeci de ani încoace, nici un monument comemorativ, nici o piatră de mormînt, nici un anuar, nici conştiinţa sau memoria oamenilor nu mai purtau vreo urmă a neamului lui Matthew Maule. E cu putinţă ca cei din sîngele lui să se fi împrăştiat aiurea ; aici însă, unde modesta lor genealogie poate fi urmărită atît de departe în trecut, familia a încetat să se mai ramifice spre viitor.

În măsura în care vreun reprezentant al neamului mai putea fi descoperit, el ar fi purtat drept semn distinctiv — nu în chip izbitor, şi fără să fie propriu-zis marcat, ci ca un element mai curînd simţit decît văzut — o notă de rezervă, moştenită din străbuni. Cei care se însoţeau cu ei, sau care năzuiau s-o facă, deveneau conştienţi de o anumită barieră ce împrejmuia pe orice Maule, şi dincolo de sanctitatea sau de vraja căreia le era cu neputinţă să facă măcar un singur pas, în ciuda aparenţelor de franchete şi camaraderie. Poate că această bizarerie de nedefinit, care i-a izolat întotdeauna de sprijinul semenilor, i-a făcut să fie atît de nefericiţi în viaţă. Neîndoielnic, în cazul lor, acest element a avut darul să prelungească şi să confirme drept unica lor moştenire simţămintele de repulsie şi de spaimă superstiţioasă pe care cetăţenii din oraş, chiar după ce se deşteptaseră din exaltarea lor nebunească, au continuat să le încerce în legătură cu amintirea faimosului vrăjitor. Mantia sau mai bine zis caftanul zdrenţuit al bătrînului Matthew Maule se lăsase peste capetele copiilor lui. În parte se credea că moşteniseră însuşiri misterioase, se spunea că ar fi avut anumite puteri magice în ochi. Printre numeroase alte

calități și privilegii fără de nici o valoare li se atribuia în special una : aceea de a exercita o influență asupra visurilor oamenilor. Potrivit acestor povești, cei din neamul Pyncheon, oricît de trufași ar fi apărut în timpul zilei pe străzile orașului natal, îndată ce pășeau pe tărîmul haotic al somnului nu erau altceva decît sclavii legați ai plebeilor de Maule. Poate că psihologia modernă ar căuta să explice aceste pretinse magii în cadrul unui sistem și nu le-ar respinge ca absolut fanteziste.

Nu vom încheia acest capitol preliminar înainte de a înfățișa într-un paragraf sau două aspectele mai recente legate de Casa cu șapte frontoane. Strada în care casa își înalță venerabilele-i cornișe ascuțite a încetat de mult să mai fie unul dintre cartierele elegante ale orașului ; astfel încît, deși vechiul edificiu a fost înconjurat de clădiri mai moderne, acestea sînt în cea mai mare parte scunde, construite în întregime din lemn, și tipice pentru uniformitatea obositoare a vieții de rînd. Fără îndoială, în fiecare dintre ele s-ar putea să germineze latent întreaga istorie a existenței omenești, dar fără să se manifeste în afară prin vreun element pitoresc menit să atragă imaginația sau să stîrnească interesul de a le cerceta. În timp ce în cazul bătrînei clădiri care stă în centrul povestirii noastre, rama din stejar alb, schelăria, șindrilele, tencuiala scorojită, ba pînă și mănunchiul de hornuri uriașe, par să nu constituie decît elementele cele mai neînsemnate și mai mărunte ale realității sale. Atîta variată experiență de viață omenească s-a consumat înlăuntrul ei — atîta suferință și, întrucîtva, chiar și

bucurie, încît s-ar zice că pînă și scîndurile mustesc de seva unei inimi. Casa însăși e ca o inimă uriașă, cu o viață a ei proprie, pulsînd de bogate și sumbre aduceri aminte.

Proeminența întunecoasă a celui de-al doilea cat dă casei o înfățișare atît de meditativă, încît nu poți trece pe lîngă ea fără să-ți spui că păstrează anumite taine și o istorie tumultuoasă din care s-ar putea trage învățăminte.

În față, chiar la marginea aleii nepavate, se înalță ulmul Pyncheon, care, în comparație cu copacii obișnuiți de aceeași esență, poate fi socotit gigantic. Fusese plantat de un strănepot al primului Pyncheon și, cu toate că la vremea povestirii noastre număra trei pătrare de veac sau poate chiar aproape o sută de ani, se afla încă în deplină și viguroasă maturitate, aruncîndu-și umbra de pe o parte a străzii pe cealaltă, depășind înălțimea celor șapte frontoane și măturînd acoperișul casei cu frunzișul ramurilor înclinate. Dădea frumusețe bătrînei clădiri și părea să o integreze de-a dreptul în natură. Întrucît strada a fost lărgită în urmă cu vreo patruzeci de ani, frontonul central se aliniază acum în rînd cu celelalte clădiri. De fiecare latură a casei se întinde un gard părăginit, din zăbrele de lemn prin care se poate zări o curte potopită de iarbă și, mai cu seamă spre unghiurile clădirii, de o imensă bogăție de brusturi cu frunze, fără exagerare, lungi de aproape un metru. În spatele casei e o grădină, fără îndoială foarte întinsă odinioară, dar încălcată acum de alte îngrădituri sau mărginită de locuințe și construcții care în trecut formau o altă stradă. Ar însemna o scăpare din partea noastră, desigur măruntă dar de neiertat, dacă am uita să amin-

tim de muşchiul care s-a adunat de ani şi ani pe prichiciul ferestrelor şi pe muchiile înclinate ale acoperişului ; şi în nici un caz nu putem omite să îndreptăm privirea cititorului spre un mănunchi, nu de bălării ci de flori, care se ridică sus, în văzduh, nu departe de horn, din scobitura prinsă între două frontoane. Li se spune buchetele Alicei. Grăieşte legenda că o anumită Alice Pyncheon se distrase să zvîrle în sus nişte seminţe de flori, iar colbul ridicat din stradă şi putreziciunea acoperişului alcătuiseră treptat un fel de sol în care încolţiseră, şi din care continuau să înflorească şi acum, după ce Alice odihnea de mult în mormîntul ei. Oricum ar fi ajuns florile acolo, era totuşi trist şi în acelaşi timp plăcut să urmăreşti felul cum mama-natură îşi revendica această pustie, părăginită, bătută de vînturi şi măcinată de vreme casă a familiei Pyncheon, şi cum vara, de îndată ce mijea, făcea tot ce-i sta în putinţă pentru a înveseli casa prin gingaşa frumuseţe a florilor, dar pînă la urmă, obosea de atîta efort.

Şi mai este o singură trăsătură vrednică a fi pomenită, dar care, ne e teamă, ar putea dăuna impresiei de pitoresc şi de romantic în care am urmărit să învăluim imaginea respectabilului edificiu. În dreptul frontonului principal, sub sprînceana ameninţătoare a primului etaj, şi răspunzînd în stradă, se găseşte o uşă de prăvălie, împărţită orizontal în două jumătăţi, cea de sus fiind o fereastră de sticlă, aşa cum se vede adesea la clădirile mai bătrîneşti. Uşa aceasta de prăvălie a pricinuit destulă supărare actualei ocupante a augustei case Pyncheon, precum şi unora dintre predecesorii ei. La mijloc e o chestiune penibil de gingaşă ; dar cum cititorul trebuie neapărat să pă-

trundă în toate tainele, e rugat să ia notă că în urmă cu un veac, capul de atunci al familiei Pyncheon s-a împotmolit în serioase greutăţi financiare. Se vede treaba că individul (cu tot titlul lui de gentilom) nu era altceva decît un aventurier deşucheat ; deoarece, în loc să ceară sprijin regelui ori guvernatorului regal, sau în loc să-şi susţină vehement revendicarea ereditară asupra teritoriilor răsăritene, nu l-a dus capul să aleagă altă cale spre avere decît tăind o uşă de prăvălie în peretele ancestralei reşedinţe. Ce-i drept, ţinea de obiceiul timpului ca negustorii să-şi depoziteze mărfurile şi să-şi facă tîrgurile în propria lor locuinţă. Dar felul în care acel bătrîn Pyncheon îşi făcea socotelile lui negustoreşti era de o jalnică meschinărie ; se vorbea că el, cu mîna lui împodobită cu manşetă de dantelă, obişnuia să dea rest la un şiling, iar cînd îi pica o monedă de jumătate de penny o răsucea pe faţă şi pe dos ca să se încredinţeze că nu-i falsă. Fără îndoială, în vinele lui se strecurase, prin cine ştie ce canal, sîngele unui precupeţ mărunt.

Imediat după moartea sa, uşa prăvăliei a fost încuiată cu lacăte, zăvorîtă, bătută în scînduri şi, pînă în zilele în care se desfăşoară povestirea noastră, probabil că nici n-a mai fost deschisă vreodată. Dar vechea tejghea, rafturile şi alte instalaţii din mica prăvălie au rămas aşa cum fuseseră lăsate. Se spunea că dacă priveai prin crăpăturile obloanelor, noapte de noapte îl puteai vedea pe bătrînul prăvăliaş săvîrşit din viaţă, purtînd o perucă albă, o haină de catifea uzată, încins cu un şorţ în talie şi cu manşetele de dantelă suflecate peste încheietura mîinilor, scotocind de zor în sertarul de la tejghea sau zgîindu-se la fi-

lele soioase ale registrului de socoteli. După expresia de indescriptibilă groază așternută pe chipul său, s-ar fi zis că fusese osîndit să-și petreacă veșnicia în zadarnica trudă de a-și cumpăni bilanțul.

Ei, și acum purcedem — în chip foarte smerit, după cum se va vedea, la depănatul povestirii noastre.

II

MICUL GALANTAR

Mai era o jumătate de oră pînă să răsară soarele cînd domnişoara Hepzibah Pyncheon — n-am putea afirma că s-a deşteptat, întrucît ne îndoim dacă sărmana făptură a închis măcar un ochi în toată această scurtă noapte de miez de vară — dar, în orice caz, şi-a ridicat capul de pe perna solitară şi a început ceea ce ar suna a batjocură dacă am denumi „înfrumuseţarea persoanei dumisale". Departe de noi necuviinţa de a asista, măcar în închipuire, la toaleta unei domnişoare bătrîne. Povestirea noastră trebuie aşadar s-o aştepte pe domnişoara Hepzibah în pragul camerei ; ne vom lua totuşi îndrăzneala de a nota numai cîteva dintre suspinele dureroase care-i munceau pieptul, fără să facem vreo rezervă în privinţa lugubrei lor rezonanţe şi a volumului acustic, avînd în vedere că nimeni nu le putea auzi cu excepţia ascultătorului imaterial care e autorul acestor rînduri. Fata bătrînă trăia singură în casa bătrînă. Singură, în afară de un anumit tînăr respectabil şi ordonat, un artist în meşteşugul daghe-rotipiei, care de trei luni încoace locuia în calitate de chiraş într-o aripă îndepărtată, corespunzătoare

unui fronton lateral — aproape o casă în sine — cu lacăte, zăvoare şi drugi de lemn la toate uşile de comunicaţie cu restul locuinţei. Prin urmare, suspinele furtunoase ale sărmanei domnişoare Hepzibah nu puteau fi auzite. După cum nu putea fi auzit nici scîrţîitul încheieturilor şi al genunchilor ei ţepeni, în clipa cînd îngenunche la marginea patului. Şi la fel de neauzită pentru urechile muritorilor, dar ascultată cu atotînţelegătoare dragoste şi milă în cerurile îndepărtate, era rugăciunea ei chinuită — ba şoptită, ba gemută, ba înăbuşită în tăcere tulburată — rugăciune prin care implora sprijinul divinităţii pentru ziua în curs. De bună seamă, ziua de azi urma să depăşească încercările obişnuite din existenţa domnişoarei Hepzibah, care, de un pătrar de veac şi mai bine, trăise în deplină sihăstrie fără nici un amestec în preocupările lumeşti sau în relaţiile şi plăcerile lumeşti. Dar nu cu asemenea fervoare se închină detaşatul pustnic căruia i se aşterne în faţă calmul rece, lipsit de soare, stătut, al unei zile de azi ce urmează să fie aidoma cu nenumăratele zile de ieri!

Rugile bătrînei domnişoare s-au încheiat. Să însemne aceasta oare că acum o să treacă pragul povestirii noastre? Încă nu, încă multe clipe nu. Mai întîi fiecare dintre sertarele scrinului înalt, de modă veche, va trebui să fie deschis cu greutate şi cu un şir de smucituri spasmodice; va trebui apoi ca toate sertarele să se închidă din nou, opunînd aceeaşi agitată rezistenţă. După care urmează un foşnet de mătăsuri ţepene; un zgomot de paşi ce măsoară odaia în sus şi-n jos. De altminteri o suspectăm pe domnişoara Hepzibah că se urcă pe un scaun ca să arunce o privire atentă înfăţişării ei, din faţă şi din profil, reflec-

tată din creştet pînă în tălpi în oglinda ovală, cu ramă întunecată, care atîrnă deasupra măsuţei. Zău aşa ! Ce spuneţi de asta ? E cu putinţă să se irosească atîta timp preţios pentru dresul şi înfrumuseţarea matinală a unei persoane vîrstnice, care nu iese niciodată din casă, pe care nimeni n-o vizitează vreodată şi faţă de care, după ce se va fi gătit cît îi stă în putinţă, singurul fel în care îţi poţi arăta mila este să-ţi întorci ochii în altă parte ?

Acum e aproape gata. Dar să-i mai îngăduim un răgaz ; pentru că acesta este închinat unicului simţămînt sau, am spune mai curînd — ţinînd seama de chipul în care suferinţa şi singurătatea l-au amplificat — unicii pasiuni a vieţii ei. S-a auzit o cheie răsucindu-se într-un lacăt mic ; a deschis sertarul secret al unei măsuţe de scris şi acum contemplează o anumită miniatură, realizată în stilul desăvîrşit al lui Malbone[1], şi înfăţişînd un chip vrednic de un penel atît de delicat. Am avut o dată prilejul fericit de a vedea această miniatură. Înfăţişează portretul unui tînăr înfăşurat într-o haină de casă mătăsoasă, de modă veche, a cărei moliciune şi bogăţie se potriveşte cu expresia visătoare a feţei, cu buzele pline, fragede şi cu ochii frumoşi care par să exprime nu atît profunzime de gîndire, cît de duioşie şi de emoţii voluptuoase. Posesorului unor astfel de trăsături sîntem îndreptăţiţi să nu-i cerem nimic altceva decît să privească cu indulgenţă lumea asta aspră şi să se simtă fericit în ea. E cu putinţă ca acesta să fi fost cîndva iubitul domnişoarei Hepzibah ? Nu ; domnişoara n-a avut niciodată un

---

[1] *Edward Greene Malbone* (1777—1807), pictor şi miniaturist american, celebru pentru graţia şi gingăşia portretelor sale.

iubit — biata de ea, cum ar fi putut să aibă? — și nici n-a cunoscut vreodată, din proprie experiență, ce înseamnă practic dragostea. Și totuși, nemuritoarea fidelitate și încredere față de persoana redată de miniatură, amintirea sa mereu proaspătă și un neistovit devotament au alcătuit unica substanță cu care s-a hrănit inima ei.

Acum, pare să fi lăsat deoparte miniatura și să se afle din nou în fața oglinzii. Trebuie să-și usuce cîteva lacrimi. Pași străbat din nou odaia încoace și încolo; și iat-o, în sfîrșit — după un nou suspin sfîșietor, ca o pală de vînt rece și umed răbufnit dintr-un cavou de multă vreme ferecat, a cărui ușă s-ar fi deschis pe neașteptate — iat-o pe domnișoara Hepzibah Pyncheon! Pășește în coridorul întunecos, înnegrit de vreme; o siluetă înaltă, înveșmîntată în mătase neagră, cu mijlocul lung și subțire, dibuind orbește drumul pînă la scară, ca un om miop, așa cum și este în realitate.

Între timp, soarele, chiar dacă nu se ivise încă la orizont, oricum se apropiase mult de geana zării. Un mănunchi de nori, plutind la mare înălțime, răsfrîngea o rază din lumina zorilor, polcind în sclipiri aurii ferestrele tuturor caselor de pe stradă, fără să le uite și pe cele ale Casei cu șapte frontoane, care — deși fusese martora atîtor și atîtor alte răsărituri — privea veselă și la cel de acum. Răsfrîngerea de lumină ne dă putința să desluşim, destul de clar, înfățișarea și orînduirea mobilei din încăperea în care a pătruns Hepzibah, după ce a coborît scara. O odaie scundă, cu tavanul traversat de o grindă, cu pereții îmbrăcați în lambriuri dintr-un lemn întunecat la culoare, un cămin spațios împodobit cu plăci de faianță pictată, dar astupat acum de o tăblie de oțel prin

care trece burlanul unei sobe moderne. Duşumeaua e acoperită cu un covor, odinioară dintr-o ţesătură scumpă, dar acum atît de ros şi veştejit de ani, încît modelul, cîndva de mare frumuseţe, s-a şters aproape cu totul, învălmăşindu-se într-o singură culoare nedefinită.

În chip de mobilă, se găsesc două mese: una dintre ele de o construcţie uimitor de complicată, dînd la iveală un număr de picioare egal cu cel al unui miriapod; cealaltă, cioplită mai delicat, cu patru picioare lungi şi zvelte, în aparenţă extrem de fragile, încît pare de necrezut să fi putut susţine atîta amar de vreme tăblia pe care se servea ceaiul. Împrăştiate prin cameră, se află vreo şase scaune cu spătar drept şi ţeapăn, atît de ingenios concepute să împiedice orice confort uman, încît iţi obosesc ochii numai cît le priveşti şi-ţi dau cea mai neplăcută impresie despre stadiul societăţii căreia îi fuseseră destinate. Există totuşi şi o excepţie: un jilţ foarte vechi, cu rezămătoare pentru coate, o spetează înaltă din stejar sculptat cu mare măiestrie, şi oferind între braţele lui o ademenitoare adîncime care te despăgubeşte prin cuprinzătoarea-i generozitate de totala lipsă a curbelor ornamentale atît de abundente la un fotoliu modern.

În ce priveşte podoabele care înfrumuseţează mobila, putem cita doar două — dacă acestea pot fi socotite vrednice de asemenea nume. Prima este o hartă a teritoriilor răsăritene reclamate de familia Pyncheon, nu o gravură, ci o hartă desenată de mîna vreunui vechi şi dibaci cartograf, grotesc ilustrată cu poze de indieni şi de fiare sălbatice, printre care poate fi recunoscut şi un leu; istoria naturală a acelor regiuni fiind la fel de puţin cunoscută ca şi geografia lor, era redată

în chip cu totul fantasmagoric. Cea de-a doua podoabă e portretul bătrînului colonel Pyncheon, aproape în mărime naturală, cu trăsăturile severe ale unei figuri de puritan, cu tichie lipită de ţeastă, guler din dantelă şi barbă căruntă ; într-o mînă ţine *Biblia*, iar în cealaltă mînerul unei spade de oţel. Acest din urmă obiect, fiind pictat cu mult mai multă rîvnă de către artist, iese incomparabil mai în evidenţă decît cartea sfîntă.

Cînd domnişoara Hepzibah Pyncheon intră în odaie şi se găsi faţă-n faţă cu portretul, se opri locului şi-l privi cu o neobişnuită încruntare, cu o ciudată încreţire a frunţii, pe care, cine n-ar fi cunoscut-o, ar fi luat-o probabil drept o expresie de mînie amară şi de neplăcere. Dar era altceva. De fapt, domnişoara nutrea o adîncă veneraţie faţă de chipul zugrăvit, sentiment de care numai o îndepărtată strănepoată fecioară, bătută de ani, putea fi susceptibilă, iar încruntarea aceea necruţătoare nu era decît nevinovatul rezultat al miopiei şi al strădaniei de a-şi concentra în aşa fel capacităţile vizuale încît să poată desluşi conturul concret al personajului şi nu unul neclar.

E necesar să mai zăbovim o clipă asupra acestei nefericite expresii a sărmanei Hepzibah. Posomorala ei — aşa cum stăruia cu îndărătnicie s-o numească lumea sau cel puţin acea parte din lume care din cînd în cînd furişa cîte o privire pe fereastra casei — posomorala aceasta îi dăunase mult domnişoarei Hepzibah, căci de la ea i se trăgea faima de fată bătrînă oţărîtă ; ba se prea poate chiar, ca tot privindu-se într-o oglindă tulbure şi tot întîmpinînd în fantomaticele-i adîncuri propria încruntare, să fi ajuns pînă şi ea să-şi interpreteze expresia la fel de ne-

drept ca şi restul lumii. „Ce jalnic de îmbufnată arăt!“ trebuie să-şi fi şoptit de multe ori; şi, în cele din urmă, o fi ajuns să-şi închipuie că aşa şi era, în virtutea unui inevitabil destin. Dar inima ei nu se încrunta niciodată. Era o inimă duioasă, simţitoare, fremătînd de vibraţii şi palpitaţii; şi adăpostea înlăuntru-i toate aceste slăbiciuni, în timp ce chipul, în mod perfid, îi devenea tot mai sever, ba chiar neînduplecat. Şi nici n-a întreprins vreodată Hepzibah un gest cutezător, care să nu fi izvorît din ungherul cel mai fierbinte al simţămintelor ei.

Dar în tot acest timp stăm şi căscăm gura, în pragul povestirii noastre, ca nişte pierde-vară. Ca să mărturisim adevărul adevărat, tare nu ne trage inima să dezvăluim ceea ce are de gînd să facă domnişoara Hepzibah Pyncheon.

După cum s-a arătat, în aripa de la parter cu deschidere la stradă, corespunzînd frontonului central, un strămoş nevrednic îşi făcuse, cu mai bine de o sută de ani în urmă, prăvălie. Dar de cînd bătrînul gentleman se retrăsese din negustorie şi adormise sub capacul cosciugului, nu numai uşa prăvăliei, dar şi cele aflate înăuntru rămăseseră încremenite; între timp, colbul veacurilor se aşternuse în strat tot mai gros pe rafturi şi pe tejghea, şi umpluse în parte cele două talgere ale unei vechi balanţe, de parcă era îndeajuns de preţios ca să fie cîntărit. Se adunase şi în sertarul de bani pe jumătate deschis, unde mai zăcea încă o meschină monedă de şase penny, care nu valora nici mai mult, nici mai puţin decît mîndria ereditară, atît de înjosită în această încăpere. Aşa arătase mica prăvălie în copilăria bătrînei Hepzibah, cînd aceasta se juca de-a v-aţi ascunselea cu fratele ei prin uitatele un-

ghere. Şi aşa rămăsese pînă în urmă cu cîteva zile.

Dar acum, deşi galantarul e încă ascuns de ochii mulţimii printr-o perdea groasă, înlăuntrul prăvăliei s-a petrecut o remarcabilă schimbare. Bogatele şi pletoasele volane de păienjeniş, a căror urzeală şi ţesătură înghiţiseră munca de o viaţă întreagă a unei lungi succesiuni ancestrale de păianjeni, fuseseră măturate cu grijă de pe tavan. Tejgheaua, rafturile, duşumeaua fuseseră toate bine frecate, iar pe cea din urmă se presărase nisip proaspăt, albăstrui. Şi scările cafenii au fost supuse unei discipline rigide, în truda zadarnică de-a înlătura mucegaiul care, vai! le mîncase pînă la miez. Mica prăvălie nu mai era văduvită de mărfuri. Un ochi curios, care ar fi avut privilegiul să cerceteze marfa privind de dincolo de tejghea, ar fi descoperit un butoi — ba chiar două sau trei butoaie şi încă un altul pe jumătate plin — unul cu făină, al doilea cu mere, şi următorul, pesemne, cu mălai de India. Mai era şi o lădiţă pătrată din lemn, plină cu bucăţi lunguieţe de săpun, o alta de aceeaşi mărime cu lumînări de seu, zece la o livră. O provizie nu prea mare de zahăr cafeniu, nişte fasole albă, mazăre cojită, şi alte cîteva sorturi ieftine, de care tot omul are într-una nevoie, alcătuiau cea mai mare parte a stocului de marfă. Ai fi putut lua totul drept o fantomatică şi fantasmagorică reflectare a sărăcăcioasei dughene ţinută de bătrînul neguţător Pyncheon, numai că unele dintre articole erau de un soi şi de o formă care nu putuseră fi cunoscute la vremea aceluia. De pildă, se afla acolo un borcan de murături plin cu bucăţi de rocă de Gibraltar ; nu erau ele chiar frînturi veritabile din stînca de temelie a vesti-

tei fortărețe, ci cioburi de zahăr candel, foarte gustos, învelite în hîrtie albă. De altfel, un Jim Crow[1] din turtă dulce își executa dansul renumit în lumea întreagă. Un batalion de soldați de plumb mărșăluia de-a lungul unui raft, în uniforme și cu échipamente moderne ; mai erau și niște figurine de zahăr, ale căror chipuri nu prea aduceau cu fețele omenești din nici o epocă dar, oricum, îmbrăcămintea, ceva mai bine executată, era cea a zilelor noastre și nu cea de acum o sută de ani. Alt fenomen de o modernitate mai izbitoare îl reprezenta un pachet cu chibrituri, despre care odinioară s-ar fi considerat că-și împrumută flacăra instantanee direct din măruntaiele iadului.

Pe scurt, ca să nu mai întindem vorba, era limpede și deasupra oricărei îndoieli că cineva preluase prăvălia și mobilierul de mult răposatului și uitatului domn Pyncheon, și că era pe cale să reînnoiască activitatea vrednicului dispărut, adresîndu-se unei categorii noi de clienți. Cine să fie oare acest cutezător aventurier ? Și de ce dintre toate locurile din lume să fi ales tocmai Casa cu șapte frontoane drept scenă a speculațiilor sale comerciale ?

Să revenim la bătrîna domnișoară. În cele din urmă și-a întors ochii de la chipul întunecat al portretului, a scos un suspin — într-adevăr, în dimineața aceasta pieptul ei pare o adevărată peșteră a lui Eol[2] — și a străbătut camera în vîrful picioarelor, așa cum e umbletul femeilor mai în vîrstă. Trecînd printr-un coridor, a des-

[1] Poreclă peiorativă pentru un negru (în engleză, *crow* înseamnă *cioroi*).

[2] Zeul vînturilor în mitologia greacă.

chis o uşă ce dădea în prăvălia pe care tocmai am descris-o atît de amănunţit. Din pricina ieşiturii primului cat — şi mai mult încă din pricina umbrei dese aruncate de ulmul Pyncheon, care se înălţa drept în faţa frontonului — semiobscuritatea din această încăpere putea să vestească la fel de bine înserarea ca şi zorii. Încă un suspin adînc, smuls din pieptul domnişoarei Hapzibah! După ce zăbovi o clipă în prag, privind spre fereastră cu încruntarea ei de mioapă, de parcă s-ar fi zborşit la vreun duşman aprig, domnişoara îşi proiectă dintr-o dată făptura în prăvălie. Precipitarea şi impulsul galvanic al mişcării ei erau cu adevărat uimitoare.

Cu nervozitate — am putea spune aproape cu un soi de fervoare — porni să rînduiască nişte jucării şi alte mărunţişuri pe rafturi şi în galantar. În înfăţişarea acestei bătrîne cu ţinută nobilă, înveşmîntată în negru, cu chipul palid, era o notă profund tragică, în neîmpăcat contrast cu preocupările ei ridicol de mărunte din clipa aceea. Părea cu totul nefiresc ca o persoană atît de uscată şi de sumbră să ia în mînă o jucărie; era un miracol că jucăria nu i se frîngea în pumn; şi ce dureros de absurd apare faptul că îşi frămînta mintea rigidă şi posomorîtă cu întrebarea cum să-i ademenească pe copilaşi să-i calce pragul! Şi totuşi ăsta-i gîndul care-o muncea. Iat-o acum aşezînd în galantar un elefant de turtă dulce, dar mîna-i tremură atît de tare, încît îl scapă pe jos, dezmembrîndu-l de trei picioare şi de trompă; nu mai este un elefant ci doar cîteva frînturi de turtă dulce mucegăită. Poftim, acum a răsturnat un cornet cu bile, care se rostogolesc în toate direcţiile, şi fiecare bilă, mînată de un spirit dră-

cesc, se piteşte în cel mai întunecat colţişor pe care-l poate afla. Cerul s-o ajute pe biata bătrînă Hepzibah şi să ne ierte că facem haz de ponoasele ei ! Cînd silueta-i ţeapănă şi ruginită se lasă în patru labe, în căutarea bilelor pitite, ne simţim cu atît mai îndemnaţi să vărsăm lacrimi de milă cu cît sîntem nevoiţi să ne întoarcem faţa şi să rîdem de ea. Pentru că avem de-a face — şi dacă n-am izbutit să-l ajutăm pe cititor să înţeleagă cum se cuvine acest lucru este numai vina noastră şi nu a subiectului — avem de-a face, cum spuneam, cu unul dintre cele mai triste aspecte ale vieţii noastre de azi. E vorba de ultimele zvîrcoliri de agonie ale celor care-şi spun „vechea nobilime". O doamnă — care din fragedă copilărie s-a nutrit cu nebuloasele aere ale rămăşiţelor aristocratice, crescută în religia că mîna unei adevărate doamne se spurcă în clipa cînd ar întreprinde cel mai mărunt act pentru cîştigarea existenţei — această nobilă înnăscută, după şaizeci de ani în care mijloacele de trai i-au devenit din ce în ce mai strîmtorate, e nevoită acum să coboare de pe piedestalul rangului ei imaginar. Sărăcia, care o viaţă întreagă i s-a tîrît pe urme, a ajuns-o. Sau îşi cîştigă singură pîinea, sau moare de foame ! Iar noi ne-am furişat în viaţa domnişoarei Hepzibah Pyncheon, cu lipsă de respect, în chiar momentul cînd patriciana urmează să se prefacă într-o plebee.

În ţara noastră găseşti în orice clipă pe cîte cineva gata să se înece în valurile agitate ale vieţii sociale. Tragedia se repetă cu aceeaşi uniformitate ca şi dramele populare jucate în zilele de sărbătoare ; dar, cu toate acestea, are ecouri poate la fel de adînci ca şi atunci cînd un nobil de viţă decade din rangul său. Ba chiar mai adînci ; căci

pentru noi, cei de jos, rang înseamnă doar o pungă mai grasă şi o casă frumoasă, iar după pierderea acestora, rangul nostru nu are o permanenţă spirituală, ci se stinge fără speranţă, o dată cu ele. Aşadar, din moment ce am avut ghinionul să o prezentăm pe eroina noastră într-o conjunctură atît de neprielnică, nu putem decît să ne rugăm ca spectatorii destinului ei să vădească o dispoziţie de cuvenită solemnitate. Să privim în sărmana Hepzibah pe nobila străveche, ale cărei origini numără două sute de ani de partea noastră a oceanului, şi de trei ori pe atîta de cealaltă parte — cu portretele ei antice, cu arborele genealogic, panopliile de arme, amintirile şi tradiţiile, precum şi cu revendicările, în chip de comoştenitoare, asupra teritoriilor princiare din răsărit, acum smulse sălbăticiei şi prefăcute în rodnice aşezări — în plus născută pe strada Pyncheon, la umbra ulmului Pyncheon, în casa Pyncheon în care şi-a petrecut întreaga viaţă — şi redusă acum, chiar în această casă, la condiţia unei precupeţe de mărunţişuri.

Deschiderea unei dughene este aproape unica resursă pentru o femeie aflată în împrejurări cît de cît asemănătoare cu cele ale nefericitei noastre solitare. Cu miopia şi cu degetele ei tremurătoare, ţepene şi delicate în acelaşi timp, nu se putea apuca de broderie ; cu toate că în probarul ei, alcătuit cu cincizeci de ani în urmă, se găseau cele mai rare modele de cusături ornamentale. O bătuse adeseori gîndul să deschidă o şcoală pentru copii mici şi la un moment dat începuse chiar să-şi revizuiască învăţătura primită în copilăria ei, din manualele Noii Anglii, cu scopul de a se pregăti pentru munca de instructoare. Dar flacăra dragostei de copii nu fusese nicicînd

întețită în inima lui Hepzibah, și acum era cu totul mocnită, dacă nu chiar stinsă ; pe fereastra odăii ei privea la copilașii vecinilor, și se îndoia dacă ar putea răbda o cunoaștere mai apropiată a lor. Și apoi, în zilele noastre, pînă și simplul A B C a devenit o știință mult prea ermetică pentru a fi predată cu ajutorul unui ac cu gămălie pe care-l plimbi de la o literă la alta. Un copil modern ar putea-o învăța pe bătrîna Hepzibah mai multe decît l-ar putea învăța ea pe copil. Și așa — străbătută de fiori de gheață și cu dureroase strîngeri de inimă la ideea unei reveniri, în cele din urmă, la un sordid contact cu lumea din afară, de care se ținuse departe atîta vreme, încît fiecare nouă zi de singurătate îngrămădise încă un bolovan la poarta chiliei în care-și trăia sihăstria — biata făptură și-a adus aminte de străvechiul galantar, de scările părăginite, de sertarul de bani înecat în praf. Ar fi putut să mai stea un timp la gînduri ; dar o anumită împrejurare, despre care încă nu am pomenit nimic, i-a grăbit într-un fel hotărîrea. Prin urmare, a pornit conștiincioasă la împlinirea modestelor pregătiri, și acum hotărîrea ei urma să ia ființă. Nici măcar nu era îndreptățită să se plîngă că soarta fusese mai vitregă cu ea : deoarece, în chiar orașul său natal, v-am putea arăta mai multe prăvălioare de acest fel, unele dintre ele funcționînd în locuințe la fel de vechi ca și Casa cu șapte frontoane ; și s-ar putea ca în una sau două dintre acestea, acolo unde în spatele tejghelei servește cîte o nobilă decăzută, să vi se înfățișeze o imagine tot atît de severă a mîndriei familiale pe cît vă oferă și domnișoara Hepzibah Pyncheon în persoană.

Trebuie să mărturisim sincer că încercările bătrînei domnișoare de a rîndui totul în prăvălioară, pregătind-o pentru ochii lumii, sînt de un ridicol covîrșitor. Se furișează în vîrful picioarelor pînă la vitrină, cu atîta băgare de seamă de parcă și-ar închipui că de după ulm o pîndește vreun bandit sîngeros, gata să-i ia viața. Întinzînd un braț lung, descărnat, așază la locul potrivit un cartonaș cu nasturi de sidef și o muzicuță de gură sau ce-o mai fi fost, și pe dată se afundă din nou în întuneric, ca nu cumva să îngăduie lumii speranța de a o mai revedea. S-ar putea spune, zău așa, că se așteaptă să slujească nevoilor obștei într-un chip nevăzut, asemenea unei zeități imateriale sau unei zîne bune, oferind marfa, cu o mînă invizibilă, unui mușteriu încremenit de spaimă și de venerație. Dar Hepzibah nu încearcă asemenea speranță măgulitoare. E pe deplin conștientă că în cele din urmă va trebui să se arate și să-și dezvăluie adevărata-i individualitate; însă, asemenea persoanelor foarte sensibile, n-ar putea îndura să se supună unei observații treptate, și preferă să-și facă o apariție fulgerătoare în ochii înmărmuriți ai mulțimii.

Clipa de neînlăturat nu mai putea fi mult timp amînată. Razele soarelui se strecurau spre fațada casei de peste drum, ale cărei ferestre răsfrîngeau o strălucire aurie ce se cernea printre crengile ulmului, iluminînd mai clar interiorul prăvăliei. Orașul părea să se deștepte din somn. Căruța brutarului uruise pe stradă destrămînd cu stridente clinchete de clopoței ultimele văluri ale sanctității nocturne. Un lăptar împărțea din poartă în poartă conținutul bidoanelor sale și, de departe, de după colț, răzbătea huietul aspru

al scoicii unui pescar. Lui Hepzibah nu-i scăpă nici unul din aceste semnale. Sosise clipa. Să mai amîne, n-ar însemna decît să-şi mai prelungească agonia. Nu-i mai rămînea altceva decît să desprindă drugul de pe uşa prăvăliei, lăsînd intrarea liberă — ba mai mult decît liberă : ospitalieră — de parcă ar fi vorba de prieteni ai casei — pentru orice trecător ai cărui ochi s-ar lăsa ademeniţi de mărfurile din galantar. Asta face acum Hepzibah, lăsînd drugul să cadă cu un zgomot care pentru nervii ei ascuţiţi răsună ca un bubuit asurzitor. Pe urmă — ca şi cum unica barieră dintre ea şi omenire fusese doborîtă şi acum, prin pămîntul care s-a căscat, avea să se năpustească un val de cumplite urmări — dădu fuga în odaia alăturată, se prăvăli în jilţul strămoşesc şi izbucni în plîns.

Nefericita noastră bătrînă Hepzibah ! Pentru un scriitor care se străduieşte să zugrăvească adevărul firii, în feluritele sale înfăţişări şi împrejurări, împrumutîndu-i un contur pe cît cu putinţă real şi un colorit veridic, este extrem de neplăcut faptul că în substanţa celui mai pur patos pe care i-l oferă viaţa, se amestecă, inevitabil, atîta grotesc şi atîta micime. De pildă, cum poţi inspira unei scene ca aceea mai sus descrisă suflul unei tragice demnităţi ? Cum putem da o ţinută elevată povestirii noastre despre răsplata unei fărădelegi săvîrşite cu mult în urmă, cînd una dintre eroinele cele mai de seamă pe care sîntem constrînşi să o aducem în scenă este — nu o femeie tînără şi frumoasă, nici măcar trufaşa rămăşiţă a unei frumuseţi răvăşită de suferinţă — ci o fată bătrînă, costelivă, spălăcită, cu încheieturile ţepene, îmbrăcată într-o rochie lungă de mătase, cu talie înaltă, şi purtînd

o oroare de turban pe cap ! Faţa ei nu-i nici măcar urîtă. Dacă nu este cu totul ştearsă, aceasta se datorează încruntării sprîncenelor din pricina miopiei. Şi, în sfîrşit, marea dramă a vieţii ei pare să stea în faptul că după şaizeci de ani de trîndăvie, a găsit cu cale să-şi cîştige pîinea comod, deschizînd o prăvălioară de mărunţişuri. Cu toate acestea, dacă o să trecem în revistă destinele măreţe ale omeririi, vom afla mereu aceeaşi strînsă îmbinare de meschin şi josnic cu tot ce are mai nobil bucuria sau durerea. Viaţa e alcătuită din marmură şi glod. Şi, dacă n-ar fi atît de puternică încrederea într-o atotcuprinzătoare proteguire ce planează asupră-ne, am putea ajunge să suspectăm pe chipul de oţel al soartei un rînjet insultător şi o neînduplecată mînie. Ceea ce poeţii numesc darul pătrunderii sufletului omenesc, nu este decît putinţa de a discerne, în sfera acestor elemente atît de straniu împletite, frumuseţea şi măreţia, constrînse să îmbrace un veşmînt sordid.

III

PRIMUL MUŞTERIU

Domnişoara Hepzibah Pyncheon zăcea în jilţul de stejar, cu faţa îngropată în palme, lăsîndu-se pradă acelei senzaţii de inimă grea pe care o trăiesc cei mai mulţi dintre oameni în preajma unei acţiuni îndoielnice şi în acelaşi timp importante, cînd însăşi imaginea speranţei pare turnată în plumb şi te trage la fund. Deodată, tresări la clinchetul de alarmă — subţire, ascuţit şi neregulat — al unui clopoţel. Domnişoara bătrînă se ridică în picioare, lividă ca o stafie la cîntatul cocoşilor ; era un spectru înrobit şi auzise semnalul căruia îi datora supunere. Semnalul — clopoţelul, ca să-i spunem pe şleau — aşezat deasupra uşii prăvăliei, era astfel fixat încît, prin mijlocirea unui arc de oţel vibra, dînd de veste în celelalte încăperi ale casei, ori de cîte ori un muşteriu trecea pragul. Clincănitul lui uricios şi duşmănos (care se auzea acum, probabil, pentru întîia oară de cînd predecesorul cu perucă al domnişoarei Hepzibah se retrăsese din afaceri), îi stîrni dintr-o dată, într-o tumultuoasă vibraţie, toţi nervii din trup. Deznodămîntul era gata să se dezlănţuie. La uşă se afla primul ei muşteriu.

Fără să mai stea pe gînduri, se repezi în prăvălie albă la faţă, sălbatică, cu o expresie şi cu gesturi

disperate, încruntîndu-se amenințător și arătînd mai degrabă pregătită să ducă o luptă înverșunată cu un spărgător, decît să se înfățișeze zîmbitoare îndărătul unei tejghele, pentru a vinde mărunțișuri pe un ban de aramă. La drept vorbind, numai la vederea ei orice mușteriu obișnuit ar fi întors spatele și-ar fi luat-o la sănătoasa. Cu toate acestea, în biata inimă bătrînă a lui Hepzibah nu era nici urmă de înverșunare ; și nici nu purta în în clipa aceea vreun gînd rău omenirii în genere, sau vreunui bărbat ori femeie, în speță. Le dorea tuturor numai bine, dar în același timp mai dorea ca ea însăși să fi încheiat de mult cu toate și să odihnească împăcată în mormînt.

Între timp, clientul pășise pragul. Desprinzîndu-se din lumina proaspătă, părea să fi adus cu el în prăvălie și un suflu din voioasele țării ale dimineții. Era un tînăr zvelt, în vîrstă nu mai mult de douăzeci și unu sau douăzeci și doi de ani, cu o înfățișare mai curînd serioasă și îngîndurată pentru anii lui, dar vădind, în același timp, o sprintenă vioiciune și vigoare. Aceste însușiri puteau fi percepute nu numai fizic, în alcătuirea și în mișcările lui, dar se făceau aproape nemijlocit simțite și în caracterul său. O barbă cafenie, cu fir nu prea mătăsos, îi împodobea bărbia, fără să i-o ascundă cu totul ; purta și o mustață scurtă, iar fața smeadă, cu trăsături semețe, părea înfrumusețată de aceste podoabe naturale. Cît despre îmbrăcăminte, era de cel mai simplu soi : un surtuc de vară, dintr-un material ieftin și comun, pantaloni subțiri cadrilați, o pălărie de pai, cu o împletitură de slabă calitate. Magazinul Oak Hall îi furnizase, probabil, întregul echipament. Nota de gentleman — dacă într-adevăr avea vreo pretenție să fie ast-

fel considerat — i-o dădea albeaţa imaculată şi eleganţa rufăriei.

Întîmpină fără vreun semn de alarmă încruntarea lui Hepzibah, întrucît îi mai fusese dat s-o întîlnească şi ştia că nu-i primejdioasă.

— Aşadar, scumpă domnişoară Pyncheon, spuse dagherotipistul — căci clientul nu era altcineva decît celălalt locatar singuratic al Casei cu şapte frontoane — sînt bucuros să constat că nu ai dat înapoi de la înţeleapta dumitale hotărîre. Am intrat doar ca să-ţi exprim cele mai bune urări şi să te întreb dacă-ţi pot fi de ajutor la pregătirile de deschidere.

Oamenii aflaţi la nevoie sau la mare supărare, şi în orice caz cei certaţi cu lumea, pot îndura la nesfîrşire purtările neomenoase ale semenilor, şi lucrul acesta nu face decît să-i oţelească; în schimb, în faţa celei mai modeste dovezi a ceea ce li se pare a fi simpatie sinceră, nu se mai pot stăpîni. Aşa s-a întîmplat şi cu sărmana Hepzibah ; căci, în clipa cînd a zărit zîmbetul tînărului — zîmbet cu atît mai luminos cu cît mijise pe o faţă întunecată — şi cînd i-a auzit glasul binevoitor, a izbucnit mai întîi într-un chicotit isteric şi apoi într-un plîns cu sughiţuri.

— Ah, domnule Holgrave, strigă de îndată ce-şi recăpătă glasul, n-am s-o pot scoate la capăt ! Niciodată, niciodată, niciodată ! Aş dori mai curînd să fiu moartă şi să odihnesc în cavoul familiei alături de strămoşii mei ! Alături de tatăl, şi de mama, şi de sora mea ! Da, alături de fratele meu care ar fi mult mai mulţumit să mă ştie acolo decît aici ! Lumea-i prea rece şi prea crudă — iar eu sînt prea bătrînă, şi prea slabă, şi prea disperată !

—Vai, domnişoară Hepzibah, spuse tînărul cu un glas potolit, crede-mă că o dată ce-ai să intri în

miezul îndeletnicirii dumitale, n-or să te mai tulbure asemenea gînduri. Sînt inevitabile în clipa aceasta, cînd te afli la limita extremă a îndelungatei dumitale sihăstrii, și cînd populezi lumea cu figuri urîcioase despre care vei afla curînd că sînt la fel de ireale ca și uriașii și căpcăunii din cărțile de basme ale copilăriei. Nimic nu mi se pare mai ciudat în viață decît faptul că orice lucru pare să-și piardă consistența de îndată ce ajungi să-l cunoștî îndeaproape. Așa se va întîmpla și cu ceea ce ți se pare acum atît de înspăimîntător.

— Dar eu sînt femeie ! zise Hepzibah pe un ton jalnic. Era să spun că sînt „o lady" dar socot că asta ține de trecut !

— Ei, n-are nici o importanță că ține de trecut ! răspunse artistul și bunăvoința lui fu străpunsă de licărirea ciudată a unui sarcasm pe jumătate ascuns. Uită trecutul ! Ai să te simți mai bine fără de el ! Îți vorbesc deschis, dragă domnișoară Pyncheon, pentru că sîntem prieteni, nu-i așa ? Socotesc că ziua de azi este una dintre cele mai fericite din viața dumitale. Înseamnă sfîrșitul unei epoci și începutul alteia noi. Pînă acum ți-a înghețat sîngele în vine de cît te-ai ținut de retrasă în sfera aristocrației dumitale, în timp ce restul omenirii își purta bătălia, ba cu o nevoie, ba cu alta. De azi înainte, ai să cunoști, în sfîrșit, și dumneata simțămîntul strădaniei sănătoase și firești de a atinge un scop, și acela de a spori cu forțele dumitale — fie ele mari sau mici — lupta unită a omenirii. Asta este o izbîndă — cea mai mare izbîndă pe care o poate cunoaște un om !

— Domnule Holgrave, pentru dumneata e destul de firesc să nutrești asemenea idei, răspunse Hepzibah înălțîndu-și silueta uscățivă cu o demnitate ușor jignită. Dumneata ești bărbat, un bărbat

tînăr, și ai fost crescut, presupun, așa cum sînt crescuți aproape toți azi, adică pregătit să-ți făurești singur soarta. Dar eu m-am născut o lady, și am trăit toată viața ca o lady ; și indiferent cît de strîmtorată am fost, am rămas întotdeauna o lady !

— Eu nu m-am născut un gentleman, și nici n-am trăit ca atare, replică Holgrave cu un zîmbet ușor. Așa încît, scumpa mea domnișoară, nu te poți aștepta din parte-mi să simpatizez cu asemenea sensibilități ; deși, dacă nu mă înșel, într-un fel le înțeleg totuși. Titlurile acestea de lady și de gentleman au avut o însemnătate în istoria trecută a omenirii, și au conferit unele privilegii, demne sau nu de rîvnit, celor îndreptățiți să le poarte. În prezent însă, și cu atît mai mult în condițiile viitoare ale societății — ele nu mai implică privilegii, ci restricții !

— Astea sînt noțiuni noi pentru mine, răspunse bătrîna nobilă clătinînd din cap. N-am să le înțeleg niciodată ; și nici nu doresc să le înțeleg.

— Atunci n-o să mai discutăm despre ele, o potoli artistul cu un zîmbet mai prietenos, și am să te las să înțelegi singură dacă nu-i mai bine să fii o femeie adevărată decît o lady. Crezi într-adevăr, domnișoară Hepzibah, că în familia dumitale, de cînd a fost clădită reședința aceasta, a existat vreo lady care să înfăptuiască vreun act mai eroic decît cel pe care-l îndeplinești dumneata astăzi ? Niciodată ; și dacă cei din familia Pyncheon s-au comportat într-adevăr cu atîta noblețe, atunci mă îndoiesc că blestemul unui bătrîn vraci Maule, de care mi-ai povestit, ar fi putut influența cu atîta putere ursita împotriva lor.

— Ah ! Nu, nu ! strigă Hepzibah ușor măgulită de aluzia la sumbra demnitate a unui blestem

ereditar. Dacă năluca bătrînului Maule, sau dacă vreun urmaş al lui m-ar putea vedea astăzi îndărătul tejghelei, ar socoti că aceasta este împlinirea celor mai întunecate dorinţe ale lor. În orice caz îţi mulţumesc, domnule Holgrave, pentru amabilitate. Voi face tot ce-mi stă în putinţă ca să ajung o bună negustoreasă.

— Te rog să te ţii de cuvînt, spuse Holgrave, şi oferă-mi plăcerea de a-ţi fi primul client. Am de gînd să mă plimb puţin pe ţărmul mării, înainte de a mă întoarce în odaia mea, unde abuzez de binecuvîntata lumină a soarelui pentru a transpune, prin mijlocirea ei, trăsăturile chipului omenesc. Cîteva pişcoturi din acestea, muiate în apa mării, ar fi lucrul cel mai nimerit pentru gustarea de dimineaţă. Cît costă o jumătate de duzină ?

— Dă-mi voie ca pentru o clipă să mai fiu o lady, răspunse Hepzibah cu un gest de ancestrală mîndrie, căreia un zîmbet melancolic îi împrumuta oarecare graţie.

Îi puse pişcoturile în palmă, dar respinse plata.

— Niciodată o urmaşă a familiei Pyncheon nu va primi de la unicul ei prieten, sub acoperămîntul strămoşesc, bani pentru o bucată de pîine.

Holgrave plecă, lăsînd-o pentru moment într-o stare de spirit mai puţin apăsătoare. Curînd însă, dispoziţia domnişoarei Pyncheon se nărui din nou, pînă la limita de jos. Cu inima zbătîndu-i-se tulburată, ascultă răsunetul pe caldarîm al paşilor trecătorilor matinali, care acum începeau să fie mai numeroşi. O dată sau de două ori, paşii părură să zăbovească ; străinii aceia, sau poate că vecinii, priveau la expoziţia de jucării şi de mărunţişuri din galantarul lui Hepzibah.

Tortura era acum îndoită ; pe de o parte o copleşea ruşinea că ochi străini şi neprietenoşi aveau

privilegiul de a privi în casa ei, iar pe de altă parte, i se năzărise deodată, cu o ridicolă iritare, că galantarul nu era dichisit cu prea multă dibăcie şi nu arăta nici pe departe aşa cum ar fi trebuit să arate. S-ar fi zis că întreaga izbîndă sau înfrîngere a prăvăliei ei ar fi atîrnat doar de prezenţa în galantar a altor soiuri de mărfuri sau de înlocuirea unui măr cam pătat cu altul mai frumos. Făcu aşadar schimbările, pentru ca pe loc să aibă senzaţia că stricase totul ; fără să-şi dea seama că, de fapt, nervozitatea creată de împrejurări şi scrupulozitatea ei înnăscută, de fată bătrînă, purtau vina tuturor relelor.

Curînd după aceea avu loc o întîlnire, chiar în pragul prăvăliei, între doi muncitori, după cum îi trădau glasurile aspre. Schimbară întîi cîteva cuvinte despre niscai treburi ale lor, apoi unul din ei observă întîmplător vitrina şi-i atrase şi celuilalt atenţia.

— Ia te uită ! strigă. Ce părere ai de asta ? În strada Pyncheon a început să înflorească negoţul.

— Ei, ei, asta-i o ispravă, nu glumă ! exclamă celălalt. În vechea casă Pyncheon şi sub ulmul Pyncheon ! Cine-ar fi crezut ! Bătrîna Pyncheon să deschidă o dugheană !

— Crezi c-o să facă vreo treabă, Dixey ? întrebă prietenul. N-aş spune că vadul e cine ştie ce bun. Imediat după colţ e altă prăvălie.

— Să facă treabă ? strigă Dixey pe un ton plin de dispreţ de parcă nici nu se putea admite asemenea idee. Nici gînd ! Păi ce, numai mutra ei — i-o cunosc pentru că într-un an i-am săpat grădina — numai mutra ei, zic, l-ar băga şi pe Aghiuţă în sperieţi, dacă şi-ar pune vreodată mintea să facă negoţ cu ea. Lumea n-o s-o poată răbda, ascultă ce-ţi spun eu. Are, n-are de ce, se

burzuluieşte la tine, uite-aşa numai pentru că-i o fire ursuză.

— Ei, asta n-ar fi mare lucru, observă celălalt. Oamenii ăştia oţărîţi sînt cei mai destoinici cînd e vorba de negustorie şi ştiu foarte bine ce vor. Dar, cum spui tu, nu cred c-o să facă mare brînză. S-a zis cu prăvălioarele astea de mărunţişuri, aşa cum s-a zis cu toate soiurile de negoţ, de meşteşug sau de muncă manuală. O ştiu, pentru c-am încercat-o pe spinarea mea. Nevastă-mea a ţinut o dugheană din asta cu mărunţişuri timp de trei luni, şi s-a ales c-o pierdere de cinci dolari.

— Tristă treabă, răspunse Dixey pe tonul care însoţeşte un clătinat din cap. Tristă treabă !

Dintr-o pricină sau alta, nu prea lesne de analizat, în toată amărăciunea ei de pînă atunci legată de prăvălie, Hepzibah nu fusese încercată de un junghi în inimă atît de amarnic ca acela care a săgetat-o pe cînd trăgea cu urechea la conversaţia de mai sus. Mărturia cu privire la burzuluiala ei era extrem de importantă ; părea că-i dezgolise propriul chip, dezbărat de falsa lumină a aprecierilor ei subiective ; şi era un chip atît de hidos încît nu cuteza să-l privească. Pe de altă parte se simţea în chip absurd jignită văzînd cît de slabă şi de trecătoare era impresia pe care părea s-o creeze faptul că deschisese o prăvălie — eveniment atît de covîrşitor pentru dînsa — asupra localnicilor ai căror imediaţi reprezentanţi erau cei doi oameni. O privire fugară, o vorbă sau două rostite în treacăt ; un rîs grosolan ; şi, de bună seamă, că pînă să dea colţul o şi uitaseră ! Nici că se sinchiseau de demnitatea ei, şi cu atît mai puţin de faptul că se degradase. Şi, mai mult ca toate, prevestirea că n-o să izbutească, rostită cu acea cunoaştere sigură a experienţei proprii, se

prăvălea peste speranțele ei pe jumătate moarte, ca bulgării de țărînă pe un mormînt. Nevasta omului aceluia încercase aceeași experiență și dăduse greș ! Și atunci cum ar fi putut această lady înnăscută — care-și petrecuse jumătate din trai în sihăstrie, cu totul nepricepută în treburile lumești și, pe deasupra, în vîrstă de șaizeci de ani — cum ar fi putut măcar visa la reușită cînd pînă și femeia aceea din Noua Anglie, călită, vulgară, șmecheră, zeloasă, oțelită de muncă se alesese de pe urma negoțului cu o pierdere de cinci dolari ? Reușita îi părea cu neputință, iar speranța de a izbuti devenea crudă halucinație.

Nu știu ce duh răuvoitor, care-și pusese în cap să facă totul pentru a o scoate pe Hepzibah din minți, îi desfășură în imaginație un fel de panoramă înfățișînd o mare stradă comercială dintr-un oraș, mișunînd de lumea cumpărătorilor. Ce de prăvălii și cît de minunate ! Băcănii, magazine de jucării, de pînzeturi și mătăsuri, cu vitrine imense din cristal, cu rafturi încîntătoare, gemînd de bogăția mărfurilor în care fuseseră investite averi ; și oglinzile mărețe care căptușeau peretele din fund al fiecărui magazin, și dublau această revărsare de bogății într-o strălucită și scînteietoare imagine de irealități ! De o parte a străzii minunatul bazar, cu un furnicar de negustori pomădați și lustruiți, lingușindu-se, zîmbind, înclinîndu-se, măsurînd și cîntărind mărfurile. De cealaltă parte, posomorîta Casă cu șapte frontoane, cu străvechiul galantar de sub proeminența primului cat, și cu Hepzibah însăși într-o rochie de mătase neagră veștejită, încruntîndu-se dindărătul tejghelei la lumea care i se perindă prin față ! Acest doborîtor contrast i se înfățișa ca un simbol limpede al auspiciilor sub care își pornea lupta pentru exis-

tență. Reușită! Absurd! Nici n-o să se mai gîndească vreodată la așa ceva. Ar fi fost totuna dacă o pîclă veșnică ar înghiți acum casa, în timp ce toate celelalte clădiri ar continua să strălucească în soare; pentru că picior de om n-o să-i treacă vreodată pragul și mînă de om n-o să-i apese clanța!

Dar chiar în acea clipă clopoțelul de deasupra capului ei clincăni de parc-ar fi fost vrăjit. Și ai fi zis că însăși inima nobilei bătrîne atîrna de arcul clopoțelului, pentru că se porni să zvîcnească repede, ținînd isonul sunetului. Ușa se deschise deși nici o siluetă omenească nu se deslușea de cealaltă parte a geamului înalt. Cu toate acestea, Hepzibah scruta cu privirea, ținîndu-și mîinile încleștate și arătînd de parcă ar fi stîrnit vreun duh rău, pe care era hotărîtă să-l înfrunte în ciuda spaimei de care se lăsase cuprinsă.

„Doamne ajută-mă! gemu în gînd. Acum a sosit pentru mine ceasul marii încercări!"

Ușa, care se mișca greoi pe balamalele-i ruginite și scîrțîitoare, fu împinsă la perete și în prag se ivi un băiețaș voinic și rotofei, cu obrajii roșii ca mărul. Era îmbrăcat destul de neîngrijit (dar s-ar fi spus că mai curînd din pricina nepăsării maică-si decît dintr-a sărăciei lui taică-su), cu un șorț albastru, pantaloni scurți și umflați, pantofi cam tociți la vîrfuri și o pălărie spartă, prin plesniturile căreia ieșeau la vedere cîteva șuvițe de păr creț. O carte și o tăbliță strînse sub braț arătau că băiatul era în drum spre școală. Se holbă o clipă la Hepzibah, așa cum ar fi făcut de bună seamă și un mușteriu mai vîrstnic, neștiind ce înseamnă atitudinea tragică și încruntarea ciudată cu care era privit.

— Ei, băiețaș, rosti bătrîna, prinzînd puțină inimă la vederea unui personaj atît de puțin formidabil, ei, băiețaș, ce dorești ?

— Pe Jim Crow ăla din geam, răspunse puștiul întinzînd un cent și arătînd cu degetul figura de turtă dulce care-i reținuse interesul, în timp ce tîndălea în drum spre școală. Ăla care n-are piciorul rupt.

Hepzibah întinse brațul uscat și, scoțînd figurina din galantar, o oferi primului ei mușteriu.

— Ține-ți banii, spuse ea, înghiontindu-l ușor spre ușă ; întrucît vechea ei obîrșie nobilă se zbîrlise cu îndărătnicie la vederea bănuțului de aramă ; și apoi ar fi fost o jalnică meschinărie să iei banii de buzunar ai unui copil, în schimbul unei bucăți de turtă dulce uscată. Ține-ți bănuțul. Mănîncă-l sănătos pe Jim Crow !

Copilul, holbîndu-și ochii rotunzi în fața acestui exemplu de liberalitate cu totul fără precedent în vasta lui experiență legată de dughenele cu mărunțișuri, înșfăcă figurina de turtă dulce și o întinse la drum. Nici nu ajunse bine pe trotuar (ah, micul canibal !) că și înghițise căpățîna lui Jim Crow. Cum ștrengarul n-avusese grijă să tragă ușa, Hepzibah se chinuia să o închidă după el, însoțindu-și sforțările cu vreo două exclamații de indignare la adresa turbulenței tineretului și mai cu seamă a băiețașilor. Dar abia apucă să așeze în galantar altă reproducere a faimosului Jim Crow, cînd clopoțelul clincăni iar zgomotos, ușa fu din nou împinsă la perete, cu toate smuceliile și opintelile-i obișnuite, lăsînd să apară iar același puști rotofei care ieșise cu două minute mai înainte. Firimiturile și vopseaua decolorată, urme ale ospățului canibalic abia săvîrșit, erau foarte vizibile în jurul gurii băiatului.

— Ce mai e, băieţaş ? întrebă domnişoara bătrînă puţin enervată. Te-ai întors să închizi uşa ?

— Nu, răspunse băiatul arătînd cu degetul spre figurina care tocmai fusese aranjată în galantar. Îl vreau pe celălalt Jim Crow.

— Poftim, ia-l, spuse Hepzibah, scoţînd figurina ; dar dîndu-şi seama că acest stăruitor muşteriu n-o s-o slăbească cu nici un chip atîta timp cît va mai exista o figurină de turtă dulce în prăvălia ei, îşi trase îndărăt braţul întins. Unde-i bănuţul ? întrebă.

Băieţaşul avea banul pregătit dar, ca orice iancheu adevărat, prefera să facă un tîrg în cîştig decît unul în pagubă. Cu o mutră botoasă puse banul în palma lui Hepzibah şi plecă, trimiţîndu-l pe al doilea Jim Crow în căutarea primului. Proaspăta neguţătorească vîrî în sertarul de bani primul rod material al întreprinderii ei comerciale. Zarurile fuseseră aruncate ! Josnica pată a acelei monezi de aramă nu se va mai putea şterge în vecii vecilor de pe palma ei. Micul şcolar, ajutat de figura poznaşă a dansatorului negru, desăvîrşise ireparabila prăbuşire. Destrămase structura vechii aristocraţii, ca şi cum, cu pumnul lui de copil, ar fi dărîmat însăşi Casa cu şapte frontoane. Fie ca Hepzibah să întoarcă acum cu faţa la perete portretele strămoşilor Pyncheon, iar cu harta proprietăţilor ei răsăritene să aţîţe focul din bucătărie, suflînd în flacără cu pustiita răsuflare a tradiţiilor ancestrale ! Ce o mai leagă de strămoşi ? Nimic ; nimic mai mult decît ceea ce o leagă de urmaşi ! Acum nu mai e o lady, nu, ci pur şi simplu Hepzibah Pyncheon, o fată bătrînă deznădăjduită, patroana unei dughene de mărunţişuri !

Şi totuşi, chiar în timp ce făurea în minte, cu oarecare ostentaţie, asemenea gînduri, în chip cu totul şi cu totul surprinzător o mare linişte pogorî asupră-i. Tulburarea şi temerile care o chinuiseră, fie în somn, fie în tristele visări cu ochii deschişi, se spulberaseră parcă în cele patru vînturi, de îndată ce proiectul ei începuse să capete o înfăţişare materială. Resimţea, ce-i drept, noutatea bizară a poziţiei sale, dar nu mai era frămîntată sau înfricoşată. Din cînd în cînd, o străbătea chiar un fior de veselie tinerească. Era suflarea înviorătoare a aerului proaspăt de afară, după îndelunga toropeală şi monotona singurătate a vieţii ei. Iată cît de prielnică e munca! Cît de miraculoasă e forţa pe care nu o bănuim în noi. Cea mai sănătoasă îmbujorare pe care Hepzibah o cunoscuse de ani încoace îi cuprinsese obrajii acum, în mult temuta criză, cînd pentru prima dată în viaţa ei întinsese o mînă ca să se susţie. Micul cerc al monedei de aramă dată de şcolar — aşa tocită şi înnegrită cum ajunsese după măruntele servicii pe care le împlinise ici şi colo, de-a lungul şi de-a latul ţării — se dovedise a fi un talisman, purtător al binelui, vrednic a fi turnat în aur şi aninat pe inima ei. Era la fel de puternic şi poate că înzestrat cu aceleaşi însuşiri tămăduitoare ca un inel galvanic! Oricum, Hepzibah simţea cu recunoştinţă gingăşele prefaceri pe care le stîrnise în trupul şi în sufletul ei; cu atît mai mult cu cît îi însufleţi energia de a-şi pregăti gustarea de dimineaţă, la care, pentru a-şi menţine curajul, îşi îngădui să toarne o linguriţă suplimentară de ceai negru, în infuzie.

Totuşi, ziua de introducere în tainele negustoriei nu s-a desfăşurat fără numeroase şi grave întreruperi ale acestui simţămînt de vigoare bucuroasă. De regulă, Providenţa binevoieşte rareori să dă-

ruiască muritorilor mai mult decît acel grăunte de curaj cît e de ajuns ca să-i păstreze în limitele unei cumpănite exercitări a forțelor. În cazul bătrînei noastre nobile domnișoare, după ce însuflețirea noii activități s-a mai potolit, vechea deznădejde a întregii ei vieți începu, cînd și cînd, să scoată capul. Ca o masă de nori plumburii ce adesea întunecă cerul, învăluind firea într-o penumbră fumurie, pînă cînd, în amurg, se lasă vremelnic străbătută de o rază de soare. Dar norii hulpavi se străduie într-una să înghită iarăși peticul de azur celest.

Pe măsură ce dimineața înainta, mai intrară unii mușterii, dar nu prea des ; trebuie să recunoaștem că, în unele cazuri, negoțul nu s-a desfășurat nici spre mulțumirea lor, nici spre a domnișoarei Hepzibah ; și, în general, nici spre rodnica îmbogățire a sertarului de bani. O fetiță, trimisă de mama ei cu un fir dintr-o jurubiță de bumbac de o culoare neobișnuită, ca să potrivească alta la fel, cumpără una pe care bătrîna domnișoară, în miopia ei, o găsi cu totul asemănătoare ; dar, după scurt timp fetița se întoarse în fugă aducînd vorbă mînioasă de la maică-sa că ața nu se potrivește de loc, plus că era și putredă ! Pe urmă a mai venit o femeie cu fața palidă și brăzdată de griji, nu bătrînă, dar buimacă, cu părul străbătut de șuvițe cărunte ca niște panglici de argint ; o femeie din acelea plăpînde din fire, pe care le recunoști pe dată că-s trudite de moarte de către o brută — și, probabil, o brută bețivă — de soț și de cel puțin nouă copii. Ceru cîțiva pfunzi de făină și oferi banii pe care nobila decăzută îi refuză în tăcere, cîntăridu-i bietei nenorocite mai multă făină decît și-ar fi luat ea singură. Puțin timp după aceea, intră un bărbat în-

tr-o salopetă slinoasă din pînză albastră și ceru o pipă, dar umplu întreaga prăvălie cu miasma înțepătoare de băutură pe care o exala nu numai răsuflarea lui înfierbîntată, ci părea să-i mustească prin toți porii, ca un gaz inflamabil. Hepzibah nu-și putu scoate din cap că acela era soțul femeii cu fața brăzdată de griji. Ceru și-o pungă de tutun ; și cum negustătoreasa nu avusese grijă să se aprovizioneze cu acest articol, brutalul mușteriu zvîrli cît colo pipa cea nouă și ieși din dugheană bombănind niște cuvinte de neînțeles, care aveau tonul și asprimea unor înjurături. În urma cărui fapt, Hepzibah își înălță privirile încruntate fără voie, și le pironi pe chipul Providenței.

În timpul dimineții, nu mai puțin de cinci persoane veniră să ceară bere de ghimber, bere de rădăcini, sau alte băuturi de același fel și, cum nu putură găsi nimic din ce doreau, părăsiră cu mare îmbufnare prăvălia. Trei dintre ei lăsară ușa deschisă și doi o trîntiră la plecare cu atîta necaz, încît clopoțelul începu să joace nebunește pe nervii sărmanei Hepzibah. O gospodină din vecini, grăsună, gureșă și rumenă ca para focului, năvăli în prăvălie cu răsuflarea tăiată, cerînd poruncitor drojdie de bere ; și cînd biata nobilă domnișoară, cu răceala sfielnică a bunelor maniere, îi dădu a înțelege aprinsei cliente că nu ține asemenea articol, acea gospodină destoinică socoti de datoria ei să-i țină o adevărată predică :

— O dugheană de mărunțișuri să nu țină drojdie de bere ! rosti ea. Cum se poate una ca asta ? Cine-a mai auzit așa ceva ? Află că nici dumitale n-o să-ți crească pita, nu mai mult decît o să-mi crească azi mie. Ai face mai bine să-ți închizi dugheana pe loc.

— Da, răspunse Hepzibah cu un oftat adînc, poate că aş face mai bine.

De altminteri, în mai multe rînduri, în afara întîmplării de mai sus, sensibilităţile ei aristocratice fură aspru biciuite de tonul familiar, dacă nu grosolan, cu care i se adresau oamenii. De bună seamă, se socoteau acum nu numai egali, dar chiar superiori şi ocrotitori. În subconştient, Hepzibah se măgulise cu gîndul că un fel de nimb sau de iradiere sau, mă rog, ceva de felul ăsta îi va învălui făptura, asigurîndu-i supunerea celorlalţi în faţa greutăţii obîrşiei ei nobile, sau dacă nu chiar supunerea, măcar o tacită recunoaştere. Pe de altă parte, nimic nu o chinuia mai rău decît această recunoaştere, cînd era exprimată prea făţiş. Răspunsurile ei în faţa uneia sau a două binevoitoare încercări de exprimare a compătimirii au fost aproape răstite şi, spre părerea noastră de rău, trebuie să mărturisim că Hepzibah cunoscu o stare de furie păgînă numai la bănuiala că una dintre cliente intrase în prăvălie nu pentru c-ar fi avut într-adevăr nevoie de articolul pe care pretindea că-l caută, ci doar din dorinţa răutăcioasă de a se uita la ea. Josnica fiinţă era hotărîtă să se asigure cu ochii ei ce mutră face îndărătul tejghelei o vechitură aristocratică, după ce şi-a istovit tinereţea şi parte din amurgul vieţii ţinîndu-se departe de omenire. În acest caz în speţă, încruntarea sprîncenelor lui Hepzibah — oricît de nepremeditată şi de inofensivă ar fi fost altă dată — îi fu de mare folos.

— În viaţa mea n-am tras aşa o sperietură, relată clienta cea curioasă, zugrăvind întîmplarea uneia dintre cunoscutele ei. E o adevărată zgripţuroaică bătrînă, poţi să mă crezi pe cuvînt. De spus, nu

spune mare lucru ; dar dacă i-ai vedea numai răutatea din priviri !

Așadar, luată în tot, noua experiență i-a pricinuit nobilei noastre decăzute concluzii foarte neplăcute cu privire la felul de a fi și de a se purta a ceea ce se numea „clasa de jos“, pe care o privise pînă atunci cu o blîndă și compătimitoare indulgență, dat fiind că ea ocupa o sferă de superioritate neîndoielnică. Dar, din nefericire, avea de luptat în același timp și împotriva unui amarnic simțămînt de un fel cu totul opus : anume un simțămînt de mînie împotriva trîndavei aristocrații căreia îi aparținuse cu atîta mîndrie pînă nu demult. Cînd vreo doamnă, într-un diafan și costisitor veșmînt de vară, cu un văl fluturînd și o trenă ce se legăna grațios, pășind cu mișcări aeriene ce te făceau să privești la picioarele-i elegant încălțate pentru a vedea dacă atinge glia sau plutește în văzduh — cînd o asemenea viziune trecea din întîmplare pe străduța lăturalnică, lăsînd în urmă-i o dîră de parfum suav și înșelător, de parcă sub pașii ei ar fi răsărit un mănunchi de roze de culoarea ceaiului — în asemenea clipe ne e teamă că vechea încruntare a lui Hepzibah nu putea fi pusă în întregime pe seama miopiei. „Ce rost o fi avînd, gîndea ea, dînd grai acelei porniri dușmănoase care-i singura formă de înjosire a săracilor în fața bogaților, ce rost o fi avînd în înțeleapta orînduire a providenței, viața acestei femei ? Oare lumea întreagă trebuie să trudească pentru ca palmele mîinilor ei să rămînă albe și catifelate ?“

După care, căindu-se rușinată, își ascundea fața.

— Dumnezeu să mă ierte ! murmura.

Fără îndoială, Dumnezeu o ierta. Dar luînd aminte la evoluţia desfăşurărilor lăuntrice şi a celor exterioare din această primă jumătate de zi, Hepzibah începu să se teamă că prăvălia va duce la prăbuşirea ei din punct de vedere moral şi religios, fără să-i sporească substanţial bunurile pămînteşti.

IV

O ZI PETRECUTĂ ÎNDĂRĂTUL TEJGHELEI

Spre amiază, Hepzibah zări un domn mai în vîrstă, robust şi corpolent, dar de o remarcabilă distincţie a ţinutei, mergînd agale pe trotuarul de peste drum al străzii albe şi prăfoase. Cînd ajunse în raza fîşiei de umbră aruncată de ulmul Pyncheon, se opri locului şi (în timp ce-şi scoase pălăria pentru a-şi şterge năduşeala de pe frunte) păru-să scruteze cu un interes deosebit dărăpănata şi măcinata de vreme Casă cu şapte frontoane. Dar, într-un fel cu totul diferit, şi dînsul oferea o privelişte nu mai puţin vrednică de admirat decît cea a casei. Nici că s-ar putea căuta or găsi o mai bună întruchipare umană a unui foarte înalt grad de respectabilitate, care, prin nu ştiu ce farmec de nedescris, se desprindea nu numai de pe chipul şi din gesturile sale, dar pătrunsese pînă şi în tăietura veşmintelor, făcîndu-le cum nu se poate mai potrivite şi mai importante pentru acel om. Fără să se deosebească, în mod vizibil, de îmbrăcămintea altor oameni, hainele lui erau totuşi pătrunse de o vastă şi adîncă gravitate, care trebuie să fi fost o caracteristică a celui ce le purta, întrucît n-ai fi putut spune că ţinea nici de croială şi nici de stofa din care erau făcute. Chiar şi

bastonul cu măciulie de aur — un baston comod din lemn negru, lustruit — avea aceleași trăsături specifice, și dacă i-ar fi venit cheful să pornească de unul singur la plimbare, ar fi fost recunoscut pretutindeni ca un reprezentant vrednic de stăpînul său. Această caracteristică — care apărea izbitor în tot ce-l înconjura și pe care încercăm să o sugerăm cititorului — nu pătrundea însă dincolo de poziția lui socială, deprinderile de viață și împrejurările exterioare. Îți dădeai seama ușor că era o persoană de mare influență și autoritate ; și, mai cu seamă, simțeai cu atîta siguranță că era om cu stare, de parcă ți-ar fi înfățișat contul lui la bancă, sau de parcă l-ai fi văzut atingînd rămurelele ulmului Pyncheon și, asemenea regelui Midas [1], prefăcîndu-le pe dată în aur.

În tinerețe, probabil că trecuse drept bărbat frumos ; la vîrsta de acum însă, fruntea îi era prea greoaie, tîmplele prea dezgolite, părul, care-i mai rămăsese, prea sur, ochii prea reci, buzele prea crispate ca să mai evoce cît de cît frumusețea. Ar fi fost însă un model de portret bun și masiv ; acum, mai curînd decît în orice altă perioadă din viață, deși poate prin procesul fixării pe pînză, expresia feței lui ar fi devenit prea aspră. Artistul ar fi socotit necesar să-i studieze fața, să-i încerce capacitatea de a varia expresiile : s-o înnegureze cu o încruntare, s-o ilumineze c-un surîs.

În timp ce domnul vîrstnic stătea cu privirile ațintite asupra casei Pyncheon, pe față i se perindară rînd pe rînd atît încruntarea cît și surîsul. Ochii îi zăboveau asupra galantarului și, punîndu-și o pereche de ochelari înrămați în aur, pe ca-

---

[1] *Midas* — rege al Frigiei (în mitologia greacă) pe care Dionysos l-ar fi înzestrat cu darul de a preschimba în aur tot ce atingea, pînă și hrana.

re-i ţinuse în mînă, cercetă în amănunţime micul aranjament de jucării şi de mărfuri al lui Hepzibah. La început s-ar fi zis că nu-i place — ba, dimpotrivă, că-l nemulţumeşte foarte — şi totuşi, un moment mai tîrziu, zîmbi. În timp ce această din urmă expresie îi întîrzia încă pe buze, o zări pe Hepzibah care se aplecase întîmplător spre fereastră ; şi atunci, zîmbetul lui, din acru şi neplăcut, se prefăcu în cea mai însorită mulţumire de sine şi îngăduinţă. Se înclină, cu un fericit amestec de demnitate şi bunăvoinţă curtenitoare, şi-şi continuă drumul.

— Iată-l, murmură Hepzibah pentru sine, înghiţind cu noduri o amară emoţie, pe care, văzînd că n-o poate alunga, încerca s-o îndese la loc în inimă. Mă întreb ce-o fi gîndind despre toate astea ? Oare-l mulţumeşte ? Ah ! Uite-l că întoarce capul !

Domnul se oprise în stradă, şi-şi întorsese trupul pe jumătate, cu ochii încă aţintiţi pe galantar. De fapt, se răsucise pe călcîie şi făcuse un pas sau doi îndărăt, de parcă ar fi avut de gînd să intre în prăvălie ; dar se întîmplă că i-o luă înainte primul muşteriu al lui Hepzibah, micul canibal al lui Jim Crow, care, aruncînd o privire spre galantar, fusese irezistibil ispitit de un elefant de turtă dulce. Ce poftă uriaşă avea ţîncul ăsta de-o şchioapă ! Devorase doi Jim Crow imediat după gustarea de dimineaţă, şi acum un elefant, ca aperitiv pentru prînz ! Cînd isprăvi cu această ultimă achiziţie, domnul mai vîrstnic îşi reluase drumul şi dispăruse după colţul străzii.

— Ia-o cum îţi place, vere Jaffrey ! murmură fata bătrînă, înapoindu-se în prăvălie după ce scosese cu grijă capul pe uşă, privind în susul şi-n josul străzii. Ia-o cum îţi place ! Mi-ai văzut mi-

cul meu galantar ! Ei bine ! Ai ceva de zis ? Casa Pyncheon nu-i oare proprietatea mea cît timp voi trăi ?

După acest incident, Hepzibah se retrase în odaia din spatele prăvăliei, unde, la început, luă un ciorap pe jumătate împletit și începu să croșeteze cu mici tresăriri nervoase și dezordonate ; dar curînd, dîndu-și seama că nu prea ține socoteala ochiurilor, aruncă împletitura de o parte și începu să străbată cu pași iuți încăperea. În cele din urmă, se opri în fața portretului austerului puritan bătrîn, străbunul ei și întemeietorul casei.

Într-un anumit sens, pictura intrase aproape în pînză și pălise pe după întunecimea așternută de vreme ; în alt sens însă, Hepzibah nu-și putea închipui decît că devenise din ce în ce mai proeminentă și mai izbitor expresivă, în tot timpul scurs de la prima ei familiarizare cu portretul, în frageda copilărie, și pînă acum. Pentru că, în vreme ce conturul și substanța se întunecau și se ștergeau pentru ochiul privitorului, caracterul sfidător, dur, și în același timp ascuns, al personajului părea să iasă la suprafață, ca într-un fel de descătușare spirituală. Uneori, la picturile foarte vechi poate fi observat acest efect. Chipurile personajelor capătă o expresie pe care un artist (dacă ar fi avut măcar un dram din vanitatea artiștilor de azi) n-ar fi cutezat niciodată să i-o înfățișeze celui ce-i comandase portretul drept expresia caracteristică a chipului său, dar în care, cu toate acestea, recunoaștem pe dată reflectarea adevărului crud al unui suflet omenesc. În asemenea cazuri, înțelegerea profundă, vădită de pictor, a trăsăturilor lăuntrice ale modelului s-a infiltrat în însăși esența tabloului și poate fi percepută numai după ce coloritul superficial a fost șters de timp.

În timp ce se uita la portret, Hepzibah tremura sub privirea lui. Venerația, moștenită din străbuni, pe care i-o purta o făcea să se teamă a judeca firea originalului cu asprimea la care o îndemna parțiala întrezărire a adevărului. Dar continua să-l privească, pentru că fața portretului îi dădea putința — cel puțin așa își închipuia — să înțeleagă mai bine și mai adînc fața omului pe care tocmai îl văzuse în stradă.

— El în persoană ! murmură ca pentru sine. N-are decît să surîdă Jaffrey Pyncheon cum i-o plăcea, dar dedesubt se ascunde tot chipul ăsta ! puneți-i o tichie pe țeastă, și un guler plisat, o mantie neagră, o *Biblie* într-o mînă și o spadă în cealaltă — și-apoi Jaffrey Pyncheon n-are decît să surîdă cum i-o place ; nimeni nu se va îndoi că bătrînul colonel Pyncheon a revenit printre noi ! Jaffrey s-a dovedit a fi omul în stare să clădească o nouă casă ! Și ar putea să și atragă asupră-ne un nou blestem !

Astfel își amețea Hepzibah mintea cu închipuirile trecutului. Trăise prea mult în singurătate — locuise atîta vreme în casa Pyncheon, încît mucegaiul lemnăriei îi pătrunsese pînă în creier. Ca să nu-și piardă mințile, avea nevoie de o plimbare pe strada luminată de soarele amiezii.

Prin forța contrastului, un alt chip i se contură în minte, un portret pe care-l zugrăvea în gînd mult mai măgulitor decît ar fi cutezat orice artist s-o facă, și totuși cu atîta gingășie, încît asemănarea rămînea desăvîrșită. Miniatura executată de Malbone, deși după același original, era mult inferioară portretului zugrăvit de Hepzibah din aer, cu penelul afecțiunii unite cu amintirea îndurerată. Molatic, blînd, vesel contemplativ, cu buze pline, roșii, gata să se arcuiască într-un zîmbet pe care

ochii păreau să-l vestească printr-o blajină scînteiere a pupilelor. Trăsături feminine, indivizibil contopite cu cele ale sexului slab ! Oricum, miniatura lui Malbone surprinsese această din urmă ciudățenie, așa încît nu te puteai împiedica să te gîndești la original altfel decît asemuindu-l cu mama lui, o femeie încîntătoare și plăcută, poate cu o oarecare moliciune de caracter, care făcea să-ți fie cu atît mai drag s-o cunoști și mai lesne s-o iubești.

„Da, gîndi Hepzibah, cu o durere din care numai partea cea mai ușor de îndurat țîșnea din inimă către pleoape, da, au persecutat-o pe maică-sa în el. Dînsul n-a fost niciodată un adevărat Pyncheon !"

Dar iată clopoțelul din prăvălie se auzi din nou ; se părea că sunetul vine de la mari depărtări, atît de intens coborîse Hepzibah în adîncurile sepulcrale ale amintirilor. Înapoindu-se în prăvălie, dădu cu ochii de un bătrîn, un umil locatar de pe strada Pyncheon, căruia în trecut îi îngăduise o bună bucată de timp să fie un fel de obișnuit al casei. Era un personaj uitat de vreme, care părea să fi avut dintotdeauna părul alb și fața zbîrcită, și să nu fi posedat nicicînd mai mult de un singur dinte — și acela pe jumătate măcinat — înfipt în falca de sus, drept în față. Deși Hepzibah era destul de coaptă, totuși nu-și putea aminti de vremea cînd moș Venner, așa cum îi ziceau vecinii, n-ar fi străbătut strada în sus și-n jos, cu silueta-i gîrbovită, tîrșindu-și greoi picioarele pe prundiș sau pe caldarîm. Și cu toate astea respira în el un suflu rezistent și viguros, care nu numai că-l ținea în viață, dar îl făcea să ocupe un anumit loc, care altminteri ar fi rămas pustiu în această lume aparent atît de aglomerată.

Să o pornească tîrîș-grăpiș după tîrguieli, cu pașii lui rari și tîrșiți, care te făceau să te întrebi dacă o să ajungă vreodată undeva ; să taie cu fierăstrăul cîteva brațe de lemne pentru gospodărie, sau să despice un butoi vechi, ori să prefacă o scîndură de pin în surcele de foc ; vara să sape cei cîțiva metri de grădină ai unei case cu chirie ieftină, și să împartă juma-juma roadele muncii sale ; iarna, să curețe zăpada de pe trotuar, să taie pîrtie spre șopron, sau de-a lungul frînghiei de rufe ; astea sînt cîteva dintre serviciile esențiale pe care moș Venner le îndeplinea pentru cel puțin douăzeci de familii. În cercul acestora, se bucura de același soi de privilegii și, probabil, se simțea înconjurat de același cald interes ca un preot în mijlocul enoriașilor. Nu vom spune că avea pretenții la un porc de zeciuială [1] ; dar, ca o corespunzătoare expresie de respect, dimineață de dimineață dădea cîte o raită ca să adune firimiturile de la mese și resturile de la prînz, drept hrană pentru propriul său porc.

În tinerețea sa — căci, de fapt, există o vagă legendă că ar fi fost cîndva nu chiar tînăr, dar, oricum, *mai* tînăr — moș Venner fusese socotit drept om cam sărac cu duhul. Învinuirea aceasta și-o atrăsese realmente singur, prin faptul că nu năzuise aproape de loc la succesele după care aleargă ceilalți oameni, iar în mecanismul vieții își alesese doar acel rol umil și modest care aparține celor declarați neputincioși. Dar acum, la bătrînețea lui înaintată — fie că îndelunga și dura experiență îi luminase într-adevăr mintea, fie că judecata slăbită îl făcea să nu-și mai dea seama cît cîntărește cu adevărat — fapt este că venerabilul

[1] Clerul avea pe acea vreme dreptul la zeciuială.

bătrîn avea pretenția de a mînui înțelepciunea, iar cei din jur îl credeau. Și, uneori, mai pulsa într-însul și o vînă de ceva ce semăna cu poezia; erau mușchiul verde sau floricelele răsărite prin crăpăturile minții lui părăginite, și care dădeau o aură de farmec la ceea ce în tinerețe sau în maturitate ar fi părut vulgar și ordinar. Hepzibah îi nutrea considerație, pentru că se trăgea dintr-o familie cu nume vechi în oraș și care pe vremuri fusese respectabilă. Și o pricină mai întemeiată de a-i purta un soi de reverență familială era faptul că moș Venner însuși constituia cea mai veche existență — dintre ființe și dintre lucruri — de pe strada Pyncheon, cu excepția Casei cu șapte frontoane și poate a ulmului care o umbrea.

Acest patriarh i se înfățișa acum lui Hepzibah, îmbrăcat într-o haină albastră, cu tăietură elegantă, care ajunsese la el, pesemne, din garderoba uzată a vreunui slujbaș spilcuit. Cît despre pantaloni, erau dintr-o stofă țesută din cîlți, cu cracii foarte scurți, dar curios umflați în spate într-o bulfă, și totuși potrivindu-se perfect cu silueta bătrînului, ceea ce despre haină nu s-ar fi putut spune de loc. Pălăria nu se potrivea cu nici o altă piesă vestimentară, și cu atît mai puțin cu capul ce-o purta. Așadar, moș Venner era un bătrîn gentleman hibrid, în parte el însuși, dar în bună măsură altcineva; cîrpăcelile avuseseră și ele loc la epoci diferite; reprezenta deci o sinteză a epocilor și a modelor.

— Ei, va să zică te-ai apucat de-adevăratelea de muncă, o întîmpină el, te-ai apucat de-adevăratelea! Îmi pare bine. Tinerii nu trebuie niciodată să ducă o viață trîndavă, și nici bătrînii, de altfel, afară dacă i-au înțepenit reumatismele. Și

mie mi-aŭ dat reumatismele semn; şi peste doi-trei ani, am să încep şi eu să mă gîndesc să părăsesc afacerile şi să mă retrag la ferma mea. Aia de-acolo — casa cea mare de cărămidă, ştii dumneata care — unii îi zic şi azilul de săraci ; dar mai întîi am de gînd să-mi isprăvesc treburile, şi după aceea mă retrag acolo să huzuresc şi eu şi să mă bucur de viaţă. Îmi pare bine să văd că şi dumneata începi să-ţi faci datoria, domnişoară Hepzibah.

— Îţi mulţumesc, moş Venner, răspunse Hepzibah zîmbind, pentru că întotdeauna simţea o pornire prietenoasă faţă de bătrînul simplu şi guraliv. Dacă ar fi avut de-a face cu o femeie, probabil că ar fi respins cu înţepare libertatea ce şi-o luase, dar din partea bătrînului o accepta. Într-adevăr, e timpul să mă apuc şi eu de muncă ! Sau, ca să vorbim drept, am început şi eu taman la vîrsta cînd ar fi trebuit să mă retrag.

— Să nu spui aşa ceva, domnişoară Hepzibah ! Dumneata eşti încă tînără. Cum aşa, de mine abia pot să-mi aduc aminte de cînd eram tînăr, în schimb pe dumneata parcă te văd jucîndu-te încă în faţa uşii casei, o copiliţă ! Cu toate că mai ades obişnuiai să şezi în prag şi să priveşti în stradă, serioasă ; pentru că întotdeauna aveai un fel de a fi foarte serios — un aer de om mare, chiar cînd erai de-o şchioapă. Parc-ar fi fost ieri ; uite, îl văd şi pe bunicul dumitale cu mantia lui roşie, cu peruca albă, pălăria cu borul ridicat şi bastonul, ieşind din casă şi păşind cu atîta măreţie în stradă ! Nobilii ăia bătrîni dinaintea Revoluţiei îşi dădeau nişte aere ! În tinereţea mea, omului celui mai de vază din oraş i se zicea în mod obişnuit „rege" ; şi nevestei-si, nu i se zicea chiar regină, desigur, dar „lady". Azi nici un om n-ar mai cu-

teza să se lase numit rege ; şi dacă se simte cumva mai presus de oamenii de rînd, nu face decît să se încline cu atît mai jos, pînă la ceilalţi. L-am întîlnit acum vreo zece minute pe vărul dumitale, judecătorul ; şi uite aşa cum mă vezi în pantalonii mei vechi de cîlţi, judecătorul şi-a scos pălăria în faţa mea, aşa cred ! În orice caz, judecătorul s-a înclinat şi mi-a zîmbit.

— Da, răspunse Hepzibah pe un ton în care se strecurase, fără voia ei, puţină amărăciune. Se zice că vărul meu Jaffrey are un zîmbet foarte plăcut.

— Aşa şi e ! întări moş Venner. Şi ăsta-i un lucru rar la un Pyncheon ; pentru că, nu te supăra domnişoară Hepzibah, dar Pyncheonilor niciodată nu le-a mers vestea c-ar fi un neam de oameni de înţeles şi prea prietenoşi. Nu era cale să te apropii de ei. Dar, domnişoară Hepzibah, te rog să-mi spui — dacă unui om bătrîn ca mine îi e îngăduit să întrebe — de ce judecătorul Pyncheon, cu atîta avere cîtă are el, nu se înfăţişează la verişoara lui spunîndu-i să închidă pe dată prăvălia ? Dumitale îţi face cinste să munceşti, dar judecătorului nu-i face cinste să te lase !

— Dacă nu te superi, moş Venner, n-aş vrea să discutăm despre acest lucru, răspunse Hepzibah cu răceală. Oricum însă, trebuie să spun că dacă prefer să-mi cîştig singură existenţa, aceasta nu-i din vina judecătorului Pyncheon. Şi tot astfel nu el va purta vina, adăugă ea ceva mai prietenos, amintindu-şi de privilegiile pe care i le confereau lui moş Venner vîrsta şi umila sa familiaritate, nu el va purta vina dacă în curînd voi găsi de cuviinţă să mă retrag şi eu la ferma dumitale.

— Şi nici nu-i un loc prea rău ferma asta a mea ! strigă vesel moşneagul, de parcă într-adevăr perspectiva era foarte atrăgătoare. Nu-i rea clă-

direa cea mare de cărămidă a fermei, mai ales pentru cine o să dea acolo peste o sumedenie de vechi prieteni, aşa cum o să se întîmple cu mine. Uneori, în serile de iarnă, jinduiesc să mă aflu acolo printre ei ; că-i treabă tare plicticoasă pentru un om mai în vîrstă şi singur, aşa ca mine, să moţăie ore la rînd, fără altă tovărăşie decît soba bine încinsă. Vară, iarnă, găseşti numai lucruri bune de spus despre ferma mea ! Sau, de pildă, toamna, ce poate fi mai plăcut decît să petreci o zi întreagă pe lîngă şură sau pe lîngă stiva de lemne, în partea unde bate soarele, stînd la taifas cu cineva pe care-l ştii de-o seamă cu tine ; sau tîndălind poate cu vreun tont din născare, care ştie cum se trîndăveşte, pentru că nici măcar iancheii noştri cei vajnici n-au putut găsi mijlocul să stoarcă vreun folos de la el. Pe cuvîntul meu, domnişoară Hepzibah, nu ştiu dacă în toată viaţa de pînă acum m-am simţit mai bine decît am de gînd să mă simt la ferma mea, căreia unii îi spun azilul de săraci. Dar dumneata, dumneata eşti încă tînără ; dumneata nu ai nevoie să te duci acolo ! Pentru dumneata o să se ivească ceva mai bun ! Sînt eu sigur de asta !

Hepzibah îşi imagină că desluşeşte o notă ciudată în privirea şi în tonul venerabilului ei prieten ; pînă-ntr-atît, încît îi scrută cu considerabilă seriozitate faţa, străduindu-se să discearnă ce tainic înţeles — dac-o fi existat vreunul — se ascunde acolo. Fiinţele ale căror vieţi au atins punctul suprem al deznădejdii, trăiesc aproape invariabil din speranţe, şi aceasta cu o largheţe cu atît mai iluzorie, cu cît deţin temeiuri din ce în ce mai puţin concrete din care să-şi poată făuri o chibzuită şi cumpănită aşteptare a binelui. Şi astfel, în tot timpul cît Hepzibah îşi materializase planul

prăvălioarei, nutrise o speranță nemărturisită că soarta va ști să născocească vreun truc de saltimbanc prin care s-o ajute. De pildă, un unchi plecat pe mare, spre Indii, în urmă cu cincizeci de ani și despre care nimeni nu mai auzise nimic, ar fi putut să se reîntoarcă și s-o adopte pentru a-i fi sprijinul bătrîneții înaintate și ruinate, împodobind-o cu perle, cu diamante, șaluri și turbane orientale, și făcînd din ea suprema moștenitoare a incalculabilelor sale comori. Sau acel membru al Parlamentului britanic, care era acum în fruntea ramurii engleze a familiei Pyncheon — și cu care tulpina mai veche de dincoace de Oceanul Atlantic nu mai întreținuse relații, de loc sau în prea mică măsură, de două secole încoace — acest strălucit gentleman ar fi putut s-o invite pe Hepzibah să părăsească dărăpănata Casă cu șapte frontoane și să vină să locuiască împreună cu familia lui la Pyncheon Hall. Dar, din motive bine întemeiate, ea nu i-ar fi putut accepta invitația. De aceea, era mult mai probabil ca urmașii unui Pyncheon din generațiile trecute, care emigrase în Virginia, unde devenise mare plantator, auzind de sărăcia în care se zbătea Hepzibah și sub imboldul minunatei generozități de caracter cu care amestecul virginian trebuie să fi îmbogățit sîngele din Noua Anglie, îi vor trimite un mandat de o mie de dolari, strecurînd subtila aluzie că această favoare va fi repetată anual. Sau — și, desigur, un lucru atît de incontestabil nu depășește limitele speranțelor rezonabile — marile revendicări de proprietate asupra ținutului Waldo ar putea fi în cele din urmă soluționate în favoarea familiei Pyncheon ; așa încît, în loc să țină o dugheană de mărunțișuri, Hepzibah ar putea să-și clădească un palat și să privească, din cel mai înalt dintre tur-

nuri, dealurile, văile, pădurile, cîmpurile și orașele care ar fi numai partea cuvenită ei din teritoriul strămoșesc.

Acestea sînt cîteva dintre fanteziile la care visa de multă vreme ; și, însoțindu-se cu asemenea speranțe, întîmplătoarea încercare a lui moș Venner de a-i da curaj, făcu să scînteieze o stranie iluminație sărbătorească în chiliuțele sărace, pustii și dezolate ale minții ei, de parcă în această lume lăuntrică s-ar fi aprins dintr-o dată policandre. Dar, fie că bătrînul nu știa nimic despre castelele ei de nisip — și cum ar fi putut să știe ? — fie că încruntarea ei, de astă dată reală, i-a tulburat amintirile, efect pe care l-ar fi avut și asupra unui om mai curajos, fapt este că în loc să-și întărească mai departe ideea, moș Venner s-a mulțumit s-o fericească în continuare pe Hepzibah cu cîteva sfaturi înțelepte privind arta de a ține o prăvălie.

„Să nu dai pe datorie ! așa sunau cîteva din maximele lui de aur. Niciodată să nu primești bancnote de hîrtie. Fii cu ochii în patru cînd dai restul ! Încearcă banul de argint după sunet, lovindu-l de cîntar. Să schimbi toate monezile englezești de juma de penny și bănuții mărunți de aramă, de care-i plin orașul. În timpul liber, împletește ciorapi de lînă pentru copii și mănuși c-un deget ! Prepară-ți singură drojdia de bere și berea de ghimber !“

În timp ce Hepzibah făcea tot ce-i sta în putință ca să digere pilulele tari ale înțelepciunii oferite pînă atunci, bătrînul dădu grai ultimului și, după cum afirma el, celui mai însemnat dintre sfaturile sale, și anume :

— Întîmpină-ți mușteriii cu o față luminoasă și zîmbește-le plăcut cînd le înmînezi marfa ce-

rută. O marfă veche, dar muiată într-un zîmbet bun, cald, însorit, se vinde mult mai bine decît una proaspătă pe care-o întinzi cu o mutră acră.

La auzul acestui din urmă aforism, biata Hepzibah răspunse cu un suspin atît de adînc şi furtunos, încît aproape că-l luă pe sus pe moş Venner, ca pe o frunză veştedă — ceea ce şi era — în faţa vîntului de toamnă. Cînd îşi recăpătă echilibrul, bătrînul se aplecă spre ea şi, cu o faţă care oglindea multă simţire, îi făcu semn să se apropie :

— Cînd îl aştepţi să se întoarcă ? şopti.

— Despre cine vorbeşti ? întrebă Hepzibah pălind.

— A ! Nu-ţi place să discutăm despre asta, comentă moş Venner. Bine, bine ! Nu mai scot un cuvinţel, cu toate că tot oraşul vorbeşte. Mi-l aduc aminte, domnişoară Hepzibah, încă de pe cînd mergea în patru labe.

În tot restul după-amiezii, biata Hepzibah s-a achitat de îndatoririle de negustoreasă încă şi mai jalnic decît la începutul acestei zile de chin. Ai fi spus că umblă ca-n vis ; sau, mai curînd, însufleţirea vie şi realitatea materială pe care o îmbrăcau simţirile ei lăuntrice, făceau ca tot ce era împrejurare concretă exterioară să-şi piardă consistenţa, asemenea fantasmelor obsedante ale unui somn pe jumătate treaz. Continua să răspundă mecanic la chemările dese ale clopoţelului, iar la cererea muşteriilor, scotocea cu priviri pierdute prin prăvălie, oferindu-le un articol după altul şi dînd deoparte — în chip perfid, bănuiau cei mai mulţi dintre ei — tocmai obiectul pe care-l ceruseră. Într-adevăr, ce haos trist cînd spiritul îţi zboară într-una la trecut, ori la viitorul şi mai înfricoşător, sau, oricum, trece graniţa imaterială dintre sălaşul lui şi lumea reală ; iar trupului nu-i rămîne altceva de făcut

decît să se călăuzească de unul singur, atîta cît poate, adică nu după mult mai mult decît mecanismele vieții animale. E ca un fel de moarte, dar lipsită de calmul privilegiu al morții : eliberarea de frămîntările muritorilor. Și cel mai rău e atunci cînd îndatoririle reale constau în fleacuri meschine ca acelea ce chinuiau acum sufletul contemplativ al bătrînei nobile. Și, așa cum numai o soartă dușmănoasă poate rîndui lucrurile, în cursul după amiezii fu o mare afluență de clienți. Hepzibah orbecăia de ici colo prin strîmta ei prăvălie, săvîrșind greșelile cele mai neauzite : lega grămăjoare ba de douăsprezece, ba de șapte lumînări de seu, în loc de zece la o livră ; vindea ghimber în loc de tutun scoțian de prizat, ace cu gămălie, în loc de ace de cusut ; se înșela cînd dădea restul, uneori spre paguba clientului dar mult mai des spre paguba ei ; și astfel mergea înainte, făcînd tot ce putea ca să reinstaureze haosul în univers, pînă cînd, la sfîrșitul zilei de lucru, spre marea ei uimire, găsi sertarul de bani aproape gol. După toată activitatea ei trudnică, suma beneficiilor era poate de șase monezi de aramă și o dubioasă monedă de nouă penny care pînă la urmă se dovedi a fi tot de aramă.

La acest preț, sau la oricare alt preț, nu putu decît să se bucure că ziua de lucru luase sfîrșit. Nicicînd pînă atunci nu fusese conștientă de insuportabila tărăgănare a răstimpului care se scurge între zori și asfințit, de trista plictiseală de a nu fi avut nimic de făcut, precum și de înțelepciunea de care ai da dovadă culcîndu-te pe dată să zaci într-o ursuză resemnare și lăsînd viața, cu caznele și nedreptățile ei, să-ți calce în picioare trupul sleit !

Ultima operație comercială a zilei fu încheiată tot cu micul devorator al lui Jim Crow și al elefantului, care de astă dată își propusese să mănînce o caramea. În năuceala ei, Hepzibah îi oferi mai întîi un soldat de lemn, apoi un pumn de bile ; cum nici unul din aceste articole nu răspundea poftei — de altfel omnivore — a puștiului, scoase repede tot stocul ei de istorie naturală reprodusă în turtă dulce, și-l înghionti pe micul client afară din prăvălie. Înfășură apoi clopoțelul într-un ciorap de lînă neisprăvit, și trase drugul de lemn pe ușă.

În timpul acestei din urmă operații, un omnibuz se opri sub ramurile ulmului. Inima lui Hepzibah îi sări în gîtlej. Îndepărtată și întunecoasă, fără nici o rază de soare care să se prizărească printre zăbrele, era acea zonă a Trecutului din care unicul ei musafir putea fi așteptat să sosească. Avea să-l reîntîlnească oare acum ?

În orice caz, cineva străbătea omnibuzul venind din spate și îndreptîndu-se spre ușa de ieșire. Coborî un domn ; dar numai ca să ofere mîna unei tinere fete, a cărei siluetă sprintenă — ce nu avea în nici un caz nevoie de ajutor — cobora acum scările și executa un mic salt aerian de pe ultima treaptă pe caldarîm. Își răsplăti cavalerul cu un zîmbet, a cărui veselă strălucire se reflecta încă pe fața domnului cînd se urcă din nou în vehicul. Fata se întoarse apoi spre Casa cu șapte frontoane, la a cărei ușă — nu la ușa prăvăliei, ci la anticul portal — conducătorul omnibuzului depusese o valiză ușoară și cu o cutie de pălării. După ce bătu puternic în ușă cu vechiul mîner de oțel, conducătorul își părăsi pasagera cu bagajul în prag și plecă.

„Cine poate fi ? gîndi Hepzibah, care-și încordase ochii, concentrîndu-le focarul la maximum cu putință. Fata trebuie să fi greșit adresa".

Se strecură tiptil în hol şi, fără să se lase văzută, privi prin lucarnele prăfuite ale portalului la fața tînără, înfloritoare, veselă, care dorea să intre în vechea şi mohorîta clădire. Era o fată înaintea căreia orice uşă s-ar fi deschis de la sine.

Copila, atît de fragedă, de neconvențională, dar, în acelaşi timp, atît de disciplinată şi de supusă regulilor societății — lucru pe care-l recunoşteai în ea pe dată — alcătuia, în clipa aceea, un contrast izbitor cu tot ce o înconjura. Mizera şi urîta pădure de bălării uriaşe care cotropiseră colțul casei, greoaia proeminență a catului de sus care-şi arunca umbra asupră-i, lemnăria mîncată de vreme a uşii — nimic din toate acestea nu ținea de lumea fetei. Dar întocmai cum o rază de soare, rătăcită într-un cotlon oricît de posomorît, creează pe dată impresia că acolo-i locul ei, tot aşa părea cu totul potrivit ca fata să se afle în pragul uşii. Şi la fel de firesc era ca uşa să se deschidă, făcîndu-i loc să intre. Însăşi domnişoara bătrînă, al cărei prim impuls fusese cu totul potrivnic ospitalității, începu curînd să simtă că uşa ar trebui smucită din loc şi cheia ruginită întoarsă în broasca ostilă.

„Să fie oare Phoebe ? se întrebă ea. Trebuie să fie micuța Phoebe, pentru că nu poate fi nimeni altcineva — şi am desluşit o asemănare cu tatăl ei. Dar ce caută aici ? Şi numai o verişoară de la țară poate să-ți pice în felul ăsta pe cap, fără să te înştiințeze măcar cu o zi înainte, fără să întrebe dacă e binevenită ! Ei, se vede că e nevoie să tragă undeva pentru o noapte, aşa bănuiesc ; şi mîine copila o să se întoarcă înapoi, la maică-sa !"

Phoebe, trebuie să se ştie, era acea mlădiță a neamului Pyncheon, despre care am mai pomenit că locuia undeva la țară, în Noua Anglie, acolo unde vechile deprinderi şi simțăminte de familie

sînt încă în bună măsură păstrate. În cercul ei, nu era socotit nepotrivit ca rubedeniile să se viziteze unele pe altele fără invitație specială și fără comunicări preliminare și ceremonioase. Totuși, ținînd seama de felul de viață retras al domnișoarei Hepzibah, îi fusese scrisă și expediată o scrisoare cuprinzînd vestea proiectatei vizite a lui Phoebe ! Această epistolă se găsea de vreo trei-patru zile în buzunarul poștașului, care, întîmplîndu-se să n-aibă altă treabă pe strada Pyncheon, nu găsise încă de cuviință să treacă pe la Casa cu șapte frontoane.

„Nu, nu poate să rămînă mai mult de-o noapte, își spuse Hepzibah trăgînd ivărul de pe ușă. Dacă ar găsi-o Clifford aci, s-ar putea să se necăjească.“

V

MAI ȘI NOIEMBRIE

În noaptea sosirii sale, Phoebe Pyncheon dormi într-o cameră care dădea în grădina vechii case. Încăperea răspundea spre răsărit, așa încît, la ceasul hotărît, o revărsare de lumină purpurie inundă fereastră, scăldînd în aceeași culoare tavanul răpciugos și tapetul scorojit. Patul lui Phoebe avea perdele : un baldachin antic, întunecat, cu volane grele, drapate, dintr-un material bogat și chiar fastuos la timpul său, dar care acum atîrnau deasupra fetei asemenea unui nor greu, făcînd ca în colțișorul acela să fie încă noapte, în timp ce de jur împrejur începea să fie zi. Oricum însă, lumina dimineții se furișă curînd prin despicătura perdelelor fanate. Aflînd în pat un oaspete necunoscut — cu obrajii îmbujorați, aidoma ca ai aurorei, iar în mădularele pe care le părăsea somnul, un freamăt ușor ca înfiorarea frunzișului unduit de briza zorilor — dimineața îi atinse fruntea cu un sărut. Era mîngîierea pe care fecioara cu mărgăritare de rouă — așa cum e de-a pururi aurora — o dăruia surorii ei adormite, parte dintr-un imbold drăgăstos, parte ca un grațios semn că e vremea să deschidă ochii.

La atingerea buzelor luminii, Phoebe se deşteptă liniştită şi, o clipă, nu-şi aduse aminte unde se află şi nici cum se făcea că perdelele acelea neguroase se împreunau asupră-i. Într-adevăr, nimic nu-i era foarte limpede, în afară de faptul că se luminase de zi şi că, ori ce-avea să urmeze, se cuvenea înainte de toate să coboare din pat şi să-şi rostească rugăciunile. Se simţea îmbiată spre cucernicie mai mult de înfăţişarea austeră a odăii şi a mobilei, şi mai cu seamă de scaunele înalte, ţepene ; unul dintre acestea se găsea chiar lîngă patul ei şi s-ar fi spus că vreun personaj din alte vremuri veghease acolo întreaga noapte şi se mistuise tocmai la timp pentru a nu se da în vileag.

Cînd Phoebe fu gata îmbrăcată, furişă o privire pe fereastră şi zări în grădină un boschet de trandafiri. Cum tufişul crescuse foarte înalt şi stufos, fusese proptit de peretele casei şi părea nins în întregime cu roze albe, de o specie rară şi foarte frumoasă. Mai tîrziu, fata descoperi că mare parte din flori aveau inima mîncată de mucegai sau de rugină ; dar, privit de la depărtare, tufişul de trandafiri arăta de parcă atunci fusese transplantat din paradis, laolaltă cu glia din care creştea. Adevărul este că fusese sădit de Alice Pyncheon — străstrămătuşa lui Phoebe — într-un pămînt care, dac-ar fi să-i ţinem socoteală numai de cînd era folosit ca petic de grădină, ajunsese să fie îngrăşat de vegetaţia putrezită în decurs de două secole. Aşa cum creşteau din străvechiul sol, florile continuau încă să înalţe o mireasmă dulce şi proaspătă către creatorul lor ; mireasmă care nu era cu nimic mai puţin pură ori binevenită pentru faptul că se îngemăna cu răsuflarea fragedă a lui Phoebe, în clipa cînd plutea pe lîngă fereastra acesteia. Coborînd în grabă scara scîrţîitoare, fata

intră în grădină, culese cîteva roze dintre cele mai desăvîrşite şi le aduse în camera ei.

Micuţa Phoebe era una dintre persoanele care posedă, ca avut exclusiv personal, darul rînduirii lucrurilor. Este un fel de magie naturală care dă acelor norocoase ființe putința să scoată la iveală însuşirile ascunse ale obiectelor din jur ; şi mai cu seamă să dea o înfăţişare de confort şi de cămin îmbietor oricărui loc în care s-ar întîmpla să se afle pentru un răstimp oricît de scurt. O cocioabă sălbatică înjghebată din crengi azvîrlite una peste alta de către călătorii ce străbat o pădure virgină, se va pătrunde de intimitatea căminului numai după o singură noapte în care asemenea făptură ar dormi în ea, şi ar păstra-o încă multă vreme după ce tăcuta siluetă s-ar fi mistuit în umbrele junglei. Şi nu o mică doză de asemenea farmec vrăjitoresc era necesară în odaia pustie, tristă şi întunecoasă a lui Phoebe, atîta amar de vreme nelocuită de nimeni — în afară de păianjeni, şoareci, şobolani şi stafii — încît părea toată năpădită de deznădejdea care pîndeşte să şteargă orice urmă a unor ceasuri mai fericite cîndva petrecute de un om. În ce a constat anume prefacerea adusă de Phoebe, ne e cu neputinţă să arătăm. Părea să nu urmeze un plan dinainte gîndit, şi se mulţumea c-o atingere ici, cu alta colo ; mută cîteva mobile în lumină şi tîrî altele în umbră ; ridică o perdea şi lăsă o alta în jos ; şi, numai după o jumătate de ceas, izbuti din plin să dăruiască încăperii un zîmbet blînd şi ademenitor. Numai cu o noapte în urmă, odaia aceea semănase cel mai mult cu inima fetei bătrîne ; pentru că nici în una, nici în cealaltă nu răzbea lumina soarelui sau a focului de cămin ; şi în afară de fantome şi de fantomatice

amintiri, de mulţi ani încoace nici un alt oaspete nu mai populase nici inima şi nici odaia.

Mai exista încă o curiozitate a acestui farmec de nepătruns. Dormitorul lui Phoebe era, fără îndoială, o încăpere ce fusese martoră unui lung şir de trăiri felurite, întocmai ca o scenă pe care se joacă viaţa omenească ; acolo pîlpîiseră bucuriile nopţilor de nuntă ; noii nemuritori acolo văzuseră lumina zilei pămînteşti ; acolo se stinseseră bătrînii. Dar — fie din pricina trandafirilor albi, or din a nu ştiu cărei subtile înrîuriri — o persoană cu intuiţie delicată şi-ar fi dat numaidecît seama că acum odaia devenise iatacul unei fecioare, care, prin răsuflarea-i înmiresmată şi gîndurile-i însorite, purificase încăperea de urmele răului şi ale durerii. Visurile care-i înfloriseră somnul peste noapte fiind atît de fericite, izgoniseră tristeţea şi acum se instăpîniseră în locu-i pe încăpere.

După ce-şi rîndui camera după placul ei, Phoebe ieşi din nou, cu gîndul să coboare iar în grădină. În afară de boschetul de trandafiri, mai zărise şi alte soiuri de flori care creşteau acolo în sălbăticia neîngrijiririi, stînjenindu-şi una alteia dezvoltarea (aşa cum se întîmplă adesea şi în societatea omenească) prin necultivata lor încîlcire şi îmbulzeală. În capul scării o întîlni pe Hepzibah, şi cum era încă devreme, aceasta o invită într-o cameră pe care-ar fi numit-o probabil budoar dacă instrucţiunea ei ar fi cuprins asemenea expresie franţuzească. Era împodobită cu cîteva cărţi vechi, un coş de lucru de mînă, o măsuţă de scris îmbîcsită de praf ; şi la un perete se afla o mobilă cu un aspect foarte ciudat, despre care bătrîna domnişoară îi spuse lui Phoebe că e un clavecin. Părea mai curînd un cosciug ; şi, într-adevăr, cum de ani

de zile nimeni nu-i atinsese clapele şi nici nu-l deschisese, pesemne că adăpostea în el multă muzică moartă, sufocată din lipsă de aer. Nu se ştia ca vreo mînă de om să-i fi atins vreodată coardele din vremea Alicei Pyncheon, care deprinsese în Europa dulcea artă a melodiei.

Hepzibah o invită pe tînăra ei vizitatoare să ia loc, şi, aşezîndu-se şi ea pe un scaun alăturat, scrută cu atîta seriozitate micuţa siluetă îngrijită a lui Phoebe, de parc-ar fi vrut să-i descopere resorturile şi mecanismele tainice.

— Verişoară Phoebe, îi spuse în cele din urmă, într-adevăr nu văd cum aş putea să te ţin aici.

În cuvintele acestea nu răsuna nicidecum acea nepoliteţe inospitalieră care l-ar putea izbi pe cititor ; pentru că între cele două verişoare avusese loc cu o seară înainte o discuţie prin care ajunseseră să se înţeleagă oarecum una pe cealaltă. Hepzibah cunoştea îndeajuns lucrurile ca să poată înţelege că împrejurările (rezultate din faptul că mama fetei se recăsătorise) făceau de dorit pentru Phoebe să-şi caute un alt cămin. Şi nici nu interpreta greşit caracterul fetei şi acea rîvnă sănătoasă care-l străbătea — una dintre cele mai merituoase trăsături ale femeilor din Noua Anglie — şi care-i dăduse ghes, cum s-ar spune, să-şi caute singură norocul, dar cu respectabila intenţie de a aduce tot atîta folos lumii pe cît ar putea culege şi ea. Cum Hepzibah era una dintre rudele ei cele mai apropiate, fireşte că i s-a adresat ei, dar fără gîndul de a se vîrî cu sila sub ocrotirea verişoarei, ci numai cu dorinţa de a-i cere adăpost pentru o săptămînă sau două, perioadă care s-ar fi putut prelungi fără margine dacă s-ar fi dovedit prielnică amîndurora.

De aceea, la observația directă făcută de Hepzibah, Phoebe răspunse la fel de sincer, dar cu mai multă voioșie :

— Scumpă verișoară, n-aș putea spune cum o să fie, dar cred că ne-am împăca mult mai bine decît gîndești.

— Ești o fată bună, asta văd bine, urmă Hepzibah, și șovăiala mea nu pornește de aici. Dar, Phoebe, casa asta a mea e un loc prea trist pentru o copilă tînără. Și dacă vîntul și ploaia, ba iarna chiar și zăpada, pătrund în pod și în odăile de sus, în schimb lumina soarelui nu pătrunde niciodată. Cît despre mine, vezi bine ce sînt — o bătrînă posomorîtă și singuratică (căci încep să mă socotesc bătrînă, Phoebe), cu o fire, mi-e teamă, cam arțăgoasă și cu cea mai ursuză dispoziție cu putință. Nu pot să-ți fac o viață plăcută, verișoară Phoebe, și nici măcar nu-ți pot asigura pîinea cea de toate zilele.

— În schimb eu sînt o fire veselă, răspunse Phoebe zîmbind, însă cu o notă de demnitate în glas, și am de gînd să-mi cîștig singură pîinea. Știi bine că n-am fost crescută ca o membră a familiei Pyncheon. Și într-un sat din Noua Anglie, fetele învață multe.

— Ah, Phoebe, oftă Hepzibah, aicea la oraș cunoștințele tale nu-ți vor fi de prea mare folos ! Și mă doare gîndul că-ți vei irosi tinerețea într-un oraș ca ăsta. Peste o lună sau două, obrajii tăi or să-și piardă bujorii. Uită-te la fața mea ! — și, într-adevăr, contrastul era izbitor — vezi cît de palidă sînt. De mult mă urmărește ideea că praful și paragina neîntreruptă a clădirilor ăstora vechi sînt tare nesănătoase pentru plămîni.

— Dar aici am și grădina, și florile cărora o să le port de grijă, răspunse Phoebe. O să-mi păstrez sănătatea făcînd multă mișcare în aer liber.

— Și apoi, fetițo, exclamă Hepzibah ridicîndu-se brusc de pe scaun ca și cum ar fi vrut să pună capăt convorbirii, nu eu sînt aceea care hotărește cine poate rămîne ca musafir sau locatar al vechii case Pyncheon. Se întoarce stăpînul casei.

— Vrei să spui judecătorul Pyncheon ? întrebă Phoebe surprinsă.

— Judecătorul Pyncheon ! exclamă verișoara ei cu supărare. Atît timp cît trăiesc eu, judecătorul n-o să calce pragul acestei case. Nu, nu ! Phoebe, am să-ți arăt chipul celui despre care vorbesc.

Se duse în căutarea miniaturii pe care am mai descris-o, și reveni cu ea în mînă. Dîndu-i-o lui Phoebe, îi scrută cu încordare fața așteptîndu-i cu un fel de gelozie reacția la vederea portretului.

— Cum îi găsești chipul ? întrebă Hepzibah.

— E plăcut — e foarte frumos, zise Phoebe cu admirație. E cea mai dulce față pe care ar putea-o avea un bărbat, sau pe care ar trebui s-o aibă. Are ceva din expresia unui copil — fără să fie totuși copilăros — numai că-ți inspiră atîta duioșie ! Un chip care n-ar fi trebuit să cunoască niciodată suferința. Îți vine să faci orice ca să-l cruți de greu ori de durere. Cine este, verișoară Hepzibah ?

— N-ai auzit vorbindu-se niciodată, șopti verișoara aplecîndu-se spre ea, despre Clifford Pyncheon ?

— Niciodată ! Nu credeam că mai sînt alți Pyncheon în afară de dumneata și de vărul nostru Jaffrey. Și totuși, parc-am auzit de numele Clifford Pyncheon. Da — l-am auzit rostit de

tata sau de mama; dar nu-i cineva care a murit de mult?

— Ei, ei, fetiţo, poate c-aşa o fi, răspunse Hepzibah cu un rîs trist, lugubru, dar nu ştii tu că în casele foarte vechi, cum e asta de aici, morţii se pot întoarce oricînd? Vom vedea. Şi, verişoară Phoebe, dacă după toate cîte ţi le-am spus încă nu te-a părăsit curajul, înseamnă că nu ne vom despărţi chiar atît de curînd. Pentru momentul de faţă, copila mea, fii bine venită în căminul acesta, singurul pe care ţi-l poate oferi verişoara ta.

Dîndu-i această încredinţare drămuită, dar nu chiar rece, că o va găzdui, Hepzibah o sărută pe obraz. Apoi coborîră la parter unde Pheobe — nu atîta pentru a-şi lua rolul în primire, cît simţindu-se atrasă prin magnetismul îndemînării ei înnăscute — se arătă foarte activă în prepararea micului dejun. În timp ce stăpîna casei, aşa cum se întîmplă cu persoanele din categoria structurilor rigide şi nemaleabile, se ţinu mai mult deoparte; doritoare să dea o mînă de ajutor şi totuşi conştientă că nepriceperea ei n-ar face decît să stînjenească treaba. Phoebe şi flacăra pe care fierbea apa din ceainic, erau deopotrivă de luminoase, zglobii şi utile, fiecare în misiunea ei. Hepzibah privea din străfundurile obişnuitei sale apatii — inevitabil rezultat al unei îndelungi solitudini — ca dintr-o altă sferă. Totuşi nu era cu putinţă să nu se arate interesată, ba chiar amuzată de promptitudinea cu care noua ei locatară se adapta împrejurărilor, şi supunea întreaga gospodărie şi mai ales vechile şi ruginitele ei ustensile, făcîndu-le să-i slujească dorinţele. Şi în orice făcea, nu depunea nici un efort conştient, ba chiar adeseori izbucnea în frînturi de cîntec, foarte plăcute la auz. Această armonie firească o ase-

muia pe Phoebe unei păsăruici într-un arbore umbros ; sau îţi sugera gîndul că revărsarea vieţii susura în inima ei cum susură pîrîiaşul într-o vîlcea însorită. Toate acestea însemnau voioşia unei firi active, care află bucurie în muncă, împrumutînd astfel frumuseţe efortului ; era o trăsătură caracteristică Noii Anglii : în ţesătura vechiului şi întunecatului zăbranic al puritanismului, se împletise un fir de aur.

Hepzibah scoase nişte antice linguriţe de argint, gravate cu emblema familiei, şi un serviciu de ceai din porţelan pictat cu figuri groteşti de oameni, păsări şi fiare, într-un peisaj deopotrivă de grotesc. Aceste figuri pictate erau nişte ciudaţi oameni de duh, într-o lume a lor, o lume de strălucire vie, cel puţin în ce priveşte culoarea, încă neştearsă, deşi ceainicul şi ceştile erau la fel de vechi ca însăşi deprinderea de a se bea ceai.

— Stră-stră-stră-bunica ta a primit aceste ceşti ca dar de nuntă, o informă Hepzibah pe Phoebe. Era o Davenport, dintr-o familie foarte aleasă. Acestea au fost aproape primele ceşti folosite în colonie ; şi dacă vreodată s-ar sparge vreuna, s-ar frînge şi inima mea. Dar e lipsit de noimă să vorbesc astfel despre o ceaşcă fragilă, cînd îmi aduc aminte prin cîte a trecut inima mea, şi totuşi nu s-a frînt.

Ceştile, care pesemne nu mai fuseseră folosite din tinereţea lui Hepzibah, adunaseră o grea povară de praf, pe care Phoebe o spăla acum cu atîta grijă şi gingăşie, încît o satisfăcu pînă şi pe proprietara porţelanului nestemat.

— Ce micuţă bună gospodină eşti ! exclamă aceasta din urmă zîmbind, dar în acelaşi timp încruntîndu-se atît de cumplit, încît zîmbetul părea o rază de soare prizărită pe sub un nor de

furtună. Eşti tot atît de pricepută şi la alte lucruri ? La carte te pricepi la fel de bine ca la spălatul ceştilor ?

— Nu prea, din păcate, răspunse Phoebe rîzînd de chipul în care o întrebase Hepzibah. Dar vara trecută am fost învăţătoarea copiilor din districtul nostru, şi aş mai fi putut fi şi acum.

— A, foarte bine, observă bătrîna domnişoară, îndreptîndu-şi spinarea. Se vede că ai moştenit toate astea de la maică-ta. N-am cunoscut niciodată vreun Pyncheon cu asemenea înclinaţii.

E bizar dar nu mai puţin adevărat că oamenii, în general, sînt la fel de mîndri, ba poate chiar mai mult, de slăbiciunile moştenite, ca şi de însuşirile valoroase ; aşa cum era Hepzibah de pildă, cu privire la nepriceperea înnăscută — ca să-i spunem astfel — a familiei Pyncheon în legătură cu activităţile practice. O considera o trăsătură ereditară ; şi poate că aşa şi era, dar, din nefericire, o trăsătură bolnăvicioasă, din acelea ce se ivesc deseori în familiile care se menţin vreme îndelungată mai presus de societate.

Înainte de a se fi isprăvit gustarea de dimineaţă, clopoţelul din prăvălie zăngăni şi Hepzibah lăsă din mînă rămăşiţele ultimei ceşti de ceai, cu o expresie de disperare lividă, de-ţi era mai mare mila s-o priveşti. Cînd e vorba de o îndeletnicire dezgustătoare, cea de-a doua zi e de obicei mai rea decît prima : ne întoarcem din nou la calvar, purtînd în mădulare întreaga durere a torturii de ieri. În orice caz, Hepzibah era încredinţată pe deplin că nu se va putea deprinde niciodată cu clopoţelul acela arţăgos şi impertinent. Oricît de des se repeta, sunetul îi biciuia nervii cu duritate şi bruscheţe. Şi mai cu seamă acum cînd linguriţele gravate şi porţelanul antic îi răscoliseră

măgulitoare gînduri de noblețe, simțea că-i este cu neputință să înfrunte un mușteriu.

— Nu te osteni, iubită verișoară ! strigă Phoebe săltîndu-se ușoară de pe scaun. Astăzi voi fi eu negustorița.

— Tu, fetițo ? exclamă Hepzibah. Ce se pricepe o fată de țară la asemenea treburi !

— A, eu făceam cumpărăturile pentru întreaga familie la prăvălia din sat. Și am avut o tejghea la un bazar, unde am făcut cea mai mare vînzare. Lucrurile astea nu se învață ; țin de o îndemînare care îți pătrunde în vine, bănuiesc, o dată cu sîngele mamei, adăugă ea zîmbind. Ai să vezi că am să fiu o negustoriță tot atît de pricepută pe cît sînt ca gospodină.

Bătrîna nobilă se furișă în spatele fetei și, din coridor, trase cu ochiul în prăvălie, s-o vadă cum se descurcă în sarcina pe care și-o asumase. Venise o clientă cu încurcături. O femeie foarte bătrînă, îmbrăcată într-o rochie albă scurtă și o jupă verde, cu o salbă de mărgele de aur la gît și purtînd pe cap ceva ce semăna cu o scufie de noapte, adusese o legătură de fire de tort, pentru a le da în schimbul unor mărfuri din prăvălie. Era, pesemne, ultima persoană din oraș care menținea încă în permanentă mișcare roata de tors. Merita să auzi vocea cîrîită și seacă a bătrînei doamne, și glasul plăcut al lui Phoebe, împletindu-se în firul răsucit al discuției și, mai vrednic de interes ar fi fost să urmărești contrastul dintre cele două figuri — una atît de luminoasă și de înflorită, cealaltă ruinată și cenușie — despărțite aparent numai de tejgheaua dintre ele dar, în realitate, de mai bine de șaizeci de ani. Cît despre tîrg, s-au înfruntat viclenia și abilita-

tea minții zbîrcite cu cinstea și înțelepciunea înnăscute.

— Ei, n-a mers bine ? întrebă Phoebe rîzînd, după ce clienta plecase.

— Într-adevăr, foarte bine, copila mea, răspunse Hepzibah. Eu nu m-aș fi putut descurca nici pe departe atît de bine. Așa cum ai spus tu, trebuie să fie vorba de o îndemînare moștenită de la maică-ta.

Persoanele prea sfioase sau prea stîngace ca să ia parte activă la forfota lumească privesc cu admirație neprefăcută la adevărații actori ai frămîntatelor scene din teatrul vieții ; o admirație cu atît mai sinceră cu cît cei dintîi sînt de obicei dispuși să o facă suportabilă propriului lor orgoliu, încredințîndu-se singuri că atari însușiri practice și energice sînt incompatibile cu altele, pe care preferă să le considere mult mai înalte și mai importante. Astfel, Hepzibah recunoștea bucuroasă marea superioritate a lui Phoebe în ce privește însușirile de negustoriță ; pleca o ureche docilă la sugestiile ei asupra feluritelor căi prin care puteau fi sporite vînzările și cîștigul, fără investiții de capital hazardate. Primi ca fata de la țară să prepare drojdie de bere, atît lichidă cît și în turte ; și mai urmă să facă un soi de bere, foarte plăcută la gust și prielnică pentru stomac ; ba mai mult, avea să coacă și să pună în vînzare niște prăjiturele cu mirodenii, pe care oricine le-ar fi gustat o dată, tînjea să le mai guste și a doua oară. Toate aceste dovezi de istețime a minții și de destoinicie erau pe deplin acceptate de aristocratica negustoriță, atîta timp cît în sinea ei își putea spune, cu un zîmbet sever, un suspin cam afectat și un sentiment în care se amestecau mirarea, mila și crescînda afecțiune :

„Ce om drăguț e! Numai dacă ar fi putut să fie și o lady — dar asta-i cu neputință! Phoebe nu e o Pyncheon! Seamănă întru totul cu maică-sa."

Cît despre faptul că Phoebe nu era o lady, or dacă era sau nu, aceasta constituie un punct asupra căruia cu greu ar putea cineva decide, însă nici unui om cu mintea limpede și sănătoasă nu i-ar trăsni prin cap să-l judece. Altundeva decît în Noua Anglie, ar fi fost cu neputință să întîlnești o făptură care să îmbine atîtea însușiri de lady cu atîtea altele care nu țin în mod necesar (deși *sînt* compatibile) de trăsăturile caracteristice tipului. Satisfăcea toate canoanele bunului gust; era în perfectă concordanță cu ea însăși și nu făcea notă discordantă în nici un fel de mediu înconjurător. Desigur, silueta ei — atît de micuță încît părea aproape a unui copil și atît de flexibilă încît mișcarea îi era la fel de ușoară sau chiar mai ușoară decît repaosul — nu s-ar fi potrivit cu imaginea noastră despre o contesă. Și nici fața ei — cu zulufii castanii care-o mărgineau de-o parte și de alta, cu nasul ușor în vînt, bujorii plini de sănătate, ușoara rumeneală a obrajilor și cei vreo șase pistrui care aminteau prietenos de soarele și vînticelul de aprilie — nu ne-ar da dreptul neîndoielnic de a afirma că era frumoasă. Dar ochii ei aveau și strălucire și adîncime. Era foarte drăgălașă; grațioasă în felul în care-i grațioasă pasărea; plăcută în casă ca o rază de soare cernută pe podea prin umbra frunzișului fremătînd sau ca lumina focului dansînd pe albul peretului în timp ce înserarea te împresoară. În loc să-i discutăm dreptul de a fi socotită o lady ar fi mai bine să vedem în Phoebe o pildă de grație feminină îmbinată cu simț practic, în-

tr-un stadiu al societăţii, dacă se poate numi astfel, în care aşa zisele lady nu mai existau. Menirea unei femei ar trebui să fie aceea de a trăi în mijlocul problemelor practice şi de a le aureola pe toate, chiar şi pe cele mai prozaice — fie şi frecatul oalelor şi al ceainicelor — cu un nimb de frumuseţe şi de bucurie.

Aceasta era atmosfera lui Phoebe. Pe de altă parte, pentru a găsi o lady prin obîrşie şi educaţie, nu trebuie să căutăm mai departe de Hepzibah, disperata noastră fată bătrînă în mătăsurile ei foşnitoare şi veştede, cu adînc îndrăgitul şi ridicolul ei orgoliu al străvechii genealogii, cu pretenţiile nebuloase la teritorii princiare şi, ca realizare în viaţă, poate numai cu amintirea de a fi zdrăngănit cîndva la clavecin, de a fi schiţat cîţiva paşi de menuet, şi de a fi brodat puncte de tapiserie antică pe probarul ei de lucru de mînă. Era o frumoasă paralelă între noii plebei şi vechii patricieni.

Într-adevăr, s-ar fi spus că îmbătrînita faţă a Casei cu şapte frontoane, aşa cum arăta ea neagră şi cu fruntea împovărată, dădea semnele unei voioşii care sclipea în ferestrele-i întunecate, cînd Phoebe se învîrtea încoace şi-ncolo înlăuntrul ei. Altminteri, ar fi cu neputinţă să explicăm cum de şi-au dat atît de repede seama oamenii din vecinătate de prezenţa fetei. De pe la ora zece pînă spre prînz, a fost o mare îmbulzeală de clienţi ; în timpul prînzului năvala s-a mai domolit, pentru a se înteţi iar după amiază şi a se stinge, în cele din urmă, cam cu o jumătate de oră înainte de amurgul lungii zile. Unul dintre muşterii cei mai devotaţi a fost micul Ned Higgins, devoratorul lui Jim Crow şi al elefantului, care as-

tăzi își manifesta omnivora bravură înghițind doi dromaderi și o locomotivă.

Phoebe rîse cînd adună pe plăcuță totalul vînzărilor ; în timp ce Hepzibah, după ce-și trase mai întîi pe mîini o pereche de mănuși de mătase, începu să numere murdara învălmășeală a monezilor de aramă, amestecate și cu cîțiva arginți, care zornăiseră în sertar.

— Trebuie să ne reînnoim stocul de marfă, verișoară Hepzibah ! strigă mica negustoriță. S-au isprăvit toate figurinele de turtă dulce, și lăptăresele olandeze din lemn, și cea mai mare parte din jucării. Și s-au cerut într-una stafide ieftine, a fost mare cerere de fluiere, de trompete și de muzicuțe de gură ; cel puțin o duzină de băiețași au cerut zahăr de melasă. Și trebuie să facem rost de-o putină cu mere crețești, doar e vremea lor. Vai, verișoară dragă, ce morman de monezi. Un adevărat munte de aramă !

— Bună treabă ! Bună treabă ! Bună treabă ! spusese moș Venner, care toată ziulica își găsise prilej să-și tîrșească pașii înăuntru și afară din prăvălie. Fata asta n-o să-și sfîrșească niciodată zilele la ferma mea ! Doamne-Dumnezeule, ce sufletel ager !

— Da, Phoebe e o fată bună, confirmă Hepzibah cu o încruntare auster aprobativă. Dar, moș Venner, dumneata care ai cunoscut familia atîta amar de ani, poți să-mi spui dacă a existat vreodată un Pyncheon căruia să-i semene ?

— Nu cred să fi existat vreodată, răspunse venerabilul bătrîn. În orice caz, eu n-am avut norocul să văd vreunul ca ea nici printre Pyncheoni și nici altundeva. Am cunoscut tare multă lume, nu numai prin bucătării și curți dosnice, dar și pe la colțuri de stradă, pe cheiuri și prin alte lo-

curi pe unde mă poartă treburile mele ; şi pot să-ţi spun, domnişoară Hepzibah, că n-am văzut niciodată suflet de om care să-şi facă munca aidoma cu un înger al Domnului, aşà cum şi-o face fetiţa asta, Phoebe.

Elogiul lui moş Venner, oricît ar părea de exagerat în raport cu persoana şi cu împrejurările, avea totuşi un înţeles care vădea şi pătrundere şi adevăr. Activitatea lui Phoebe avea o calitate spirituală. Viaţa întregii zile lungi şi agitate — petrecută în miezul unor îndeletniciri care ar fi putut atît de lesne căpăta o înfăţişare meschină şi urîtă — devenise plăcută, ba chiar încîntătoare, datorită graţiei spontane cu care prozaicele însărcinări păreau să înflorească din chiar felul ei de a fi ; astfel încît munca, în timp ce o îndeplinea, avea farmecul uşor şi săltăreţ al unui joc. Îngerii nu trudesc ; binefăcătoarele înfăptuiri ţîşnesc din însăşi fiinţa lor ; aşa se întîmpla şi cu Phoebe.

Cele două verişoare — fata tînără şi cea bătrînă — găsiră timp înainte de căderea nopţii, în răgazurile îngăduite de negoţ, să facă paşi iuţi spre afecţiune şi încredere. De obicei, o făptură izolată ca Hepzibah, atunci cînd e cu adevărat încolţită şi împinsă pînă la punctul de unde încep relaţiile personale, dovedeşte o franchetă deosebită şi o amabilitate măcar vremelnică ; asemenea îngerului cu care s-a luptat Iacov, odată înfrîntă, e gata să te binecuvînteze.

Bătrîna patriciană încercă o sumbră şi trufaşă satisfacţie să o conducă pe Phoebe din încăpere în încăpere, povestindu-i legendele care, putem spune, se impregnaseră în pereţi ca nişte fresce lugubre. Îi arătă urmele lăsate de mînerul sabiei cu care adjutantul guvernatorului lovise în uşa dincolo de care bătrînul colonel Pyncheon, gazda

încremenită în moarte, își primise cu o cumplită încruntare oaspeții îngroziți. Se spune că groaza sinistră a acelei schime plutește de atunci încoace prin coridor, adăugă Hepzibah. Îi ceru poruncitor lui Phoebe să se urce într-unul din jilțurile înalte pentru a cerceta vechea hartă a teritoriilor răsăritene reclamate de familia Pyncheon. Arătă cu degetul o fîșie de pămînt unde se zicea că s-ar fi aflat o mină de argint; dar numele exact al localității era înscris într-un document secret al colonelului Pyncheon, și nu avea să fie făcut public decît cînd revendicările familiei vor fi fost recunoscute de guvern. În felul acesta, era interesul întregii țări ca să se facă dreptate familiei Pyncheon. Îi mai povesti că, mai presus de orice îndoială, o comoară uriașă de guinee englezești se găsea îngropată undeva în casă, sau în pivniță, sau poate că în grădină.

— Dacă o găsești cumva, Pheobe, zise Hepzibah privind-o cu un zîmbet țeapăn și totuși blînd, legăm pe veci clopoțelul din prăvălie!

— Da, scumpă verișoară, dar pînă atunci, îl și aud că vestește intrarea cuiva, răspunse Phoebe.

După ce plecă mușteriul, Hepzibah îi vorbi pe lung, dar oarecum vag, despre o anumită Alice Pyncheon, care fusese nespus de frumoasă și plină de însușiri, la vremea ei, adică în urmă cu o sută de ani. Parfumul personalității ei bogate și fermecătoare mai plutea încă prin încăperile unde locuise, așa cum un boboc veșted de trandafir înmiresmează sipetul în care s-o ofilit și s-a mistuit. Această încîntătoare Alice înfruntase o cumplită și misterioasă nefericire, în urma căreia se topise și albise și, încetul cu încetul, se stinsese din viață. Dar se spune că și acum mai bîntuie prin Casa cu șapte frontoane și, adeseori — mai ales cînd vreun

Pyncheon e pe patul de moarte — a fost auzită cîntînd, sfîşietor şi celest, la clavecin. Unul dintre cîntecele ei fusese transcris de un muzician întocmai cum răsunase de sub fantomatica-i atingere ; dar era de o gingăşie atît de dureroasă, încît nici un om, pînă în ziua de azi, nu suferise să-l audă decît dacă vreo copleşitoare tristeţe îl făcuse să poată înţelege melancolia şi mai răscolitoare a melodiei.

— E vorba de clavecinul pe care mi l-ai arătat ? întrebă Phoebe.

— Chiar de acela, răspunse Hepzibah. Era clavecinul Alicei Pyncheon. Cînd luam lecţii de muzică, tatăl meu nu mi-a dat niciodată voie să-l deschid. Aşadar, cum nu puteam exersa decît la clavecinul profesorului, am uitat de mult tot ce-am învăţat.

Lăsînd la o parte toate aceste subiecte antice, bătrîna domnişoară începu să-i vorbească despre dagherotipist, care, dat fiind că părea să fie un tînăr serios şi cu o viaţă ordonată şi pe deasupra cam strîmtorat, căpătase încuviinţarea ei de a se muta într-una din aripile de sub cele şapte frontoane. Dar cu cît îl cunoştea mai mult pe domnul Holgrave, cu atît mai puţin îl înţelegea. Avea cei mai ciudaţi prieteni pe care ţi i-ai putea închipui ; oameni cu bărbi lungi, îmbrăcaţi în bluze de pînză sau în alte veşminte din astea moderne şi prost croite ; un fel de reformatori sau predicatori împotriva alcoolului şi tot soiul de filantropi cu feţe mînioase ; membri ai unei asociaţii, şi publicişti, aşa credea Hepzibah, care nu recunoşteau nici o lege, şi nu se hrăneau cu merinde solide, ci trăiau doar din aroma mîncărurilor gătite de alţii, întorcînd capul în faţa bucatelor. Cît despre dagherotipist, cu o zi înainte citise într-o fiţuică un arti-

colaş care-l acuza că ţinuse un discurs sălbatic şi distrugător la o întrunire a asociaţilor lui cu mutre de bandiţi. În ce-o priveşte pe ea, avea motive să creadă că tînărul practica magnetismul animal, şi dacă astfel de lucruri erau azi la modă, totuşi ea îl bănuia că acolo, în camera lui singuratică, studia magia neagră.

— Dar, scumpă verişoară, exclamă Phoebe, din moment ce tînărul e atît de periculos, de ce-l laşi în casă ? Chiar dacă nu face altceva mai rău, ar putea da foc casei.

— Da, uneori mi-am pus serios întrebarea dacă n-ar trebui să-l dau afară. Dar, cu toate ciudăţeniile lui, e o persoană liniştită şi are o asemenea putere de a pune stăpînire pe mintea ta, încît, fără să pot afirma că îmi place (pentru că nu-l cunosc îndeajuns), mi-ar părea rău dacă nu l-aş mai vedea. O femeie care trăieşte atît de mult singură precît am trăit eu, se agaţă de cunoştinţele trecătoare.

— Dar dacă domnul Holgrave e un om lipsit de lege ! protestă Phoebe în a cărei esenţă fusese sădit principiul că omul trebuie să se menţină în limitele legii.

— O, făcu Hepzibah nepăsătoare — căci, oricît era ea de ceremonioasă, experienţa vieţii o făcuse să scrîşnească din dinţi în faţa legilor omeneşti — presupun c-o fi avînd el o lege a lui.

VI

IZVORUL LUI MAULE

După ce-şi bău dis-de-dimineaţă ceaiul, micuţa fată de la ţară porni să hoinărească prin grădină. În trecut, terenul fusese foarte întins, dar acum se restrînsese la o arie mai mică, îngrădită de jur împrejur, parte prin garduri înalte de lemn, parte prin calcanurile unor case ale căror faţade dădeau în altă stradă. În centru, se găsea o pajişte acoperită cu iarbă, ce încercuia o măruntă clădire dărăpănată, care mai păstra din aspectul ei iniţial doar atît cît să-ţi indice că fusese cîndva un chioşc de vară. O plantă agăţătoare, răsărită din rădăcina de anul trecut, începuse să se caţere pe zid, dar avea să mai dureze mult pînă să înfăşoare acoperişul în mantia-i verde. Trei dintre cele şapte frontoane ale casei răspundeau în grădină sau o priveau pieziş, cu o înfăţişare de întunecată solemnitate.

Pămîntul negru, gras, se hrănise cu putreziciunile unui îndelung răstimp : frunze moarte, petale de flori, tulpinele şi seminţele unor plante vagabonde şi nelegitime, mai folositoare după moarte decît în timpul cît se împăunaseră în soare. Duhul rău al tuturor acestor ani desigur că ţîşnise la suprafaţă prin bălăriile luxuriante (simbol al

viciilor transmise, în societate, din generaţie în generaţie), care sînt întotdeauna dispuse să se aciuieze pe lîngă locuinţele omeneşti. Phoebe observă totuşi că înmulţirea lor fusese stăvilită printr-o muncă grijulie, depusă zi de zi, sistematic. Boschetul dublu de trandafiri albi fusese neîndoielnic proptit din nou în primăvara acestui an, iar părul şi cei trei pruni — care, în afara unor tufe de coacăze, alcătuiau singurele varietăţi fructifere — purtau urmele unei recente amputări a cîtorva braţe de prisos ori bolnave. Se mai găseau şi cîteva soiuri străvechi de flori moştenite, care deşi nu arătau prea înfloritor, fuseseră totuşi plivite cu mare grijă ; de parcă cineva, fie din dragoste ori din curiozitate, se străduise să le aducă pînă la punctul maxim de dezvoltare pe care-l puteau atinge. Restul grădinii prezenta o varietate bine aleasă de legume hrănitoare, aflate într-un stadiu vrednic de laudă. Dovleci, gata să-şi deschidă floarea de aur ; castraveţi, vădind înclinaţia de a o lua razna din răzor, răzleţindu-se în dreapta şi-n stînga ; două sau trei straturi de fasole oloagă şi încă o dată pe atîtea de fasole care începea să încolţească pe araci ; pătlăgele roşii, ocupînd un răzor atît de adăpostit de vînt şi atît de însorit, încît tulpinile crescuseră uriaşe şi făgăduiau o recoltă timpurie şi îmbelşugată.

Phoebe se întrebă prin a cui trudă fuseseră plantate aceste legume şi menţinut pămîntul atît de curat şi de îngrijit. De bună seamă, nu prin strădania verişoarei Hepzibah, lipsită de orice atracţie pentru îndeletnicirea — deşi potrivită cu o lady — a cultivării florilor şi care, cu deprinderile ei de sihăstrie, înclinată fiind să se adăpostească în umbra mohorîtă a casei, n-ar fi ieşit sub

fierbințeala cerului liber să plivească și să prășească prin frăția de fasole și dovleci.

Fiind întîia ei zi de completă înstrăinare de elementele rurale, Phoebe descoperi un neașteptat farmec în acest colțișor cu iarbă, frunziș, flori aristocratice și legume plebee.

S-ar fi zis că și cerul îl privea cu un ochi binevoitor și cu un zîmbet ciudat, parcă bucuros să vadă că natura, sufocată prin alte părți și izgonită din orașul îmbîcsit de praf, izbutise să-și afle aici un adăpost unde să-și tragă sufletul. Colțișorul era pătruns de o vrajă oarecum sălbatică și totuși suavă, prin faptul că o pereche de prihori își duraseră cuibul în păr, și acum își vedeau de treabă, sîrguincioși și fericiți, prin încîlceala întunecoasă a crengilor. Ciudat că și albinele socotiseră de cuviință să se abată pe aici, sosind se vede din stupii vreunei ferme aflată la depărtare de mile. Cîte călătorii aeriene trebuie să fi făcut — în căutarea mierii sau cu povara lor de miere — din zori și pînă-n asfințit! Da, chiar și acum, cu toate că era tîrziu, se înălța încă un zumzet prietenos dinspre florile de dovleac, în potirele cărora albinele scormoneau cu rîvna unor căutători de aur. Și se mai afla în grădină un element pe care natura era îndreptățită să și-l revendice ca proprietate inalienabilă, oricît s-ar fi căznit omul să și-l însușească. Și anume, un izvor încercuit cu un inel de pietre străvechi, căptușite cu mușchi, și pardosit în culcușul apei cu ceea ce părea să fie un fel de mozaic din pietricele de felurite culori. Jocul și ușoara învolburare a apei care țîșnea în sus, învîrtejeau ca prin farmec pietricelele multicolore, alcătuind un șir de imagini în continuă mișcare, ce închipuiau contururi stranii, prea curînd tulburate pentru a putea sugera asemănări lim-

pezi. De acolo, revărsîndu-se peste marginile cercului de pietre acoperite cu muşchi, apa se strecura pe sub un zăplaz, adunîndu-se în ceea ce ar trebui să numim mai curînd o rigolă decît un canal.

Şi, de asemenea, nu trebuie să uităm a pomeni de un coteţ de găini, venerabil ca vîrstă, aflat în colţul cel mai îndepărtat al grădinii, nu departe de izvor. Acum nu era locuit decît de Chantecler [1], cele două neveste ale sale, şi un pui solitar. Cu toţii erau specimene pure dintr-o rasă pe care generaţiile de Pyncheoni şi le transmiseseră asemenea unor bijuterii de familie ; se spunea că în trecut găinile fuseseră mari cît curcanii, iar în ce priveşte frăgezimea cărnii, s-ar fi potrivit la masa unui prinţ. Ca dovadă a temeiniciei acestei faime legendare, Hepzibah ar fi putut arăta o coajă de ou atît de mare, că nici un struţ nu s-ar fi ruşinat cu el. Oricum or fi arătat pe atunci, acum însă găinile nu erau mai breze decît nişte porumbei, aveau o înfăţişare vlăguită, bătrînicioasă, un fel de a se mişca de parcă le chinuia podagra, iar în variaţiile lor de cloncănit şi cotcodăcit străbătea un ton somnoros şi melancolic. Era limpede că rasa degenerase — ca de altfel multe alte rase nobile — drept urmare a prea zeloasei griji de a o menţine neamestecată. Această rasă penată vieţuise prea mult în caracterul ei de varietate distinctă ; fapt de care actualii săi reprezentanţi păreau să fie conştienţi, dac-ar fi să judecăm după lugubra lor ţinută. Supravieţuiau, fără îndoială şi, din cînd în cînd, mai făceau cîte un ou, ori cloceau un pui ; nu pentru plăcerea lor, ci doar ca omeni-

---

[1] Nume prin care e reprezentat în literatură, încă din vechime, cocoşul.

rea să nu piardă cu totul ceea ce a fost cîndva o atît de minunată rasă de păsări. Nota distinctivă a găinilor fusese un moț de pene, astăzi jalnic de pleșuv, dar semănînd atît de ciudat și de diabolic cu turbanul lui Hepzibah, încît Phoebe, deși cu o ascuțită mustrare de conștiință, nu se putu împiedica să găsească o asemănare generală între aceste sărmane bipede și respectabila ei rubedenie.

Fata alergă în casă pentru a strînge niște firimituri de pîine, cartofi reci și alte resturi care satisfac pofta lipsită de pretenții a orătăniilor. Cînd se întoarse, le chemă într-un fel curios, pe care găinile părură a-l recunoaște. Puiul se strecură printre parii cotețului și alergă, cu oarecare paradă de vioiciune, la picioarele ei, în timp ce *Chantecler* și doamnele din gospodăria sa îi aruncară priviri ciudate, laterale, și apoi cloncăniră între ei, ca și cum și-ar fi comunicat păreri autorizate asupra caracterului fetei. Înfățișarea lor era atît de înțeleaptă și de antică, încît îți deșteptau gîndul că reprezentau nu numai descendenții unei rase onorate de-a lungul veacurilor, dar că existaseră, în structura lor individuală, în tot timpul de cînd fusese întemeiată Casa cu șapte frontoane, și că, într-un fel, erau amestecați cu destinul ei. Păreau a fi niște ursitoare sau duhuri proteguitoare ale casei ; dar deși aveau pene și aripi, nu semănau cu ceilalți îngeri păzitori.

— Pui, pui, pui, puișor ciudat, i se adresă Phoebe. Uite, ți-am adus niște firimituri !

Drept răspuns, puiul, deși la fel de venerabil la înfățișare ca și maică-sa — vădind într-adevăr aceeași antică respectabilitate, în miniatură, ca și mai-marii lui — își adună destulă vigoare ca să-și ia zborul și să se lase pe umărul lui Phoebe.

— Pasărea asta îți aduce un mare omagiu, spuse o voce în spatele lui Phoebe.

Întorcîndu-se cu un gest iute, fu mirată să vadă un tînăr care pătrunsese în grădină pe o ușă din altă aripă a casei decît cea de unde venise ea. Ținea în mînă o sapă de grădinărit și în timp ce Phoebe intrase în casă după firimituri, tînărul și începuse să afîneze pămîntul din jurul rădăcinilor de pătlăgele roșii.

— Puiul te tratează ca pe o veche cunoștință, urmă el cu voce potolită, în timp ce un zîmbet îi lumină fața făcîndu-i-o mult mai plăcută decît i se păruse lui Phoebe la început. Și aceste venerabile personaje din coteț par dispuse la amabilitate. Ești norocoasă că le-ai intrat atît de repede în grații ! Pe mine mă cunosc de mult mai multă vreme, dar niciodată nu m-au onorat cu atîta familiaritate, deși nu trece o zi să nu le aduc de mîncare. Sînt sigur că domnișoara Hepzibah o să facă legătură între acest fapt și celelalte tradiții ale ei și o să tragă concluzia că orătăniile au recunoscut în dumneata o Pyncheon.

— Toată taina e că am învățat cum să vorbesc cu găinile și cu puii, răspunse Phoebe zîmbind.

— Vai, dar găinile astea, reluă tînărul, găinile astea de obîrșie aristocratică nu s-ar înjosi să înțeleagă limba vulgară a orătăniilor de curte. Prefer să cred — și așa ar gîndi și domnișoara Hepzibah — că au recunoscut tonul familiei. Pentru că ești o Pyncheon, nu ?

— Numele meu e Phoebe Pyncheon, răspunse fata cu un glas mai rezervat.

Își dăduse seama că noua ei cunoștință nu putea fi decît dagherotipistul despre ale cărui îndeletniciri nelegiuite își făcuse o idee neplăcută, în urma spuselor bătrînei domnișoare.

— Nu ştiam, continuă ea, că altcineva are grijă de grădina verişoarei Hepzibah.

— Da, răspunse Holgrave. Sap, afînez, plivesc pămîntul ăsta negru şi bătrîn, pentru a mă împrospăta pe mine însumi cu rămăşiţele de natură şi de simplitate pe care le-a mai putut păstra, după atîta amar de vreme cît oamenii au cosit şi au secerat pe aici. Desţelenesc pămîntul ca să-mi omor timpul liber. Ocupaţia mea de bază, dacă aşa poate fi socotită, e legată de un material mai luminos. Pe scurt, folosesc lumina soarelui ca să fac portrete, şi pentru ca meseria mea să nu mă orbească, am convins-o pe domnişoara Hepzibah să-mi dea voie să locuiesc într-una din aripile acelea foarte întunecoase. Cînd intru acolo, e ca şi cum mi-aş lega un bandaj pe ochi. Dar n-ai vrea să vezi una din creaţiile mele ?

— Adică o poză făcută la dagherotip ? întrebă Phoebe, a cărei rezervă mai slăbise ; pentru că în ciuda părerii preconcepute, tinereţea ei izbucnea în întîmpinarea tinereţii lui. Nu prea îmi plac portretele de felul ăsta — sînt atît de dure şi de aspre ; şi apoi contururile îţi fug tot timpul din ochi, şi parcă încearcă să-ţi scape de-a binelea. Cei din portrete îşi dau seama că nu arată prea plăcut şi de asta nu suferă să fie văzuţi, aşa cred.

— Dacă-mi dai voie, spuse artistul privind-o pe Phoebe, aş încerca să văd cum ar putea scoate dagherotipul un portret neplăcut dintr-o faţă cu desăvîrşire plăcută. Dar e şi mult adevăr în ce-ai spus. Cele mai multe dintre pozele mele au chipuri urîcioase ; singura explicaţie este, îmi închipui, că şi originalele sînt astfel. Generoasa şi elementara lumină a soarelui are o minunată putere de pătrundere. În timp ce noi credem că reproduce numai suprafaţa, ea scoate la iveală trăsă-

turile lăuntrice cu un adevăr pe care nici un pictor nu s-ar încumeta să-l redea chiar dacă ar şti să-l descopere. În umila mea ramură de artă cel puţin nu există linguşeală. Uite, am să-ţi arăt o poză pe care am luat-o în repetate rînduri şi totuşi n-am izbutit să obţin un rezultat mai bun. Şi cu toate astea, în ochii lumii, expresia originalului apare complet alta decît în portret. M-aş simţi îndatorat să aflu cum judeci dumneata caracterul acestei persoane.

Îi prezentă un dagherotip-miniatură, într-o cutiuţă de piele. Phoebe îi aruncă o singură privire şi i-o înapoie.

— Cunosc faţa, îi răspunse, pentru că ochii ăştia încruntaţi m-au urmărit întreaga zi. Este strămoşul meu puritan, al cărui portret atîrnă în salon. Se vede că dumneata ai găsit o cale să copiezi portretul fără tichia de catifea neagră şi fără barba căruntă, şi i-ai îmbrăcat o haină modernă şi o legătură de satin la gît în locul mantiei şi a gulerului înalt. Nu găsesc că schimbările dumitale îi priesc.

— Dacă te uitai ceva mai mult, ai fi găsit şi alte deosebiri, răspunse Holgrave rîzînd, dar vizibil impresionat. Te încredinţez că e chipul unui om modern, şi încă al unuia pe care, după toate probabilităţile, ai să-l întîlneşti curînd. Dar remarcabil e faptul că originalul se înfăţişează în ochii lumii — şi, din cîte ştiu chiar în ochii celor mai intimi prieteni ai săi — cu o figură foarte plăcută, care trădează bunăvoinţă, o inimă deschisă, o fire luminoasă, şi alte lăudabile însuşiri de acelaşi fel. După cum vezi însă, soarele spune cu totul altă poveste, şi nu se lasă convins să renunţe la ea, nici după vreo şase răbdătoare încercări din parte-mi. Iată cum apare omul aci : viclean, as-

cuns, neîndurător, poruncitor şi, în acelaşi timp, rece ca gheaţa. Priveşte-i ochii. Ţi-ar plăcea să ajungi la mila lui ? Şi uite-i gura ! Ar putea oare să zîmbească ? Şi cu toate astea, dac-ai vedea zîmbetul plin de bunătate al modelului meu ! Şi întîmplarea e cu atît mai nefericită cu cît este vorba de o personalitate de vază din viaţa publică, şi urma să se facă o gravură după portretul meu.

— Ei bine, eu nu vreau să-l mai văd, spuse Phoebe întorcîndu-şi ochii. Seamănă foarte bine cu vechiul portret. Dar verişoara Hepzibah are o altă miniatură. Dacă modelul acesteia ar fi încă în viaţă, cred că ar putea desfide soarele să-l facă să arate mai aspru şi mai dur.

— Deci ţi-a arătat portretul acela ! exclamă artistul cu viu interes. Eu nu l-am văzut niciodată, dar tare aş fi curios să-l văd. Şi-ţi place faţa lui ?

— Nici nu poate exista o alta mai blîndă, îl încredinţă Phoebe. E aproape prea dulce şi prea suavă pentru un bărbat.

— Nu are un licăr sălbatic în ochi ? urmă Holgrave cu atîta seriozitate încît o făcu pe Phoebe să se simtă stînjenită, simţămînt sporit şi de calma libertate cu care tînărul abuza de cunoştinţa lor atît de proaspătă. N-ai văzut pe chipul lui nimic întunecat sau sinistru ? Ai putea să-l vezi pe modelul acelui portret vinovat de săvîrşirea unei cumplite crime ?

— E cu totul lipsit de noimă, răspunse Phoebe cu o uşoară iritare, să vorbim despre un portret pe care dumneata nu l-ai văzut niciodată. Cred că-l confunzi cu altcineva. O crimă ! Din moment ce eşti un prieten al domnişoarei Hepzibah, ar trebui să-i ceri să-ţi arate miniatura.

— Mi-ar fi de mult mai mare folos să văd originalul, răspunse dagherotipistul cu răceală. Cît despre caracterul său, nu e nevoie să-l discutăm ; a fost înfăţişat de un tribunal competent, sau care-şi spunea competent. Dar, stai ! Nu pleca încă, te rog ! Vreau să-ţi propun ceva.

Phoebe era pe punctul de a se retrage, dar se întoarse cu oarecare şovăială ; nu înţelegea prea bine felul lui de a se purta, cu toate că, la o cercetare mai atentă, ceea ce-l caracteriza părea să fie mai curînd lipsa de convenţionalism decît vreo tendinţă de grosolănie insultătoare. Şi mai răzbea din cele ce spunea un soi de ciudată autoritate, de parcă grădina aceea era a lui şi nu un loc în care era tolerat prin bunăvoinţa verişoarei Hepzibah.

— Dacă-ţi face plăcere, urmă tînărul, ar fi o bucurie pentru mine să-ţi încredinţez dumitale grija florilor şi a păsărilor ăstora străvechi şi respectabile. Dat fiind că abia ai părăsit aerul proaspăt şi îndeletnicirile de la ţară, ai să simţi curînd nevoia să-ţi cauţi de lucru în afara casei. Eu nici nu mă prea pricep la flori. Poţi să le dichiseşti şi să le potriveşti cum îţi place ; şi-o să-ţi cer doar din cînd în cînd cîte un boboc, în schimbul gustoaselor şi cinstitelor legume cu care am ambiţia să îmbogăţesc masa domnişoarei Hepzibah. În felul ăsta vom fi tovarăşi de muncă într-o activitate obştească.

Tăcută, mirată de propria ei supunere, Phoebe începu aşadar să plivească buruienile dintr-un răzor de flori, preocupată însă de propriile ei gînduri cu privire la acest tînăr cu care, în chip cu totul neaşteptat, se şi afla în termeni vecini cu familiaritatea. N-ar fi putut spune că-i plăcea fără rezerve. Felul lui de a fi o nedumerea pe

micuța fată de la țară, așa cum ar fi nedumerit și pe un observator mai experimentat; căci, deși tonul discuției lor fusese glumeț, impresia pe care i-o lăsase era de gravitate și aproape de austeritate, pe care le îndulcea doar tinerețea lui. Phoebe se răzvrătea împotriva unui anumit element magnetic din firea artistului, de care acesta poate că nu era conștient, dar a cărui înrîurire ea o resimțea.

Curînd, amurgul se contopi cu umbrele pomilor și ale clădirilor din jur și învălui grădina în înserare.

— Ei, zise Holgrave, e timpul să isprăvim treaba. Ultima mea lovitură de sapă a tăiat din greșeală un vrej de fasole. Noapte bună, domnișoară Phoebe Pyncheon! În orice zi senină, dacă ai să-ți prinzi un boboc de trandafir în păr și ai să vii la atelierul meu din Central Street, am să captez cea mai luminoasă rază de soare ca să reproduc portretul florii și al purtătoarei ei.

Se retrase către aripa singuratică în care locuia, dar cînd ajunse la ușă, întoarse capul și-i strigă lui Phoebe pe un ton neîndoielnic zeflemitor, în care părea totuși să răzbească și o notă serioasă:

— Păzește-te să bei din izvorul lui Maule! Nici nu bea și nici nu-ți scălda fața în el!

— Izvorul lui Maule? întrebă Phoebe. Acela încercuit cu pietre acoperite de mușchi? Nu m-am gîndit să beau de acolo — dar de ce nu?

— O, făcu dagherotipistul, pentru că, asemenea fierturii unei babe, e un filtru vrăjit!

Tînărul pieri din văz; și Phoebe, zăbovind o clipă, văzu mai întîi o flăcăruie pîlpîitoare, și apoi lumina statornică a unei lămpi într-o odăiță de

sub unul dintre frontoane. Se întoarse în aripa locuită de Hepzibah și intră în salonul cu pilaștri scunzi, învăluit într-o lumină atît de tulbure și adumbrită, încît ochii ei nu putură desluși interiorul. Își dădu totuși nelămurit seama că silueta scheletică a bătrînei domnișoare se afla așezată pe unul din scaunele cu speteazã dreaptă, ceva mai încolo de fereastra a cărei slabă licărire îi lumina paloarea ca de var a feței, întoarsă într-o parte, spre un colț.

— Să aprind o lampă, verișoară Hepzibah ? întrebă fata.

— Aprinde, dacă dorești, fetițo. Dar așaz-o pe masa din colț, în coridor. Vederea mi-e slăbită ; ochii mei nu prea suferă lumina lămpii.

Ce instrument minunat e glasul omenesc ! Cît de profund răspunde fiecărei vibrații a sufletului ! În clipa aceea, în tonul lui Hepzibah răsunau adîncuri clipocind de sevă, ca și cum cuvintele, oricît ar fi fost de banale, fuseseră muiate în căldura inimii ei. În timp ce aprindea lampa în bucătărie, lui Phoebe i se păru că verișoara îi vorbește din nou.

— Vin într-o secundă, verișoară ! Chibriturile astea scapără numai și se sting.

Dar în locul unui răspuns al verișoarei Hepzibah, lui Phoebe i se năluci că aude murmurul unui glas necunoscut. Un murmur straniu, de nedeslușit, parcă nu de cuvinte articulate, ci de sunete răzlețe, așa cum și-ar găsi rostire mai curînd simțirea și mila decît gîndirea. O șoaptă atît de aeriană, încît impresia sau ecoul stîrnite în mintea lui Phoebe erau de irealitate. Își spuse că pesemne se înșelase, luînd drept voce omenească cine știe ce foșnet ; sau poate că fusese doar o închipuire.

Așeză lampa aprinsă în coridor și intră din nou în salon. Silueta lui Hepzibah, cu toate că își confunda cu întunericul conturul îndoliat, era acum ceva mai vizibilă. În ungherele mai îndepărtate ale încăperii, cu pereții ei atît de puțin făcuți să răsfrîngă lumina, obscuritatea era aproape la fel de deasă ca și înainte.

— Verișoară, spuse Phoebe, mi-ai vorbit adineaori ?

— Nu, fetițo.

Chiar și mai puține cuvinte decît înainte, dar străbătute de aceeași misterioasă muzică ! Cald, melancolic, și totuși nu trist, glasul părea să izvorască din fîntînile profunde ale inimii lui Hepzibah, înmuiat în cea mai adîncă emoție. Și avea în el o vibrație care — așa cum orice simțămînt puternic emană fluid electric — i se transmitea în parte și lui Phoebe. Fata rămase tăcută o clipă. Dar curînd, cu simțurile ei foarte ascuțite, deveni conștientă de o răsuflare neregulată, venind dinspre un colț întunecat al odăii. Alcătuirea ei fizică — în același timp gingașă și sănătoasă — operînd aproape cu acuitatea unui medium spiritual, o făcu să perceapă o prezență în apropiere.

— Scumpa mea verișoară, întrebă ea, învingîndu-și o repulsie de nedefinit, se găsește cineva aici în cameră, cu noi ?

— Phoebe, fetița mea dragă, spuse Hepzibah după un moment de ezitare, te-ai sculat în zori și ai muncit întreaga zi. Te rog du-te la culcare ; sînt încredințată că ai nevoie de odihnă. Eu mai rămîn în salon, să-mi adun gîndurile. E o deprindere a mea, fetițo, care numără mai mulți ani de cît ai trăit tu pe pămînt.

În timp ce o îndepărta cu aceste cuvinte, bătrîna domnișoară păși spre Phoebe, o sărută și o strînse

la inima ei care, lipită de pieptul fetei, bătea puternic, avîntat şi furtunos. Cum de s-a putut aduna atîta dragoste în inima aceasta bătrînă şi secătuită, încît putea acum să se reverse cu atîta belşug ?

— Noapte bună, verişoară, zise Phoebe, ciudat impresionată de purtarea lui Hepzibah. Dacă începi să ţii puţin la mine, sînt fericită.

Fata se retrase în odaia ei, dar nu adormi de îndată şi nici nu se lăsă pradă unui somn prea greu. La un anumit moment incert din adîncul nopţii, prin pînza diafană a unui vis, Phoebe percepu nişte paşi care urcau scara greoi, dar fără vlagă şi fără hotărîre. O dată cu paşii, urca şi glasul şoptit al lui Hepzibah ; şi, din nou, răspunzînd glasului verişoarei ei, auzi murmurul acela nelămurit şi straniu, care putea fi asemuit cu umbra nedesluşită a vorbirii omeneşti.

VII

OASPETELE

Cînd Phoebe se deşteptă — fapt care se petrecu o dată cu gunguritul matinal al perechii conjugale de prihori, adăpostită printre ramurile părului — auzi forfotă în odăile de jos şi, grăbindu-se să coboare, o găsi pe Hepzibah în bucătărie. Stătea în picioare lîngă o fereastră, ţinînd o carte lipită de nări, de parcă nădăjduia să poată lua cunoştinţă de cuprinsul ei pe cale olfactivă, din moment ce vederea-i beteagă o împiedica s-o poată citi uşor. Dacă vreo operă ar putea cîndva să-şi comunice esenţa pe calea mai sus arătată, apoi tomul din mîna lui Hepzibah era acela ; şi în asemenea caz, bucătăria ar fi mustit de aromele vînatului de căprioară, fripturii de curcan, claponului, potîrnichilor împănate, budincilor, prăjiturilor şi plăcintelor de Crăciun, în cele mai măiestrite amestecuri şi compoziţii. Pentru că tomul din mîna lui Hepzibah era o carte de bucate, plină de nenumărate vechi reţete de mîncăruri englezeşti şi ilustrată cu gravuri ce înfăţişau cum trebuie orînduite mesele la ospeţe de felul acelora pe care le oferă un nobil în sala mare a castelului. Şi printre aceste îmbelşugate şi savuroase proiecte ale artei culinare (dintre care nici unul, probabil, nu mai fusese

pus în practică din moşi strămoşi), sărmana Hepzibah căuta un fel gustos şi uşor pe care, cu cîtă pricepere avea ea şi cu materialele care-i stăteau la îndemînă, să-l poată prepara pentru micul dejun.

Curînd, cu un oftat adînc, puse de o parte apetisantul volum şi o întrebă pe Phoebe dacă bătrîna Speckle, cum îi spunea uneia dintre găini, nu ouase cumva cu o zi înainte. Phoebe alergă să cerceteze, dar se întoarse fără să ţină în palmă aşteptata comoară. În aceeaşi clipă, însă, se auzi vuietul scoicii vînzătorului de peşte, anunţîndu-i înaintarea de-a lungul străzii. Hepzibah îl chemă înăuntru cu bătăi energice în galantarul prăvăliei, şi cumpără ceea ce o asigură el că era cea mai frumoasă scrumbie din căruţă, şi cea mai grasă din cîte simţise vreodată sub degetele lui, la început de sezon. Cerîndu-i lui Phoebe să prăjească nişte cafea — despre care-i spuse în treacăt că era Mocca veritabilă, şi de-atîta vreme păstrată încît fiecare boabă valora greutatea ei în aur — bătrîna domnişoară îngrămădi asemenea cantitate de cărbuni în gura uriaşă a vechii sobe de gătit, pînă cînd ultima rămăşiţă de întuneric ce mai întîrziase prin bucătărie fu izgonită. Fata de la ţară, gata să ajute cît îi sta în puteri, se oferi să coacă o turtă indiană, după o reţetă specială a mamei ei, care se pregătea foarte uşor şi despre care garanta că e mai săţioasă şi, cînd e bine preparată, mai gustoasă decît orice alt fel de prăjitură pentru micul dejun. Hepzibah consimţi cu bucurie, şi bucătăria deveni curînd scena unei activităţi savuroase. Poate că fantomele bucătăreselor de mult răposate priveau, mirîndu-se, prin fumul ce se învolbura pe coşul prost zidit, fiindcă fumul e elementul lor prielnic, sau poate că trăgeau cu ochiul

prin burlanul uriaș, disprețuind simplitatea bucatelor care se pregăteau, dar tînjind zadarnic să-și vîre mîinile imateriale în fiecare fel de mîncare încă neisprăvit. Oricum, șobolanii pe jumătate morți de foame, o zbugheau afară din ascunzișurile lor și se așezau pe labele dinapoi, adulmecînd atmosfera aburindă, și așteptînd pofticioși prilejul să ronțăie ceva.

Hepzibah nu avea înclinație pentru gătit și, ca să spunem adevărul, silueta ei scheletică se datora în bună parte faptului că adeseori preferase să renunțe la masa de prînz decît să supravegheze frigarea rotindu-se, ori oala dînd în fiert. De aceea, rîvna cu care se apleca acum deasupra plitei, constituia o eroică dovadă de afecțiune. Era mișcător și chiar vrednic să stoarcă lacrimi (dacă Phoebe, unicul spectator în afară de șobolani și de fantomele mai sus pomenite, n-ar fi avut ceva mai bun de făcut decît să lăcrimeze) s-o vezi pe Hepzibah scormonind printr-un strat de cărbuni proaspeți și licăritori și pregătindu-se să frigă scrumbia. Obrajii ei livizi de obicei erau aprinși de dogoare și de zor. Privea peștele cu o grijă atît de duioasă și cu o atenție plină de migală, de parcă — nu sîntem în stare să găsim altă comparație — de parcă însăși inima ei s-ar fi aflat pe grătar, și fericirea vieții de apoi ar fi atîrnat de izbutita îndeletnicirii de acum!

Viața de interior are puține perspective mai atrăgătoare decît aceea a unei mese de dimineață îmbietor rînduită și bine asortată. Ne îndreptăm către ea plini de prospețime, în frageda feciorie a zilei, la ora cînd între elementele noastre spirituale și cele senzuale există mai multă armonie decît va exista ceva mai tîrziu; astfel încît ne putem bucura de plăcerile materiale ale

mesei de dimineață fără mustrări prea dureroase de stomac sau de conștiință, iscate de faptul că am cedat poate puțin prea mult părții animalice din noi. Chiar și ideile pe care le schimbă cei din cercul de familie strîns în jurul mesei de dimineață au o picanterie, o voioșie și uneori o ascuțime de adevăr care-și găsesc rar loc în cadrul discuțiilor mai studiate din timpul prînzului. Micuța și antica masă de ceai a lui Hepzibah, cu picioarele-i zvelte și grațioase, acoperită cu o față de masă din cel mai bogat damasc, era vrednică a fi scena și centrul uneia dintre cele mai vesele reuniuni. Aroma de pește fript se înălța ca fumul de tămîie de pe altarul unui idol barbar, în timp ce parfumul de Mocca ar fi gîdilat plăcut și nările unui lar[1] protector sau ale oricărei zeități ce patronează o modernă gustare de dimineață. Turtele indiene ale lui Phoebe erau cea mai dulce dintre ofrande — prin rumeneala lor potrivindu-se cu altarele rustice din epoca de aur și de inocență — sau, mai curînd, erau de un gălbui atît de luminos, încît semănau cu pîinea care se prefăcuse în aur strălucitor de îndată ce Midas încercase să o mănînce. Nu trebuie uitat nici untul — pe care Phoebe îl bătuse cu mîinile ei în putineiul de acasă, la țară, și-l adusese verișoarei ca dar de îmbunare — untul mirosind a floare de trifoi și răspîndind un farmec de idilă pastorală în salonul cu lambriuri întunecate. Toate acestea, laolaltă cu bizara splendoare a ceștilor de porțelan și a lingurițelor gravate, precum și a unei cănițe argintii (cel de-al doilea și ultimul obiect de argint al lui Hepzibah, avînd forma unui blid primitiv) alcătuiau o masă la care și cel mai pompos dintre oaspeții colone-

[1] În mitologia romană, divinitate protectoare a familiei și a căminului.

lului Pyncheon n-ar fi pregetat să ia loc. Dar chipul puritanului se încrunta din rama portretului, ca şi cum nimic din ce se afla pe masă nu-i mulţumea pofta.

Pentru a-şi aduce şi ea prinosul de frumuseţe, Phoebe culesese cîţiva trandafiri şi alte cîteva flori, adunate fie pentru parfumul ori coloritul lor, şi le aşezase într-un urcior de sticlă care-şi pierduse de mult toarta, devenind astfel mai potrivit ca vază de flori. Lumina soarelui de dimineaţă — la fel de nouă ca aceea care se strecurase, curioasă, în boschetul unde Eva luase primul mic dejun cu Adam — se cernea palpitînd printre crengile părului şi se aşternea pe masă. Acum totul era gata. Trei scaune în jurul mesei şi trei tacîmuri. Un scaun şi un tacîm pentru Hepzibah, unul pentru Phoebe — dar ce alt oaspete mai aştepta verişoara ei?

În tot timpul pregătirilor, silueta lui Hepzibah fusese străbătută de un tremur neîntrerupt; o stăpînise o tulburare atît de puternică, încît Phoebe îi vedea umbra deşirată tremurînd pe peretele bucătăriei iluminat de văpaia focului, ori pe podeaua din salon, luminată de soare.

Tulburarea se traducea în chipuri atît de felurite, care se potriveau atît de puţin unele cu altele, încît fata nu ştia ce să mai creadă. Uneori Hepzibah părea cufundată într-o încîntare şi o fericire extatică. În asemenea clipe îşi deschidea braţele, o strîngea pe Phoebe la inimă şi-i săruta obrajii cu o duioşie de mamă; părea mînată de un impuls de nestăvilit ca şi cum pieptul îi era inundat de tandreţe şi trebuia neapărat să o reverse pe dinafară, pentru a nu se sufoca. În momentul următor, fără vreo pricină vizibilă, bucuria neobişnuită se închircea, parcă înspăimîntată,

şi se înfăşura în văl îndoliat ; sau alerga şi se pitea, ca să spunem astfel, în temniţa inimii ei, unde în trecut zăcuse lungă vreme ferecată, în timp ce o îngheţată şi spectrală îndurerare lua locul bucuriei întemniţate, ce se temea parcă de eliberare — o suferinţă pe atît de tenebroasă, pe cît de luminoasă fusese cealaltă simţire. Adeseori izbucnea într-un rîs scurt, nervos, isteric, mai înduioşător chiar decît o izbucnire în plîns ; după care, ca şi cum ar fi încercat într-adevăr să vadă ce-i mai mişcător, urma un şuvoi de lacrimi ; sau poate că rîsul venea laolaltă cu plînsul şi o învăluiau pe biata Hepzibah într-un fel de palid şi înceţoşat curcubeu moral. Faţă de Phoebe se arăta afectuoasă, aşa cum am mai spus — mult mai tandră decît în orice alt moment din scurta lor cunoştinţă, cu excepţia sărutului dăruit cu o seară în urmă — şi totuşi, mereu îşi făceau drum sîcîiala şi iritarea. Uneori îi vorbea aspru ; apoi, lepădîndu-se brusc de toată obişnuita ei rezervă înţepată, îşi cerea iertare, pentru ca o clipă mai tîrziu să reînnoiască nedreptatea care tocmai îi fusese iertată.

În cele din urmă, cînd mîntuiră munca lor comună, Hepzibah cuprinse mîna lui Phoebe în mîna ei tremurîndă :

— Trece-mi cu vederea, fetiţă dragă, îi strigă, pentru că inima mea e plină pînă la marginea răbdării ! Trece-mi cu vederea pentru că mi-eşti dragă, Phoebe, chiar dacă-ţi vorbesc răstit ! Nu te necăji din pricina asta, copilă scumpă ! În curînd o să fiu bună şi numai bună.

— Scumpa mea verişoară, nu mi-ai putea spune şi mie ce s-a întîmplat ? întrebă Phoebe cu o simpatie plină de soare şi de lacrimi. Ce te tulbură atîta ?

— Sst ! Sst ! Vine ! șopti Hepzibah ștergîndu-și ochii în grabă. Să te vadă întîi pe tine, Phoebe ; pentru că tu ești tînără și în floare, și nu-ți poți stăvili surîsul, orice-ar fi. Întotdeauna a îndrăgit chipurile luminoase ! Pe cînd fața mea e acum bătrînă și lacrimile încă nu mi s-au zvîntat. Niciodată n-a putut suferi lacrimile. Așa ; trage un pic perdeaua pentru ca umbra să cadă pe colțul de masă unde va sta el ! Dar lasă și lumina soarelui să pătrundă din plin ; niciodată nu i-a plăcut întunecimea, așa cum le place altora. Și a avut parte de prea puțină lumină în viața lui — sărmanul Clifford — și, o ! de cîtă neagră întunecime ! Sărmanul, sărmanul Clifford !

Murmurînd astfel cu voce sugrumată de parcă vorbea mai curînd cu inima ei decît cu Phoebe, bătrîna domnișoară se învîrtea prin cameră în vîrful picioarelor, făcînd micile dichisuri care i se mai păreau trebuincioase în aceste momente de culme.

Între timp, în coridorul de deasupra scării se auziră pași. Phoebe îi recunoscu drept aceiași care urcaseră parcă prin visul ei, în cumpăna nopții. Oaspetele care se apropia, oricine va fi fiind, păru să se fi oprit în capul scării ; cînd începu să coboare, se opri iarăși de două sau trei ori ; apoi se opri la piciorul scării. De fiecare dată, popasul părea lipsit de orice rost, sau mai curînd datorit unei uitări a scopului inițial care-l făcuse pe om să coboare ; sau ai fi spus că picioarele lui se opreau fără voie, pentru că forța motrice îi era prea vlăguită ca să le susțină înaintarea. În cele din urmă, făcu un lung popas în pragul salonului. Puse mîna pe clanță ; apoi slăbi strînsoarea degetelor, fără să fi deschis ușa. Hepzibah, cu mîi-

nile încleştate spasmodic, îşi pironea ochii pe intrare.

— Scumpă verişoară Hepzibah, te implor, nu te mai uita în felul ăsta ! spuse Phoebe tremurînd ; pentru că emoţia verişoarei ei şi paşii aceia misterioşi şi şovăielnici îi dădeau impresia că urma să intre o stafie în odaie. Mă înspăimînţi ! Urmează să se întîmple ceva îngrozitor ?

— Ssst ! şopti Hepzibah. Fii veselă ! Orice s-ar întîmpla, fii veselă !

Popasul ultim din prag se dovedi atît de lung, încît Hepzibah, nemaifiind în stare să îndure suspensia, se repezi la uşă, o deschise şi, luîndu-l pe străin de mînă, îl conduse înăuntru. La prima aruncătură de ochi, Phoebe văzu un om mai în vîrstă, îmbrăcat într-un halat de casă de modă veche dintr-un damasc decolorat, şi cu părul cărunt sau aproape alb, de o lungime neobişnuită. Aproape că-i acoperea fruntea, în afară de momentele cînd şi-l dădea pe spate şi se uita prin cameră cu o privire rătăcită. După o fugară cercetare a feţei lui, era lesne să-ţi dai seama că mersul acestui om nu putea fi altul decît cel care-l adusese pînă aici, adică poticnit şi la fel de necălăuzit ca prima călătorie pe podea a unui prunc. Totuşi nu vădea prin nimic că ar fi lipsit de puterea fizică necesară pentru un mers liber şi hotărît. Dar spiritul acestui om era cel care nu putea să meargă. Expresia feţei lui — deşi oglindea lumina raţiunii — părea să şovăie, să pîlpîie, aproape să se stingă, pentru a se reaprinde cu un licăr. Era ca o flăcăruie zbătîndu-se sub jăraticul pe jumătate stins ; flăcăruia ce ne atrage privirea mai intens decît o văpaie strălucitoare înălţîndu-şi limbile de pară — da, o privim mai intens, dar şi cu anumită nerăbdare, de parc-ar trebui sau să

se învîlvoreze în aşteptata splendoare, sau să se mistuie pe loc.

O clipă după ce intră în odaie, oaspetele rămase nemişcat continuînd să ţină mîna lui Hepzibah, instinctiv, cum se ţine un copil de persoana matură care-l călăuzeşte. O văzu totuşi şi pe Phoebe şi fu iluminat de reflexul tinereţii şi drăgălăşeniei ei, care radiau un nimb de strălucire în întreg salonul, asemenea cercului de lumină răsfrînt de vasul cu flori aşezat în bătaia soarelui. Schiţă un salut sau, ca să fim mai aproape de adevăr, încercă o vagă şi nereuşită plecăciune. Oricît de neizbutită fusese, sugera totuşi o idee sau cel puţin o impresie de indescriptibilă graţie, cum nu poate avea nici una din manifestările exterioare ale politeţei meşteşugite. Era o graţie prea vagă ca să poată fi sesizată pe moment ; totuşi, cînd îţi aduceai mai tîrziu aminte de ea, părea să transfigureze total imaginea omului.

— Clifford dragă, spuse Hepzibah pe tonul cu care domoleşti un copil năzuros, ţi-o prezint pe verişoara noastră Phoebe — micuţa Phoebe Pyncheon — ştii, unicul copil al lui Arthur. A venit de la ţară să locuiască o bucată de timp la noi ; pentru că vechea noastră casă a ajuns tare pustie în ultima vreme.

— Phoebe ? Phoebe Pyncheon ? Phoebe ? repetă oaspetele rostind cuvintele într-un fel ciudat, apatic, confuz. Copilul lui Arthur ! Ah, am uitat ! Nu are importanţă ! E binevenită !

— Vino, Clifford dragă, aşază-te aici, spuse Hepzibah conducîndu-l spre scaunul lui. Te rog, Phoebe, mai coboară un pic perdeaua. Şi acum, să începem gustarea !

Oaspetele se aşeză pe scaunul oferit şi se uită în jur cu o privire bizară. Era limpede că încerca

să se acomodeze cu situaţia prezentă şi să şi-o fixeze în minte cu mai multă claritate. Dorea măcar să se încredinţeze că se află aici, în salonul cu pilaştri scunzi, cu grinzi încrucişate şi lambriuri de stejar, şi nu în alt loc, care i se întipărise invariabil în simţuri. Dar strădania era prea mare pentru a fi susţinută altfel decît cu o izbîndă parţială. Am putea spune că în mod continuu se eclipsa din locul prezent; sau, cu alte cuvinte, spiritul şi conştiinţa lui o luau razna, lăsîndu-i doar trupul răvăşit, cenuşiu, trist — un neant concretizat, o fantomă materială — să ocupe locul de la masă. Şi apoi din nou, după un asemenea moment de absenţă, un licăr îi scînteia în pupile. Semn că spiritul se reîntorsese în lăcaşul trupului şi se străduia să aţîţe focul din căminul inimii, să aprindă luminile intelectului în întunecosul şi ruinatul sălaş al cărui deznădăjduit locatar îi fusese sortit să fie.

Într-unul din aceste momente de trezire — deşi nu încă deplină — din amorţeală, Phoebe se încredinţă de adevărul unei impresii pe care la început o alungase ca fiind prea năstruşnică şi prea uluitoare. Îşi dădu seama că persoana din faţa ei trebuie să fi fost originalul frumoasei miniaturi pe care o păstra verişoara Hepzibah. Într-adevăr, cu priceperea ei feminină pentru îmbrăcăminte, recunoscuse pe dată că halatul său de damasc era acelaşi ca aspect, material şi croială, cu haina de casă înfăţişată atît de măiestrit în portret. Acest veşmînt vechi, decolorat, a cărui strălucire de altădată se fanase, părea să traducă într-un chip cu neputinţă de zugrăvit, şi să facă perceptibilă ochiului, drama nerostită a omului care-l purta. Prin acest simbol exterior se putea lesne discerne cît de veştede şi de îmbătrînite trebuiau să-i fie

veşmintele mai nemijlocit apropiate de suflet; trupul şi chipul, ale căror frumuseţe şi graţie transcendaseră măiestria celui mai delicat dintre artişti. Cu atît mai clar îţi dădeai seama că sufletul acelui om trebuie să fi suferit o cumplită lovitură ca urmare a experienţei sale pămînteşti. Părea să se afle aici, despărţit însă de omenire printr-un păienjeniş de năruire şi decădere, prin a cărui ţesătură însă, în clipe fugare, răzbea acea expresie atît de fină, de gingaş spiritualizată, pe care Malbone, hazardîndu-se cu respiraţia întretăiată într-o inspirată unduire de penel, o transmisese miniaturii. Această expresie era atît de caracteristic înnăscută, încît toţi anii întunecaţi şi întreaga povară a calamităţii nemeritate care se abătuse asupra omului, nu izbutiseră s-o distrugă pe de-a-ntregul. Hepzibah umplu o ceaşcă de cafea delicios aromată şi o întinse oaspetelui. Cînd ochii lui îi întîlniră pe ai ei, străinul păru uluit şi tulburat.

— Hepzibah, tu eşti? murmură cu tristeţe; apoi, ca pentru sine, probabil fără să-şi dea seama că e auzit, şopti : Cît e de schimbată! Cît e de schimbată! Şi e supărată pe mine? De ce-şi încruntă fruntea în felul ăsta?

Biata Hepzibah! Era doar blestemata ei de încruntare, pe care timpul, şi miopia, şi frămîntarea neliniştilor lăuntrice o făcuseră să-i ajungă atît de obişnuită, încît îi apărea pe chip la orice salt de dispoziţie. Dar la murmurul nedesluşit al cuvintelor lui, faţa lui Hepzibah se înmuie de duioşie, de o afecţiune dureroasă care o făcu plăcută; asprimea trăsăturilor i se topi într-o lumină caldă, aburită.

— Supărată! repetă. Supărată pe tine, Clifford! În tonul cu care rosti cuvintele, vibra o mu-

zică tristă și gingașă, și totuși nu-și putu împiedica o anumită rezonanță pe care un ascultător lipsit de subtilitate ar fi luat-o drept asprime. Ca și cum un muzician transcendental ar fi revărsat valuri de muzică sublimă dintr-un instrument cu coarde plesnite, care-și face simțită imperfecțiunea fizică în miezul armoniei eterice — atît de adîncă era simțirea care-și făcuse armonium din glasul spart al lui Hepzibah.

— Clifford, aici te înconjoară numai dragoste, adăugă ea. Nimic decît dragoste. Ești acasă !

Oaspetele îi răspunse printr-un zîmbet care nu-i lumină fața decît pe jumătate. Dar chiar și așa, surîsul firav și într-o clipă pierit avusese totuși un farmec de nespusă frumusețe. Fu urmat de o expresie mai grosolană ; sau care, cel puțin, pe chipul lui atît de gingaș modelat și conturat părea grosolană, întrucît nu era temperată de nici un element spiritual. Expresia poftei. Devora mîncarea cu ceea ce am putea numi lăcomie ; și în bucuria senzuală pe care i-o isca masa generos împodobită, părea să uite de el, de Hepzibah, de tînăra fată și de tot ce-l înconjura. Pesemne că sensibilitatea la plăcerile stomacului era inerentă alcătuirii lui firești, deși atît de rafinată și delicată. Această înclinație ar fi fost de bună seamă frînată, sau chiar convertită într-o însușire, într-una din cele o mie de căi de exprimare ale culturii intelectuale, dacă trăsăturile lui spirituale și-ar fi putut menține forța. Dar așa cum stăteau acum lucrurile, priveliștea era penibilă și o făcu pe Phoebe să-și plece ochii.

Curînd oaspetele deveni sensibil la parfumul cafelei încă neatinse. O sorbi însetat. Subtila licoare avu asupră-i efectul unui filtru vrăjit, făcînd ca substanța opacă a laturii lui animalice să de-

vină transparentă, sau cel puțin translucidă ; astfel încît o rază de spirit putu răzbi prin ea, răspîndind o lumină ceva mai limpede decît pînă atunci.

— Mai dă-mi, mai dă-mi ! strigă cu o grabă nervoasă de parcă se temea că n-o să fie în stare să rețină ceva ce încerca să-i scape. De asta am nevoie ! Mai dă-mi !

Sub înrîurirea delicată și puternică a cafelei, își îndreptă umerii, iar ochii începură să și distingă obiectele asupra cărora se opreau. Prefacerea nu consta atîta în faptul că expresia feței îi devenise mai spirituală ; și acest lucru își avea desigur importanța lui, dar nu constituia efectul cel mai izbitor. Și nici în faptul că ceea ce numim natura morală se deșteptase cu atîta vigoare, încît acum precumpănea vizibil. Dar se descătușase în el o anumită rafinată dispoziție înnăscută — deși încă șovăielnică și nu pe deplin afirmată — a cărei funcție era să se apropie de tot ce-i frumos și plăcut în viață. Cînd această trăsătură precumpănește în firea cuiva, îi conferă posesorului ei un încîntător bun gust și o predispoziție la fericire, vrednică de invidiat. Pentru asemenea om, frumosul înseamnă viață ; năzuințele lui se îndreaptă numai către frumos ; și, punîndu-și în concordanță trupul și trăsăturile fizice, întreaga dezvoltare a făpturii lui se desfășoară la fel de frumos. Asemenea om n-ar trebui să știe ce-i durerea ; nici încleștarea luptei ; nici martiriul care, îmbrăcînd o infinitate de chipuri, îi așteaptă pe cei ce au curajul și voința și conștiința de a porni bătălia cu viața. Pentru asemenea firi eroice, martiriul înseamnă cea mai înaltă răsplată pe care le-o poate dărui viața. Dar pentru făptura din fața noastră martiriul nu poate

însemna decît suferință, cu atît mai cruntă cu cît mai dură ar fi pricina care i l-a prilejuit. Omul acesta nu avea dreptul de a fi martir ; și văzîndu-l atît de apt pentru fericire, și atît de neputincios pentru orice altă năzuință, o persoană cu spirit generos, puternic, nobil, ar fi fost oricînd gata, cred eu, să-și jertfească micile bucurii sperate pentru sine — să-și înfrîngă nădejdile personale atît de deșarte — dacă prin acest sacrificiu ar fi putut îndulci suflarea de gheață cu care lumea l-ar fi întîmpinat pe omul din fața noastră.

Vorbind fără austeritate sau dispreț, se pare că natura lui Clifford era aceea a unui sibarit[1]. Putea fi percepută chiar acolo, în vechiul salon întunecos, prin magnetismul care-i polariza privirile numai spre dansul razelor de soare filtrate prin frunzișul înfiorat de briză. Putea fi văzută în prețuirea cu care privea florile din vas, aspirîndu-le miresmele cu acea savoare specifică unei structuri fizice atît de rafinate, încît ingredientele spirituale se topiseră în ea. Era trădată de zîmbetul inconștient din privirile adresate lui Phoebe, care în prospețimea și în trupul ei feciorelnic întruchipa și lumina soarelui și florile — sau esența acestora concretizată într-un mijloc de manifestare mai suav și mai plăcut. Și această dragoste și nevoie de frumos nu era mai puțin evidentă în prudența instinctivă cu care își ferea tot timpul privirile de gazda sa, lăsîndu-le să rătăcească spre orice altceva, decît să se întoarcă iar spre dînsa. Era nefericirea lui Hepzibah și nu vina lui Clifford. Cum ar fi fost cu putință — cînd era atît de lividă, de zbîrcită, cu o mină atît de funestă, cu turbanul grotesc și neîndemînatic

[1] Amator de plăceri rafinate, de lux și desfătări.

legat pe cap, cu acea perfidă încruntare care-i contorsiona fruntea — cum ar fi fost cu putință să-i fie plăcut a se uita la ea? Dar nu-i datora oare afecțiune pentru tot ce-i dăruise ea în tăcere? Nu-i datora nimic. O fire ca aceea a lui Clifford nu poate contracta datorii de acest fel. În esența ei, o asemenea natură este — și o spunem fără blam, și nici pentru a minimaliza atracția pe care o exercita irevocabil asupra ființelor de altă structură psihică — o asemenea natură este întotdeauna egoistă în esența ei; și trebuie să-i îngăduim să fie astfel, și cu atît mai mult s-o copleșim cu dragostea noastră eroică și dezinteresată, lipsită de orice răsplătire. Biata Hepzibah cunoștea acest adevăr, sau cel puțin îl intuia. Și cum Clifford fusese atîta vreme înstrăinat de tot ce-i frumos, Hepzibah se bucura — se bucura însă cu un suspin și cu tainica intenție de a vărsa lacrimi în cămăruța ei — că putea să ofere ochilor lui imagini mai luminoase decît bietul ei chip îmbătrînit și lipsit de frumusețe. Nu avusese niciodată farmec; și chiar de-ar fi avut, povara durerii cu care-l jelise pe Clifford l-ar fi răpus de mult.

Oaspetele se lăsă pe spătarul scaunului. Pe fața lui, plăcerea visătoare se împletea cu o expresie de trudă și neliniște. Se căznea să perceapă cît mai conștient tot ce-l înconjura; sau poate că, temîndu-se ca totul să nu fie decît un vis ori un joc al fanteziei, tulbura frumoasa clipă a prezentului luptîndu-se să-i sporească strălucirea, să facă iluzia mai durabilă.

— Ce plăcut! Ce minunat! șoptea fără să se adreseze nimănui. O să dureze oare? Ce aer îmbălsămat pătrunde pe fereastra deschisă! O fereastră deschisă! Ce frumos joacă razele de soare! Florile astea, cît de parfumate sînt! Fața

acestei fete, cît de voioasă, de îmbujorată — o floare cu mărgăritare de rouă pe petale şi scîntei de soare în boabele de apă ! Ah ! Totul nu poate fi decît un vis ! Un vis ! Dar un vis care a făcut să se năruie cei patru pereţi de piatră !

Apoi faţa i se întuneca, de parcă trecuse peste ea umbra unei caverne sau a unui turn ; pe chipul lui nu era mai multă lumină decît se prizăreşte printre gratiile de fier ale ferestrei de închisoare — şi lumina se tot împuţina, de parcă s-ar fi cufundat tot mai jos, în adîncuri. Phoebe, fiind o fire din acelea agere şi active care nu pregetă să ia parte — şi în general o parte utilă — la tot ce se petrece în jur, simţi acum imboldul de a i se adresa străinului.

— Am descoperit azi dimineaţă în grădină un soi nou de trandafir, spuse ea alegînd din vas o floare mică, roşie. Tot tufişul nu are decît cinci sau şase boboci. Acesta e cel mai desăvîrşit dintre toate ; n-are o pată de rugină sau de mană pe el. Şi ce mireasmă dulce — mai dulce decît a oricărui trandafir. Un parfum care nu poate fi uitat !

— Ah ! Dă-mi voie s-o văd — s-o ţin în mînă ! strigă oaspetele, apucînd cu grabă floarea, care cu acea vrajă proprie parfumurilor întipărite în amintire îi deştepta nenumărate asociaţii. Îţi mulţumesc ! Mi-a făcut bine. Îmi amintesc cît ţineam la floarea asta — de mult, bănuiesc că foarte de demult ! — sau poate că n-a fost decît ieri ? Mă face să mă simt iarăşi tînăr ! Sau poate că sînt tînăr ! Ori amintirea aceasta e neobişnuit de limpede, ori cunoaşterea mea e ciudat de tulbure. Dar ce minunat din partea frumoasei fete ! Îţi mulţumesc ! Îţi mulţumesc !

Tulburarea plăcută iscată de micuța roză purpurie, îi pricinui lui Clifford cel mai fericit moment din timpul micului dejun. S-ar fi putut prelungi dacă la scurt timp după aceea nu i-ar fi căzut din întîmplare ochii pe fața bătrînului puritan, care, din rama sa întunecată și din pînza opacă, lua parte la scenă asemenea unui spectru, dar un spectru mînios și răuvoitor. Oaspetele schiță cu mîna un gest de nerăbdare și i se adresă lui Hepzibah pe tonul în care putea fi lesne recunoscut privilegiul irascibilității unui membru răsfățat al familiei.

— Hepzibah! Hepzibah! strigă el răspicat și nu lipsit de forță. De ce ții portretul ăsta hidos pe perete? Da, da! Asta-i gustul tău, de bună seamă! Ți-am spus de o mie de ori că-i geniul meu rău! Ia-l jos, imediat!

— Clifford dragă, răspunse Hepzibah cu tristețe, știi bine că nu e cu putință.

— Atunci, continuă el păstrînd încă oarecare vigoare, acoperă-l te rog cu o perdea stacojie, bogată, ca să cadă în falduri, și cu o bordură aurită de care să atîrne ciucuri. Nu pot să-l suport! Nu trebuie să mă privească în față!

— Da, Clifford dragă, o să acoperim tabloul, îl domoli Hepzibah. Pe undeva, printr-un cufăr din pod este o perdea stacojie, mi-e teamă că-i cam spălăcită și mîncată de molii, dar Phoebe și cu mine o să facem minuni cu ea.

— Dar încă azi, ține minte! ceru el; și apoi adăugă cu voce joasă, ca pentru sine: La urma urmelor de ce să locuim în casa asta posomorîtă! De ce să nu ne mutăm în sudul Franței, în Italia — Paris, Neapole, Veneția, Roma? Hepzibah o să-mi răspundă desigur că n-avem mijloace. Ei, asta-i bună!

Își zîmbi sie-și și-i aruncă lui Hepzibah o privire cu tîlc ironic.

Dar feluritele emoții prin care trecuse într-un răstimp atît de scurt, deși se manifestaseră slab, fără îndoială că-l osteniseră pe străin. Era deprins, se vede, cu o viață de tristă monotonie, care nici măcar nu se scurgea ca un rîu lent, ci-i stagna în jurul picioarelor asemenea unei bălți. O pînză i se lăsă pe obraz, învăluindu-i trăsăturile delicate și grațioase și avînd — din punct de vedere moral — același efect ca o ceață deasă, lipsită de soare, ce estompează contururile unui peisaj. Păru să devină greoi, aproape bolovănos. Dacă pînă atunci ai fi putut desluși în omul acesta vreun rest de strălucire sau de frumusețe — chiar de frumusețe devastată — privindu-l acum ai fi fost cuprins de îndoială, ți-ai fi învinovățit imaginația că te-a amăgit cînd ai surprins o grație, oricît de părelnică, înnobilînd acest obraz, sau o sclipire oricît de plăpîndă lucind în ochii aceștia încețoșați.

Dar oricum, înainte de a se fi cufundat cu totul în somn, clincănitul arțăgos și strident al clopoțelului din prăvălie se făcu auzit. Izbind neplăcut auzul lui Clifford și sensibilitatea caracteristică nervilor săi, zgomotul îl făcu să se înalțe iarăși în scaun.

— Pentru Dumnezeu, Hepzibah ! Ce grozăvie avem în casă ? strigă el, descărcîndu-și iritarea — ca un lucru firesc și ca o deprindere păstrată de demult — pe unica persoană din lume care-l iubea. În viața mea n-am auzit o larmă mai oribilă. Cum de poți îngădui una ca asta ? În numele tuturor disonanțelor, ce poate fi ?

Era interesant de urmărit cum se dezlănțuise dintr-o dată caracterul lui Clifford, întocmai ca

un portret întunecat care ar sări din pînză — în urma acestui aparent fleac ce-l supărase. Adevărul este că indivizii cu un temperament ca al său sînt mai sensibili cînd îi atingi la simţul frumosului şi al armoniei, decît la inimă. Şi mai e cu putinţă — pentru că s-au petrecut adeseori cazuri asemănătoare — ca acel subtil rafinament al lui Clifford, care în trecut îl făcuse să folosească toate mijloacele de a-şi cultiva gustul pentru frumos pînă la absoluta desăvîrşire, să fi izbutit, cu timpul, să-i roadă sau să-i macine capacitatea de afecţiune. De aceea, nu ne-am putea oare încumeta să afirmăm că acea lungă şi neagră năpastă care se abătuse asupră-i ar fi putut avea în străfundu-i şi un strop de îndurătoare ispăşire ?

— Clifford dragă, aş fi vrut să-ţi cruţ urechile de acest zgomot, răspunse Hepzibah răbdătoare, dar roşind sub usturimea ruşinii înnăbuşite. Nici mie nu-mi place. Dar ştii, Clifford, trebuie să-ţi fac o mărturisire. Zgomotul acesta uricios — te rog, Phoebe, du-te repede şi vezi cine e — clinchetul acesta impertinent nu e decît clopoţelul din prăvălie !

— Clopoţelul din prăvălie ? repetă Clifford căscînd ochii de uimire.

— Da, clopoţelul din prăvălia noastră, răspunse Hepzibah, în timp ce o anumită demnitate firească, amestecată cu adîncă emoţie, se afirma în atitudinea ei. Pentru că trebuie să ştii, Clifford dragă, sîntem săraci lipiţi pămîntului. Şi am avut de ales între a accepta ajutor dintr-o mînă pe care aş fi respins-o (şi aşa ai fi făcut şi tu) chiar dacă ne-ar fi oferit bucata de pîine fără de care ni se sfîrşeau zilele — iar în afara lui, nici un alt ajutor de nicăieri — şi între a-mi cîştiga existenţa cu mîinile mele ! Dacă era vorba numai de mine,

aş fi fost mai mulţumită să mă sting de foame. Dar urma ca tu să-mi fii restituit! Şi în acest caz, crezi Clifford, dragă, adăugă ea cu un zîmbet nefericit, că deschizînd o prăvălioară sub frontonul principal am aruncat asupra vechii noastre case o irevocabilă dizgraţie? Stră-stră-străbunicul nostru a făcut acelaşi lucru, deşi era la mai mică ananghie. Te-am făcut de ruşine?

— Ruşine! Dizgraţie! Faţă de mine rosteşti astfel de cuvinte, Hepzibah? spuse Clifford, fără mînie; căci omul al cărui spirit a fost călcat în picioare poate fi susceptibil la mici ofense, dar le primeşte resemnat pe cele mari. Astfel încît adăugă cu o emoţie îndurerată: Faţă de mine nu trebuie să vorbeşti în felul ăsta, Hepzibah! Ce ruşine s-ar mai putea abate asupră-mi?

Şi atunci, omul acela cu nervii doborîţi — omul acela care fusese născut pentru plăceri, dar se ciocnise de o ursită atît de aprigă — izbucni într-un plîns ca de femeie. O izbucnire de scurtă durată însă; căreia în curînd îi urmă o stare de linişte, nu prea neplăcută dac-ar fi să judecăm după fizionomia lui. Dar pentru o clipă se deşteptă şi din această stare şi o privi pe Hepzibah cu un zîmbet al cărui subînţeles viclean şi pe jumătate zeflemitor o nedumerea cu totul.

— Şi sîntem chiar atît de săraci, Hepzibah? o întrebă el.

În cele din urmă, cum jilţul în care şedea era adînc şi căptuşit cu perne moi, Clifford se lăsă furat de somn. Auzindu-i răsuflarea care se înălţa şi cobora mai regulat (dar care pînă şi acum, în loc să răsune plină şi puternică, păstra un tremur slab în consonanţă cu lipsa de vigoare a caracterului său), auzind deci semnele unui somn calm, Hepzibah se folosi de prilej ca să-i scruteze

fața cu mai multă atenție decît îndrăznise s-o facă pînă acum. Inima i se muie în lacrimi ; din străfundurile ei se desprinse un geamăt înăbușit, blînd, dar de o mîhnire nespusă. Simțea că nu e o lipsă de respect să-i privească din aceste adîncuri de suferință și milă fața răvășită, îmbătrînită, veștedă, ruinată. Dar abia reușise să se domolească un pic, cînd și simți mustrări de conștiință pentru curiozitatea cu care-l cerceta acum cînd era atît de schimbat și, îndepărtîndu-se în grabă, Hepzibah coborî perdeaua peste fereastra însorită, și-l lăsă pe Clifford să moțăie în salon.

VIII

UN PYNCHEON DIN ZILELE NOASTRE

Intrînd în prăvălie, Phoebe dădu cu ochii de mutra familiară a micului devorator — dacă astfel îi putem socoti vitejeştile-i isprăvi — al lui Jim Crow. al elefantului, cămilei, dromaderilor şi al locomotivei. Cum în cele două zile din urmă îşi secătuise averea personală îngăduindu-şi nemaipomenita risipă de care am vorbit mai sus, tînărul domn venise de astă dată trimis de maică-sa, să cumpere trei ouă şi jumătate pfund[1] de stafide. Phoebe îi servi cele cerute şi, în semn de recunoştinţă pentru vînzarea pe care puştiul i-o făcuse cu o zi înainte, precum şi ca supliment după gustarea de dimineaţă îi vîrî în mînă şi-o balenă. Uriaşa vietate, răsturnînd experienţa avută cu proorocul din Niniva[2], îşi începu înaintarea grabnică pe aceeaşi sîngeroasă cale a destinului pe care o precedase variata caravană mai sus pomenită. Ştrengarul ăsta remarcabil era, într-adevăr, însuşi simbolul bătrînului părinte Timp, atît în ce priveşte lăcomia atotdevoratoare cu care înghiţea oameni şi lucruri, cît şi pentru faptul că, întocmai ca şi Timpul, după ce digera

[1] Un pfund = 453 gr.
[2] Aluzie la profetul Iona, despre care legenda spune că ar fi zăcut trei zile în pîntecele unei balene.

atîta parte din creație, arăta la fel de tînăr de parcă se născuse o dată cu clipa prezentă.

După ce închisese ușa pe jumătate, copilul se întoarse iar și mormăi ceva care, din pricină că balena îi umplea încă gura, nu putu fi bine înțeles de Phoebe.

— Ce-ai spus, micul meu prieten ? întrebă ea.

— Mama întreabă, repetă mai deslușit micul Ned Higgins, ce face fratele bătrînei Pyncheon ? Lumea zice că s-a-ntors acasă.

— Fratele verișoarei Hepzibah ! exclamă Phoebe uimită de această subită explicație a legăturii dintre Hepzibah și musafirul lor. Fratele ei ! Și unde a putut sta pînă acum ?

Puștiul se mulțumi să-și apese cu degetul mare vîrful nasului borcănat și cîrn, luînd acea expresie de șiretenie pe care copiii ce-și petrec vremea pe maidan învață curînd să o imprime trăsăturilor feței, oricît ar fi acestea de prostănace în sine. Și cum Phoebe continua să-l privească fără să răspundă mesajului maică-si, copilul o întinse.

În timp ce piciul cobora, un domn urca scările, făcîndu-și apoi intrarea în prăvălie. Avea silueta solidă — dac-ar fi fost ceva mai înalt, s-ar fi putut spune chiar silueta falnică — a unui bărbat în cea de-a doua jumătate a vieții, îmbrăcat într-un costum negru dintr-un material subțire, semănînd foarte bine cu stofa de lînă fină. Un baston dintr-un lemn rar, oriental, cu măciulie de aur, îi sporea substanțial înalta respectabilitate a aspectului, la care contribuia și un fular imaculat ca neaua, precum și luciul de oglindă al ghetelor. Fața lui pătrată, smeadă, cu sprîncene stufoase, proeminente, era impunătoare și ar fi arătat destul de aspră dacă domnul nu și-ar fi dat o considerabilă osteneală să-i îndulcească efectul rigid printr-o expresie de

voioșie și de bunăvoință exagerată. Oricum, datorită unei masive aglomerări de substanță animală în regiunile de jos ale fălcilor, expresia impusă reușea să fie mai curînd onctuoasă decît spirituală și avea, ca să spunem așa, un soi de strălucire carnală, care, fără îndoială, nu intra de loc în intenția posesorului. În orice caz, un observator sensibil ar fi considerat această expresie drept o foarte șubredă dovadă a bunătății sufletești pe care-și propunea să o reflecte. Și dacă observatorul, pe lîngă sensibil, ar mai fi fost posac și tăios, ar fi bănuit probabil că zîmbetul de pe fața acestui domn era de aceeași natură cu lustrul ghetelor lui, și că fiecare dintre ele, pentru a fi aduse la lumină și păstrate, trebuie să-l fi costat respectiv pe el și pe văcsuitor, un considerabil efort.

Cînd străinul intră în prăvălioara unde zidul proeminent al primului cat și frunzișul des al ulmului, precum și mărfurile îngrămădite în geam creau un mediu de semiobscuritate, zîmbetul lui deveni atît de intens, de parc-ar fi încercat din răsputeri să contrabalanseze întreaga întunecime a atmosferei (pe lîngă orice altă posomorală sufletească aparținînd lui Hepzibah și locatarilor ei), numai prin simpla lumină a chipului său. Cînd dădu cu ochii de un boboc de fată, în locul apariției scheletice a domnișoarei bătrîne, surpriza fu evidentă. La început își încruntă sprîncenele, apoi zîmbi cu o blîndețe mai mieroasă decît oricînd.

— Ah, acum înțeleg ! rosti el cu o voce adîncă. O voce care, dac-ar fi ieșit din gîtlejul unui om necioplit, ar fi fost grosolană, dar care prin exercițiu atent, fusese modelată să sune îndeajuns de plăcut. Nu știam că domnișoara Hepzibah Pyn-

cheon a deschis prăvălia sub auspicii atît de prielnice. Bănuiesc că sînteți ajutoarea ei.

— Fără îndoială, răspunse Phoebe și adăugă cu un vag aer de nobilă aroganță (pentru că, oricît de politicos era domnul, evident o lua drept o tînără vînzătoare plătită) : sînt o verișoară a domnișoarei Hepzibah și mă aflu în vizită la ea.

— Verișoara ei — de la țară ? Atunci te rog să mă scuzi, spuse domnul înclinîndu-se și zîmbind cum nimeni nu se mai înclinase și nu-i mai zîmbise pînă atunci lui Phoebe. În cazul acesta trebuie să ne cunoaștem mai bine ; căci, numai dacă nu mă înșel amarnic, ești și micuța mea rudă. Ia să vedem — Mary ? Dolly ? Phoebe ? Da, Phoebe ți-e numele. E cu putință să fii Phoebe Pyncheon, singurul copil al iubitului meu văr și coleg de clasă Arthur ? Ah, semeni la gură cu tatăl dumitale, îl recunosc ! Da, da ! Trebuie să ne cunoaștem mai bine ! Îți sînt neam, draga mea. Desigur, trebuie să fi auzit de judecătorul Pyncheon ?

Cînd Phoebe îi făcu la rîndul ei o plecăciune, judecătorul se înclină în față, cu explicabilul și chiar lăudabilul scop — ținînd seama de legătura de sînge și deosebirea de vîrstă dintre ei — de a-i dărui un sărut de recunoaștere a rudeniei și de firească afecțiune. Dar din nefericire (fără nici o intenție, sau poate că numai cu acea intenție a instinctului care nu se comunică și intelectului), chiar în momentul critic, Phoebe se trase îndărăt; astfel încît prea respectabilul ei neam, cu trupul aplecat peste tejghea și buzele țuguiate, se trezi în situația absurdă de a săruta văzduhul. Era o reeditare modernă a întîmplării lui Ixion [1] care a îm-

[1] Personaj mitologic, pedepsit de Iupiter pentru că fusese lipsit de respect față de Iunona.

brățișat un nor, dar cu atît mai ridiculă pentru judecător, care se lăuda că întotdeauna se ferește de tot ce-i abstract, și că niciodată nu ar confunda o umbră cu o substanță. Adevărul este — și totodată constituie unica scuză a lui Phoebe — că deși radioasa jovialitate a judecătorului Pyncheon putea să nu fie cu totul neplăcută unui spectator de sex feminin, atunci cînd între cei doi s-ar interpune lărgimea unei străzi sau chiar a unei camere obișnuite, totuși deveni mult prea intensă cînd această figură smeadă, bine hrănită (și impodobită cu o barbă atît de țepoasă încît nici un brici nu izbutea s-o înmoaie) încercă să intre în contact direct cu obiectul atenției sale. Într-un fel sau altul, masculul din el, sexul, se făceau prea marcante în demonstrațiile de acest gen ale judecătorului. Phoebe își plecă ochii și, fără să-și dea seama de ce, se simți roșind puternic sub privirile lui. Și totuși se mai lăsase sărutată pînă atunci, fără nici un fel de mofturi, de cel puțin o jumătate de duzină de feluriți veri, mai tineri și mai bătrîni decît judecătorul acesta cu sprîncene stufoase, barbă căruntă, fular alb și bunăvoință mieroasă ! Atunci pe el de ce nu-l lăsase ?

Cînd își ridică din nou ochii, Phoebe fu izbită de schimbarea petrecută pe fața judecătorului. Era la fel de surprinzătoare, păstrînd proporțiile, ca deosebirea dintre un peisaj scăldat mai întîi în lumina soarelui și apoi amenințat de apropierea furtunii ; nu s-ar putea spune că fața lui avea intensitatea dramatică a unei furtuni ; ci era rece, dură, neînduplecată, ca norul greu care ascunde o zi întreagă cerul.

„Vai de mine ! Ce mă fac acum ! gîndi în sinea ei fata de la țară. Arată de parcă tot ce poartă în suflet nu-i mai moale decît stînca și mai blînd

decît crivățul! N-am vrut să-l supăr. Din moment ce-i văr cu mine, l-aș fi lăsat să mă sărute — dac-aș fi putut!"

Apoi, deodată, Phoebe fu străfulgerată de gîndul că acest judecător Pyncheon nu era altul decît originalul miniaturii pe care i-o arătase dagherotipistul în grădină, și că expresia aspră, rigidă, neîmblînzită de pe fața lui era aceeași pe care soarele stăruise cu atîta îndărătnicie să i-o scoată la iveală. Așadar nu era vorba de o supărare trecătoare ci, oricît de abil l-ar fi ascuns, acesta era caracterul lui înnăscut. Și nu numai atît, dar era și moștenit; transmis, asemenea unui avut prețios, de către acel străbun bărbos al cărui portret prefigura, ca într-un fel de profeție, și expresia și trăsăturile — ciudat de asemănătoare — ale judecătorului modern. Un gînditor mai adînc decît Phoebe ar fi găsit un înțeles îngrozitor în această idee. Însemna că viciile și metehnele, patimile rele, înclinațiile josnice, bolile morale care împing la crimă sînt transmise de la o generație la alta printr-un proces de predare mult mai sigur dedecît cel stabilit de legile omenești cu privire la averile și onorurile testate posterității.

Dar abia se ridicaseră din nou ochii lui Phoebe spre fața judecătorului, că întreaga-i asprime respingătoare se și evaporă; și se găsi din nou copleșită de dogoarea și zăduful bunăvoinței pe care acest om minunat o răspîndea din inima lui mare în atmosfera din jur — asemenea șarpelui despre care se spune că, înainte de a-și fascina victima, umple aerul de miasma sa.

— Îmi place, verișoară Phoebe! strigă el, dînd din cap cu emfază în semn de aprobare. Îmi pare foarte bine, micuță verișoară! Ești o copilă cuminte, și știi să-ți porți de grijă. O fată tînără,

mai ales cînd e şi frumuşică, nu e niciodată îndeajuns de zgîrcită cu buzele ei.

— Zău, domnule, spuse Phoebe încercînd să ia totul drept o glumă, n-am vrut să fiu urîcioasă.

Cu toate acestea, fie că faptul se datora sau nu începutului nefavorabil al cunoştinţei lor, Phoebe vădea încă o anumită rezervă, de loc obişnuită pentru firea ei deschisă şi veselă. Nu o părăsea fantastica impresie că puritanul autentic, cel despre care auzise atîtea legende sumbre — întemeietorul întregului neam Pyncheon din Noua Anglie, ziditorul Casei cu şapte frontoane, cel care murise în ea într-un chip atît de straniu — intrase acum în prăvălie. În vremurile acestea de aranjamente la minut, lucrurile se puteau improviza fără greutate. La sosirea de pe lumea cealaltă, n-ar fi avut decît să petreacă un sfert de oră la un frizer care i-a tăiat barba stufoasă de puritan, potrivindu-i-o într-o pereche de favoriţi cărunţi ; apoi, vizitînd un magazin de haine gata, şi-a schimbat jiletca de catifea, mantia de zibelină, şi gulerul ţeapăn şi plisat, înalt pînă sub bărbie, cu un guler alb şi o cravată, o haină, vestă şi pantaloni ; şi, în cele din urmă, schimbînd spada lată cu mîner de oţel pe un baston cu măciulie de aur, colonelul Pyncheon de acum două secole s-a înfăţişat drept judecătorul Pyncheon din zilele noastre.

De bună seamă, Phoebe era o fată prea inteligentă ca să se gîndească la asemenea lucruri altfel decît zîmbind. Poate dacă cele două personaje ar fi stat unul lîngă celălalt în faţa ei, ar fi descoperit multe deosebiri şi doar o asemănare generală. Lungul şir de ani care-i despărţeau, scurşi într-un climat atît de deosebit faţă de cel

în care se dezvoltase strămoşul englez, operase desigur modificări importante în aspectul fizic al urmaşului. Forţa musculară a judecătorului nu putea fi aceeaşi cu a colonelului; fără îndoială era de o natură mai puţin bovină. Deşi socotit de contemporanii săi drept un om voluminos în ce priveşte greutatea fizică, şi cu toate că fusese favorizat cu o remarcabilă dezvoltare a părţilor sedentare, ceea ce-l făcea foarte apt pentru fotoliul judecătoresc, credem că dacă i-am fi aşezat pe judecătorul Pyncheon şi pe strămoşul său, fiecare pe cîte un talger al aceleiaşi balanţe, cel dintîi ar mai fi avut nevoie de un adaus de cîteva bune ocale din alea vechi, pentru a păstra echilibrul balanţei. Pe urmă, faţa judecătorului pierduse rumeneala aprinsă, englezească a cărei căldură mai răzbea prin bronzul întunecat al obrajilor bătuţi de vînt ai colonelului, şi căpătase în schimb o nuanţă gălbuie — tenul specific al compatrioţilor săi. Şi, dacă nu ne înşelăm, un anumit gen de nervozitate devenise mai mult sau mai puţin manifest chiar şi într-un specimen de descendenţă puritană atît de solidă, cum era domnul despre care discutăm. Unul dintre efectele acestei nervozităţi era o mai mare mobilitate şi o mai ascuţită agerime a feţei decît avusese bătrînul englez, apărute însă în dauna unei fermităţi, asupra căreia aceste noi însuşiri operau ca nişte acizi dizolvanţi. Din cîte ştim, s-ar putea ca procesul de schimbare să aparţină marelui sistem al progresului uman care, cu fiece pas înainte, micşorînd necesitatea de forţă animalică, e sortit să ducă treptat la spiritualizarea noastră, prin subţierea atributelor trupeşti mai carnale. Dacă-i aşa, atunci judecătorul Pyncheon, de alt-

fel ca și mulți alții, ar mai fi avut nevoie de un secol sau două de asemenea cizelare.

Similitudinea intelectuală și morală dintre judecător și străbunul său pare să fi fost cel puțin la fel de puternică pe cît erai de îndreptățit să o deduci din asemănarea de expresie și de trăsături. În cuvîntarea ținută la înmormîntarea colonelului Pyncheon, preotul de-a dreptul îl canonizase pe răposatul său enoriaș și, deschizînd o perspectivă prin cupola bisericii, iar de acolo mai departe prin firmament, îl arătase șezînd, cu o harpă în mînă, printre coriștii aureolați ai vieții veșnice. Inscripția de pe mormîntul său este de asemenea foarte apologetică ; nici istoria, în măsura în care colonelul deține un loc în paginile ei, nu-i atacă integritatea și rectitudinea caracterului. Tot astfel, în ce-l privește pe judecătorul Pyncheon din zilele noastre, nici un preot, nici un critic legal, nici un gravor de inscripții funerare, nici un istoric al politicii generale sau locale, nu ar scoate vreun cuvînt de ocară împotriva acestei eminente personalități, în ce privește devotamentul său de creștin, respectabilitatea ca om, integritatea ca judecător, ori curajul și fidelitatea ca reprezentant mult încercat al partidului politic din care face parte. Dar, pe lîngă aceste cuvinte reci, formale și deșarte ale daltei care gravează, ale vocii care slăvește și ale penei care scrie pentru ochiul public și pentru timpul ce va să vină — și care, prin însăși fatala conștiință a menirii lor, pierd, inevitabil, mult din adevăr și din libertatea de a se exprima — circulau anumite legende despre străbun și bîrfeli cotidiene despre judecător, care se potriveau de minune în mărturiile pe care le aduceau. Adeseori e foarte instructiv să cunoști o personalitate publică prin

optica nevestei, prin viziunea vieții private casnice; și nu poate exista discrepanță mai mare decît cea dintre portretele sale menite să fie reproduse, și caricaturile în creion, care trec din mînă în mînă, în spatele originalului.

De pildă: legenda povestea că puritanul fusese lacom de avere; despre judecător se spunea de asemenea că, deși făcea paradă de mărinimie, ar fi fost o mînă strînsă de parc-ar fi avut gheare de oțel. Străbunul se înconjurase de o rigidă faimă de bunăvoință și de brutală franchețe în vorbă și-n faptă, pe care cei mai mulți o luau drept o căldură sufletească ce încerca să răzbată prin platoșa vîrtoasă și inflexibilă a bărbăției. Urmașul său, în concordanță cu cerințele unei epoci mai amabile, sublimase austera bunăvoință în acea largă generozitate a zîmbetului cu care strălucea pe străzi ca o amiază însorită, sau dogorea ca focul din sobă prin saloanele prietenilor. Puritanul — dacă nu cumva fusese defăimat de unele istorioare deocheate ce continuau încă și azi să fie șoptite cu mîna la gură — căzuse pare-se în unele păcate, cărora oameni ca el, cu puternice instincte animalice — oricare le-ar fi credința și principiile — le sînt supuși într-una pînă cînd se leapădă de-a pururi de necurăție o dată cu materia pămîntească din care aceasta se zămislește. Nu trebuie, însă, să întinăm filele istoriei noastre cu clevetirile contemporane, privitoare la același nărav, șușotite pe seama judecătorului. Mai departe, puritanul, care fusese un despot în căminul său, răpusese trei soții, le trimisese la groapă, una după alta, cu inima sfărîmată, numai prin nepăsătoarea forță și brutalitate a purtărilor sale în viața conjugală. Aici, paralela șchioapătă întrucîtva. Judecătorul nu fu-

sese căsătorit decît o singură dată, şi îşi pierduse soţia în cel de-al treilea sau al patrulea an de căsnicie. Circula totuşi o legendă — pentru că astfel ţinem să o considerăm, deşi faptul nu ar fi cu totul netipic pentru conduita maritală a judecătorului Pyncheon — că doamna fusese jignită de moarte încă în luna de miere şi că de atunci nu mai mijise zîmbet pe buzele ei, pentru că soţul o silise să-i servească în fiece dimineaţă cafeaua la pat, ca dovadă de supunere faţă de suzeranul şi stăpînul ei.

Dar e prea vast subiectul acesta al trăsăturilor ereditare, ale căror frecvente reapariţii în linie directă sînt într-adevăr greu de depistat cînd ţinem seama de şirul de strămoşi care se acumulează într-unul sau două secole din trecutul unui om. De aceea ne vom mulţumi să mai adăugăm doar că puritanul — cel puţin aşa afirmă legendele depănate la gura sobei, care păstrează adesceori cu fidelitate trăsăturile de caracter — era cutezător, despotic, neînduplecat, viclean ; extinzîndu-şi năzuinţele departe şi urmărindu-le cu o îndărătnicie care nu cunoştea nici răgaz, nici scrupule ; călcîndu-i în picioare pe cei slabi şi, cînd ţelurile lui o cereau, făcînd tot ce-i sta în putinţă ca să-i doboare pe cei tari. Dacă judecătorul îi semăna în oarecare măsură, s-ar putea să ne-o arate mai departe desfăşurarea povestirii noastre.

Pentru Phoebe însă, nu era vizibil aproape nici unul dintre punctele paralelei mai sus schiţate, întrucît faptul că se născuse şi locuise la ţară o lăsase jalnic de neştiutoare în ce priveşte cea mai mare parte a tradiţiilor familiale, care adăstau, asemenea pînzelor de păianjen şi straturilor de funingine, prin odăile şi prin colţurile sobelor

din Casa cu şapte frontoane. Totuşi exista o anume întîmplare care îi inspira o ciudată groază. Auzise de blestemul zvîrlit de vraciul osîndit la moarte, Maule, împotriva colonelului Pyncheon şi a urmaşilor săi — anume că Domnul o să le potolească setea cu sînge — şi mai auzise de credinţa populară că acest sînge blestemat putea fi auzit din cînd în cînd gîlgîind în gîtlejurile lor. Această din urmă scorneală era socotită de Phoebe — aşa cum se cuvine să fie socotită de o persoană cu bun simţ şi în deosebi de un membru al familiei Pyncheon — drept o absurditate, ceea ce, fără îndoială, şi era. Dar superstiţiile străvechi, după ce-au fost scufundate în inimi omeneşti şi amestecate în răsuflare omenească, trecînd de pe buze în ureche, în repetări fără de sfîrşit, din generaţie în generaţie, capătă înfăţişarea unui adevăr domestic. Fumul vetrei le îmbibă de miros casnic. Transmiţîndu-se îndelung printre întîmplările cotidiene, ajung să semene cu ele, şi au un fel atît de familiar de a se instala ca la ele acasă, încît înrîurirea lor este de obicei mai puternică decît am bănui. Aşa se explică faptul că atunci cînd Phoebe auzi un anumit zgomot în gîtlejul judecătorului Pyncheon — un hîrîit obişnuit al lui, pe care-l scotea oarecum fără voie, totuşi lipsit de altă însemnătate decît aceea a unei uşoare afecţiuni bronhice, sau poate, cum dădeau a înţelege unii, un simptom de apoplexie — cînd auzi acest gîlgîit curios şi neplăcut (pe care autorul acestor rînduri nu l-a auzit niciodată şi deci nu-l poate descrie), fata tresări puternic şi-şi împreună mîinile.

De bună seamă era cu totul ridicol din partea lui Phoebe să se lase tulburată de asemenea fleac şi cu atît mai de neiertat faptul că-şi arătase tul-

burarea faţă de persoana direct amestecată. Dar incidentul se potrivise atît de bizar cu fanteziile ei de mai înainte în legătură cu colonelul şi cu judecătorul, încît în clipa aceea părea că cei doi s-ar fi contopit.

— Ce-i cu dumneata, fată ? întrebă judecătorul Pyncheon aruncîndu-i una din privirile lui sfredelitoare. Ţi-e teamă de ceva ?

— Nu, de nimic, domnule — de absolut nimic, răspunse Phoebe cu un uşor rîs iritat la adresa ei însăşi. Dar poate că doriţi să discutaţi cu verişoara Hepzibah. Să o chem ?

— Stai o clipă, te rog, răspunse judecătorul pe a cărui faţă se ivise din nou soarele. Pari să fii puţin agitată în dimineaţa asta. Nu prea se împacă aerul oraşului cu bunele şi sănătoasele deprinderi de la ţară. Sau poate că s-a petrecut ceva care te-a tulburat — ceva deosebit în familia verişoarei Hepzibah ? Sosirea cuiva, hm ? Asta trebuie să fie. Nu-i de mirare că nu eşti în apele dumitale, micuţă verişoară. Faptul de a locui în aceeaşi casă cu asemenea musafir e menit să înspăimînte o copilă nevinovată.

— Mă nedumeriţi cu totul, domnule, răspunse Phoebe aruncînd judecătorului o privire întrebătoare. În casa aceasta nu se află nici un fel de musafir înspăimîntător, ci doar un biet om blajin şi copilăros despre care cred că e fratele verişoarei Hepzibah. Mi-e teamă (dar dumneavoastră, domnule, trebuie să ştiţi acest lucru mai bine decît mine) că mintea lui nu-i întreagă ; dar pare a fi atît de blînd şi de liniştit, încît şi-o mamă şi-ar lăsa cu încredere copilul în grija lui, şi gîndesc chiar că s-ar juca împreună, de parcă i-ar despărţi doar cîţiva ani. Să mă înspăimînte el ? Nici vorbă !

— Mă bucur că aud o părere atît de bună și atît de nevinovată despre vărul meu Clifford, spuse binevoitorul judecător. Cu mulți ani în urmă, pe vremea cînd eram amîndoi băiețandri și mai tîrziu adolescenți, țineam foarte mult la el, și încă și azi simt un cald interes în legătură cu tot ce-l privește. Spui, verișoară Phoebe, că pare a nu avea mintea întreagă. Rog cerul să-i fi lăsat măcar atîta minte cît să se poată căi pentru păcatele săvîrșite în trecut.

— N-aș crede să existe om care să aibă mai puține pricini de căință, răspunse Phoebe.

— E cu putință, draga mea, se minună judecătorul aruncîndu-i o privire compătimitoare, să nu fi auzit niciodată de Clifford Pyncheon — să nu cunoști nimic din istoria lui ? Mă rog, asta-i foarte frumos ; și înseamnă că mama dumitale a dat dovadă de multă grijă pentru păstrarea bunului renume al familiei în sînul căreia a intrat. Așadar, te rog să gîndești în continuare lucrurile cele mai frumoase despre acest nefericit, și să nădăjduiești pentru el cît poți ! Aceasta e legea pe care trebuie s-o urmeze orice bun creștin cînd își judecă semenul ; și mai cu seamă așa e drept și cuminte cînd e vorba despre neamuri apropiate, ale căror firi atîrnă în mod necesar, într-o anume măsură, una de alta. Dar, spune-mi, Clifford e în salon ? Am să intru să-l văd.

— Poate c-ar fi mai bine, domnule, s-o chem pe verișoara Hepzibah, stărui Phoebe fără să știe dacă ar trebui într-adevăr să se opună ca o rudă atît de afectuoasă să pătrundă în zonele mai intime ale casei. Fratele dumneaei s-a lăsat furat de somn după micul dejun ; și sînt sigură că verișoara n-ar vrea pentru nimic în lume să fie

tulburat. Vă rog, domnule, îngăduiţi-mi să-i dau de veste.

Dar judecătorul părea ciudat de hotărît să intre în casă fără a fi anunţat; şi cum Phoebe, cu vioiciunea omului ale cărui mişcări răspund inconştient gîndului, se aşezase în faţa uşii, dînsul nu pregetă s-o dea la o parte.

— Nu, nu, domnişoară Phoebe, rosti judecătorul Pyncheon cu voce groasă ca tunetul şi o încruntare întunecată asemenea norului care-l provoacă. Dumneata rămîi aici! Cunosc casa, o cunosc pe verişoara mea Hepzibah şi îl cunosc de asemenea pe fratele ei Clifford! Iar micuţa mea verişoară de la ţară nu trebuie să se ostenească să mă anunţe!

În aceste din urmă cuvinte, mijiră parcă semnele unei treceri de la brusca lui asprime la vechea-i jovialitate.

— Trebuie să-ţi aduci aminte, Phoebe, adăugă el, că eu sînt aici la mine acasă, iar dumneata eşti o străină. De aceea am să intru, ca să mă încredinţez cu ochii mei cum arată Clifford şi ca să-i asigur, pe el şi pe Hepzibah, de simţămintele şi de urările mele cele mai bune. În asemenea împrejurare, e drept să audă chiar din gura mea cît de mult doresc să le fiu de ajutor. Ha! Uite-o chiar pe Hepzibah în persoană!

Aşa şi era. Vibraţiile din glasul judecătorului răzbiseră pînă în salon, unde fata bătrînă veghea asupra somnului fratelui ei, ferindu-se să-i privească faţa. S-ar fi spus că acum ieşise ca să apere intrarea, cu o figură, trebuie să recunoaştem, uimitor de asemănătoare cu a balaurului din basme care-i menit s-o păzească pe frumoasa fermecată. Obişnuita încruntare a frunţii ei era în clipa aceasta prea fioroasă pentru a trece drept nevino-

vata urmare a miopiei ; și era îndreptată spre judecătorul Pyncheon într-un chip ce părea să-l stînjenească, dacă nu să-l alarmeze ; atît de greșit cumpănise el forța morală a unei antipatii adînc înrădăcinate. Hepzibah făcu un gest de respingere, și rămase nemișcată în chenarul negru al ușii, aidoma desăvîrșitei întruchipări a interdicției. Dar trebuie să trădăm taina lui Hepzibah și să mărturisim că sfiala înnăscută a firii ei își dădu și acum frîu liber, dezlănțuindu-se într-un tremur, care, după cum simțea dînsa, părea să-i scuture fiecare oscior în parte.

Se prea poate ca judecătorul să-și fi dat seama cît de puțină dîrzenie se ascundea în spatele cruntei înfățișări a lui Hepzibah. Oricum, el fiind un om cu nervii tari, își redobîndi pe dată calmul și nu se feri să se apropie de verișoara sa, întinzîndu-i mîna ; totuși, avu precauția înțeleaptă de a-și acoperi înaintarea cu un zîmbet atît de generos și dogoritor, încît de-ar fi fost numai pe jumătate fierbinte față de cît părea și tot ar fi putut înroși pe loc un gard întreg cu ciorchini de struguri necopți. Poate că-și pusese în gînd s-o topească pe Hepzibah ca pe o statuie de ceară galbenă.

— Hepzibah, iubita mea verișoară, sînt încîntat ! exclamă judecătorul cu emfază. Acum, în sfîrșit, ai și tu pentru ce trăi. Da, și noi toți, dă-mi voie să-ți spun, toți prietenii și neamurile tale, avem astăzi, față de ieri, o rațiune în plus de a trăi. N-am precupețit nici un minut în graba mea de a-ți oferi tot ajutorul pe care sînt în măsură să ți-l dau, pentru a-l face pe Clifford să se simtă bine. Clifford ne aparține nouă tuturor. Știu cît de mult cere de la ceilalți — cît de mult obișnuia să ceară — cu gustul lui delicat și cu dra-

gostea pentru frumos. Tot ce se află în casa mea — tablouri, cărți, vinuri, bucate alese — totul îi stă la dispoziție ! Ar fi cea mai mare bucurie pentru mine să-l văd. Pot să intru acum ?

— Nu, răspunse Hepzibah și vocea îi tremura prea tare ca să poată rosti mai multe cuvinte. Acum nu poate primi musafiri.

— Musafiri, iubită verișoară ? Pe mine mă poți numi musafir, strigă judecătorul a cărui sensibilitate părea să fi fost rănită de răceala cuvîntului. Bine, atunci dă-mi voie să fiu eu gazda lui Clifford și a dumitale deopotrivă. Veniți de îndată la mine acasă. Aerul de țară și tot confortul — aș putea spune luxul — de care m-am înconjurat or să facă minuni pentru el. Și tu și cu mine, dragă Hepzibah, o să ne sfătuim împreună, o să veghem și o să ne străduim împreună să-l facem pe dragul nostru Clifford fericit. Veniți amîndoi ! De ce să mai lungim vorba pentru un lucru care înseamnă o datorie și în același timp o plăcere pentru mine ? Veniți la mine, imediat !

La auzul tuturor acestor oferte de ospitalitate și în fața unei atît de mărinimoase recunoașteri a îndatoririlor de rudenie, Phoebe se simți gata să alerge la judecătorul Pyncheon și să-i dea de bună voie sărutul de care se ferise cu puțin înainte. Dar cu Hepzibah lucrurile se întîmplau cu totul altfel ; asupra îndîrjirii ei, zîmbetul judecătorului părea să aibă efectul soarelui asupra oțetului, pe care-l face de zece ori mai acru.

— Clifford, răspunse ea încă prea tulburată pentru a putea rosti mai mult de o frază abruptă, Clifford își are căminul aici !

— Fie ca Domnul să-ți ierte, Hepzibah, grăi judecătorul Pyncheon ridicîndu-și cu respect ochii către înalta instanță de judecată la care făcea apel,

să-ți ierte că în asemenea împrejurare te lași covîrșită de o veche părtinire și neînțelegere. Eu stau în fața voastră cu inima larg deschisă, pregătit și doritor să vă cuprind în ea pe tine și pe Clifford. Nu da cu piciorul ajutorului meu, ofertelor mele sincere de a vă asigura bunăstarea. Propunerile mele sînt, din toate punctele de vedere, așa cum se cuvine să fie cele ale unei rude apropiate. Înseamnă să-ți iei o grea răspundere, verișoară, vrînd să-l zăvorăști pe fratele tău în această casă mohorîtă, cu atmosferă îmbîcsită, în timp ce încîntătoarea libertate a reședinței mele de la țară îi stă la dispoziție.

— Lui Clifford n-o să-i priască acolo, răspunse Hepzibah la fel de scurt ca și pînă atunci.

— Femeie ! izbucni judecătorul, slobozindu-și supărarea. Ce înseamnă toate astea ? Ai alte resurse ? Nu, bănuiesc că n-ai nimic ! Fii atentă, Hepzibah, fii atentă ! Clifford se află pe marginea unei prăbușiri mai îngrozitoare decît tot prin ce-a trecut pînă acum. Dar de ce stau eu de vorbă cu o femeie ? Fă-mi loc ! Trebuie să-l văd pe Clifford !

Hepzibah acoperi ușa cu trupul ei slăbănog, care părea într-adevăr să-și fi dilatat volumul ; arăta cu atît mai cumplită, cu cît inima îi era plină de groază și de tulburare. Dar intenția evidentă a judecătorului Pyncheon de a-și face drum cu forța, fu stăvilită de un glas venind dinăuntrul casei ; un glas slab, tremurător, plîngăcios, indicînd spaimă neajutorată și nu mai multă forță de a se apăra decît ar avea un copil speriat.

— Hepzibah ! Hepzibah ! strigă glasul. Îngenunchează în fața lui ! Sărută-i picioarele ! Imploră-l să nu intre ! Fă-l să se îndure de mine ! Îndurare ! Îndurare !

Preț de o clipă, păru îndoielnic dacă judecătorul n-o să-și ducă totuși la împlinire intenția de a o da pe Hepzibah în lături și a păși pragul spre încăperea de unde venise acel stins și jalnic murmur de implorare. Ceea ce l-a oprit n-a fost mila, pentru că la primul sunet al glasului aceluia slăbit, în ochi îi scăpărase un licăr roșu de mînie, și făcuse un pas grăbit înainte, în timp ce din întreaga lui făptură părea să emane o negură înfricoșătoare și neînduplecată. A-l cunoaște pe judecătorul Pyncheon însemna a-l fi văzut în clipele acelea. După asemenea dezvăluire, n-avea decît să surîdă oricît de dogoritor, căci mai curînd ar fi izbutit să înroșească agurida sau să îngălbenească dovlecii, decît să înmoaie impresia de fier păstrată-n mintea celui ce l-ar fi văzut în asemenea clipe. Și ceea ce-i făcea înfățișarea mai aprigă, era faptul că pe chipul lui nu citeai mînie sau ură, ci o anumită hotărîre crudă, care anihila totul în jur în afară de propria-i prezență.

Totuși, nu cumva defăimăm noi un om admirabil și binevoitor ? Priviți-l pe judecător acum ! Pare să-și fi dat seama că a greșit impunîndu-și faptele de binefacere cu forța unor persoane care nu sînt în stare să le prețuiască. O să aștepte să le vină mintea la cap, și se va menține la fel de doritor să-i ajute, pe cît era și acum. În timp ce se trage îndărăt de la ușă, chipul lui radiază de o blîndețe autocuprinzătoare, care arată că-i adună în inima sa uriașă pe Hepzibah, pe micuța Phoebe și pe invizibilul Clifford, laolaltă cu întreaga omenire, oferindu-le tuturor o baie caldă în torentul iubirii lui.

— Mă nedreptățești îngrozitor, dragă verișoară Hepzibah ! rosti el întinzîndu-i mîna și apoi trăgîndu-și mănușa ca semnal de plecare. Mă nedrep-

tăţeşti foarte tare. Dar te iert, şi am să cercetez în ce fel te pot face să gîndeşti mai frumos despre mine. De bună seamă — bietul nostru Clifford aflîndu-se într-o stare de spirit atît de nefericită — nu mă gîndesc să mai stărui acum să-l văd, dar o să veghez asupra bunăstării lui, ca şi cum ar fi propriul meu frate iubit; şi nu-mi pierd nădejdea, dragă verişoară, de a vă sili pe amîndoi să recunoaşteţi într-o bună zi nedreptatea pe care mi-o faceţi. Şi cînd se va întîmpla aceasta, nu-mi doresc altă răzbunare decît să acceptaţi serviciile pe care sînt în măsură să vi le ofer.

Cu o plecăciune adresată lui Hepzibah, şi o mare doză de bunăvoinţă paternă în mişcarea din cap cu care o salută pe Phoebe, judecătorul ieşi din prăvălie şi o porni pe stradă, zîmbind. După cum obişnuiesc oamenii bogaţi ale căror ambiţii se îndreaptă către onorurile unei republici, părea că se scuză faţă de semeni pentru avutul, pentru prosperitatea şi înalta lui situaţie, printr-o comportare degajată şi cordială în relaţiile cu cei care-l cunoşteau; îşi lăsa deoparte cu atît mai mult din demnitate cu cît situaţia celui pe care-l saluta era mai umilă; dar prin aceasta dădea dovadă de o trufaşă conştiinţă a privilegiilor sale, la fel de inatacabilă ca şi cum ar fi păşit precedat de un cortegiu de lachei ce-i deschideau calea. În această dimineaţă anume, fierbinţeala cordialităţii judecătorului Pyncheon a fost atît de puternică încît (cel puţin aşa s-a zvonit prin oraş), s-a ivit nevoia unui raid suplimentar al căruţelor cu stropitoare, ca să potolească praful stîrnit de atîta arşiţă neaşteptată.

Abia ieşise pe uşă, că Hepzibah se făcu albă ca varul şi, împleticindu-se spre Phoebe, îşi lăsă capul pe umerii tinerei fete.

— Oh, Phoebe! murmură ea. Omul ăsta a fost năpasta vieții mele. Oare niciodată, niciodată, n-o să adun destul curaj și vocea mea n-o să-și astîmpere tremurul măcar atîta cît să-i pot spune în față cine e?

— E atît de ticălos? întrebă Phoebe. Totuși ofertele sale erau pline de bunăvoință.

— Nu-mi vorbi de ele; inima lui e de piatră! Du-te acum și stai de vorbă cu Clifford! Distrează-l și liniștește-l! L-ar răscoli îngrozitor să mă vadă atît de tulburată. Hai, du-te, fetițo, că rămîn eu în prăvălie.

Phoebe se supuse, dar frămîntîndu-și mintea cu nedumeriri legate de semnificația scenei a cărei martoră tocmai fusese, și întrebîndu-se de asemenea, dacă judecătorii, preoții și alte personalități de înaltă situație socială și respectabilitate pot fi, în vreo împrejurare, altfel decît niște reprezentanți ai dreptății și corectitudinii absolute. O îndoială de asemenea natură are o influență răscolitoare și — dacă se dovedește a fi o realitate — un efect dăunător și cutremurător asupra cugetelor aparținînd clasei ordonate, disciplinate, iubitoare de granițe bine delimitate, din care făcea parte și mica noastră fată de la țară. O natură înclinată spre speculații mai îndrăznețe ar putea gusta cu o cinică plăcere concluzia că, din moment ce trebuie să existe ticăloșie în lume, și omul suspus își are contribuția la aceasta în aceeași măsură ca și omul de jos. O persoană cu o sferă mai largă de vederi și cu o înțelegere mai profundă a lucrurilor ar putea să-și dea seama că rangul, onorurile și poziția socială se dovedesc amăgitoare în ce privește dreptul la respectul uman dar, în pofida acestei concluzii, n-ar avea senzația că universul s-a răsturnat cu capul în jos, reintegrîndu-se în haos. Dar Phoebe, ca să men-

ţină universul în vechea sa poziţie, avea nevoie să-şi frîneze intuiţia cu privire la judecătorul Pyncheon. Cît priveşte mărturisirile verişoarei ei, care contraziceau această nevoie, Phoebe îşi spuse că, pesemne, aprecierea lui Hepzibah era înrîurită de către una din certurile acelea de familie, care fac ca ura între neamuri să fie şi mai mortală, întrucît în veninul ei se amestecă şi cel al dragostei familiale ucise şi terfelite.

IX

CLIFFORD ŞI PHOEBE

Într-adevăr, alcătuirea sufletească a sărmanei Hepzibah avea o măreţie înnăscută, generoasă şi nobilă! Sau dacă nu era chiar înnăscută — şi, probabil că aşa stăteau lucrurile — atunci această trăsătură fusese îmbogăţită prin sărăcie, adîncită prin suferinţă, înălţată prin acea puternică şi unică afecţiune a vieţii ei şi, în felul acesta, sporită cu o doză de eroism care n-ar fi caracterizat-o niciodată în ceea ce numim „împrejurări fericite". Ani trişti la rînd, Hepzibah nu făcuse decît să aştepte — şi, în cea mai mare parte, lipsită de speranţă şi de orice temei de încredere, dar cu simţămîntul că era singurul lucru bun — aşadar nu făcuse decît să aştepte situaţia în care se afla acum. Pentru ea nu ceruse niciodată nimic de la soartă, nimic decît putinţa de a se dedica fratelui ei pe care-l iubise atîta — pe care-l admirase pentru ce a fost sau pentru ce-ar fi putut să fie — şi în care crezuse, ea singură dintre toţi, pe deplin, fără şovăială, clipă de clipă, toată viaţa. Şi iată-l pe cel pierdut, ajuns la limita declinului, revenit acum din lunga şi ciudata sa nefericire, şi zvîrlit milei ei, nu numai pentru pîinea existenţei fizice, ci şi pentru tot ce-l putea menţine moraliceşte în

viață. Iar dînsa răspunsese chemării. Îi ieșise în întîmpinare — sărmana noastră Hepzibah cea scheletică, în mătăsurile ei veștede, cu încheieturile înțepenite, și trista-i falsă încruntare — gata să facă tot ce-i stătea în putință ; și însuflețită de atîta dragoste încît dac-ar fi atîrnat numai de asta, ar fi fost gata să facă de zece ori pe atît. Puține priveliști pot fi mai mișcătoare — și ierte-ne cerul dacă un zîmbet stăruie într-una să se amestece în viziunea noastră ! — puține priveliști pot fi mai patetice decît cea oferită de Hepzibah în această primă după amiază.

Cu cîtă răbdare se străduiește să-l înfășoare pe Clifford în dragostea ei mare, caldă, încercînd să-i înlocuiască întreaga lume prin ea, astfel încît să nu-l chinuiască nici o amintire a răcelii și pustietății de afară ! Micile ei încercări de a-l distra ! Cît de jalnice, și cît de mărinimoase.

Amintindu-și de vechea lui dragoste pentru poezie și literatură, Hepzibah descuie o ladă cu cărți și scoase cîteva tomuri, care, la vremea lor, însemnaseră o lectură foarte plăcută. Printre ele era un volum de Pope [1], cuprinzînd *Răpirea buclei,* un altul cuprinzînd o colecție din *The Tatler* [2], precum și unul din volumele de *Miscellanea* ale lui *Dryden* [3], toate cu aur fanat pe cotoare, și gîndiri fanate în interior. Nu se bucurară de prea mult succes la Clifford. Acești scriitori, ca și mulți alții

---

[1] *Alexander Pope* (1688—1744), poet clasic și gînditor iluminist englez. *Răpirea buclei* este un poem eroi-comic, în care încearcă să reconstituie realitatea contemporană lui.

[2] *Flecarul* — revistă literară editată la începutul secolului al XVIII-lea de publiciștii Steele și Addison.

[3] *John Dryden* (1631—1700), scriitor englez, reprezentant al clasicismului, autor de drame eroice, comedii, poeme religioase, satire și eseuri critice.

ai societății noastre, ale căror opere noi scînteiază azi ca urzeala bogată a unui covor de curînd țesut, trebuie să se resemneze ca după un veac sau două să-și piardă vraja asupra oricărui cititor, și în nici un caz n-ar mai fi putut avea vreun răsunet în spiritul unui om care nu mai poseda simțul valorii în ce privește modalitățile și manierele stilistice. Hepzibah scoase apoi un exemplar din *Rasselas*[1] și începu să citească din „Valea fericită" cu impresia vagă că acolo s-o fi zămislit taina unei vieți tihnite, rețetă care ar putea să-i fie de folos ei și lui Clifford, măcar pentru după amiaza de azi. Dar peste „Valea fericită", plutea un nor întunecat. De altminteri Hepzibah își sîcîii ascultătorul prin numeroasele-i accente declamatorii, care n-aveau legătură cu conținutul, și pe care Clifford le percepea imediat; pe de altă parte, nu părea să acorde prea multă atenție înțelesului celor ce i se citeau; resimțea doar plictiseala lecturii, fără să-i culeagă roadele. Glasul surorii sale, dintotdeauna aspru, căpătase în decursul tristei ei vieți un soi de cîrîială, care o dată ce se instalează în gîtlejul omului, rămîne la fel de înrădăcinată ca păcatul. Această cîrîială eternă, ce însoțește fiece cuvînt de bucurie sau mîhnire, devine cu timpul, atît la femei cît și la bărbați, unul dintre simptomele amărăciunii cronice; și oriunde o auzi, simți în cel mai slab dintre accentele ei întreaga istorie a nefericirii. E ca și cum glasul ar fi fost vopsit în negru; sau — ca să folosim o comparație mai potolită — cîrîiala jalnică ce străbate prin toate variațiile de ton ale vocii e ca un

---

[1] *Rasselas, prințul Abisiniei*, roman didactic de *Samuel Johnson* (1709—1784). „Valea fericită" semnifică în roman izolarea din care evadează tînărul prinț, în căutarea unor cunoașteri noi.

fir de mătase neagră pe care s-ar înşira mărgelele de cleştar ale vorbirii ce împrumută culoarea întunecată a firului. Asemenea voci poartă doliu după speranţele înmormîntate şi ar trebui să moară la rîndul lor şi să fie îngropate alături de speranţe !

Dîndu-şi seama că strădaniile ei nu-l prea înveseleau pe Clifford, Hepzibah începu să se uite prin încăpere, în căutarea unor mijloace mai distractive de trecere a timpului. La un moment dat, ochii îi căzură pe clavecinul Alicei Pyncheon. A fost o clipă de mare primejdie ; pentru că în ciuda tradiţionalei groaze care se adunase în jurul acestui instrument şi a acordurilor funebre pe care, zice-se, degete fantomatice le smulgeau de pe clapele sale, sora cea devotată a fost gata să-i zdrăngăne coardele pentru plăcerea lui Clifford, acompaniindu-şi performanţa cu propria ei voce. Bietul Clifford ! Biata Hepzibah ! Bietul clavecin ! Toţi trei ar fi fost cumplit de nefericiţi ! Dar printr-o intervenţie norocoasă — poate prin nevăzuta mijlocire chiar a însăşi Alicei cea de mult moartă — crunta ameninţare a fost înlăturată.

Dar lucrul cel mai trist dintre toate — cea mai aprigă lovitură a soartei pentru Hepzibah, şi poate chiar pentru Clifford, era dezgustul de neînlăturat pe care i-l pricinuia înfăţişarea surorii sale. Trăsăturile ei, niciodată prea plăcute, şi care acum erau înăsprite de vîrstă, de suferinţă, de ura ce-o purta lumii din pricina lui ; îmbrăcămintea şi mai cu seamă turbanul ; purtările bizare, demodate, cu care o blagoslovise singurătatea — toate acestea alcătuind caracteristicile vizibile ale bietei femei, nu-i de mirare că, deşi simţea o milă îndurerată, acel înnăscut iubitor de frumos îşi întorcea privirile de la sora sa. Nu se putea împiedica.

Era impulsul care avea să moară ultimul în el. În clipele sale de pe urmă, cînd ultima suflare avea să se desprindă de pe buzele lui Clifford, fără îndoială că ar fi strîns mîna lui Hepzibah în mîna lui, în semn de recunoştinţă fierbinte pentru darnica ei iubire, şi ar fi închis ochii — dar nu atît ca să moară, ci ca să nu mai fie silit să-i vadă faţa. Sărmana Hepzibah ! A stat la sfat cu ea însăşi, întrebîndu-se ce-ar putea să facă, şi s-a gîndit să-şi prindă panglici la turban ; dar mulţumită ajutorului prompt al cîtorva îngeri păzitori, a fost împiedicată de la această experienţă, care nu s-ar fi putut dovedi altfel decît fatală pentru mult îndrăgitul obiect al grijilor ei.

Pe scurt, în afară de scăderile înfăţişării, Hepzibah mai avea o neîndemînare care răzbea în toate gesturile ei ; o stîngăcie care o împiedica să ducă la bun sfîrşit lucruri obişnuite, darmite încercări de înfrumuseţare. Făptura ei era o pricină de amărăciune pentru Clifford, şi Hepzibah o ştia. În această situaţie extremă, demodata fată bătrînă făcu apel la Phoebe. În inima ei nu mocnea gelozie josnică. Dacă ursitei i-ar fi fost pe plac să-i încununeze eroica fidelitate de-o viaţă, transformînd-o pe ea în autoarea fericirii lui Clifford, ar fi răsplătit-o pentru toate suferinţele din trecut cu o bucurie — ce-i drept nu prea expansivă — dar adîncă şi adevărată, valorînd cît o mie de alte desfătări mai vesele. Dar ursita n-a vrut să fie astfel. Aşadar, Hepzibah se întoarse spre Phoebe şi renunţă la misiunea ei, încredinţînd-o în mîinile tinerei fete. Aceasta din urmă o primi voioasă, aşa cum era în tot ce făcea, şi fără conştiinţa că îndeplineşte o sarcină, simplitate care o ajută să izbutească şi mai bine.

Răspîndind influența involuntară a unui temperament exuberant, Phoebe ajunse curînd să fie cu totul indispensabilă pentru bunăstarea zilnică, dacă nu pentru însăși viața zilnică, a celor doi dărîmați tovarăși ai ei. Funinginea și murdăria Casei cu șapte frontoane păreau să se fi evaporat o dată cu ivirea ei acolo ; dinții măcinători ai putregaiului păreau să fi încremenit în vechea schelărie de lemn; colbul încetase să se mai aștearnă în straturi groase, din tavanele străvechi pe dușumelele și mobilele de jos — sau, în orice caz, se găsea acum o mică gospodină, care-l ștergea ici și colo, lunecînd ușoară asemenea adierii ce mătură o alee de grădină. Umbrele întîmplărilor întunecate care bîntuiau încăperile singuratice și melancolice din restul casei ; izul greu, de nerespirat, pe care moartea îl impregnase nu numai în unul dintre dormitoare — toate aceste urme ale trecutului păliseră sub influența purificatoare răspîndită în întreaga casă de prezența unei singure inimi tinere, proaspete și sănătoase. În Phoebe nu exista nici un element bolnăvicios ; căci de-ar fi existat, ar fi găsit în vechea Casă cu șapte frontoane atmosfera cea mai prielnică pentru a-l face să dospească într-o boală fără leac. Dar spiritul ei se asemăna prin tărie cu o picătură din esența de roze aflată într-unul din sipetele uriașe și ferecate ale lui Hepzibah, care-și răspîndea mireasma printre rufării și dantele, marame, bonete, ciorapi, rochii împăturite, mănuși, și ce alte comori or mai fi fost adunate acolo. Și așa cum fiecare lucrușor din sipetul cel mare era îndulcit de parfumul de roze, tot astfel gîndurile și simțirile lui Hepzibah și ale lui Clifford — oricît ar fi fost ele de sumbre — se lăsau pătrunse de o diafană radiație de fericire, datorită contactului cu Phoebe.

Vioiciunea ei fizică, intelectuală şi sufletească îi dădea putinţa să îndeplinească toate măruntele îndeletniciri obişnuite care se cereau făcute în jur, să gîndească tot ce se cerea gîndit în fiece clipă, şi să vibreze fie cu freamătul voios al perechii de prihori din păr, fie cu întreaga profunzime a firii ei — alături de negrele îngrijorări ale lui Hepzibah or alături de firavul geamăt al lui Clifford. Această uşurinţă de adaptare era simptomul unei sănătăţii desăvîrşite şi totodată cel mai bun mijloc de a o păstra.

O fire ca a lui Phoebe exercită în mod invariabil influenţa cuvenită dar este arareori primită cu cinstirea cuvenită. Totuşi, putem măsura măcar în parte forţa sa spirituală prin numai faptul că reuşise să-şi afle un loc chiar în împrejurări atît de vitrege ca acelea în care se zbătea stăpîna casei; şi de asemenea prin efectul pe care izbutea să-l exercite asupra unui caracter cu atît mai format decît al ei. Căci trupul şi mădularele deşirate şi ciolănoase ale lui Hepzibah, în comparaţie cu silueta plăpîndă şi eterică a lui Phoebe, dădeau o imagine a deosebirii dintre fata bătrînă şi copilă şi în ceea ce priveşte greutatea şi esenţa lor morală. Pentru fratele lui Hepzibah — sau vărul Clifford cum începuse Phoebe să-i spună — prezenţa fetei era deosebit de necesară. Nu s-ar putea spune că izbutea să discute cu ea, sau să-şi manifesteze în vreun alt chip concret încîntarea pe care o simţea în tovărăşia ei. Dar dacă fata lipsea mai mult vreme de lîngă el, devenea mofluz şi neliniştit şi străbătea odaia în lung şi-n lat, cu acea nesiguranţă care-i caracteriza toate mişcările; ori se înfunda morocănos în jilţul lui, îngropîndu-şi faţa în mîini şi dînd semn de viaţă doar printr-o electrică scăpărare de nervi, ori de

cîte ori Hepzibah își dădea osteneala să-l trezească. Nu cerea altceva decît prezența lui Phoebe și contactul dintre vitalitatea tinereții ei și viața lui sfîrșită. Într-adevăr, Phoebe avea o fire atît de zglobie și de jucăușă, încît arareori o vedeai perfect calmă și nemișcată, tot așa cum un izvor nu-și contenește nicicînd jocul și clipocitul apei. Avea darul cîntatului, dar și acesta țîșnea atît de firesc, că nici nu-ți trecea prin gînd să întrebi de unde l-a deprins sau ce maestru a învățat-o, așa cum n-ai gîndi să întrebi o pasăre, în a cărei modulație armonioasă recunoști glasul Creatorului tot atît de deslușit cum îl auzi și în puternicul răsunet al tunetului Său. Atîta vreme cît cînta, Phoebe putea să rătăcească prin casă după bunul ei plac. Clifford era mulțumit, fie că trilurile ei dulci, aeriene și duioase veneau din încăperile de sus, sau din coridorul care ducea în prăvălie, or picurau prin frunzișul părului din inima grădinii, o dată cu unduirea razelor de soare. Stătea liniștit, iar pe fața lui se așternea lumina blîndă a bucuriei, cînd mai scînteietoare, cînd mai stinsă, după cum cîntecul plutea mai aproape sau mai departe de el. Dar cel mai mult îi plăcea lui Clifford cînd Phoebe se așeza pe un scăunaș la picioarele lui.

Ținînd seama de firea ei, e vrednic de remarcat faptul că fata prefera să aleagă o melodie tristă decît una veselă. Dar celor tineri și fericiți nu le displace să-și mai domolească vitalitatea învăluind-o într-o străvezie umbră nostalgică. Cele mai triste ecouri ale cîntecelor și vocii lui Phoebe se cerneau prin urzeala de aur a unui suflet luminos, și se lăsau atît de pătrunse de această seninătate, încît, după ce ți se umeziseră ochii la auzul lor, îți simțeai inima mai ușoară. O veselie prea fățișă,

în prezența sacră a nefericirii adînci, ar fi fost în dezacord strident și ireverențios cu simfonia gravă care-și țesea acordurile stinse de-a lungul vieții lui Hepzibah și a fratelui ei. De aceea era bine că Phoebe alegea deseori cîntece triste, și nu era rău că acestea încetau de a mai fi triste în timp ce le cînta.

Deprinzîndu-se atît de mult cu tovărășia ei, Clifford vădea mereu cît de receptivă trebuie să fi fost cîndva firea lui la tonuri plăcute și la reflexe de lumini zglobii, venite de oriunde. Cînd Phoebe se așeza lîngă dînsul, întinerea. Uneori pe fața lui se ivea, ca o lumină, o undă de frumusețe ; nu o frumusețe reală și chiar cînd i se lăsa în voie, un pictor ar fi trebuit să se străduiască îndelung și, în cele din urmă, zadarnic ca s-o poată prinde și fixa pe pînză ; cu toate acestea era frumusețe și nu doar un miraj. Îi ilumina fața și nu numai atît ; îl transfigura, dîndu-i o expresie ce nu putea fi tălmăcită altfel decît ca irizarea unui spirit gingaș și fericit. Șuvițele cărunte și brazdele de pe față — în care se săpaseră urmele unei suferințe nesfîrșite, atît de adînc imprimate pe fruntea lui și atît de concentrate de parcă se căzneau să comprime în crestăturile de pe chip întreaga lui odisee, pînă cînd inscripția devenea de nedescifrat — toate acestea, pentru o clipă, se dizolvau ; și în această clipă un ochi ager și tandru putea întrezări fantoma omului care ar fi putut să fie Clifford. Dar curînd, cînd tenebrele vîrstei i se furișau iar pe figură, ca umbra melancolică a asfințitului, simțeai parcă îndemnul să te iei la sfadă cu Destinul, strigîndu-i în față că sau făptura aceasta ar fi trebuit să fie nemuritoare, sau existența muritorilor ar fi trebuit armonizată cu însușirile sale.

Nu se putea spune că vreo necesitate categorică dictase venirea lui pe lume; omenirea nu i-ar fi simţit nicicînd lipsa; dar din moment ce venise totuşi pe lume, ar fi trebuit să fie dăruit cu suflul îmbălsămat al zilei de vară. Aceeaşi nedumerire o să ne urmărească mereu cu privire la naturile hărăzite să se hrănească doar cu Frumos, oricît de îngăduitoare le-ar fi fost soarta pămîntească.

Phoebe, probabil, nu înţelegea decît în prea mică măsură caracterul asupra căruia exercita o vrajă atît de binefăcătoare. Nici nu era nevoie să-l înţeleagă. Văpăile focului din cămin pot înveseli întregul mănunchi de feţe adunate în jurul-le, dar nu-i nevoie să cunoască individualitatea fiecăreia dintre ele. Într-adevăr, firea lui Clifford avea în ea o notă prea subtilă şi prea delicată ca să poată fi preţuită de o persoană cu o sferă de preocupări atît de adînc plantată în realitate cum era aceea a lui Phoebe. Pentru Clifford însă, realismul, simplitatea şi prozaismul din firea fetei însemnau farmece tot atît de atrăgătoare ca şi toate celelalte cu care fusese dăruită. E drept însă că frumuseţea, şi frumuseţea aproape desăvîrşită în felul ei, era indispensabilă pentru această totală acceptare. Dacă Phoebe ar fi avut trăsături grosolane, o siluetă greoaie, o voce hîrîită şi gesturi dizgraţioase, ar fi putut ascunde toate calităţile din lume sub această înfăţişare nefastă şi totuşi, atîta timp cît ar fi purtat veşminte femeieşti, l-ar fi iritat pe Clifford şi l-ar fi indispus prin lipsa ei de graţie. Dar nimic nu putea fi mai frumos — sau cel puţin mai drăgălaş — decît Phoebe. Şi, prin urmare, pentru omul acesta a cărui sărmană şi inconsistentă bucurie de viaţă, din tinereţe şi pînă cînd inima şi fantezia aveau să se stingă în el,

nu fusese decît un vis ; ale cărui imagini despre femei își pierduseră din ce în ce mai mult materialitatea și căldura, și împietriseră în glacialitatea idealului, asemenea portretelor zugrăvite de artiștii ce trăiesc în solitudine — pentru acest om, micuța întruchipare a caldei vieți casnice, era tocmai elementul de care avea nevoie ca să reintre în lumea celor vii. Persoanele care s-au îndepărtat ori au fost împinse în afara cărării bătătorite a vieții, chiar dac-au făcut-o pentru a afla o cale mai bună, nu-și doresc nimic mai mult decît să fie din nou călăuzite pe vechiul drum. Se înfioară în singurătatea lor, fie că se află pe o culme de munte, fie într-un turn de temniță. Or prezența lui Phoebe emana în jur atmosfera căminului — adică acel climat după care tînjește surghiunitul, prizonierul, osînditul — nefericitul căzut dedesubtul umanității, nefericitul ținut departe de ea, sau nefericitul înălțat deasupră-i — căminul ! Și Phoebe era o realitate ! Cînd îi țineai mîna în mîna ta simțeai ceva material ; ceva plăcut ; o substanță, și încă una caldă — și atîta timp cît îi simțeai strîngerea mîinii, așa plăpîndă cum era, puteai fi încredințat că ocupi un loc trainic în întregul lanț al relațiilor umane. Lumea nu mai era o amăgire.

Și dacă cercetăm ceva mai departe în această direcție, s-ar putea să sugerăm o dezlegare a unui mister la care se face deseori aluzie. De ce sînt poeții atît de înclinați să-și aleagă tovarășe de viață lipsite de afinități cu poezia, dar înzestrate în schimb cu acele însușiri care pot aduce fericire deopotrivă celui mai prozaic meșteșugar manual și celui mai ideal meșteșugar al spiritului ? Pentru că, probabil, cînd se înalță pe culmile elevației spirituale poetul nu are nevoie de con-

tacte omenești ; în schimb cînd coboară, i s-ar părea trist să se simtă străin.

Era ceva foarte frumos în relația care se închega între aceste două ființe, atît de strîns și continuu unite, și totuși despărțite de atîta risipă de ani triști și misterioși, scurși între nașterea lui și a ei. În ce-l privește pe Clifford, era vorba de simțămîntul omului înzestrat cu cea mai vie sensibilitate în fața influenței feminine, dar care nu sorbise niciodată cupa iubirii pasionale, și care știa că acum e prea tîrziu. O știa, cu acea delicatețe instinctivă care supraviețuise decăderii intelectului său. De aceea, sentimentul ce-l nutrea pentru Phoebe, fără să fie propriu zis patern, nu era cu nimic mai puțin cast decît dacă i-ar fi fost fiică. Era bărbat, e drept, și recunoștea în ea femeia. Phoebe însemna pentru el unica reprezentantă a eternului feminin. Deslușea, fără greș, fiecare dintre farmecele specifice sexului ei, îi vedea buzele pline și sînii feciorelnici. Și fiecare dintre cochetăriile feminine, care îmboboceau în ea asemenea mugurilor pe ramurile de pom tînăr, aveau efect sigur asupra lui, și uneori îl furnicau pînă în miezul făpturii cu fiorii desfătării. În asemenea clipe — pentru că rareori senzația stăruie mai mult de o clipă — omul acela pe jumătate amorțit fremăta de armonia vieții, ca o harpă de mult amuțită, care se umple de sunet cînd degetele muzicianului îi ating în treacăt coardele. Dar pînă la urmă era vorba mai mult de o percepție sau de o reacție de simpatie decît de un sentiment personal. O citea pe Phoebe, de pare-ar fi fost o istorioară simplă și plăcută ; o asculta de pare-ar fi fost un vers din poezia domestică pe care Dumnezeu, ca despăgubire pentru soarta lui mohorîtă și vitregă, i-ar fi îngăduit îngerului care

se milostivise cel mai mult de el să i-o susure prin casă. Pentru Clifford, Phoebe nu era o realitate, ci întruchiparea a toate de cîte fusese el lipsit pe pămînt, restituite acum cu căldură, așa cum le concepuse mintea sa, și acest simbol, această imagine ce reflecta viața, îi aducea aproape consolarea realității.

Dar ne trudim zadarnic să transpunem ideea în cuvinte. Nu putem găsi o expresie potrivită pentru frumusețea și patosul pe care ne face să le simțim. Făptura aceasta zămislită numai pentru fericire, dar care ratase atît de dureros fericirea — făptura aceasta ale cărei înclinații fuseseră atît de monstruos zădărnicite încît resorturile delicate ale spiritului său — niciodată prea puternice din punct de vedere moral sau intelectual — cedaseră cu un timp în urmă, astfel că ajunsese acum un debil mintal — acest sărman călător sfîrșit venit dinspre tărîmurile celor duși, într-o barcă șubredă, pe o mare furtunoasă, fusese zvîrlit de ultimul talaz al naufragiului într-un liman liniștit. Și în vreme ce zăcea pe țărm, aproape neînsuflețit, mireasma unui boboc de trandafir îi mîngîiase nările, și-i deșteptase, așa cum deșteaptă parfumurile, amintiri sau viziuni ale tuturor frumuseților vii printre care ar fi trebuit cîndva să-și făurească un cămin. Cu înnăscuta sa receptivitate la influențele fericite, inspiră extazul subtil și eteric pînă-n adîncul sufletului și expiră.

Și cum îl privea Phoebe pe Clifford ? Fata nu era una dintre firile atrase de latura stranie și neobișnuită a caracterului omenesc. Calea pe care înainta ea cel mai sigur era cărarea bătătorită a vieții comune ; tovarășii de drum care-ar fi bucurat-o cel mai mult, erau cei pe care-i întîlnești la orice colț de stradă. Misterul ce-l învăluia pe

Clifford, în măsura în care o atingea, i se părea mai curînd iritant și nu-i găsea farmecul ațîțător pe care i l-ar fi descoperit alte femei. Și totuși bunătatea ei firească intrase puternic în joc, atrasă nu de pitorescul tragic al situației lui, și nici de grația rafinată a felului său de a fi, ci de simpla chemare a unei inimi deznădăjduite către o inimă plină de compătimire curată. Îl înconjura cu o atenție afectuoasă, pentru că dînsul avea atîta nevoie de dragoste, și părea să primească atît de puțină. Plină de tact — rod al unei sensibilități mereu vii și robuste — își dădea seama de tot ce-i făcea lui bine, și-i oferea. Trecea peste ce era morbid în spiritul și-n experiența lui Clifford, și în felul acesta menținea între ei relații sănătoase, prin acea degajare nepremeditată, dar îndrumată de ceruri, a întregii ei purtări. Cei cu mintea și chiar cu trupul bolnav, se îmbolnăvesc mai rău și mai fără de speranță, cînd întîlnesc multiplele reflectări ale propriei lor boli, oglindite din toate unghiurile, în comportarea celor din jur ; sînt nevoiți să inhaleze veninul propriei lor respirații, multiplicate la infinit. Dar Phoebe îl făcea pe sărmanul ei pacient să respire un aer mai pur. Un aer pe care-l îmbălsămase cu mireasma nu a florilor sălbatice — pentru că sălbăticia nu se număra printre trăsăturile ei — ci cu parfumul rozelor de grădină, al garoafelor și al altor flori plăcute pe care natura și omul au hotărît împreună să le cultive din vară în vară și din veac în veac. O astfel de floare simboliza Phoebe în relațiile ei cu Clifford, și asemenea bucurie îl făcea să inhaleze.

Totuși, trebuie spus că uneori petalele ei se lăsau în jos, ca urmare a atmosferei grele care o înconjura. Devenise mai îngîndurată decît fu-

sese pînă atunci. Aruncînd cîte o privire furișă spre fața lui Clifford și văzîndu-i grația estompată, știrbită, și mintea aproape stinsă, se întreba ce-o fi fost viața lui de pînă atunci. Oare întotdeauna fusese așa ? Să fi fost dintotdeauna înfășurat în acest văl, vălul care mai mult îi ascundea spiritul decît îl lăsa să se întrezărească, și prin care deslușea atît de încețoșat lumea reală — sau poate că nu era decît un zăbranic țesut de o cumplită nefericire ? Lui Phoebe nu-i plăceau enigmele și ar fi fost bucuroasă s-o dezlege pe aceasta. Totuși meditațiile ei asupra misterului lui Clifford avură rezultate atît de bune, încît atunci cînd presupunerile ei firești îmbinate cu tendința oricărei întîmplări stranii de a-și istorisi singură povestea, o făcură treptat să cunoască adevărul, efectul acestuia asupră-i a fost foarte temperat. Lumea n-avea decît să-l nedreptățească pe vărul Clifford așa cum l-a nedreptățit, ea îl cunoștea însă prea bine — sau așa își închipuia — ca să tresare vreodată la atingerea degetelor lui subțiri, delicate.

După cîteva zile de la sosirea acestui neobișnuit locatar, rutina vieții se statornici din nou cu mare uniformitate în vechea casă din povestirea noastră. Dimineața, îndată după gustare, Clifford se deprinse să moțăie în jilț ; dacă nu era întîmplător tulburat, nu se smulgea din norul dens al toropelii sau din cețurile-i mai subțiri care-i împăienjeneau mintea, pînă spre ora prînzului. Ceasurile acestea de amorțeală erau cele în care domnișoara bătrînă își veghea fratele, iar Phoebe avea grijă de prăvălie ; era un aranjament pe care cumpărătorii îl pricepură iute și-și arătară preferința neîndoielnică pentru negustorița mai tînără, înghesuindu-se să tîrguiască în timpul cît vedea

ea de negoț. După masa de prînz, Hepzibah își lua împletitura — un ciorap lung din lînă de casă cenușie, pentru îmbrăcămintea de iarnă a fratelui ei — și apoi, cu un suspin, o încruntare de afectuos rămas bun către Clifford și un gest adresat lui Phoebe, prin care-i cerea să fie cu băgare de seamă, își prelua locul îndărătul tejghelei. Acum era rîndul tinerei fete să fie infirmiera, păzitoarea, tovarășa de joacă — sau care o fi formula cea mai potrivită — a omului cu păr cărunt.

X

GRĂDINA PYNCHEON

Dacă n-ar fi fost imboldurile vii ale lui Phoebe, Clifford s-ar fi lăsat pradă toropelii care-i potopise toată făptura, şi care-l îndemna să zacă trîndav în jilţul lui, de dimineaţă şi pînă seara. Dar rareori se întîmpla ca fata să nu-l îmbie să se mute în grădină, unde moş Venner şi dagherotipistul reparaseră acoperişul părăginitului chioşc sau casă de vară, astfel încît acum oferea suficient adăpost împotriva soarelui sau a răpăielilor de ploaie. Iedera năpădise pereţii micii clădiri şi-i transformase interiorul într-un cuib de singurătate în inima verdeţii, cu nenumărate ochiuri şi spărturi prin care se întrezărea solitudinea mai vastă a grădinii.

Uneori, aici, în lumina verde prin care clipeau jucăuş frînturi de soare, Phoebe îi citea lui Clifford. Amicul ei, dagherotipistul, care părea să aibă înclinaţii literare, îi procurase o serie de povestiri sub formă de broşuri şi cîteva volume de versuri, de un stil şi un gust cu totul diferite de ale acelora alese de Hepzibah pentru a-şi distra fratele. Totuşi, dacă lectura fetei se bucura de mai mult succes decît cea a bătrînei ei verişoare, aceasta se datora în mică măsură cărţilor. Glasul lui Phoebe

fusese întotdeauna plin de muzică, şi izbutea fie să-l însufleţească pe Clifford prin tonurile sale zglobii şi vesele, sau să-l domolească prin picurarea continuă a cadenţelor cristaline, ca susurul unui pîrîu. Dar povestirile — de care fata de la ţară, neobişnuită cu opere de asemenea natură, se lăsa adeseori absorbită — îl interesau prea puţin sau chiar de loc pe straniul ei ascultător. Tablouri de viaţă, scene pasionale sau sentimentale, spirit, umor, patos, toate acestea fuseseră zvîrlite de o parte, sau chiar mai rău, pentru Clifford; poate din pricina faptului că era lipsit de o experienţă de viaţă care să-i ajute a le verifica adevărul, sau poate pentru faptul că propriile lui suferinţe constituiau o piatră de încercare în faţa căreia puţine emoţii fictive ar fi putut rezista. Cînd Phoebe izbucnea într-un hohot de rîs vesel pricinuit de cele citite, Clifford, rîdea uneori şi el din simpatie, dar mai adesea răspundea printr-o privire nedumerită, întrebătoare. Şi dacă o lacrimă — o lacrimă feciorelnică, luminoasă, iscată de o suferinţă născocită — pica pe o filă umbrită de melancolie, Clifford o lua sau ca un semn de nenorocire imediată, sau se bosumfla şi-i cerea prin semne îmbufnate să închidă volumul. Nu-i lumea îndeajuns de tristă, de-adevăratelea, fără să-ţi mai omori timpul cu amărăciuni imaginare ?

Nici cu poezia nu mergea mult mai bine. Se desfăta cu unduirile ritmului care ba creştea, ba se potolea, şi cu inspiratele repetiri ale rimei. Clifford era în stare să sesizeze simţirea din poezie — poate nu simţămintele de mare intensitate sau adîncime, ci mai curînd mijirile efemere şi eterice. Era cu neputinţă să prevezi în ce vers gingaş stătea la pîndă farmecul care avea să-l deştepte ; dar Phoebe ridicîndu-şi uneori ochii de pe

fila cărţii spre faţa lui Clifford, îşi dădea seama, după lumina pe care aceasta o radia, că o înţelegere mult mai subtilă decît a ei aprinsese din cele citite o flăcăruie trecătoare. Unei iluminări de acest fel, îi urma însă adeseori o posomorală care ţinea ceasuri în şir ; pentru că atunci cînd scînteierea îl părăsea, avea senzaţia că pierduse un înţeles şi o putinţă, şi bîjbîia după ele, ca orbul după lumina stinsă a ochilor.

Îi plăcea mai mult, şi era mai potrivit pentru liniştea lui lăuntrică, cînd Phoebe îi vorbea, însufleţindu-i în imaginaţie întîmplări trecătoare, pe care le însoţea de descrieri şi observaţii. Viaţa grădinii îi oferea destule subiecte de acest fel, care-i făceau bine lui Clifford. Niciodată nu uita să întrebe ce flori se mai deschiseseră de ieri încoace. Simţămîntul lui pentru flori era de o mare gingăşie şi părea mai curînd o emoţie decît un gust ; îndrăgea să stea cu o floare în mînă, cercetînd-o cu atenţie, şi mutîndu-şi privirea de la petalele ei la faţa lui Phoebe, de parcă floarea din grădină ar fi fost sora fetei. Nu era vorba de o simplă desfătare pricinuită de parfumul florii, de frumuseţea conturului, de fineţea sau strălucirea culorii ei ; bucuria lui Clifford era însoţită de o percepere a vieţii, a caracterului şi individualităţii care-l făcea să iubească florile grădinii de parcă ar fi fost fiinţe înzestrate cu simţire şi inteligenţă. Această afecţiune şi sensibilitate faţă de flori e o trăsătură feminină. Bărbaţii care se nasc cu asemenea înclinaţie, o pierd curînd, o uită şi se deprind s-o dispreţuiască în contactul lor cu alte realităţi mai dure. Şi Clifford o uitase de multă vreme ; dar acum, pe măsură ce reînvia treptat din recea torpoare a vieţii lui, o regăsea. Era minunat să urmăreşti

cîte întîmplări plăcute se petreceau într-una în grădina aceea izolată, din clipa în care Phoebe se hotărîse să le descopere. Încă din prima zi a cunoştinţei ei cu grădina, văzuse sau auzise pe acolo o albină. Şi de atunci, foarte des, aproape continuu, albinele reveneau, Dumnezeu ştie de ce sau prin ce dorinţă încăpăţînată de a dobîndi bunuri de la depărtare, pentru că, fără îndoială, mult mai aproape de stupii lor se găseau lanuri întinse de trifoi, şi tot felul de culturi de grădină. Aci veneau însă albinele şi se cufundau în florile de dovleac, de parcă n-ar mai fi existat alţi dovleci cale de o zi de zbor, sau de parcă pămîntul lui Hepzibah infiltra roadelor sale tocmai calitatea de care aveau nevoie aceste mici vrăjitoare sîrguincioase pentru a îmbiba toţi stupii din Noua Anglie cu parfumul de Hymettus [1]. Cînd Clifford le auzea zumzetul însorit din inima potirelor mari şi galbene, privea în jur pătruns de simţul fericit al căldurii, al cerului albastru, al ierbii verzi, al libertăţii văzduhului lăsat de Dumnezeu pe toată întinderea dintre cer şi pămînt. La urma urmelor, nu trebuie să ne mirăm de ce veneau albinele în colţişorul acela verde din oraşul prăfos. Dumnezeu le trimitea acolo ca să-l bucure pe sărmanul nostru Clifford. Răspîndeau bogăţia verii, în schimbul cîtorva picături de nectar.

Cînd fasolea începu să înflorească pe araci, se găsi un anumit soi care dădu flori de un purpuriu aprins. Dagherotipistul găsise sămînţa într-un pod sub unul din cele şapte frontoane, în sertarul unui scrin vechi, pusă deoparte de vreun Pyncheon cu înclinaţii de horticultor. Fără îndoială avusese de gînd să o semene vara

[1] Munte din Attica, la sud de Atena, renumit pentru mierea produsă acolo.

următoare în grădină — dar se vede că fusese mai înainte semănat el în grădina Morții. Dorind să încerce dacă o sămînță atît de veche mai păstra germenele vital, Holgrave o plantase; iar rezultatul experienței era un minunat răzor de fasole, cățărată de pe acum pînă-n vîrful aracilor, și împodobindu-i de sus pînă jos în spirale de flori roșii. Și din clipa cînd plesnise primul boboc, sumedenie de păsări colibri fuseseră atrase într-acolo. Uneori, ai fi zis că pentru fiecare floare în parte se găsise cîte una din păsările acestea miniaturale ale văzduhului, un ghemotoc de pene lucioase, cît degetul mare, dînd tîrcoale și fîlfîind pe lîngă aracii de fasole. Clifford urmărea păsările colibri cu un interes de negrăit și cu o plăcere mai mult decît copilăroasă. Își scotea capul afară din chioșcul de verdeață ca să le vadă mai bine; și în tot acest timp îi făcea semne lui Phoebe să stea liniștită, și-i arunca priviri furișe ca să prindă zîmbetul de pe fața ei și în felul acesta să-și sporească bucuria proprie cu simpatia altuia. Nu numai că întinerise — dar era din nou copil.

Oridecîteori se întîmpla ca Hepzibah să fie martoră la asemenea accese de mic entuziasm, clătina din cap cu un amestec de duioșie maternă și dragoste de soră, în timp ce bucuria și tristețea se împleteau pe chipul ei. Povestea că așa reacționase întotdeauna Clifford la sosirea păsărilor colibri — întotdeauna din fragedă copilărie — și că această desfătare fusese una din cele mai timpurii manifestări ale dragostei lui pentru frumos. Și era o minunată coincidență, așa gîndea buna domnișoară, că artistul sădise fasolea aceea cu flori roșii — pe care păsările colibri o caută în lung și-n lat și care nu mai fusese

cultivată de patruzeci de ani în grădina Pyncheon — tocmai acum, în vara reîntoarcerii lui Clifford.

Ochii sărmanei Hepzibah se umpleau de lacrimi, care i se prelingeau apoi şiroaie pe obraz, aşa încît trebuia să se pitească într-un colţ, ca nu cumva Clifford să-i dibuiască amărăciunea. Într-adevăr, în zilele acelea, toate bucuriile îi stîrneau lacrimi. Venind după atîta aşteptare, bucuria era ca un fel de vară tîrzie, cu un diafan văl de ceaţă aşternut pe strălucirea soarelui, cu ofilire şi moarte în miezul splendorilor celor mai vii. Şi cu cît părea Clifford să guste mai mult încîntarea copilăriei, cu atît mai trist era să-ţi dai seama cît de departe era de ea. Cu un Trecut misterios şi înfricoşător care-i destrămase memoria, cu un Viitor pustiu în faţă, nu-i mai rămînea altceva decît acest himeric şi impalpabil Acum, care, dacă te uiţi mai îndeaproape la el, e tot una cu nimicul. După cum se putea observa din numeroase simptome, individualitatea sa rămînea obscură îndărătul bucuriei, ştiind că-i vorba doar de un joc de copii cu care trebuia să se amuze şi să glumească, dar în care nici el nu credea. În oglinda din străfundurile conştiinţei sale, Clifford se vedea, poate, ca un exemplu şi un reprezentant al acelei mari categorii de indivizi pe care o Providenţă inexplicabilă îi situează mereu în contradicţie cu omenirea : frîngînd în natura lor ceea ce părea să fi fost propria-i făgăduinţă ; refuzîndu-le hrana potrivită şi oferindu-le un ospăţ cu otravă ; şi astfel — cînd s-ar fi putut atît de lesne, am spune, ca lucrurile să fi fost orînduite altminteri — viaţa lor devine o înstrăinare, o însingurare şi o tortură. În tot lungul existenţei sale, Clifford învăţase cum să fie nefericit,

așa cum înveți o limbă străină ; și acum cînd știa lecția pe de rost, nu putea înțelege decît cu mare greutate ivirea acestei noi fericiri efemere. Adeseori, în ochii lui plutea o umbră de îndoială. Obișnuia să spună :

— Phoebe, ia-mi mîna și ciupește-mi-o cu degetele tale. Dă-mi un trandafir ca să-mi înfig spinii în palmă și să-mi dovedesc prin durere că nu visez.

De bună seamă, dorea înțepătura ușoară a unei dureri pentru ca prin această senzație, singura pe care o știa reală, să se încredințeze că grădina, și cele șapte frontoane roase de vreme, și încruntarea lui Hepzibah, și surisul lui Phoebe sînt de asemenea reale. Fără acest stigmat în carne, nu ar fi putut crede în consistența lor mai mult decît în cea a încîlcitelor himere cu care-și nutrise spiritul — pînă cînd și acest sărman suport moral se vlăguise.

Este necesar ca autorul să creadă pe deplin în simpatia cititorului ; altminteri ar șovăi să redea amănunte atît de minuțioase și întîmplări în aparență atît de mărunte ca acestea, care i se par esențiale pentru a sugera imaginea vieții din grădină. Colțul acesta era paradisul unui Adam năucit, care căutase adăpost aci, refugiindu-se din sălbăticia sumbră și primejdioasă în sînul căreia fusese izgonit adevăratul Adam.

Unul dintre mijloacele cele mai sigure folosite de Phoebe pentru a-l amuza pe Clifford, era societatea penată a găinilor din acea rasă care, așa cum am mai arătat, constituia o străveche moștenire a familiei Pyncheon. În urma unui capriciu a lui Clifford, care nu suferea să le vadă închise în cușcă, fuseseră puse în libertate și acum se zbenguiau după placul inimii prin gră-

dină ; pricinuind pe ici pe colo cîte o pagubă măruntă, dar în neputinţă să evadeze din pricina clădirilor care mărgineau grădina pe trei laturi şi a ţăruşilor unui gard de lemn care închidea a patra latură. Păsările petreceau o mare parte din îmbelşugatul lor timp liber la marginea izvorului lui Maule, unde găseau un soi de melci consideraţi de ele, pesemne, drept o delicatesă rară ; iar apa sălcie a izvorului, oricît de respingătoare o fi fost pentru restul lumii, era atît de preţuită de orătănii, încît le puteai vedea gustînd-o, apoi întorcîndu-şi capetele şi plescăind din pliscuri, cu aerul unor degustători de vinuri în jurul unui butoi supus la probă. Cloncănitul în general domol, dar uneori vioi şi foarte variat, prin care dialogau unele cu altele, sau alteori monologau — în timp ce scormoneau viermişori din pămîntul gras şi negru, ori ciuguleau plantele care le erau pe plac — avea o rezonanţă atît de familiară, încît era de mare mirare de ce nu se putea stabili un schimb normal de păreri asupra problemelor gospodăreşti între rasa umană şi cea galinacee. În genere toate găinile sînt interesante de studiat pentru pitorescul şi marea diversitate a purtării lor ; dar nicicînd nu-i cu putinţă să fi existat alte păsări cu înfăţişări şi comportări atît de ciudate ca aceste găini de rasă ancestrală. Probabil că întruchipau bizareriile tradiţionale ale unui întreg lanţ de strămoşi, transmise printr-o neîntreruptă succesiune de ouă ; sau poate că în acest Chanteclor anume, şi în cele două soţii ale sale, se dezvoltase simţul umorului, totodată cu o oarecare scrînteală, datorită vieţii lor solitare precum şi din simpatie pentru Hepzibah, doamna şi stăpîna lor.

Caraghios mai arătau, într-adevăr! Chantecler însuşi, cu toate că se proţăpea pe cele două picioruşe de parc-ar fi fost cocoţat pe picioroange şi imprima tuturor mişcărilor sale demnitatea unei interminabile genealogii, nu arăta mai maiestuos decît o potîrniche; iar cele două neveste erau de mărimea unor pitpalaci; cît despre unicul lor pui, arăta destul de pipernicit ca să nu fi ieşit încă din ou, dar în acelaşi timp părea îndeajuns de bătrîn, de scofîlcit şi de sfrijit ca să fi fost întemeietorul străvechii rase. În loc să fie mezinul familiei, ai fi zis că se stratificaseră în el bătrîneţile trăite nu numai de specimenele în viaţă ale neamului său, ci de toţi străbunii şi străbunele ale căror însuşiri şi ciudăţenii unite se îngrămădiseră în trupuşorul lui. Maică-sa îl privea, de bună seamă, ca pe unicul pui din lume; şi ca pe un factor esenţial pentru continuitatea lumii, sau, în orice caz, pentru echilibrul actualei stări de lucruri din stat sau din biserică. Numai o asemenea apreciere a importanţei progeniturii galinacee putea justifica, chiar şi pentru un ochi matern, perseverenţa cu care găina mamă veghea asupra securităţii puiului împieptoşîndu-se pînă părea de două ori mai mare, şi înfoindu-se în faţa oricui cuteza să arunce măcar o privire promiţătorului ei urmaş. Şi nu mai puţină preţuire inspira zelul neobosit cu care scormonea, şi lipsa de scrupule cu care dezrădăcina cea mai aleasă floricică sau legumă pentru a extrage viermele gras care se ascundea la rădăcină. Cloncănitul ei nervos cînd puiul dispărea prin iarba înaltă sau pe sub frunzele de dovleac; cîrîitul de satisfacţie cînd îl ştia la adăpostul aripei ei; nota de spaimă prost ascunsă şi de zgomotoasă neîncredere cînd îşi vedea arhiina-

micul, o pisică din vecini, cocoţată în vîrful gardului înalt — în fiece moment din zi putea fi auzit unul sau altul dintre aceste mesaje. Cu timpul, ajungea şi cel ce observa, să simtă la fel de mult interes pentru acest pui de ilustră descendenţă, ca şi maică-sa.

Phoebe, după ce se împrietenise bine cu găina-mamă, căpăta uneori îngăduinţa de a lua puiul în palma ei, care putea cuprinde cu totul cei cîţiva centimetri cubi de trup. În timp ce-i studia, plină de curiozitate, semnele ereditare — împestriţarea ciudată a penelor, ciuful caraghios din creştet şi cîte o măciulie pe fiecare piciorus — micul biped clipea din ochi cu înţelegere. Dagherotipistul îi şoptise o dată că aceste semne întruchipau ciudăţeniile familiei Pyncheon şi că puiul însuşi era un simbol al vieţii bătrînei case, cuprinzînd totodată şi tălmăcirea tainelor ei, dar o tălmăcire indescifrabilă, aşa cum sînt îndeobşte asemenea simboluri. Era o enigmă înaripată; un mister clocit dintr-un ou, dar la fel de confuz de parcă oul ar fi fost clocit!

Cea de a doua dintre nevestele lui Chantecler vădise, chiar din momentul sosirii lui Phoebe, o stare de neagră mîhnire, pricinuită, după cum se dovedi mai tîrziu, de neputinţa ei de a oua. Şi totuşi, într-o zi, mersul ei pătruns de importanţă, felul în care-şi ţinea capul întors într-o parte, îngîmfarea cu care iscodea prin toate cotloanele grădinii — cotcodăcind de una singură şi plină de sine — toate arătau limpede că această găină în persoană, oricît o subestimase lumea, purta în trupul ei ceva a cărui valoare nu putea fi cîntărită nici în aur şi nici în nestemate. La scurt timp după aceea, se stîrni zarvă mare şi felicitări zgo-

motoase între Chantecler şi familia lui, inclusiv puiul cel sfrijit, care părea să fi înţeles despre ce e vorba la fel de bine ca părintele, mama şi mătuşa lui. În aceeaşi după masă, Phoebe găsi un ou minuscul, nu în cuibarul obişnuit, era mult prea preţios pentru a fi depus acolo — ci ascuns cu viclenie sub tufele de coacăze, pe un smoc de iarbă uscată rămasă de anul trecut. Hepzibah, auzind de eveniment, puse stăpînire pe ou şi-l pregăti pentru micul dejun al lui Clifford, motivînd că ouăle acestea fuseseră întotdeauna renumite pentru gustul lor ales. Şi prin gestul ei lipsit de scrupule, bătrîna domnişoară a jertfit poate perpetuarea unei străvechi rase penate, numai pentru a oferi fratelui ei o delicatesă care abia umplea căuşul unei linguriţe. Pesemne că acest ultragiu l-a determinat a doua zi pe Chantecler să se înfigă, însoţit de îndoliata mamă a oului, în faţa lui Poebe şi a lui Clifford şi să slobozească o diatribă care s-ar fi putut dovedi la fel de lungă ca însăşi genealogia sa, dacă n-ar fi fost întreruptă de un acces de veselie din partea fetei. Drept care, orătania ofensată se retrase păşind ţanţoş pe lungile-i picioroange, şi refuză să mai acorde vreo atenţie lui Phoebe şi restului umanităţii pînă cînd cea dintîi nu-i dobîndi iertarea oferindu-i o turtă cu mirodenii, care, în afară de melci, era bunătatea cea mai agreată de gustul lui aristocratic.

Fără îndoială, zăbovim prea mult lîngă acest firav pîrîiaş de viaţă care se scurgea în grădina casei Pyncheon. Dar socotim că ne va fi iertată înşirarea tuturor întîmplărilor mărunte şi a subţiraticelor bucurii, dat fiind că toate acestea i-au fost atît de prielnice lui Clifford. Purtau în ele aroma pămîntului, şi s-au unit în a-i reda

sănătatea şi vigoarea. Dar unele dintre îndeletnicirile sale aveau o influenţă mai puţin favorabilă asupră-i. De pildă, vădea o înclinaţie ciudată să zacă pe lîngă izvorul lui Maule, şi să urmărească figurile fantasmagorice, în continuă mişcare, pe care le isca şuvoiul apei în mozaicul de pietricele colorate de pe fund. Povestea că din matca apei priveau în sus spre el nenumărate chipuri omeneşti — chipuri frumoase, cu zîmbete îmbietoare — şi fiecare chip părelnic era atît de luminos şi de trandafiriu, încît oridecîteori i se topea din văz se simţea nedreptăţit, pînă cînd aceeaşi efemeră vrăjitorie îi zămislea alt chip nou. Dar, uneori, se pomenea strigînd deodată: „Chipul cel negru se uită la mine!" şi după aceea era nefericit întreaga zi. Cînd Phoebe se apleca peste izvor alături de Clifford, nu izbutea să desluşească nimic — nici frumuseţea, nici sluţenia — ci doar pietricelele colorate, răvăşite şi învîrtejite de volbura apei. Iar chipul cel negru care-l tulbura într-atît pe Clifford nu era decît umbra aruncată de ramura unuia dintre pruni, ce întuneca uneori lumina lăuntrică a izvorului lui Maule. Adevărul este că fantezia lui Clifford — renăscînd mai repede decît voinţa şi judecata lui, în comparaţie cu care fusese întotdeauna mai puternică — îi plăsmuia forme de frumuseţe, simboluri ale gustului său înnăscut, şi uneori cîte o vedenie hîdă şi înspăimîntătoare care-i întrupa ursita.

Duminicile, după ce Phoebe se întorcea de la biserică — pentru că fata avea o conştiinţă de om care merge la biserică şi nu şi-ar fi simţit inima uşoară dacă ar fi lipsit de la vreo slujbă, cîntare,

predică sau binecuvîntare — deci după ce se întorcea de la biserică, avea loc în grădină o mică festivitate sobră. Pe lîngă Clifford, Hepzibah şi Phoebe, mai veneau doi oaspeţi. Unul era Holgrave, artistul, care continua să deţină un loc ridicat în stima lui Hepzibah, în pofida întovărăşirii sale cu reformatorii, şi a celorlalte trăsături bizare şi îndoielnice. Cel de al doilea oaspete, ne este aproape ruşine să o spunem, era venerabilul moş Venner, îmbrăcat cu o cămaşă curată şi o haină de stofă de lînă, mai respectabilă decît portul lui obişnuit, avînd în vedere că pe fiecare cot avea cîte un petec cusut cu îngrijire, haină care putea fi socotită un veşmînt întreg, cu excepţia unei mici inegalităţi în ce priveşte lungimea poalelor. În diferite prilejuri, Clifford arătase că-i face plăcere vorba bătrînului pentru acea vînă de blîndeţe şi voioşie care-o străbătea şi care se asemăna cu aroma dulce a mărului bătut de ger, pe care-l culegi în decembrie, de pe jos, sub pom. Nobilul decăzut se înţelegea mai lesne şi mai plăcut cu un individ situat pe cea mai de jos treaptă a societăţii decît cu orice persoană de rang intermediar ; şi, de altminteri, cum tinereţea şi bărbăţia i se mistuiseră, lui Clifford îi făcea plăcere să se simtă comparativ tînăr, alături de vîrsta patriarhală a lui moş Venner. În realitate, uneori Clifford ascundea de el însuşi, oarecum deliberat, conştiinţa că era un om în vîrstă, şi se îmbăta cu viziunea unui viitor pămîntesc care-i sta încă în faţă ; viziune în orice caz prea vag conturată pentru a fi urmată de o deziluzie — deşi deprimarea îi urma fără greş — ori de cîte ori vreo întîmplare sau vreo amintire îl făcea conştient că frunza se ofilea.

Aşadar, acest grup cu o alcătuirea neobişnuită se aduna sub chioşcul de verdeaţă părăginit. Hepzibah — ceremonioasă cum era ea întotdeauna, fără să cedeze un milimetru din vechiul ei rang nobiliar, ci întemeindu-se cu atît mai mult pe el pentru a justifica o condescendenţă princiară — făcea dovadă de o ospitalitate nu lipsită de graţie. Discuta amabil cu artistul vagabond şi — aşa lady cum era — se sfătuia cu tăietorul de lemne, mesajer al micilor nevoi casnice ale tuturor şi filozof peticit în coate. Şi moş Venner, care studiase umanitatea pe la colţuri de stradă şi prin alte locuri la fel de potrivite pentru o observare judicioasă, era gata să dea drumul la înţelepciune, cum e gata pompa comunală să dea drumul la apă.

— Domnişoară Hepzibah, cucoană, obişnuia el să spună, după ce se veseliseră cu toţii laolaltă, mă simt tare bine la întrunirile astea paşnice din după-amiezile de sabat. Se aseamănă foarte bine cu ce mă aştept eu să fie cînd o să mă retrag la ferma mea !

— Moş Venner, intervenea Clifford pe un ton somnoros de parcă vorbea cu sine însuşi, ne pomeneşte într-una de ferma lui. Dar eu am un plan mai bun pentru el. Las' că vedem noi !

— Ah, domnule Clifford Pyncheon, răspundea omul cu haine peticite. Dumneata poţi avea cîte planuri pofteşti în legătură cu mine ; dar eu n-am să părăsesc planul ăsta al meu chiar de-ar fi să nu-l aduc niciodată la îndeplinire. Eu socotesc că oamenii săvîrşesc o mare greşeală încercînd să îngrămădească proprietăţi peste proprietăţi. Dacă făceam şi eu aşa, aş fi simţit că Providenţa nu mai are nici o obligaţie să se îngrijească de mine ;

sau, în orice caz, orașul n-ar mai fi avut! Eu sînt unul din oamenii aceia care gîndesc că infinitul e destul de mare ca să ne cuprindă pe toți — și eternitatea destul de lungă.

— Chiar așa și sînt, moș Venner, observă Phoebe după o pauză; pentru că între timp încercase să măsoare profunzimea și adevărul acestei sentințe concludente. Numai că în viața asta scurtă a noastră, e plăcut să ai o căsuță și un colț de grădină care să fie ale tale.

— Mie mi se pare, spunea dagherotipistul zîmbind, că la temelia înțelepciunii lui moș Venner stau principiile lui Fourier[1]; numai că în mintea lui nu sînt la fel de deslușite ca în cea a sistematizatorului francez.

— Haide, Phoebe, e timpul să aducem coacăzele, intervenea Hepzibah.

Și apoi, în timp ce splendoarea aurie a soarelui care amurgea scălda grădina, Phoebe aducea o pîine și un castron de porțelan plin cu coacăze, proaspăt culese din tufiș și strivite cu zahăr. Acestea și apa — dar nu cea a izvorului blestemat de lîngă ei — constituiau întreaga tratație. Între timp, Holgrave se străduia să închege o discuție cu Clifford, sub impulsul lăudabil de a face ca ora de față să fie mai plăcută decît majoritatea celora pe care bietul izolat le petrecuse pînă acum sau avea să le petreacă de acum înainte. Cu toate acestea, în ochii adînci, gînditori, atotvăzători ai artistului, mijea din cînd în cînd o expresie ciudată, nu sinistră, dar dubioasă; ca și cum ar fi fost mînat de un alt interes decît cel care se presupune că ar putea însufleți pe un străin, un aventurier tînăr și nelegat de nimeni.

[1] *Charles Fourier* (1772—1837), socialist utopic francez.

Totuşi, îşi dădea silinţa, cu marea mobilitate a bunei dispoziţii aparente, să înveselească societatea ; şi o făcea cu atîta succes, încît pînă şi întunecata Hepzibah renunţa la una dintre sumbrele nuanţe ale melancoliei, şi le dilua pe toate celelalte rămase. Phoebe îşi spunea în sinea ei : „Ce simpatic ştie să fie !" Cît despre moş Venner, acesta consimţise, în semn de prietenie şi de aprobare, să-şi pună propriul chip în slujba profesiei tînărului — şi, să ne înţelegem, nu în sens metaforic, ci literal — îngăduind ca un portret în dagherotipie a feţei lui atît de familiară întregului oraş, să fie expus la intrarea în atelierul lui Holgrave.

Pe măsură ce grupul părăsea micul banchet, Clifford devenea cel mai vesel dintre toţi. Poate că era una din acele străfulgerări tîrzii ale spiritului, la care sînt adeseori supuse minţile anormale, sau poate că artistul atinsese subtil o coardă ale cărei vibraţii muzicale se răspîndeau abia acum. Într-adevăr, în ambianţa serii plăcute de vară, înconjurat de căldura unor suflete pline de bunăvoinţă, era poate firesc ca o natură atît de sensibilă ca aceea a lui Clifford să reînvie şi să se arate receptivă la cele ce se spuneau în jurul său. Dar dădea frîu liber şi gîndurilor lui, aureolate de o strălucire efemeră şi ireală ; scînteiau în penumbra chioşcului şi se volatilizau prin spărturile din frunziş. Fără îndoială, se arăta la fel de voios şi cînd se afla singur cu Phoebe, dar nu vădea niciodată atîtea semne de inteligenţă rafinată, deşi nu întreagă.

Dar pe măsură ce lumina soarelui se retrăgea de pe vîrfurile celor şapte frontoane, se stingea şi însufleţirea din ochii lui Clifford. Se uita în

jur cu priviri rătăcite şi îndurerate, de parcă fusese văduvit de ceva preţios, ceva căruia îi simţea cu atît mai împungător lipsa, cu cît nu ştia ce anume era.

— Vreau fericirea mea! murmura în cele din urmă răguşit şi nedesluşit, îngînînd cuvintele cu greutate. Am aşteptat-o atîţia ani! Acum e tîrziu! E tîrziu! Vreau fericirea mea!

Vai, sărmane Clifford! Eşti bătrîn şi năruit de calamităţi care n-ar fi trebuit să se abată asupră-ţi! Eşti pe jumătate smintit şi pe jumătate idiotizat; o ruină, un ratat, aşa cum e aproape fiecare dintre noi — deşi unii poate într-o măsură mai mică, sau poate mai puţin perceptibil decît semenii lor. Soarta nu a pus de o parte nici o fericire pentru tine; doar dacă acest cămin liniştit în reşedinţa strămoşească, alături de fidela Hepzibah, şi lungile după amieze de vară, petrecute cu Phoebe, şi aceste mici ospeţe de sabat, alături de moş Venner şi de dagherotipist, merită numele de fericire. Şi de ce nu? Chiar dacă nu sînt fericirea în sine, seamănă foarte îndeaproape cu ea prin acea calitate eterică şi intangibilă care o face să se evapore de îndată ce încerci s-o analizezi. Aşadar, ia-o atît cît îţi mai este hărăzită! Nu murmura — nu întreba, ci bucură-te de ea!

XI

FEREASTRA BOLTITĂ

Din inerție sau din ce-am putea numi latura vegetativă a firii sale, Clifford ar fi fost probabil mulțumit să-și petreacă zilele, una după alta, la nesfîrșire, sau măcar cît ținea vara, în chipul pe care l-am descris mai sus. Totuși, gîndindu-se că din cînd în cînd i-ar prii puțină variație de priveliște, Phoebe îi sugera uneori să urmărească și viața străzii. În acest scop, porneau împreună să urce scara pînă la cel de-al doilea cat al casei unde, la capătul unui intrînd spațios, se afla o fereastră boltită, de dimensiuni vaste, adumbrită de două draperii. Fereastra se deschidea deasupra portalului și odinioară fusese continuată de un balcon, a cărui balustradă putrezise însă de mult, astfel încît fusese demontat cu totul. Așezat în fața ferestrei deschise dar în semi-obscuritatea de după draperie, Clifford avea prilejul să fie martorul unei frînturi din viața lumii largi, în măsura în care aceasta se putea desfășura pe una din străzile retrase ale unui oraș nu prea populat. Dar el și cu Phoebe alcătuiau o priveliște la fel de vrednică a fi admirată ca oricare dintre cele ale orașului. Figura palidă, cenușie, copilăroasă, bătrînicioasă, melancolică și to-

tuşi adescori veselă, cîteodată de o fină inteligenţă, a lui Clifford, iscodind pe după draperia de un purpuriu veşted — urmărind cu interes inconsecvent şi cu seriozitate monotonia micilor întîmplări de fiecare zi şi, la fiecare slabă zvîcnire a sensibilităţii, întorcîndu-se către tînăra fată spre a-i căuta aprobarea în ochi !

Din momentul în care se aşeza la fereastră, nici măcar strada Pyncheon nu putea fi îndeajuns de monotonă şi de pustie încît Clifford să nu descopere, într-un loc sau altul din întinderea ei, ceva care să-i atragă privirile şi să-i aţîţe, dacă nu să-i absoarbă, atenţia. Lucruri familiare pînă şi unui copilaş care abia a deschis ochii la viaţă, erau străine pentru el. O trăsură, un omnibuz ticsit, ici depunînd un pasager, dincolo culegînd unul — şi în felul acesta simbolizînd uriaşul vehicul rotitor care e lumea, şi a cărei cursă sfîrşeşte pretutindeni şi nicăieri ; ochii lui urmăreau curioşi asemenea obiecte, dar uita de ele înainte ca praful stîrnit de copitele cailor şi de roţi să se fi aşezat la loc pe urmele lor. În ce priveşte noutăţile (printre care trebuiau socotite şi trăsurile şi omnibuzele), mintea lui părea să-şi fi pierdut puterea de sesizare şi de reţinere. De pildă, de două-trei ori în timpul orelor fierbinţi ale zilei, trecea pe strada Pyncheon o căruţă cu stropitoare, lăsînd în urmă-i o dîră lată de pămînt umed în locul prafului albicios care se ridica pînă şi la atingerea uşoară a piciorușului unei doamne ; ai fi zis că autorităţile oraşului capturaseră o ploaie de vară şi o domesticiseră, punînd-o în slujba rutinei obişnuite a intereselor lor. Clifford nu se putea obişnui cu această căruţă-stropitoare ; de fiecare dată cînd apărea îi provoca aceeaşi surpriză ca atunci cînd o văzuse prima oară. Mintea lui era viu impresionată, însă pînă la

viitoarea apariţie a acestui duş ambulant uita de el la fel cum îl uita şi strada de-a lungul căreia arşiţa presăra din nou praf albicios. Tot aşa şi cu calea ferată. Clifford putea auzi vuietul asurzitor al diavolului cu aburi şi, dacă se apleca puţin peste fereastra boltită, putea zări şirul de vagoane, nălucind într-o vedenie fulgerătoare la extremitatea străzii. Ideea cumplitei energii care se impunea minţii lui în acest chip aprig, i se părea la fel de nouă ori de cîte ori se repeta, şi-l impresiona la fel de neplăcut, provocîndu-i aceeaşi surpriză a suta oară ca şi prima.

Nimic nu oferă o imagine mai tristă a decăderii decît pierderea sau suspendarea putinţei de a te acomoda cu lucruri neobişnuite şi de a ţine pasul cu viteza momentului prezent. S-ar putea să fie vorba doar de o funcţie vremelnic suspendată ; căci dac-ar fi într-adevăr să piară cu totul, atunci nemurirea nu ne-ar mai sluji la nimic. Cînd astfel de năpastă cade asupră-ne, devenind mai puţin chiar decît nişte fantome.

Clifford era, pe drept cuvînt, un conservator inveterat. Îi erau dragi toate vechile rămăşiţe ale străzii ; chiar formele rudimentare care, în mod firesc, ar fi trebuit să-i irite simţurile exigente. Îndrăgea şaretele vechi, huruitoare şi hurducătoare, ale căror urme le mai afla în aducerea lui aminte de mult îngropată, aşa cum vizitatorii de azi descoperă la Herculanum urmele de roţi ale vehiculelor din antichitate. Trăsurica măcelarului, cu coviltirul alb ca neaua, era un obiect pe care-l putea accepta, tot aşa şi căruţa vînzătorului de peşte, vestită de vuietul scoicii în care sufla ; de asemenea şi căruţa zarzavagiului, oprindu-se din poartă-n poartă, cu calul care adăsta răbdător în timp ce stăpînul îşi vindea napii,

morcovii, dovlecii, fasolea verde, mazărea, cartofii noi, tîrguindu-se cu jumătate dintre gospodinele din vecinătate. Șareta brutarului, cu clinchetul strident al zurgălăilor îl impresiona plăcut pe Clifford, pentru că, spre deosebire de alte vehicule, zornăia la fel de supărător ca și odinioară. Într-o după amiază, un tocilar își instală roata de ascuțit taman sub ulmul Pyncheon și chiar dedesubtul ferestrei boltite. Veniră în goană puzderie de copii, aducînd foarfecii mamei, briceagul sau briciul tatii sau orice altceva avea nevoie de un ascuțiș (desigur, cu excepția spiritului sărmanului Clifford), pentru ca tocilarul să atingă tăișul obiectului respectiv de roata lui magică, și să-l restituie apoi nou-nouț. Și se-nvîrtea cu rîvnă roata mașinăriei, ținută în continuă mișcare de piciorul tocilarului ce apăsa pedala, și se freca oțelul dur de piatra zgrunțuroasă scoțînd un scrîșnet hîrșîit și nesfîrșit, înverșunat ca șuieratul Satanei și al liotei lui din infern, dar înghesuit într-un spațiu mai mic. Era un șarpe de zgomot, cel mai nesuferit, mic și veninos zgomot cu care violența meschină poate chinui urechile omenești. Dar Clifford îl asculta cu desfătare extatică. Hîrșîitul acela oricît ar fi fost de neplăcut, avea în el scurte țîșniri de viață și, laolaltă cu gloata de copii curioși care urmăreau învîrtirile roții, părea să-i dea senzația vie a unei existențe active, trepidante, luminoase, așa cum nu o mai realizase prin nici un alt mijloc pînă acum. Cu toate acestea, farmecul își avea izvorul tot în trecut ; pentru că roata tocilarului hîrșîise și-n anii copilăriei lui.

Uneori, se plîngea întristat că nu mai existau diligențe. Și întreba pe un ton ofensat ce se întîmplase cu toate vechile faetoane cu capotă pătrată și aripi de-o parte și de alta, trase pe vremuri de

un cal de plug, mînat de nevasta şi fata cîte unui fermier, aducînd la oraş afine şi mure. Faptul că dispăruseră faetoanele îl făceau să se îndoiască — aşa spunea — dacă nu cumva şi murele părăsiseră cîmpiile întinse şi aleile umbroase de la ţară.

În schimb, orice element cît de umil care-i trezea simţul frumosului, nu avea nevoie de recomandarea asociaţiilor din trecut. Acest fapt s-a putut observa lesne cînd unul dintre băieţandrii italieni (care constituie o trăsătură oarecum modernă a străzilor noastre) a venit şi s-a instalat cu flaşneta la umbra deasă a ulmului. Cu agerimea lui profesională, băiatul observă pe dată cele două siluete care-l urmăreau din fereastra boltită şi, dînd drumul la flaşnetă, începu să-şi picure melodiile. Purta pe umăr o maimuţică îmbrăcată într-o fîşie de pătură scoţiană ; şi ca să pună vîrf minunatelor atracţii pe care le prezenta publicului, mai însufleţea şi o trupă de mici figurine, al căror lăcaş şi sferă de activitate se aflau în cutia de mahon a flaşnetei, şi al căror principiu de viaţă era muzica pe care o rîşnea italianul. În ciuda diversităţii lor de preocupări — cîrpaciul, fierarul, ostaşul, doamna cu evantaiul, beţivul cu sticla, lăptăreasa care şedea lîngă vacă — puteai afirma despre toată această fericită mică societate că se bucura într-adevăr de o existenţă plină de armonie şi că, literalmente, îşi ducea viaţa într-un dans.

Italianul învîrteşte manivela ; şi, priviţi numai ! fiecare dintre omuleţii aceia se dezlănţuie plin de însufleţire. Cîrpaciul ciocăneşte într-un pantof ; fierarul bate fierul ; ostaşul îşi flutură spada lucitoare ; doamna stîrneşte o briză miniaturală cu evantaiul ; veselul beţiv trage o duşcă lacomă din sticlă ; un învăţăcel însetat de cunoaştere îşi des-

chide cartea și își sucește capul la dreapta și la stînga, deasupra filei ; lăptăreasa mulge cu energie vaca ; și un zgîrciob își numără aurul din casa de bani — toate dintr-o singură învîrtire de manivelă. Da ; și mînat de un impuls identic, un îndrăgostit depune un salut pe buzele iubitei ! Poate că vreun cinic, hazliu și amar în același timp, a dorit să arate prin această pantomimă că noi muritorii, oricare ar fi preocupările ori plăcerile noastre — oricît am fi de solemni sau oricît de ușuratici — dansăm cu toții după una și aceeași muzică și, în pofida activității noastre ridicole, cînd ajungem la capăt nu ne alegem cu nimic. Pentru că aspectul cel mai interesant al spectacolului era faptul că în momentul cînd muzica înceta, fiecare împietrea pe loc, trecînd de la viața cea mai extravagantă la încremenirea morții.

Pantoful cîrpaciului nu fusese isprăvit, nici oțelul fierarului turnat în formă ; în sticla bețivului nu se găsea nici o picătură de rachiu mai puțin, și nici o picătură de lapte în plus în găleata lăptăresei ; nici o monedă mai mult în casa de bani a zgîrcitului, iar învățăcelul nu înaintase cu nici o filă. Cu toții se aflau exact în aceeași condiție ca și înainte de a se fi făcut caraghioși prin graba lor de a trudi, de a petrece, de a strînge aur, de a deveni învățați. Mai melancolic decît toți, îndrăgostitul nu devenise cu nimic mai fericit prin sărutul fetei. Dar decît să înghițim și această din urmă constatare atît de acră, mai bine ne lepădăm de morala întregului spectacol.

Între timp, maimuța cu coada groasă care i se încîrliga absurd pe sub tartan, își lua poziția la picioarele italianului. Ridica o fețișoară zbîrcită și hidoasă către fiecare trecător, către adunătura de copii care făcură repede cerc, către ușa prăvăliei

lui Hepzibah, și sus, către fereastra boltită de unde priveau Phoebe și Clifford. Tot mereu își scotea boneta scoțiană, și executa un salut și o plecăciune. De altfel uneori adresa apeluri personale publicului, întinzînd palma mică și neagră și făcîndu-și limpede cunoscută dorința vie după un cîștig cît de mizer care s-ar fi nimerit prin buzunarele oricui. Expresia avară, josnică și totuși atît de omenească a mutrișoarei scofîlcite, privirea iscoditoare și vicleană, care o arăta gata să înșface orice avantaj cît de meschin ; coada enormă (prea mare pentru a putea fi ascunsă cuviincios sub învelitoare) și natura diavolească pe care o trăda aceasta — pe scurt, luați-o pe maimuță așa cum se înfățișa, și vă va oferi cea mai bună imagine a unui Mammon al băncuțelor de aramă, cel care simbolizează cea mai grosolană formă a setei de bani. Și nici nu exista chip să ostoiești lăcomia acestui mic diavol. Phoebe azvîrli în stradă un pumn întreg de cenți, pe care maimuța îi culese cu o grabă lipsită de veselie, îi înmînă italianului spre păstrare, pentru ca imediat să-și reînceapă seria de pantomime prin care cerșea mai mult. Fără îndoială, mai mult de un singur cetățean din Noua Anglie — sau din orice altă țară ar fi fost — a trecut atunci pe stradă, a privit maimuța și și-a văzut mai departe de drum fără să-și dea seama că imaginea ei ilustra propria sa condiție morală. Clifford, însă, era o ființă cu o structură diferită. Se bucurase copilărește de muzică și zîmbise la vederea figurinelor pe care aceasta le pusese în mișcare. Dar după ce privi un timp drăcușorul cu coadă lungă, fu atît de cutremurat de oribila-i urîțenie spirituală și fizică, încît izbucni efectiv în lacrimi ; este o slăbiciune pe care oamenii înzestrați cu gingașe sensibilități și lipsiți de puterea

mai dîrză, mai adîncă şi mai tragică a rîsului nu o pot evita atunci cînd li se înfăţişează cele mai urîte şi mai josnice aspecte ale vieţii.

Strada Pyncheon era uneori însufleţită de spectacole cu pretenţii mai impunătoare decît cel mai sus zugrăvit, şi care atrăgeau gloata după ele. Cu toate că ideea contactului personal cu mulţimea îi dădea fiori de scîrbă, totuşi, ori de cîte ori forfota şi mugetul fluxului de omenire îi ajungea la urechi, Clifford cădea pradă unui impuls puternic. Faptul acesta deveni foarte evident într-o zi cînd o procesiune politică, cu sute de steaguri falnice, în sunete de tobe, surle, goarne şi talgere, reverberate de şirurile de clădiri îngrămădite, străbătu întregul oraş şi-şi şerpui convoiul de picioare tropăitoare şi vacarmul dezordonat pe lîngă liniştita Casă cu şapte frontoane. Ca privelişte, nimic nu-i mai lipsit de pitoresc decît o procesiune urmărită în mersu-i înghesuit pe străduţe strîmte. Spectatorul are senzaţia că asistă la o bufonerie în momentul cînd poate desluşi banalitatéa plicticoasă a fiecărei feţe în parte, scăldată de sudoare şi de importanţă, sau croiala pantalonilor, gulerele ţepene ori moleşite şi praful de pe spinarea vestoanelor negre. Ca să pară maiestuoasă, procesiunea trebuie privită dintr-un punct care o avantajează, de pildă în timp ce-şi desfăşoară şiragul în centrul unui cîmp deschis, sau al măreţei pieţe publice din oraş ; pentru că în acest caz, depărtarea contopeşte toate măruntele individualităţi ce alcătuiesc convoiul într-o singură şi imensă masă de existenţă — într-o singură viaţă gigantică — un organism colectiv al omenirii, animat de un vast spirit omogen. Dar, pe de altă parte, dacă un om impresionabil, care se află singur la margine de drum, vede procesiunea nu în atomii

care o compun, ci ca pe un întreg — ca un tumultuos fluviu al vieţii, cu valuri compacte, negre de mister, dezlănţuindu-se din adîncuri şi răsfrîngîndu-se în alte asemănătoare adîncuri ale fiinţei lui — atunci similitudinea sporeşte efectul. L-ar putea fascina cu atîta putere, încît cu greu s-ar înfrîna să nu se arunce şi el în talazul crescînd al simpatiilor omeneşti.

Aşa se petrecură lucrurile şi cu Clifford. Fu străbătut de fiori ; păli ; zvîrli o privire plină de implorare către Hepzibah şi Phoebe care se găseau alături de el la fereastră. Cele două femei nu-i înţeleseră emoţiile şi gîndiră că-i tulburat doar de neaşteptatul tumult. În cele din urmă, se ridică tremurînd, făcu un pas, îşi aşeză piciorul pe pragul ferestrei şi într-o clipă ar fi ieşit în balconul dărăpănat. Întreaga procesiune l-a putut vedea, o apariţie sălbatică, rătăcită, cu pletele cenuşii fluturînd în vîntul care le fîlfîia drapelele ; o fiinţă singuratică, înstrăinată de seminţia ei, dar acum simţind din nou chemarea de om în virtutea instinctului de neînfrînt care pusese stăpînire pe el. Dacă Clifford ar fi ieşit pe platforma fostului balcon, probabil că ar fi sărit în stradă ; nu ne e lesne să spunem dacă l-ar fi îmboldit acea groază care uneori îşi împinge victima în chiar abisul de care se fereşte dînd îndărăt, sau l-ar fi atras firescul fluid magnetic care tinde spre marele centru al omenirii. Poate că ambele impulsuri se exercitau asupră-i în acelaşi timp.

Dar partenerele sale, înspăimîntate de gestul care părea a fi cel al unui om acţionat de o forţă mai puternică decît el însuşi, îl înşfăcară de pulpanele hainei şi-l traseră îndărăt. Hepzibah scoase un strigăt, Phoebe, pentru care orice extravaganţă

era o grozăvie, izbucni în lacrimi şi în sughiţuri de plîns.

— Clifford, Clifford ! Ai înnebunit ! strigă sora sa.

— Nu ştiu prea bine, Hepzibah, răspunse Clifford trăgînd adînc aer în plămîni. Nu te teme — acum a trecut — dar dacă aş fi făcut săritura asta şi i-aş fi supravieţuit, cred că aş fi devenit alt om.

Poate că, într-un anumit sens, Clifford avea dreptate. Îi trebuia un şoc ; sau poate că simţea nevoia unui plonjon adînc, adînc, în oceanul vieţii omeneşti ; să se cufunde, să-l învăluie adîncurile şi apoi să iasă din nou la suprafaţă redeşteptat, înviorat, restituit lumii şi lui însuşi. Sau poate că nu simţea decît nevoia marelui remediu final — moartea !

Acelaşi jind de a reînnoda sfărîmatele legături de frăţie cu semenii lui, se vădea uneori într-o formă mai blîndă ; şi, într-un rînd, a fost înnobilat de simţămîntul religios înrădăcinat în străfundurile inimii sale. Întîmplarea pe care o vom istorisi acum cuprinde o mişcătoare recunoaştere din partea lui Clifford a grijii şi dragostei pe care Dumnezeu i-o purta şi lui — acestui om sărman, părăsit, căruia orice muritor i-ar fi putut ierta faptul că se socotea singur o făptură zvîrlită în afara vieţii, uitată, lăsată la bunul plac al unui vrăjmaş diabolic, al cărui amuzament era un extaz de cruzime. S-a petrecut într-o dimineaţă de duminică ; o duminică din acelea senine, calme, care-şi fac din văzduh propriul nimb, în timp ce azurul cerului pare să se răspîndească peste suprafaţa pămîntului într-un zîmbet solemn, dar în aceeaşi măsură de dulce. Dacă am fi îndeajuns de puri încît să ne prefacem în mediumul unei astfel de dimineţi du-

minicale, am simţi, oriunde ne-am afla, înălţîndu-se prin trupul nostru veneraţia firească a gliei către cer. Clopotele bisericilor, cu rezonanţe felurite, dar în deplină armonie, se chemau şi-şi răspundeau unele altora : „E ziua sabatului ! Sabatul ! — Da : sabatul !“ şi asupra întregului oraş glasul clopotelor îşi revărsa cadenţele binecuvîntate, cînd mai rar, cînd cu vioiciune, cînd un singur clopot, cînd toate laolaltă proclamînd solemn : „E ziua sabatului !“ pentru ca împrăştiindu-şi ecoul în depărtări, să se topească în văzduh şi să-l pătrundă de cuvîntul sfînt. Aerul poleit de cea mai dulce şi mîngîioasă lumină a soarelui ceresc părea creat pentru a fi inspirat în inimile omeneşti, şi expirat ca un murmur de rugă.

Clifford şedea cu Hepzibah la fereastră, privind vecinii care ieşeau în stradă. Toţi, oricît de lipsiţi de duh ar fi arătat în zilele obişnuite, erau transfiguraţi de influenţa sabatului ; tot aşa după cum şi straiele lor — fie că era vorba de surtucul cuviincios al unui bătrîn, bine periat pentru a mia oară, sau de prima hăinuţă cu pantalonaşi a unui băieţaş, isprăvită chiar ieri de acul mamei — toate aveau ceva din puritatea veşmintelor Înălţării. Iat-o şi pe Phoebe ieşind de sub portalul vechii case ; îşi deschide umbreluţa de soare, verde, şi ridică ochii cu o privire şi un surîs de bun rămas către cele două figuri din fereastra boltită. Înfăţişarea ei respiră o veselie familiară şi o sanctitate în legătură cu care ai putea glumi, stimînd-o totuşi mai mult decît oricînd. E ca o rugăciune rostită în frumuseţea intimă a limbii materne. De altminteri, fragedă mai e Phoebe, şi suavă şi dulce în găteala ei ; ai fi zis că nimic din ce purta — rochia, pălăriuţa de pai, fularul or ciorapii albi ca zăpada — nu mai fuseseră îmbrăcate vreodată ; sau

dacă mai fuseseră purtate, erau cu atît mai proaspete și înmiresmate de parcă zăcuseră printre boboci de trandafir.

Fata le făcu semn cu mîna lui Hepzibah și lui Clifford și o porni pe stradă în sus ; o întrupare a unei religii calde, simple, adevărate, a cărei substanță putea păși pe pămînt și al cărei spirit se putea apropia de cer.

— Hepzibah, întrebă Clifford după ce o urmări din priviri pe Phoebe pînă ce dădu colțul străzii, tu nu te duci niciodată la biserică ?

— Nu, Clifford ! răspunse. În toți acești mulți, mulți ani, nu m-am dus.

— Dacă aș intra într-o biserică, urmă el, cred că m-aș putea ruga și eu din nou, cu atîtea suflete omenești închinîndu-se în jurul meu.

Hepzibah se uită la fața lui Clifford și văzu o duioasă emoție firească ; pentru că inima i se revărsase și-i umpluse ochii, în care strălucea o minunată adorație față de Dumnezeu și o blîndă dragoste pentru semenii săi — oamenii. Emoția i se transmise și lui Hepzibah. Tînjea să-l ia de mînă și să se ducă să îngenuncheze, ei doi împreună — ambii atît de îndelung izolați de omenire și, după cum recunoștea singură, atît de puțin prieteni cu Cel de Sus — să îngenuncheze în mijlocul mulțimii și să facă pace și cu Dumnezeu și cu oamenii.

— Frate drag, spuse ea cu gravitate, haide să mergem și noi ! Nu aparținem nici unei parohii. Nu avem nici o palmă de loc în vreo biserică unde să putem îngenunchea ; dar haide să ne ducem și noi în vreun lăcaș de închinăciune, chiar dac-om îngenunchea printre scaune. Săraci și părăsiți cum sîntem, o să se deschidă și-n fața noastră ușița vreunei strane.

Şi astfel, Hepzibah şi fratele ei se gătiră — atîta cît puteau fi de gătiţi în demodatele lor straie de sărbătoare, care atîrnaseră pe cuiere sau zăcuseră în cufere atîta vreme, încît le pătrunsese umezeala şi mirosul de mucegai al trecutului ; se gătiră în ofilitele lor straie de sărbătoare, pentru a se duce la biserică. Coborîră scara, împreună — sfrijita, gălbejita Hepzibah şi palidul, străveziul, îmbătrînitul Clifford ! Deschiseră uşa de la intrare, păşiră peste prag şi se simţiră amîndoi de parcă s-ar fi aflat în prezenţa întregii lumi cu ochiul imens şi necruţător al omenirii fixat numai şi numai asupra lor. În schimb, ochiul părintelui lor ceresc părea să se fi retras şi nu le dădea nici o încurajare. Aerul cald, însorit al străzii îi făcea să tremure. Le dîrdîiau inimile în ei la gîndul de a face un pas mai departe.

— Nu se poate, Hepzibah ! E prea tîrziu, rosti Clifford cu adîncă amărăciune. Sîntem nişte stafii ! Nu avem nici un drept să ne amestecăm printre fiinţele omeneşti — nu avem nici un drept nicăieri, în afara acestei case vechi, asupra căreia pluteşte un blestem şi pe care sîntem osîndiţi prin urmare să o bîntuim ! Şi apoi, urmă el cu acea sensibilă exigenţă caracteristică firii lui, n-ar fi nici potrivit, nici frumos să ne ducem ! Nu-mi place să mă gîndesc că aş fi o apariţie înspăimîntătoare pentru semenii mei şi că la vederea mea copiii s-ar agăţa de fustele mamelor.

Se retraseră iar în coridorul întunecos, şi închiseră uşa. Dar cînd urcară din nou scara, interiorul casei li se păru de zece ori mai mohorît, aerul mai închis şi mai îmbîcsit, din pricina mijirii şi adierii de libertate pe care o întrezăriseră. Nu putuseră evada ; temnicerul le lăsase uşa întredeschisă, doar în bătaie de joc, şi se ţinuse pe urmele lor pîndin-

du-i cum încearcă să se strecoare afară. Şi cînd să treacă pragul, îi simţiseră gheara neîndurătoare. Căci ce altă temniţă poate fi mai întunecată decît propria-ţi inimă ? Ce alt temnicer e mai neînduplecat decît tine însuţi !

Dar ar însemna să înfăţişăm nedrept starea de spirit a lui Clifford dacă s-ar crede că era continuu sau de cele mai multe ori nefericit. Dimpotrivă, nu exista alt om în oraş, avem curajul să o afirmăm, chiar de-ar fi fost de două ori mai tînăr decît el, care să se bucure de atîtea clipe uşoare şi lipsite de necazuri. Nu purta povara nici unei griji ; era scutit de problemele şi preocupările legate de ziua de mîine care istovesc toate celelalte existenţe şi le fac să nu merite a fi trăite din pricina a însuşi procesului de asigurare a mijloacelor de trai. În această privinţă era un copil — un copil pentru tot restul vieţii sale, fie ea de lungă ori de scurtă durată. Într-adevăr, viaţa lui părea să fi stagnat la o perioadă foarte puţin îndepărtată de copilărie, şi să fi înmănuncheat toate amintirile legate de acea epocă ; întocmai cum, după ameţeala pricinuită de o lovitură grea, conştiinţa redeşteptată a victimei se fixează la un anumit moment care a precedat cu mult timp accidentul ce i-a buimăcit memoria. Uneori le povestea lui Phoebe şi lui Hepzibah visurile ce-i vizitaseră somnul, şi în care el juca invariabil rolul unui copil sau al unui adolescent. Relatările lui erau atît de amănunţite, încît o dată se ciondăni cu soră-sa asupra modelului sau desenelor imprimate pe un capot de creton purtat de maică-sa în visul din noaptea trecută. Hepzibah, făcînd caz de priceperea exactă a femeilor în asemenea chestiuni, susţinea că rochia de casă era altfel de cum o descria Clifford ; dar cînd scoase dintr-un cufăr vechi

chiar capotul în cauză, se dovedi a fi identic cu amintirea pe care i-o păstrase el.

Dacă de fiecare dată cînd se deştepta din visuri atît de reale, Clifford ar fi trebuit să îndure tortura trecerii bruşte de la adolescenţă la omul bătrîn şi doborît, trăirea zilnică a unor atari şocuri ar fi fost de nerăbdat. Ar fi însemnat o cumplită agonie să se înfioare o dată cu revărsarea zorilor şi apoi să tremure întreaga zi, pînă la ceasul de culcare ; şi chiar după aceea printre nălucile de înflorire şi întinerire ale somnului său s-ar fi amestecat o durere persistentă, de nepătruns şi o lividă nuanţă de nefericire. Dar lumina lunară a nopţii se împletea cu ceaţa dimineţii şi-l învăluia ca într-o mantie ce se înfăşura în jurul făpturii sale, şi prin care arar răzbea realitatea ; nu i se întîmpla des să fie pe de-a-ntregul treaz ci somnola cu ochii deschişi, şi poate că atunci îşi închipuia că visează.

Şi zăbovind mereu într-o epocă vecină cu copilăria, îndrăgea copiii şi prin aceasta îşi păstra inima proaspătă ca un lac în care se revărsau rîuleţe de-abia ţîşnite din izvor. Deşi un delicat simţ al cuviinţei îl împiedica să dorească a se întovărăşi cu copiii, nimic nu-i plăcea mai mult decît să privească prin fereastra boltită la o fetiţă care alerga pe trotuar bătînd cercul, sau la un grup de şcolari jucînd mingea. Şi glasurile lor îi erau foarte plăcute, auzite de la depărtare, roind şi amestecîndu-se unele cu altele ca muştele într-o odaie însorită.

Fără îndoială, Clifford ar fi fost bucuros să participe la jocurile lor. Într-o după amiază, îl cuprinse o dorinţă irezistibilă să facă baloane de săpun ; în copilărie, fusese distracţia lor favorită, îi şopti Hepzibah lui Phoebe. Priviţi-l aşadar, la fereastra boltită, cu o ţeavă de lut în gură ! Pri-

viți-l cu părul lui cărunt, cu un zîmbet fantomatic, ireal, pe chipul unde mai plutește o umbră de grațioasă frumusețe, despre care pînă și cel mai aprig dintre vrăjmași ar trebui să admită că, din moment ce a supraviețuit atît de îndelung, e o frumusețe de natură spirituală și nemuritoare. Priviți-l trimițînd de la fereastră în stradă globuri aeriene ! Mici lumi efemere erau aceste baloane de săpun, iar pe suprafața nimicului lor se oglindea lumea cea mare, în curcubee scînteietoare ca fantezia. Era curios să urmărești cum priveau trecătorii aceste miraje sclipitoare care veneau plutind în jos, dînd o notă de fantastic monotonei atmosfere din jur. Unii se opreau să se uite și, poate, duceau cu ei imaginea plăcută a baloanelor, pînă la colțul străzii ; alții priveau în sus, supărați, de parcă bietul Clifford i-ar fi insultat lăsînd să plutească o amăgire de frumos atît de aproape de cărarea lor prăfuită. Foarte mulți întindeau degetul sau bastonul ca să le și spargă ; și, de bună seamă, încercau o mulțumire perversă cînd globurile pictate cu frînturi de pămînt și de cer se spulberau de parcă nici n-ar fi fost.

În cele din urmă, tocmai cînd se întîmplă să treacă un domn mai în vîrstă, cu o înfățișare foarte demnă, un balon umflat pluti maiestuos și i se sparse drept în nas ! Domnul privi în sus, întîi cu o căutătură aprigă, ascuțită, care pătrunse pe dată obscuritatea ferestrei boltite, apoi cu un zîmbet care iradia pe un spațiu de cîțiva metri în jur zăduful unei zile de arșiță.

— Aha, vărul Clifford ! strigă judecătorul Pyncheon. Ce ? Tot mai faci baloane de săpun ?

Rostise cuvintele pe un ton menit să fie blajin și dezmierdător, dar în care răsuna un sarcasm amar. Iar Clifford rămase literalmente paralizat

de spaimă. Făcînd abstracţie de orice pricină de teamă care-şi avea obîrşia în experienţa lui din trecut, Clifford simţea faţă de judecător acea oroare înnăscută, originară, caracteristică unei firi slabe, delicate, sensibile, în prezenţa forţei masive. Forţa nu poate fi înţeleasă de slăbiciune şi prin urmare e cu atît mai de temut. O rubedenie cu voinţă de fier, e cea mai cumplită sperietoare în cercul propriilor sale neamuri.

XII

DAGHEROTIPISTUL

Nu trebuie să se creadă că viaţa unei persoane atît de activă din fire cum era Phoebe, putea fi îngrădită între zidurile vechii case Pyncheon. În acele zile lungi de vară, izbutea să satisfacă toate solicitările lui Clifford asupra timpului ei liber, mult înainte ca soarele să apună. Oricît de potolită era existenţa cotidiană a lui Clifford, îi vlăguia totuşi resursele de vitalitate. Nu s-ar putea spune că-l istovea mişcarea fizică — pentru că, exceptînd faptul că uneori mînuia o săpăligă de plivit bălării, sau se plimba pe aleea din grădină, ori, pe timp ploios, străbătea în lung şi-n lat o încăpere spaţioasă, neocupată — în restul timpului se lăsa în voia înclinaţiei lui de a lîncezi inert, fără să facă vreo sforţare a mădularelor şi a muşchilor. Dar se vede treaba că sau ardea în el un foc mocnit care-i consuma energia vitală, sau monotonia care ar fi împîclit ca o negură mintea altui om, pentru Clifford nu era de fapt monotonie. Poate că se afla în faza unei a doua dezvoltări şi refaceri şi extrăgea în mod constant hrană pentru suflet şi intelect din privelişti, din sunete şi întîmplări care pentru o persoană mai obişnuită cu lumea, ar fi trecut drept vid absolut. Aşa cum pentru mintea crudă

a unui copil tot ce-l înconjoară este activitate și schimbare, e posibil să se întîmple la fel și cu o minte care, după o îndelungă perioadă de suspendare a vieții, trece printr-un proces de refăurire. Oricare ar fi fost cauza, Clifford se retrăgea de obicei la odihnă, ostenit, cînd razele asfințitului se topeau încă în perdelele ferestrei lui, sau se proiectau, cu irizări tîrzii, pe zidul odăii. Și în timp ce el, ca toți copiii, adormea devreme și își visa copilăria, Phoebe se găsea liberă să-și urmeze propriile preocupări în tot restul zilei și al serii.

Această libertate era esențială pentru sănătatea unui caracter chiar atît de puțin susceptibil la influențe morbide, ca acel al lui Phoebe. Casa cea veche, așa cum am mai spus, purta în zidurile ei și uscăciunea și umezeala putreziciunii ; a respira numai atmosfera acestei case, și tot ar fi fost nesănătos ; Hepzibah, cu toate că avea părțile ei meritoase și compensatoare, ajunsese un soi de smintită în urma unei izolări atît de îndelungate într-un singur loc, fără altă tovărășie decît cea a unei singure idei, a unei singure afecțiuni, și a unui singur și amar simț al nedreptății de care avusese parte. Cît despre Clifford, cititorul își poate da seama că era prea amorțit ca să poată exercita vreo influență morală asupra semenilor săi, oricît de intime și de strînse ar fi fost relațiile lui cu aceștia. Dar simpatia și atracția magnetică dintre oameni este mult mai subtilă și mai universală decît gîndim noi ; se produce, într-adevăr, între diversele straturi ale vieții organizate și se propagă de la unele la altele. De pildă, însăși Phoebe observase că o floare se ofilea mult mai repede în mîna lui Clifford sau a lui Hepzibah decît într-a ei ; și, prin aceeași lege, cum viața ei de zi cu zi nu era decît o mireasmă de floare pentru cele două suflete bolnave, ar fi

urmat în chip inevitabil ca fata îmbobocită să-şi încovoaie tulpina şi să se ofilească mult mai curînd decît dac-ar fi fost purtată pe un piept mai tînăr şi mai fericit. Afară numai dacă îşi ascultase din cînd în cînd impulsurile subite şi-şi îngăduise să respire puţin aer de ţară într-o plimbare afară din oraş, sau puţină briză de mare de-a lungul coastei ; dacă se supusese imboldurilor naturii specifice fetelor din Noua Anglie, luînd parte la o conferinţă cu temă filozofică ori metafizică, sau admirînd o panoramă de la şapte mile depărtare, ori ascultînd un concert ; dacă cutreierase oraşul după cumpărături, scotocind prin rafturi întregi de mărfuri şi întorcîndu-se acasă cu o panglică ; dacă-şi cheltuise puţin din timpul liber citind *Biblia* în odaia ei, şi ceva mai mult gîndindu-se la maică-sa şi la meleagurile unde văzuse lumina zilei — numai dacă n-ar fi folosit asemenea leacuri morale, am fi văzut-o pe biata noastră Phoebe subţiindu-se şi căpătînd o înfăţişare palidă şi nesănătoasă, însuşindu-şi comportări ciudate şi sfielnice, prevestitoare a unui viitor posomorît, de fată bătrînă.

Chiar şi aşa, o schimbare devenise vizibilă ; o schimbare oarecum regretabilă, deşi dacă-i ştirbea din farmec într-o parte în schimb îi adăuga într-alta şi poate cu mai mult preţ. Phoebe nu mai vădea o veselie continuă, ci uneori arăta îngîndurată, ceea ce Clifford, în general, îndrăgea mai mult decît starea ei de bucurie neîntinată de odinioară ; pentru că acum izbutea să-l înţeleagă mai bine şi cu mai multă delicateţe, şi uneori îi tălmăcise propriile lui stări, făcîndu-l şi pe el singur să se înţeleagă mai bine. Ochii ei deveniseră mai mari, mai întunecaţi, mai profunzi ; atît de profunzi uneori, în clipe de tăcere, încît păreau fîntîni

săpate adînc, în infinit. Arăta mai puţin copilăroasă decît prima dată, cînd am văzut-o coborînd din omnibuz ; mai puţin copilăroasă, şi mai femeie.

Singurul om tînăr cu care Phoebe avea mai des prilejul să închege relaţii, era dagherotipistul. În chip inevitabil, presiunea singurătăţii din jurul lor îi împinsese la unele deprinderi de oarecare familiaritate. Dacă s-ar fi întîlnit în alte împrejurări, probabil că nici unul dintre ei nu ar fi acordat prea multă atenţie celuilalt, doar dacă marile deosebiri dintre dînşii nu ar fi acţionat ca un principiu de atracţie reciprocă. E adevărat că amîndoi erau personalităţi caracteristice pentru viaţa din Noua Anglie şi, în consecinţă, aveau o bază comună în ceea ce priveşte manifestările exterioare ; dar în alcătuirea sufletească erau la fel de diferiţi de parcă s-ar fi născut fiecare la alt pol al lumii. La începutul cunoştinţei lor, Phoebe fusese mai reţinută decît era firesc pentru natura ei deschisă şi lipsită de complicaţii, în faţa avansurilor destul de moderate ale lui Holgrave. Dar nici acum încă n-ar fi putut spune că-l cunoştea bine, deşi se întîlneau aproape zilnic şi discutau împreună într-un fel amabil, prietenesc şi aparent familiar. Artistul îi împărtăşise lui Phoebe, în frînturi, cîte ceva din istoria vieţii lui. Aşa tînăr cum era, şi chiar de-ar fi fost să-şi fi isprăvit pe loc cariera la punctul la care ajunsese acum, tot trăise în viaţa lui destule întîmplări cît să umple, respectabil, un tom autobiografic. Un romanţ de felul lui Gil Blas [1], adaptat la societatea şi moravurile americane, ar înceta să mai fie un romanţ. Experienţele trăite de mulţi,

---

[1] Eroul romanului cu acelaşi nume de Lesage. Gil Blas este în literatura franceză primul reprezentant al *picaro*-ului spaniol, un vagabond a cărui viaţă nomadă îl poartă prin tot felul de medii sociale şi geografice.

care nu le socotesc nici măcar vrednice a fi istorisite, s-ar putea măsura cu vicisitudinile din prima parte a vieții spaniolului ; pe cînd izbînzile lor finale, sau țelurile spre care năzuiesc ar putea fi incomparabil mai înalte decît cele pe care un romancier le-ar imagina pentru eroul său. Holgrave, după cum îi mărturisise cu oarecare mîndrie lui Phoebe, nu se putea împăuna cu obîrșia lui, decît că era foarte umilă ; și nici cu educația primită, decît că era dintre cele mai sărăcăcioase cu putință, dobîndită în cîteva luni de iarnă cît frecventase o școală districtuală. Lăsat de timpuriu să se călăuzească singur, începuse să-și cîștige existența cît era încă un băiețandru ; ceea ce a fost o împrejurare potrivită pentru dezvoltarea puterii lui de voință. Deși acum nu avea decît douăzeci și doi de ani (fără cîteva luni, care înseamnă cît anii într-o asemenea viață), fusese, pe rînd, întîi învățător la țară, apoi vînzător într-o prăvălie sătească ; și, în același timp, sau ceva mai tîrziu, redactorul unui ziar politic sătesc. După aceea colindase Noua Anglie și Statele de mijloc în calitate de comisionar al unei firme din Connecticut care fabrica apă de colonie și parfumuri. Cu totul episodic învățase și practicase dentistica, specialitate în care repurtase mari succese, în special prin fabricile din orașele de pe malurile rîurilor centrale. În calitate de pasager suplimentar, de un fel sau altul, pe un pachebot, călătorise în Europa și găsise mijloacele ca înainte de a se întoarce, să viziteze Italia și o parte din Franța și din Germania. Ceva mai tîrziu, petrecuse cîteva luni într-o comunitate fourieristă. Mai recent, ținuse conferințe publice în problema hipnotismului, știință pentru care (așa cum o asigură el pe Phoebe și, într-adevăr, o convinse din plin, făcîndu-l pe Chan-

tecler, care scurma prin preajmă, să adoarmă pe loc) dovedea un deosebit talent.

Faza actuală de dagherotipist nu avea, în concepţia sa, mai multă importanţă şi nici perspective de mai mare stabilitate decît vreuna dintre fazele anterioare. Fusese adoptată cu uşurinţa nepăsătoare a aventurierului care trebuie să-şi cîştige pîinea. Va fi lăsată deoparte cu aceeaşi nepăsare de îndată ce i se va năzări să-şi cîştige pîinea prin alte mijloace. Dar foarte remarcabil şi demonstrînd poate că tînărul deţinea un echilibru moral mai mult decît obişnuit, era faptul că, purtat prin toate aceste meandre, Holgrave nu-şi pierduse identitatea. Lipsit de un cămin statornic, schimbîndu-şi mereu domiciliul şi, în consecinţă, neavînd a da seama nici în faţa opiniei publice, nici a unor persoane anumite ; lepădîndu-şi o înfăţişare şi prinzînd din zbor o alta, gata să fie înlocuită de o a treia — totuşi eul lăuntric nu-i fusese violat ci, dimpotrivă, pretutindeni îşi purtase după el şi conştiinţa. Era cu neputinţă să-l cunoşti pe Holgrave fără să admiţi că aceasta era realitatea. Hepzibah îşi dăduse seama. Şi Phoebe îl descoperise curînd şi de aceea îi dăruise încrederea pe care asemenea certitudine o poate inspira. Se simţea contrariată şi uneori chiar îl dezaproba, dar nu fiindcă ar fi avut cea mai mică îndoială asupra integrităţi sale, indiferent cărei legi i s-ar fi supus, ci numai din pricină că acea lege diferea de a ei. O făcea să se simtă stînjenită, şi părea să răstoarne toate valorile sigure din jurul ei prin lipsa lui de respect faţă de tot ceea ce era imuabil, cu excepţia faptului cînd pretenţia la imuabilitate putea fi justificată pe loc.

De altfel, Phoebe nu-l socotea a fi o natură afectuoasă. Era un observator prea calm şi prea rece.

Phoebe îi simţea adeseori ochiul; dar inima arareori, sau niciodată. Părea oarecum interesat de Hepzibah şi de fratele ei, şi chiar de Phoebe. Îi studia pe rînd, şi nu-şi îngăduia să omită nici cea mai măruntă trăsătură a individualităţii lor. Era gata să-i ajute în orice chip îi sta în puteri; dar, pînă la urmă, niciodată nu făcea cauză comună cu ei, şi nici nu dădea vreo dovadă concretă că îi îndrăgea mai mult pe măsură ce-i cunoştea mai bine. În legăturile cu ei, părea să fie în căutare de hrană mintală, şi nu de sprijin afectiv. Phoebe nu putea înţelege ce-l interesa atît de mult la neamurile ei şi la ea din punct de vedere intelectual, din moment ce nu-i considera de loc sau, relativ, prea puţin, ca obiecte de afecţiune umană. În convorbirile lui cu Phoebe, artistul se interesa îndeosebi de bunăstarea lui Clifford, pe care, cu excepţia festivităţilor duminicale, îl vedea rar.

— Tot mai pare fericit? o întrebă într-o zi.

— E fericit ca un copil, răspunse Phoebe, dar şi de necăjit se necăjeşte la fel de uşor ca un copil.

— Ce anume îl necăjeşte? Împrejurările din afară sau ceva din inima lui?

— Eu nu pot să-i ghicesc gîndurile! Cum aş putea? răspunse Phoebe puţin înţepată. Foarte des, dispoziţia lui se schimbă fără vreo pricină de care ţi-ai putea da seama, întocmai cum soarele se lasă întunecat de un nor. În ultima vreme, de cînd am început să-l cunosc mai bine, simt că nu se cuvine să-i cercetez îndeaproape stările de tristeţe. A trecut printr-o suferinţă atît de grea, încît inima lui a devenit sacră şi purificată prin durere. Cînd e vesel — cînd soarele îi luminează mintea — numai atunci cutez să privesc şi eu în ea, dar numai pînă unde se întinde lumina şi nu mai departe. Acolo unde începe umbra, e tărîm sacru.

— Ce frumos îți exprimi sentimentele ! observă artistul. Pot înțelege acest simțămînt, deși nu l-am cunoscut niciodată. Dacă mie mi s-ar fi oferit prilejul dumitale, nici un fel de scrupul nu m-ar fi împiedicat să-l sondez pe Clifford pînă în adîncul unde ar fi pătruns firul meu de măsurat.

— Ciudat că dorești asemenea lucru ! remarcă Phoebe fără să vrea. Ce înseamnă vărul Clifford pentru dumneata ?

— O, nimic — nimic, de bună seamă ! răspunse Holgrave zîmbind. Numai că lumea asta în care trăim este atît de bizară și de neînțeles ! Cu cît o privesc mai mult, cu atît mă nedumerește mai tare ; și încep să bănuiesc că dezorientarea unui om e măsura înțelepciunii sale. Bărbații și femeile, chiar și copiii, sînt niște creaturi atît de stranii încît niciodată nu poți fi sigur că îi cunoști într-adevăr și nici că poți ghici ce-au fost în trecut, din ceea ce vezi că sînt acum. Judecătorul Pyncheon ! Clifford ! Ce enigmă complexă — o complexitate a complexităților, asta întruchipează aceștia doi ! Ar fi nevoie de o înțelegere intuitivă, cum e aceea a unei fete pure, ca să poată limpezi această enigmă. Un simplu observator cum sînt eu (lipsit de intuiție, înzestrat, în cel mai bun caz, cu subtilitate și agerime) e sigur că o s-o ia razna cînd va trebui să tragă concluziile.

Artistul schimbă apoi vorba întorcînd discuția spre subiecte mai puțin întunecate decît cel pe care tocmai îl atinseseră. Phoebe și el erau tineri cînd se aflau împreună ; în experiența lui prematură de viață, Holgrave nu-și pierduse în întregime acel minunat spirit al tinereții care, țîșnind dintr-o singură inimă mică și dintr-o singură fantezie, se revarsă asupra universului întreg, făcîndu-l să stră-

lucească la fel de proaspăt ca în prima zi a creațiunii. Tinerețea omului e tinerețea lumii ; cel puțin așa o simte el și își imaginează că substanța de granit a pămîntului e o materie încă maleabilă, pe care o poate plămădi după placul lui. Așa stăteau lucrurile și cu Holgrave. Putea să discute cu înțelepciune despre marea vechime a universului dar de fapt nu credea în ceea ce spune ; el era încă tînăr și de aceea privea universul — acest bătrîn libidinos, cu barbă sură și brăzdat de zbîrcituri, decrepit, fără să fie venerabil — ca pe un țînc fraged, care putea fi încă transformat în ceea ce ar trebui să fie, deși pînă acum nu prea dăduse semne c-ar vrea să se transforme. Avea acel simț, sau acea previziune lăuntrică — pe care un tînăr dacă nu o are, mai bine nu s-ar fi născut, iar un om matur, dacă o pierde cu totul, mai bine ar muri — anume previziunea că oamenii nu sînt osîndiți să se tîrască de-a pururi pe vechea cale a răului, ci că, în chiar acest moment, se fac auziți vestitorii unei ere de aur, care ar putea fi desăvîrșită încă în timpul vieții noastre. I se părea lui Holgrave — așa cum, fără îndoială, li se păruse tuturor visătorilor din fiece veac de la nepoții lui Adam încoace — că în această anume perioadă, mai mult decît oricînd, Trecutul mucegăit și năpădit de mușchi trebuie smuls și strivit, instituțiile lipsite de viață zvîrlite din drum, iar cadavrele lor îngropate și totul reluat de la capăt.

În ce privește punctul cel mai important — fie să nu apucăm ziua în care să ne îndoim de aceasta ! — în ce privește veacurile mai bune care urmează să vină, artistul avea, de bună seamă, dreptate. Greșeala lui consta numai în presupunerea că această anume epocă prezentă, singura din toate cele trecute sau viitoare, e cea menită

să vadă cum veşmintele zdrenţuite ale vechiului sînt înlocuite cu un costum nou-nouţ în loc să se reînnoiască treptat, prin peticeli ; greşeala lui consta în faptul că folosea scurtul răstimp al vieţii sale drept măsură pentru o prefacere care nu cunoaşte sfîrşit ; şi, mai mult ca orice, în faptul că-şi închipuia că pentru îndeplinirea marelui ţel final avea vreo importanţă dacă el personal lupta de partea lui sau împotrivă-i. Dar artistului îi făcea bine să gîndească astfel. Acest entuziasm, infiltrîndu-se în calmul firii sale şi, în felul acesta, luînd aspectul gîndirii şi înţelepciunii înrădăcinate, îl ajuta să-şi menţină tinereţea pură, şi să-şi înalţe aspiraţiile. Şi cînd anii se vor lăsa cu mai multă greutate asupră-i, iar credinţa din tinereţe va fi ştirbită de către inevitabila experienţă, schimbarea se va petrece fără o bruscă şi violentă răzvrătire a sentimentelor. El va continua să creadă încă în destinul din ce în ce mai luminos al omului, şi poate că-l va iubi cu atît mai mult cu cît — spre folosul său — îi va recunoaşte neputinţa ; iar credinţa trufaşă cu care a pornit în viaţă va fi schimbată, cu profit, pe una mai umilă, cînd îşi va da seama că prin strădaniile sale cel mai bine intenţionate omul nu făureşte decît un fel de vis, în timp ce unicul făuritor de realităţi este Dumnezeu.

Holgrave citise foarte puţin, şi chiar acest puţin îl citise din mers pe şoseaua principală a vieţii, acolo unde limbajul spiritual al cărţilor se amestecă nemijlocit cu larma mulţimii, astfel încît şi una şi cealaltă pierd orice sens propriu. Se considera un gînditor şi, fără îndoială, avea o natură meditativă, dar fiind nevoit să-şi descopere singur drumul, poate că de-abia ajunsese la punctul de unde un om instruit începe să gîndească. Ade-

vărata valoare a caracterului său consta în acea conştiinţă adîncă a forţei lăuntrice, care-l făcea să-şi considere toate vicisitudinile trecutului doar ca pe nişte primeniri de veşminte ; consta în entuziasmul lui, atît de calm încît aproape că nici nu-i percepea existenţa, dar care infuza căldură oricăreia dintre acţiunile sale ; în ambiţia personală ascunsă — atît pentru ochii lui cît şi pentru ai celorlalţi — printre alte impulsuri generoase, dar în care mijea o anumită eficienţă, ce l-ar fi putut face într-o bună zi să se cristalizeze din teoretician în campionul unei cauze practice. Luat în tot, valoarea sa consta în cultura şi lipsa lui de cultură — în filozofia lui primară, sălbatică, ceţoasă, şi experienţa practică ce-i contracara unele tendinţe ; în zelul lui mărinimos de a dobîndi bunăstarea omului şi dispreţul faţă de tot ce era prestabilit de secole a fi în favoarea omului ; în credinţa şi în necredinţa sa. Prin ceea ce deţinea şi prin ceea ce-i lipsea, artistul putea fi socotit un reprezentant al multora dintre confraţii săi din Noua Anglie.

Ar fi greu să-i prevedem evoluţia. S-ar părea că Holgrave avea unele însuşiri care, într-o ţară unde bunurile ar fi la îndemîna celui în stare să le culeagă, l-ar fi dus negreşit la dobîndirea unora dintre valorile lumeşti. Dar toate aceste chestiuni sînt încîntător de nesigure. Aproape la fiecare pas din viaţă întîlnim tineri exact de vîrsta lui Holgrave, de la care aşteptăm înfăptuiri minunate, dar despre care, chiar după ce-am întreprins o îndelungă şi minuţioasă investigaţie, nu mai auzim un cuvînt. Efervescenţa tinereţii şi a pasiunii şi lustrul proaspăt al intelectului şi al imaginaţiei le dau o falsă strălucire care-i amăgeşte şi pe ei şi pe alţii. Ca acele cretoane, stămburi sau inuri care

îţi iau ochii cît sînt noi, dar care nu rezistă la soare şi la ploaie, şi după spălătură capătă o înfăţişare ponosită.

Dar pe noi ne interesează Holgrave aşa cum îl aflăm în această anumită după amiază, în adăpostul grădinii Pyncheon. Din punctul acesta de observaţie, e plăcut să priveşti un tînăr însufleţit de atîta încredere în forţele lui, şi cu o înfăţişare plină de vigoare — atît de puţin tocit în urma numeroaselor probe care i-au pus la încercare metalul — e plăcut să-l vezi discutînd blajin cu Phoebe. Aceasta l-a nedreptăţit cînd l-a judecat c-ar fi rece ; sau dacă-i într-adevăr aşa, acum s-a încălzit. Fără ca Phoebe să urmărească asemenea ţel, şi fără ca el să-şi dea seama, fata făcuse din Casa cu şapte frontoane un cămin şi pentru Holgrave, iar din grădină un colţişor familiar. Cu acea putere de pătrundere cu care se lăuda, artistul îşi închipuia că e în stare să vadă prin Phoebe şi de jur împrejurul ei, că o poate citi ca pe o pagină deschisă dintr-o carte de copii. Dar naturile acestea străvezii sînt adeseori amăgitoare în profunzimile lor ; pietricelele de pe fundul fîntînii sînt mult mai îndepărtate decît ni se pare. Şi artistul, indiferent ce gîndea despre posibilităţile lui Phoebe, se simţea ispitit, prin nu ştiu ce farmec ascuns al ei, să-i vorbească deschis despre ce visa el să facă în lume. Se dezvăluia ca în faţa altui eu. E cu putinţă că în timp ce vorbea uita de prezenţa fetei şi se lăsa purtat doar de nestăvilitul flux al gîndului, care atunci cînd e înaripat de entuziasm şi de emoţie, se revarsă în primul rezervor pe care-l întîlneşte. Dar dacă i-ai fi privit prin crăpăturile gardului grădinii, seriozitatea şi obrajii aprinşi ai tînărului te-ar fi îndreptăţit să bănuieşti că-i făcea fetei o declaraţie de dragoste.

În cele din urmă, Holgrave rosti ceva care o făcu pe fată să-l întrebe cum a cunoscut-o pe verişoara Hepzibah şi cum de se hotărîse să locuiască în mohorîta casă Pyncheon. Fără să-i răspundă direct, tînărul se întoarse dinspre Viitorul care fusese pînă în momentul acela tema pledoariei sale, şi începu să vorbească despre influenţele Trecutului. Un subiect care, de fapt, nu-i decît reverberaţia celuilalt.

— Oare niciodată, niciodată, n-o să ne descotorosim de trecut? strigă el păstrînd tonul serios al conversaţiei de pînă atunci. Trecutul e asemenea cadavrului unui uriaş care zace deasupra prezentului. De fapt, s-ar putea spune mai curînd că un uriaş tînăr este nevoit să-şi irosească puterile cărînd în spinare cadavrul unui uriaş bătrîn, bunicu-său, care a murit de multă vreme şi nu aşteaptă decît să fie înmormîntat cum se cuvine. Gîndeşte-te numai şi-ai să te miri cînd ai să-ţi dai seama în ce măsură sîntem robii vremurilor trecute — sclavii Morţii, dac-ar fi să spunem lucrurilor pe nume.

— Nu înţeleg, răspunse Phoebe.

— De pildă, continuă Holgrave, dacă un om decedat a lăsat un testament, înseamnă că dă dispoziţii privitoare la o avere care nu mai este a lui; sau dacă moare fără să fi lăsat testament, averea e împărţită potrivit cu dispoziţiile altor oameni morţi cu mult înaintea lui. Un mort stăpîneşte toate curţile noastre de judecată; iar judecătorii vii nu fac decît să dezgroape şi să repete hotărîrile mortului. Citim cărţile scrise de cei morţi; rîdem la glumele celor morţi şi plîngem la patosul lor! Ne îmbolnăvim de aceleaşi boli fizice şi morale ca şi cei morţi şi murim în urma aceloraşi leacuri cu care doctorii morţi şi-au ucis pacienţii. Ne închi-

năm dumnezeirii vii, după canoanele și crezurile făurite de morți. Orice încercare pornită din inițiativa noastră este frînată de mîna înghețată a unui mort. Oriunde ne-am întoarce ochii, fața albă, neînduplecată a cîte unui mort ne întîmpină privirea și ne îngheață inima ! Și noi înșine va trebui să murim ca să putem exercita cea mai mică influență asupra lumii noastre, care din clipa aceea va înceta să mai fie lumea noastră, și va fi lumea altei generații, în viața căreia nu avem nici un drept să ne amestecăm. Ar mai fi trebuit să adaug că și de locuit locuim în casele morților ; ca de pildă în această Casă cu șapte frontoane !

— Și de ce să nu le locuim, atîta timp cît ne simțim bine în ele ? întrebă Phoebe.

— Dar nădăjduiesc să ajungem ziua în care omul nu-și va mai clădi casa pentru posteritate. Și de ce-ar face-o ? Ar putea tot atît de bine să-și comande și-un costum de haine dintr-un material durabil — din piele, din gutapercă, sau mai știu eu ce material durează mai mult — astfel încît să-l poată folosi și nepoții lui, care să apară în societate întocmai sub înfățișarea lui de azi. Dacă fiecărei generații i s-ar îngădui și i s-ar cere să-și clădească propriile case, această singură schimbare, relativ lipsită de importanță în sine, ar implica aproape toate reformele pe care le așteaptă societatea. Mă îndoiesc dacă pînă și edificiile publice — capitoliile, palatele administrative, tribunalele, primăriile și bisericile — ar trebui durate din materiale atît de trainice cum sînt piatra și cărămizile. Ar fi mai bine să se năruie la fiecare douăzeci de ani sau cam așa ceva, ca un avertisment către oameni ca să reexamineze și să reformeze principiile pe care le simbolizează aceste autorități.

— Cît de mult urăşti tot ce-i vechi, strigă Phoebe îngrozită. Ameţesc numai la gîndul unei lumi atît de schimbătoare !

— Nu-mi place nimic din ce-i mucegăit ! Casa cu şapte frontoane ! Socoteşti că-i o locuinţă sănătoasă, cu şindrila ei afumată şi acoperită de muşchi, care arată cît e de umedă ; cu odăile întunecoase şi scunde ; cu negreala şi jegul de pe pereţi care nu-i decît cristalizarea răsuflărilor omeneşti, inhalate şi exalate acolo, în amărăciune şi chin ? Casa asta ar trebui purificată prin foc — purificată pînă cînd nu s-ar alege decît scrumul din ea.

— Atunci de ce locuieşti aici ? întrebă Phoebe puţin înţepată.

— O, eu îmi continui studiile ; dar nu studiez în cărţi. Casa aceasta, după părerea mea, este o expresie a acelui Trecut hidos şi dezgustător, cu toate influenţele lui viciate, împotriva căruia tocmai am perorat. Locuiesc vremelnic în ea, ca să învăţ mai bine cum să o urăsc. Fiindcă veni vorba, ai auzit vreodată povestea despre Maule, vraciul, şi despre cele petrecute între el şi străbunicul dumitale cel nemăsurat de puternic ?

— Da, am auzit-o. Am auzit-o odată, demult, de la tatăl meu, şi de vreo două sau trei ori de la verişoara Hepzibah, în această lună de cînd mă aflu aici. Verişoara Hepzibah pare să creadă că toate năpastele care s-au abătut asupra familiei Pyncheon se trag de la sfada aceea cu vraciul, cum îl numeşti dumneata. Dar şi dumneata, domnule Holgrave, pari să gîndeşti la fel. Ce ciudat e să acorzi încredere unui lucru atît de absurd în timp ce respingi altele mult mai vrednice de crezare.

— Cred în întîmplarea aceea, răspunse artistul cu seriozitate, în întîmplarea aceea privită nu ca o superstiţie, ci ca un fapt incontestabil dovedit

şi ca o teorie ce serveşte de exemplu. Uite ce e : sub acoperămîntul acestor şapte frontoane la care ne uităm noi acum, şi pe care bătrînul colonel Pyncheon le-a menit să fie adăpostul stirpei sale, întru propăşire şi fericire, pînă în vremuri mult mai îndepărtate decît cele ale zilelor noastre — sub acest acoperămînt s-au ivit, într-un răstimp de trei secole, pricini de remuşcări continue, speranţe mereu înfrînte, vrăjmăşii îndîrjite între neamuri, felurite calamităţi, morţi ciudate, bănuieli cumplite, o negrăită dezonoare — suferinţe pe care, în totalitatea lor sau în cea mai mare parte, eu am putinţa de a le pune în legătură directă cu acea înverşunată dorinţă a puritanului de a înrădăcina şi a înzestra o familie. A înrădăcina o familie ? Această idee stă la temelia celor mai multe dintre nedreptăţile şi ticăloşiile săvîrşite de oameni ! Adevărul este că, cel mai tîrziu o dată la o jumătate de veac, orice familie ar trebui să se înece în masa uriaşă, amorfă a umanităţii, uitînd în felul acesta de tot ce-o leagă de strămoşi. Ca să-şi păstreze prospeţimea, sîngele omenesc ar trebui îndreptat să curgă prin curente ascunse, aşa cum apa unui apeduct este canalizată prin conducte subpămîntene. În existenţa familială a acestor descendenţi Pyncheon, de pildă — iartă-mă Phoebe, dar pe dumneata nu te pot socoti ca făcînd parte din ei — în scurta lor genealogie din Noua Anglie a fost timp îndeajuns ca să se molipsească cu toţii de un fel sau altul de sminteală !

— Vorbeşti despre neamurile mele fără nici un pic de respect, răspunse Phoebe, întrebîndu-se dacă ar trebui să se simtă jignită sau nu.

— Rostesc gînduri sincere, adresîndu-mă unei minţi sincere, răspunse Holgrave cu o vehemenţă pe care Phoebe nu i-o cunoscuse pînă atunci. Ade-

vărul e acesta pe care ți-l spun eu. Ba mai mult, făptașul inițial și părintele marii nedreptăți pare să se fi perpetuat și să străbată încă străzile orașului nostru — cel puțin o copie fidelă a lui ca trup și suflet — și avînd cele mai frumoase perspective de a transmite posterității o moștenire tot atît de bogată și de păcătoasă precum a primit-o și el. Îți amintești de clișeul de dagherotip și de asemănarea cu portretul bătrînului colonel?

— Cu cîtă seriozitate vorbești! exclamă Phoebe, privindu-l surprinsă și nedumerită, jumătate alarmată, jumătate gata să izbucnească în rîs. Spuneai ceva de sminteala familiei Pyncheon; e molipsitoare?

— Înțeleg ce vrei să spui! răspunse artistul roșind și rîzînd. Cred că și eu sînt puțin nebun. De cînd m-am mutat în aripa de sub vechiul fronton, povestea aceasta s-a înstăpînit cu o bizară îndîrjire pe mintea mea. Și ca să mă pot elibera de obsesie am transpus sub formă de legendă un episod din istoria familiei Pyncheon care mi-e foarte cunoscut, și am de gînd să public povestirea într-un magazin.

— Scrii pentru magazine? se interesă Phoebe.

— E cu putință să nu știi? strigă Holgrave. Ce ți-e și cu faima literară! Da, domnișoară Phoebe Pyncheon, printre multiplele mele talente minunate se numără și acela de a scrie povestiri; și numele meu a figurat, te încredințez, pe coperțile publicațiilor *Graham* și *Godey*, făcînd față la fel de onorabil, din cîte am putut vedea, în orice înșirare de nume consacrate cu care se afla asociat. Se spune că am oarecare pricepere la literatura umoristică, iar în ce privește cea patetică, pot stoarce lacrimi exact ca o ceapă. Dar vrei să-ți citesc povestirea mea?

— Da, dacă nu-i prea lungă, spuse Phoebe, şi adăugă rîzînd : sau prea plicticoasă.

Cum dagherotipistul nu putea hotărî singur asupra acestui din urmă punct, scoase sulul de file scrise şi, în timp ce ultimele raze de soare poleiau cele şapte frontoane, începu să citească.

XIII

ALICE PYNCHEON

Într-o bună zi, tînărul tîmplar Matthew Maule primi o solie din partea onorabilului Gervayse Pyncheon, care-i cerea să se înfățișeze de îndată la Casa cu șapte frontoane.

— Ce dorește stăpînul tău de la mine? îl întrebă tîmplarul pe slujitorul negru al domnului Pyncheon. Are casa nevoie de vreo reparație? Eh, s-ar putea să aibă, după atîta amar de vreme; și ăst lucru n-ar fi spre ponegrirea părintelui meu, care a zidit-o. Nu mai departe de duminica trecută citeam înscrisul de pe mormîntul bătrînului colonel; și socotind de la acea dată, casa s-a fost ridicat acum treizeci și șapte de ani. Nu-i dar de mirare dacă acoperișul s-o fi măcinat oleacă.

— Eu nu știu ce vrea stăpînul, răspunse Scipio. Casa e casă foarte bună, și așa crede și colonelul cel bătrîn; altfel de ce bătrînul bîntuie așa prin casă și sperie pe un biet negru?

— Bine, bine, prietene Scipio; încunoștiințează-l pe stăpînul tău că sosesc, răspunse tîmplarul rîzînd. Pentru o treabă cinstită, de meseriaș, găsește oricînd în mine omul care-i trebuie. Și zi așa, casa-i bîntuită? Ei, ar fi nevoie de un meșter mai voinic decît mine ca să gonească stafiile din

Casa cu şapte frontoane. Chiar dacă s-ar potoli colonelul, adăugă el bolborosind ca pentru sine, e sigur că bunicu-meu, vraciul, nu le-ar da pace la alde Pyncheon atîta timp cît mai stă scîndură peste scîndură în zidurile casei lor.

— Ce tot bombăneşti acolo, Matthew Maule? întrebă Scipio. Şi ce priveşti aşa întunecat la mine?

— Nu-i nimica, cioroiule, răspunse tîmplarul. Crezi că în afară de tine nimeni n-are dreptul să arate întunecat? Du-te de-l vesteşte pe stăpînul tău că vin; şi dacă din întîmplare o vezi pe jupînița Alice, copila lui, înfăţişează-i umilele omagii respectuoase ale lui Matthew Maule. A adus cu ea din Italia un chip frumos — frumoasă, şi nobilă, şi mîndră e Alice Pyncheon!

— Cine să vorbească de domnişoara Alice, strigă Scipio în timp ce se întorcea din misiunea sa. Tîmplarul ăsta nenorocit! El n-are voie nici să privească de departe la ea!

Trebuie să spunem că tînărul Matthew Maule, tîmplarul, era un om prea puțin înţeles şi nu prea îndrăgit în oraşul unde locuia; nu se putea cîrti împotriva cinstei sale, sau împotriva destoiniciei şi rîvnei cu care-şi făcea meseria. Neplăcerea (cum am putea-o pe drept numi) cu care-l priveau mulți era în parte rodul propriului său fel de a fi şi a se purta, iar în parte era un simțămînt moştenit.

El era nepotul unui Matthew Maule de mai demult, unul dintre cei dintîi locuitori ai oraşului şi care la vremea lui a fost un vrăjitor faimos şi cumplit. Ăst bătrîn păcătos fusese unul dintre osîndiți, atunci cînd Cotton Matthew şi fraţii lui întru biserică şi învăţaţii judecători, şi alţi înţelepţi, şi Sir William Phipps, chibzuitul guvernator, s-au străduit cu atîta osîrdie să stoarcă de vlagă pe Marele

Vrăjmaş al sufletelor omeneşti, trimiţînd o parte din învăţăceii lui să urce cărarea stîncoasă de pe Dealul Spînzurătorilor. Neîndoielnic, de atunci încoace s-a iscat bănuiala că, drept nefericită urmare a unei prea mari rîvne în înfăptuirea acestui ţel vrednic în sine, urmărirea de vrăjitori s-a dovedit a fi mai puţin pe placul Tatălui Ceresc, decît pe-al Marelui Vrăjmaş pe care ei gîndiseră să-l îndurereze şi să-l covîrşească. Dar nu-i mai puţin adevărat, cu toate astea, că groaza şi spaima au întunecat amintirea celor ce şi-au pierdut viaţa pentru cumplita crimă de vrăjitorie. Se spune că mormintele lor, aflate în crăpăturile stîncilor, nu-i pot ţine locului pe morţii zvîrliţi cu atîta pripă în ele. Mai cu seamă despre Matthew Maule se povesteşte că şovăia tot atît de puţin şi-i venea la fel de uşor să se scoale din groapa lui, ca unui om obişnuit să se scoale din pat, şi era văzut tot aşa de des la miezul nopţii cum îi vezi pe cei vii la miezul zilei. Nesuferitul vraci (pe care pedeapsa cea nimerită părea să nu-l fi îndreptat de loc) avea năravul neclintit de a bîntui o anumită locuinţă, numită Casa cu şapte frontoane, cu al cărei stăpîn pretindea să fi avut o sfadă pentru o proprietate de pămînt. Strigoiul, zice-se — cu acea îndărătnicie care în timpul vieţii fusese una din trăsăturile care-l deosebeau de alţii — stăruia că el ar fi proprietarul de drept al pămîntului pe care fusese durată casa. Condiţiile lui erau următoarele : sau plata arendei pentru teren din ziua în care s-a pus piatra de temelie a casei, sau renunţarea la întreaga reşedinţă; dacă nu, atunci dînsul, creditorul-strigoi, îşi va vîrî mîinile în toate treburile familiei Pyncheon şi va face ca totul să le meargă de-a-ndoaselea, fie şi la o mie de ani după moartea sa. Era poate o poveste nebună, dar nu părea cu totul de necrezut celor

ce-şi aduceau aminte cît de îndărătnic şi de neclintit fusese în viaţă acest bătrîn vraci Maule.

Ei, şi nepotul vraciului, tînărul Matthew Maule din povestea noastră, se zice că moştenise unele din năravurile bunicului. E de mirare cîte trăsnăi se istoriseau în legătură cu acest tînăr. Mergea vorba, de pildă, că ar fi avut ciudata putere de a pătrunde în visurile oamenilor şi de a le mînui după bunul lui plac, cam aşa cum face regizorul cu o piesă de teatru. Se şuşotea mult prin vecinătate, mai ales printre vecinii cu fustă, despre aşa zisa putere vrăjită a ochiului lui Maule. Unii ziceau că poate citi în minţile oamenilor ; alţii că, prin puterea miraculoasă a ochiului său, îi atrage pe oameni în gîndurile lui sau îi trimite, dacă-i vine cheful, să facă tîrguieli pentru bunicu-su pe lumea cealaltă ; iar alţii susţineau că are preţioasa putere de a deochia, şi că prin privirea lui putea vătăma grîul şi stomacul copiilor pînă se uscau ca mumiile. Dar, la urma urmelor, ce-i dăuna mai mult tîmplarului era, în primul rînd, firea lui singuratică şi aspră, iar în al doilea rînd faptul că nu mergea la biserică, de unde se iscase bănuiala că ar fi fost eretic în ce priveşte religia şi politica.

După ce primi solia domnului Pyncheon, tîmplarul zăbovi puţin pînă termină o treabă pe care o începuse, şi apoi luă drumul spre Casa cu şapte frontoane. Această cunoscută clădire, deşi poate puţin învechită ca stil, era încă o reşedinţă familială la fel de respectabilă ca a oricărui alt gentilom din oraş. Proprietarul de acum, Gervayse Pyncheon, nu putea suferi casa, se zice, ca urmare a faptului că, în copilărie, nervii îi fuseseră puternic zdruncinaţi prin moartea neaşteptată a bunicului său. Chiar cînd da să se caţere pe genunchii bunicului, băiatul descoperise că bătrînul puritan

nu mai era decît un leş ! Cînd ajunse la anii bărbăţiei, domnul Pyncheon făcu o călătorie în Anglia, unde se căsători cu o tînără bogată ; drept urmare, petrecu mulţi ani fie în ţara de baştină, fie în felurite oraşe de pe continentul european. În tot acest timp, reşedinţa familială fu dată în grijă unei rude, care primi îngăduinţa să-şi facă aci cămin, cu condiţia să menţină casa şi dependinţele în stare bună. Această condiţie fu îndeplinită cu atîta credinţă, încît acum cînd tîmplarul se apropia de casă, ochiul lui ager nu putea desluşi nimic care să fi avut nevoie de vreo reparaţie. Piscurile celor şapte frontoane împungeau văzduhul ; acoperişul de şindrilă părea să nu fi lăsat picătură de apă să-l pătrundă ; iar tencuiala strălucitoare acoperea în întregime zidurile, scînteind în soarele de octombrie, de parcă abia cu o săptămînă înainte fusese aşternută.

Casa avea acea plăcută înfăţişare de viaţă, asemănătoare cu expresia de mulţumire pe care o rodnică activitate o dă chipului omenesc. Îţi puteai da seama pe dată că o însufleţea forfota unei familii mai numeroase. Pe poartă tocmai intra o încărcătură uriaşă de lemne de stejar, îndreptîndu-se spre şoproanele din spate; bucătăreasa cea trupeşă — sau poate că era jupîneasa — stătea în uşa lăturalnică tîrguindu-se pentru nişte curcani şi alte orătănii pe care le adusese spre vînzare un om de la ţară. La ferestrele catului de jos se zărea cînd şi cînd, în goană, chipul cîte unei slujnice, îngrijit dichisită, sau faţa cafenie şi lucioasă a cîte unui sclav. La o fereastră deschisă de la catul al doilea, deasupra unor ghivece cu flori frumoase şi gingaşe — flori exotice, dar care nu cunoscuseră niciodată un soare mai prietenos decît cel al toamnei din Noua Anglie — se apleca silueta unei ti-

nere fete, la fel de exotică, şi la fel de frumoasă şi de gingaşă ca şi florile. Prezenţa ei dădea întregii clădiri o nespusă graţie şi un farmec delicat. Altminteri, casa era masivă şi plăcută la înfăţişare, părînd potrivită a fi reşedinţa unui patriarh, care şi-ar fi statornicit cartierul general în aripa de sub frontonul central, acordînd cîte una din celelalte aripi fiecăruia dintre cei şase fii ai săi, în timp ce hornul cel mare din mijloc ar fi fost simbolul inimii lui generoase, ce împărtăşea căldură la toţi şi strîngea în juru-i cele şapte hornuri mai mici, închegînd un întreg.

Frontonul principal era împodobit cu un cadran solar, vertical ; tîmplarul, trecînd pe sub el, ridică ochii şi observă ce oră era.

„Sînt ceasurile trei ! îşi spuse în sinea lui. Taică-meu mi-a povestit că acest cadran a fost aşezat numai cu un ceas înainte de moartea colonelului. Şi cu cîtă exactitate a măsurat timpul în toţi aceşti treizeci şi şapte de ani ! Umbra se întinde, se întinde, şi priveşte peste umărul soarelui !"

Potrivit ar fi fost ca un meşteşugar de seama lui Matthew Maule, cînd era chemat la casa unui nobil, să se îndrepte spre uşa din spate, pe unde intrau îndeobşte slugile şi lucrătorii ; sau cel puţin spre uşa lăturalnică, unde veneau neguţătorii mai chivernisiţi. Dar tîmplarul era foarte mîndru şi ţanţoş din fire şi mai cu seamă în clipa asta inima-i era amară de simţul nedreptăţii străbune, pentru că, în mintea sa, marea casă Pyncheon se înălţa pe un pămînt care i se cuvenea lui. Chiar pe peticul ăsta de glie, în vecinătatea unui izvor cu apă dulce, bunicu-său doborîse pădurea de pini şi-şi zidise căsuţa în care i se născuseră copiii; iar colonelul Pyncheon nu izbutise să smulgă dreptul de proprietate decît din degetele ţepene

ale unui mort. Astfel încît tînărul Maule se duse drept spre ușa principală, adăpostită sub un portal din lemn de stejar sculptat, și izbi atît de vajnic cu ciocănașul de oțel, încît ți-ai fi putut închipui că însuși negurosul vraci bătrîn aștepta în prag.

Negrul Scipio răspunse la chemare cu o grabă miraculoasă, dar cînd văzu că nu-i decît tîmplarul, își dădu ochii peste cap de mirare.

— Doamne iartă-mă, ce mai om mare o fi și tîmplarul ăsta ! bombăni Scipio în barbă. Cui i-ar da prin cap c-o să bată în ușă cu ciocanul cel mare !

— Am venit ! spuse Maule cu asprime. Călăuzește-mă spre odaia stăpînului tău !

Cînd intră în casă, un tril de muzică dulce și duioasă vibră de-a lungul coridorului, venind dinspre una din încăperile de sus. Răsuna clavecinul pe care Alice Pyncheon îl adusese cu ea de dincolo de mări. Frumoasa Alice își închina răgazurile fecioreInice florilor și muzicii, cu toate că cele dintîi erau făcute să se ofilească, iar în melodii adesea tremura tristețea. Fusese instruită în străinătate și nu se împăca ușor cu felul de viață din noua Anglie, unde niciodată frumosul nu putuse încolți.

Cum domnul Pyncheon așteptase cu nerăbdare sosirea lui Maule, negrul Scipio se grăbi, de bună seamă, să-l ducă pe tîmplar în fața stăpînului său. Odaia în care se afla gentilomul era un salon nu prea mare, răspunzînd în grădină, și cu ferestrele adumbrite de frunzișul pomilor fructiferi. Făcea parte din apartamentul personal al domnului Pyncheon și adăpostea o mobilă luxoasă și scumpă, adusă în cea mai mare parte de la Paris ; dușumeaua era acoperită cu un covor (lucru neobișnuit în vremurile acelea) țesut cu atîta măiestrie și bogăție, încît florile așternute pe el străluceau de

parc-ar fi fost vii. Într-un colț se găsea o femeie din marmură, a cărei frumusețe îi era unicul veșmînt — dar părea îndeajuns. Pereții erau împodobiți cu cîteva tablouri ce arătau a fi vechi și în a căror splendoare se topise o culoare gingașă ce se răspîndise peste tot. Lîngă cămin se afla un scrin mare și foarte frumos din abanos încrustat cu ivoriu — o mobilă antică pe care domnul Pyncheon o cumpărase la Veneția, și în care păstra medalii, monezi vechi, și alte mici curiozități prețioase, adunate de prin călătoriile sale. Totuși, printre toate aceste felurite podoabe, răzbeau vechile caracteristici ale încăperii — stîlpii scunzi ce susțineau tavanul, grinzile încrucișate, căminul cu plăci de faianță olandeză, învechite — astfel încît odaia părea emblema unei minți îmbibate de idei străine, căreia i se aplicase un rafinament artificial, dar care nu devenise nici mai spațioasă și, în ce privește propria-i personalitate, nici mai elegantă decît înainte.

În această încăpere atît de luxos mobilată, se aflau două obiecte care păreau nelalocul lor. Primul era o hartă mare, sau planul topografic al unui teren ce arăta a fi fost desenat cu mulți ani în urmă, iar acum era înnegrit de fum și ici, colo, pătat de atingerea degetelor. Celălalt era portretul unui bătrîn cu o figură foarte aspră, în veșminte de puritan, pictat rudimentar dar impresionant și exprimînd o neobișnuită dîrzenie.

La o măsuță, în fața unui foc de cărbuni englezești, ședea domnul Pyncheon, sorbind cafea, băutură cu care se deprinsese în Franța. Arăta a fi un bărbat de vîrstă mijlocie și cu adevărat frumos; purta o perucă ce-i flutura pe umeri și o jachetă din catifea albastră, cu dantelă pe margini și pe la cheutori; lumina focului îi juca pe pieptii largi ai

vestei, brodată toată cu fir de aur. Cînd Scipio deschise ușa introducîndu-l în odaie pe tîmplar, domnul Pyncheon se întoarse pe trei sferturi, dar după aceea își reluă vechea poziție și continuă să-și soarbă alene cafeaua, fără să ia în seamă oaspetele pe care-l chemase la dînsul. Nu din pricină că ar fi vrut să se poarte aspru sau necuviincios — lucru de care ar fi roșit știindu-se vinovat — dar nu i-ar fi trecut niciodată prin cap că o persoană de rangul lui Maule ar fi avut vreun drept la curtoazia sa, sau că s-ar fi sinchisit dacă-l trata într-un fel sau în altul.

Dar tîmplarul înaintă pe dată pînă în fața căminului și se întoarse astfel încît să-l privească pe domnul Pyncheon în față.

— Ați trimis după mine, spuse el. Fiți bun să-mi lămuriți interesul dumneavoastră, ca să mă pot întoarce apoi la treburile mele.

— Ah, îți cer iertare, răspunse domnul Pyncheon cu voce domoală. Nu mă gîndeam să-ți răpesc timpul fără nici o răsplată. Numele dumitale, dacă nu mă înșel, este Maule — Thomas sau Matthew Maule — fiu sau nepot al ziditorului acestei case ?

— Matthew Maule, grăi tîmplarul, fiu al celui ce-a clădit această casă, nepot al proprietarului de drept al pămîntului pe care-i zidită.

— Cunosc conflictul la care te referi, răspunse domnul Pyncheon cu netulburată seninătate. Știu că bunicul meu a fost nevoit să recurgă la o urmărire judecătorească pentru a-și întemeia revendicarea dreptului de proprietate asupra terenului acestei case. Cu voia dumitale, nu o să reînnoim acum discuția. Chestiunea a fost hotărîtă la vremea ei, de către autorități competente — și e de presupus că a fost hotărîtă drept și, în orice caz,

irevocabil. Dar, în chip ciudat, există întîmplător o legătură între această chestiune şi cele ce doresc să discut cu dumneata. Şi chiar această pică înrădăcinată — scuză-mă, nu vreau să te jignesc — această nervozitate pe care tocmai mi-ai arătat-o, nu e cu totul ruptă de subiectul meu.

— Domnule Pyncheon, răspunse tîmplarul, dacă în răzvrătirea firească a unui om faţă de nedreptăţile săvîrşite celor de-un sînge cu el puteţi găsi ceva care vă slujeşte interesele, vă poftesc să vă folosiţi de ea.

— Iau de bun tot ce-mi spui, meştere Maule, spuse cu un surîs proprietarul celor şapte frontoane, şi îţi voi arăta un chip în care ura dumitale strămoşească — fie ea îndreptăţită sau nu — ar putea avea o legătură cu interesele mele. Ai auzit, bănuiesc, că familia Pyncheon, încă de pe vremea bunicului meu, urmăreşte o revendicare, nesoluţionată pînă acum, asupra unei mari întinderi de pămînt, în ţinuturile de răsărit.

— Am auzit adesecori, răspunse Maule — şi se zice că un surîs i se ivi pe faţă — am auzit foarte des, de la tatăl meu.

— Această revendicare, continuă domnul Pyncheon după un răstimp, ca şi cum ar fi chibzuit ce poate să însemne surîsul tîmplarului, pare să fi fost gata a fi împlinită, cu deplină confirmare, la vremea cînd a murit bunicul meu. Era un lucru bine ştiut de către cei care se bucurau de încrederea lui, că bătrînul nu se aştepta să întîmpine vreo greutate sau vreo întîrziere. Or colonelul Pyncheon, nu-i nevoie s-o mai spun, era un om practic, mînuind cu multă dibăcie afacerile publice şi particulare, şi nicidecum persoana care să nutrească speranţe deşarte, sau să urmărească împlinirea unor planuri de neînfăptuit. Aşadar, se

poate trage încheierea limpede că el avea unele temeiuri — pe care urmașii săi nu le pot vedea — pentru a fi atît de încrezător în izbînda revendicărilor sale asupra ținuturilor răsăritene. Într-un cuvînt, eu cred — și sfătuitorii mei legali împărtășesc aceeași încredere, confirmată de altminteri, în bună parte, de tradiția familiei noastre — că bunicul meu se afla în posesia unui act sau a altui document, esențial pentru revendicarea sa, dar care de atunci încoace a dispărut.

— Tot ce se poate, grăi Matthew Maule — și se spune că din nou un zîmbet întunecat se ivi pe fața lui — dar ce legătură poate avea un biet tîmplar cu marile afaceri ale familiei Pyncheon ?

— Poate că nici una, poate că foarte multe, zise domnul Pyncheon.

Urmă apoi o lungă discuție între Matthew Maule și proprietarul celor șapte frontoane, asupra subiectului pe care acesta din urmă îl adusese la lumină. Se pare (deși domnul Pyncheon șovăia să ia în discuție niște spuse atît de absurde) că legendele populare afirmau că ar exista o tainică legătură și influență între familia Maule și aceste întinse posesiuni nerealizate ale familiei Pyncheon. Se zvonea că bătrînul vrăjitor, cu toate că se alesese cu spînzurătoarea, fusese totuși cel mai cîștigat în tîrgul cu colonelul Pyncheon ; aceasta în măsura în care pusese mîna pe revendicatele ținuturi răsăritene în schimbul unui pogon sau două de pămînt de grădină. O femeie foarte bătrînă, care-și dăduse sufletul nu demult, folosise adeseori în palavrele ei de la gura sobei metafora că „mile și mile din pămînturile Pyncheon fuseseră zvîrlite în groapa lui Maule“ ; care, de altfel, nu era decît o crăpătură nu prea adîncă, între două stînci, lîngă creasta Dealului Spînzurătorilor. Cînd avocații fă-

cură cercetări pentru aflarea documentului dispărut, au circulat unele vorbe că acesta nu va putea fi găsit decît în mîna scheletului bătrînului vrăjitor. Iar avocații cei vicleni au acordat atîta încredere acestor istorisiri, încît (dar domnul Pyncheon nu socoti de cuviință să-l informeze pe tîmplar asupra acestui fapt) au pus să se scotocească în taină groapa vraciului. Nu a ieșit la iveală nimic alta decît faptul de neînțeles că mîna dreaptă a scheletului dispăruse.

Fără îndoială, era de mare însemnătate împrejurarea că o parte din clevetirile oamenilor își aveau izvorul, deși îndoielnic și nelămurit, în unele vorbe întîmplătoare și aluzii obscure scăpate de fiul vrăjitorului spînzurat și tatăl lui Matthew Maule cel de față. Și aici domnul Pyncheon putea aduce în joc o dovadă din amintirile sale personale. Deși la vremea respectivă nu fusese decît un copil, își amintea, sau poate își închipuia numai, că tatăl lui Matthew lucrase ceva cu o zi înainte sau chiar în dimineața cînd murise colonelul în chiar încăperea unde discuta el acum cu tîmplarul. Nepotul își amintea deslușit că pe masă se aflaseră împrăștiate cîteva hîrtii aparținînd colonelului Pyncheon.

Matthew Maule pricepu bănuiala subînțeleasă.

— Tatăl meu, spuse el în timp ce zîmbetul întunecat îi stăruia pe chip, tatăl meu era un om mai cinstit decît blestematul de colonel ! Chiar de-ar fi fost să-și capete drepturile înapoi, n-ar fi luat una dintre hîrtiile acelea !

— Nu țin să am un schimb de cuvinte cu dumneata, observă cu o trufașă stăpînire de sine domnul Pyncheon, cel educat în străinătate. Nici nu mi-ar sta bine să mă supăr de grosolăniile dumitale la adresa bunicului meu sau a mea. Un gentle-

man, înainte de a avea o întrevedere cu o persoană de rangul și moravurile dumitale, șade întîi la gînduri dacă importanța scopului cumpănește neplăcerea mijloacelor. În cazul de față așa stau lucrurile.

După care reînnodă firul discuției și-i făgădui tîmplarului o mare răsplată bănească în schimbul unei informații care să-l poată ajuta la găsirea documentului pierdut și, ca urmare, la dobîndirea pămînturilor din răsărit. Se spune că un îndelung răstimp Matthew Maule rămase rece la toate propunerile. În cele din urmă, totuși, întrebă cu un rîs ciudat dacă domnul Pyncheon s-ar învoi ca în schimbul dovezii legale căutate cu atîta înfrigurare să-i restituie bucata de pămînt ce aparținuse bătrînului vrăjitor, dimpreună cu Casa cu șapte frontoane, clădită acum pe ea.

Smintitele legende depănate la gura sobei (pe care istorisirea mea, fără să le copieze aidoma toate fantasmagoriile, le urmărește în linii mari), povestesc aci despre o foarte ciudată comportare a portretului colonelului Pyncheon. Trebuie să se înțeleagă că acest tablou era atît de strîns legat de soarta casei și atît de miraculos zidit în pereții ei încît, dacă vreodată ar fi fost dat jos, în aceeași clipă întreaga clădire s-ar fi prăbușit c-un bubuit de tunet, într-un morman de ruine. În tot timpul discuției purtate mai sus între domnul Pyncheon și tîmplar, portretul se încruntase, își încleștase pumnul și dăduse felurite asemenea dovezi de nestăpînită mînie, dar fără să atragă atenția vreunuia dintre cei doi. În cele din urmă însă, la cutezătoarea sugestie a lui Matthew Maule privind transferul Casei cu șapte frontoane, se spune că portretul fantomă și-a ieșit din sărite și s-a arătat gata să coboare din ramă. Dar asemenea întîmplări incredibile nu pot fi menționate decît sub rezervă.

— Să renunţ la casă! exclamă domnul Pyncheon uluit de asemenea propunere. Dacă aş face una ca asta, bunicul meu n-ar mai avea linişte în mormînt.

— Nici aşa nu are, dacă ce se povesteşte e adevărat, observă calm tîmplarul. Dar chestiunea aceasta îl priveşte mai mult pe nepotul lui decît pe Matthew Maule. Nu accept alţi termeni.

Oricît i se păruse la început cu neputinţă să admită condiţia lui Maule, totuşi, gîndindu-se mai bine, domnul Pyncheon îşi spuse că ar putea s-o ia măcar în considerare. El personal nu era de loc legat de casă şi nici nu păstra amintiri prea plăcute din copilăria petrecută între zidurile ei. Dimpotrivă, după treizeci şi şapte de ani, prezenţa bunicului său mort părea să umple încă întreaga casă la fel ca în dimineaţa cînd băieţaşul înspăimîntat îl văzuse încremenit în jilţ, cu acea groaznică înfăţişare. Pe de altă parte, lungul său popas în străinătate şi familiarizarea cu multe din castelele şi reşedinţele strămoşeşti din Anglia şi cu palatele de marmură ale Italiei îl făcuseră să privească cu dispreţ Casa cu şapte frontoane, atît în ce priveşte frumuseţea cît şi confortul ei. Era o locuinţă cu totul nepotrivită pentru stilul de viaţă care i s-ar potrivi domnului Pyncheon, după ce ar intra în stăpînirea drepturilor sale teritoriale. Poate că valetul lui ar catadicsi s-o locuiască, dar în nici un caz marele latifundiar în persoană. Într-adevăr, în caz de izbîndă, plănuia să se întoarcă în Anglia; de altfel, ca să spunem adevărul, nici n-ar fi părăsit vreodată căminul mai plăcut de acolo, dacă averea lui, precum şi cea a răposatei sale soţii, n-ar fi început să dea semne de vlăguire. O dată confirmată posesiunea asupra pămînturilor răsăritene şi aşezată pe o bază stator-

nică, proprietățile domnului Pyncheon — care de aci înainte s-ar măsura cu milele și nu cu pogoanele i-ar putea aduce un titlu nobiliar și l-ar îndreptăți să solicite sau i-ar da putința să cumpere această înaltă demnitate de la monarhia britanică. Lord Pyncheon ! Sau contele de Waldo ! Cum ar putea un asemenea magnat să-și comprime măreția în jalnicul perimetru al celor șapte frontoane acoperite cu șindrilă ? Pe scurt, privind chestiunea dintr-o perspectivă mai largă, condiția pusă de tîmplar părea ridicol de lesne de împlinit, încît domnul Pyncheon abia se putea stăpîni să nu-i rîdă în nas. Îi era aproape rușine, după argumentele de mai sus, să mai ceară vreo micșorare a unei răsplăți atît de cumpătate, în schimbul unui serviciu atît de uriaș ca acela ce urma să fie înfăptuit.

— Maule, accept propunerea ta, strigă el. Pune-mă în stăpînirea documentului necesar ca să-mi întemeiez drepturile, și Casa cu șapte frontoane va fi a ta !

După unele versiuni ale acestei istorii, se pare că s-ar fi întocmit de către un avocat un contract în toată regula, semnat și pecetluit în prezența martorilor. Alții spun că Matthew Maule s-ar fi mulțumit cu o simplă învoială scrisă prin care domnul Pyncheon se lega pe cinstea și onoarea lui să respecte termenii asupra cărora se înțeleseseră. După care gentilomul porunci să se aducă vin, și bău împreună cu tîmplarul, ca o pecetluire a învoielii lor. În tot timpul discuției de mai sus, se pare că portretul bătrînului puritan stăruise în atitudinea sa de mînioasă dezaprobare ; dar fără altă urmare decît aceea că domnul Pyncheon, cînd lăsă pe masă paharul gol, avu impresia că-l vede pe bunicu-său încruntîndu-se.

— Vinul de Xeres e prea tare pentru mine ; mi s-a și urcat la cap, observă el după ce se uită oarecum intrigat la portret. Cînd m-oi întoarce în Europa, o să mă limitez la soiurile mai delicate de vinuri italienești și franțuzești, dintre care chiar și cel mai bun nu suferă să fie transportat.

— *My lord* Pyncheon poate să bea orice vin dorește, și oriunde i-ar place, răspunse tîmplarul ghicind parcă ambițioasele proiecte ale domnului Pyncheon. Dar mai înainte de aceasta, *sir*, dacă doriți vești în legătură cu documentul pierdut, trebuie să vă cer favoarea unei mici convorbiri cu frumoasa dumneavoastră fiică Alice.

— Ești nebun, Maule ! exclamă domnul Pyncheon cu trufie ; și de data aceasta, în sfîrșit, mîndria i se amestecase cu furia. Ce legătură poate avea fiica mea cu o asemenea chestiune ?

Într-adevăr, la această nouă cerere a tîmplarului, proprietarul Casei cu șapte frontoane rămase și mai trăsnit decît în fața propunerii reci de a-și ceda locuința. Pentru prima condiție, exista cel puțin un motiv justificator ; pentru cea de a doua părea să nu existe nici unul. Cu toate acestea, Matthew Maule stăruia cu dîrzenie ca tînăra domnișoară să fie chemată, ba chiar dădu a înțelege tatălui ei, lămurindu-l într-un chip foarte misterios — ceea ce făcu chestiunea și mai obscură decît la început — că unicul prilej de a dobîndi indicațiile dorite era folosirea mediumului limpede de cristal al unei inteligențe pure și neprihănite ca aceea a frumoasei Alice. Ca să nu mai încărcăm povestirea noastră cu scrupulele domnului Pyncheon, fie ele de conștiință, de mîndrie, sau de iubire părintească, e de ajuns să spunem că în cele din urmă porunci să fie chemată fiică-sa. Știa foarte bine că se află în camera ei, fără a fi prinsă în vreo înde-

letnicire care să nu poată fi părăsită pe dată ; căci, întîmplător, din clipa în care fusese rostit numele Alice, atît tatăl ei cît și tîmplarul auziseră tot timpul dulcile și tristele acorduri ale clavecinului, însoțite de și mai eterica melancolie a glasului ei.

Așadar, Alice Pyncheon fu chemată și își făcu apariția. Se spune că un portret al acestei domnișoare, pictat de un artist venețian și lăsat de tatăl ei în Anglia, ar fi căzut în mîinile ducelui de Devonshire și ar fi păstrat încă și astăzi la Chatsworth ; nu din pricina vreunei legături cu originalul, ci pentru valoarea sa artistică și pentru marea frumusețe a modelului. Dacă a existat vreodată o nobilă înnăscută și izolată de vulgaritatea gloatei omenești printr-o certă distincție aristocratică și rece, aceea a fost Alice Pyncheon. Și totuși, exista în ea și o vînă de feminitate ; duioșia, sau, cel puțin, putința de a se înduioșa. De dragul acestei însușiri care răscumpăra totul, un bărbat cu fire generoasă i-ar fi iertat întreaga mîndrie și s-ar fi mulțumit să se aștearnă în calea ei, pentru ca Alice să-și pună piciorușul elegant pe inima lui. N-ar fi simțit altă nevoie decît să se încredințeze că într-adevăr e și el om, semen al ei, plămădit din aceleași elemente ca și dînsa.

Cînd Alice intră în odaie, ochii îi căzură pe tîmplar, care stătea în picioare, aproape în mijlocul încăperii, îmbrăcat într-o vestă de lînă verde și pantaloni bufanți pînă la genunchi, cu un buzunar lung pentru rigla, al cărei capăt ieșea afară ; rigla era emblema meșteșugarului, tot așa cum sabia ce făcea parte din costumul de gală al domnului Pyncheon, era emblema aroganței aristocratice a acestui gentilom. Chipul tinerei Alice se lumină de strălucirea satisfacției estetice ; era cuprinsă de o admirație — pe care nu încerca s-o ascundă — în

fața neobișnuitei atracții, a vigoarei și energiei răspîndite de figura lui Maule. Dar tîmplarul nu i-a iertat niciodată acea privire de admirație (pe care cei mai mulți dintre bărbați ar fi păstrat-o poate toată viața ca o dulce amintire). S-ar fi spus că însuși diavolul îl făcea pe Maule atît de subtil în percepțiile sale. „Fata asta se uită la mine ca la un animal sălbatic? își spuse el încleștîndu-și dinții. Ei bine, va trebui să afle că am spirit omenesc; și cu atît mai rău pentru dînsa cu cît se va dovedi că spiritul meu e mai puternic decît al ei!"

— Tată, m-ai chemat, spuse Alice cu vocea ei dulce ca un acord de harpă. Dar dacă ești ocupat cu acest tînăr, îngăduie-mi, rogu-te, să plec. Știi că nu pot suferi această încăpere în ciuda lui Claude[1] cu ajutorul căruia încerci să redeștepți amintiri însorite.

— Vă rog să rămîneți o clipă, domnișoară, rosti Matthew Maule. Treburile mele cu tatăl dumneavoastră s-au terminat. Dar cu dumneavoastră personal de-abia încep.

Alice privi surprinsă și întrebătoare spre taică-su.

— Da, Alice, spuse domnul Pyncheon puțin tulburat și stînjenit. Acest tînăr — numele lui este Matthew Maule — susține, din cîte înțeleg, că e în stare să descopere prin mijlocirea ta o anumită hîrtie, sau un pergament care a dispărut mult înainte de a te fi născut tu. Importanța documentului în cauză nu ne îngăduie să neglijăm nici un mijloc posibil, chiar improbabil, de a-l regăsi. De aceea m-ai îndatora, scumpa mea Alice, răspunzînd la în-

[1] Referire la Claude Lorrain (1600—1682), pictor peisagist francez ale cărui pînze au o minunată luminozitate.

trebările acestei persoane şi împlinindu-i cerinţele cuviincioase şi rezonabile, în măsura în care au în vedere scopul de care ţi-am vorbit. Cum eu voi rămîne de faţă, nu ai a te teme de vreo purtare grosolană sau nedorită din partea acestui tînăr şi, de bună seamă, la cea mai mică dorinţă a ta, investigaţia, sau cum altfel s-o numim, se va întrerupe imediat.

— Domnişoara Alice Pyncheon, observă Matthew Maule cu deplin respect şi totuşi cu o undă de sarcasm, doar pe jumătate ascuns, în privire şi în ton, se va simţi, fără îndoială, în siguranţă în prezenţa tatălui său şi sub oblăduirea acestuia.

— De bună seamă că avîndu-l pe tatăl meu în preajmă nu am de ce mă teme, spuse Alice cu fecioreInică demnitate. Şi nici nu văd cum o doamnă, atîta timp cît este fidelă faţă de ea însăşi, ar putea să se teamă de cel mai mic lucru din partea oricui ar fi şi în orice împrejurare !

Sărmana Alice ! Prin ce impuls nefericit a sfidat cu vorbele de mai sus o forţă pe care nu o putea aprecia ?

— Atunci, jupîniţă Alice, răspunse Matthew Maule oferindu-i un scaun — cu destulă graţie pentru un meşteşugar — vreţi să fiţi atît de bună să luaţi loc şi să-mi acordaţi favoarea (cu totul nemeritată pentru un tîmplar), de a vă uita în ochii mei !

Alice se supuse. Era foarte mîndră. Lăsînd de o parte privilegiile rangului, fata aceasta frumoasă se socotea înconjurată de o carapace — o anume îmbinare de frumuseţe, de înaltă şi neîntinată puritate şi de putere conservatoare a feminităţii — ce făcea ca sfera ei să fie de nepătruns, atîta timp cît nu o ştirbea vreo trădare lăuntrică. Simţea, poate din instinct, că o altă forţă, sinistră şi ne-

fastă, încerca acum să-i străpungă barierele ; dar nu avea să renunțe la luptă. Aşadar, Alice opuse tăria femeii împotriva tăriei bărbatului ; o întrecere arareori egală în ce priveşte femeia.

Între timp, tatăl ei se întorsese cu spatele şi părea absorbit în contemplarea unui peisaj de Claude, în care o panoramă estompată, poleită de soare, se întrezărea de atît de departe în umbra unei păduri seculare, încît n-ar fi de mirare dacă fantezia lui se lăsase cu totul furată de adîncurile ameţitoare ale tabloului. Dar, în realitate, tabloul nu însemna mai mult pentru el, în clipa aceea, decît zidul gol pe care era prins. Mintea îi era frămîntată de numeroasele şi straniile poveşti pe care le auzise şi care atribuiau acestor Maule puteri misterioase, dacă nu supranaturale, atît nepotului acum de faţă, cît şi părintelui şi bunicului său. Prelungitul popas în străinătate al domnului Pyncheon şi relaţiile sale cu oameni de spirit şi de societate — curteni, mondeni, liber-cugetători — contribuiseră mult să şteargă întunecatele superstiţii puritane, de care, pe atunci, nici un om născut în Noua Anglie nu izbutea să se elibereze cu totul. Dar, pe de altă parte, o întreagă comunitate nu crezuse oare că Maule fusese vrăjitor ? Nu fusese dovedită crima lui ? Nu murise vraciul din pricina ei ? Nu lăsase o moştenire de ură împotriva familiei Pyncheon, unicului său nepot, care era acum pe cale să exercite o subtilă influenţă asupra fiicei vrăjmaşului său ? Nu s-ar putea oare ca însăşi această influenţă să fie ceea ce se numeşte vrăjitorie ?

Întorcîndu-se pe jumătate, surprinse în oglindă imaginea lui Maule. La cîţiva paşi de Alice, cu braţele ridicate în aer, tîmplarul făcea gestul de a

pogorî asupra fetei o greutate lentă, apăsătoare, invizibilă.

— Oprește-te, Maule ! strigă domnul Pyncheon făcînd un pas înainte. Îți interzic să mai continui !

— Te rog, tată, nu-l întrerupe, spuse Alice fără să-și schimbe poziția. Te încredințez că strădaniile lui se vor dovedi inofensive.

Domnul Pyncheon își întoarse din nou ochii spre tabloul lui Claude. Era așadar voia fiicei sale, în opoziție cu a lui, ca experiența să fie dusă pînă la capăt. Prin urmare el nu făcuse decît să consimtă, nu-i impusese nimic. Și-apoi izbînda pe care o urmărea nu era mai mult spre binele ei decît spre al lui propriu ? O dată găsit documentul, frumoasa Alice Pyncheon, cu îmbelșugata zestre pe care va fi în stare să i-o ofere atunci, va putea să ajungă soția unui duce englez sau a unui principe german din familia domnitoare, în loc să se mărite cu vreun pastor sau avocat din Noua Anglie ! Numai la acest gînd, și ambițiosul părinte aproape consimțea în inima lui ca Maule să-l invoce și pe diavol, dac-ar fi fost nevoie de puterile acestuia, pentru împlinirea înaltului țel. Puritatea lui Alice va fi propriul ei scut.

În timp ce mintea îi colcăia de o grandoare imaginară, domnul Pyncheon auzi o exclamație pe jumătate înăbușită venind dinspre fiica lui. O exclamație foarte slabă și joasă ; atît de nedeslușită încît părea dictată de o voință pe jumătate amorțită și avea o semnificație prea neclară pentru a fi inteligibilă. Și totuși fusese o chemare de ajutor — conștiința lui nu s-a îndoit niciodată de acest lucru — și, cu toate că nu-i atinsese urechea decît ca o șoaptă, fusese un strigăt de deznădejde, ale cărui ecouri au răsunat îndelung în bolțile inimii lui ! Dar de astă dată, tatăl nu și-a întors fața.

După un timp, Maule vorbi :

— Priviți-vă fiica !

Domnul Pyncheon se apropie în grabă. Tîmplarul stătea țeapăn în fața scaunului pe care ședea Alice și arăta cu degetul spre fată, chipul lui oglindind o expresie de forță triumfătoare ale cărei limite nu puteau fi definite, tot așa cum țelul final se pierdea vag în sfera nevăzutului și a infinitului. Alice era cufundată într-o atitudine de profundă relaxare, iar genele-i lungi, cafenii, i se lăsaseră peste obraji.

— Iat-o, spuse tîmplarul. Vorbiți-i !

— Alice ! Copila mea ! exclamă domnul Pyncheon. Alice a mea !

Fata nu se clinti.

— Mai tare, îl îndemnă Maule, zîmbind.

— Alice ! Trezește-te ! strigă tatăl. Mă tulbură să te văd în starea aceasta ! Trezește-te !

Vorbea tare, cu un glas îngrozit, chiar în urechiușa delicată care fusese întotdeauna atît de sensibilă la orice discordanță. Dar era limpede că sunetele nu ajungeau pînă la ea. Nu se poate descrie senzația de îndepărtare, de înstrăinare, de distanță de neatins între el și Alice, pe care i-o pricinuia tatălui această neputință de a comunica prin cuvinte cu ea.

— Încercați mai bine s-o atingeți ! îl îndemnă Matthew Maule. Scuturați-o, scuturați-o zdravăn ! Mîinile mele sînt prea bătătorite de topor, de fierăstrău și rindea, altminteri v-aș fi ajutat !

Domnul Pyncheon luă mîna fetei și o strînse cu cea mai sinceră și înmărmurită emoție. O sărută cu atîta sfîșiere de inimă, încît gîndi că nu s-ar putea ca fata să nu simtă. Apoi, într-o izbucnire de mînie în fața insensibilității ei, o scutură pe fată cu o violență de care, o clipă mai tîrziu, îi fu

teamă să-şi amintească. Îşi desfăcu braţele în care o încleştase, şi Alice — al cărei trup, deşi flexibil, rămăsese cu totul nesimţitor — reveni la atitudinea de înainte. Cum Maule îşi schimbase poziţia, faţa fetei era acum uşor întoarsă spre el, de parcă însuşi somnul se supunea îndrumărilor lui.

Ar fi fost o ciudată privelişte să vezi cum acest om al convenţiilor sociale îşi scutura pudra din perucă ; să-l vezi pe rezervatul şi semeţul gentilom uitîndu-şi demnitatea ; să-i vezi vesta brodată cu aur zbuciumîndu-se şi scînteind în lumina focului sub spasmele furiei, groazei, durerii din inima omenească ce bătea sub ea.

— Ticălosule ! strigă domnul Pyncheon ameninţîndu-l pe Maule cu pumnul încleştat. Tu şi diavolul mi-aţi răpit fiica ! Dă-mi-o înapoi, prăsilă de vrăjitor ce eşti, că de nu, ai să urci Dealul Spînzurătorilor pe urmele lui bunicu-tău !

— Domol, domnule Pyncheon ! spuse tîmplarul cu dispreţuitoare stăpînire de sine. Domol, înălţimea voastră, altfel prăpădiţi bogăţia de dantele de la manşete. E oare crima mea dacă v-aţi vîndut copila pentru simpla speranţă de a pune mîna pe o bucată de pergament îngălbenit ? Iat-o pe jupîniţa Alice dormind liniştită ! Acum Matthew Maule o s-o încerce dacă-i la fel de mîndră cum se arătase puţin mai înainte faţă de tîmplar.

Maule vorbea şi Alice răspundea cu o supunere blîndă, potolită, lăuntrică, şi cu o înclinare a trupului către dînsul, asemenea flăcării unei făclii peste care trece o uşoară adiere. Maule făcu un semn cu mîna, şi mîndra Alice, ridicîndu-se de pe scaun — orbeşte dar fără să şovăie, ca şi cum ar fi fost atrasă spre un focar sigur şi inevitabil, se apropie de el. Maule îi făcu semn să se întoarcă şi, retrăgîndu-se, Alice căzu din nou pe scaun.

— E a mea ! rosti Matthew Maule. A mea, prin dreptul spiritului celui mai puternic.

Legenda înşiră mai departe o lungă, grotescă şi pe alocuri înspăimîntătoare poveste a farmecelor tîmplarului (dacă astfel pot fi numite) în vederea descoperirii documentului pierdut. Se pare că el urmărise să prefacă spiritul tinerei Alice într-un soi de medium telescopic, prin mijlocirea căruia el şi domnul Pyncheon să poată arunca o privire în lumea de dincolo. După cît se spune, a izbutit să obţină o legătură incompletă, de la distanţă, cu persoanele decedate în a căror custodie se afla încă preţiosul document, dincolo de hotarele pămîntului. Aflîndu-se în stare de transă, Alice descrise trei personaje sesizabile pentru percepţiile ei spiritualizate. Unul era un gentilom bătrîn, demn şi cu o înfăţişare cruntă, îmbrăcat ca pentru o sărbătorire solemnă, în veşminte întunecate şi scumpe, dar cu o pată mare de sînge pe colereta bogat împodobită ; cel de-al doilea, un bărbat în vîrstă, îmbrăcat sărăcăcios, cu o faţă întunecată şi răutăcioasă şi în jurul gîtului cu un ştreang rupt ; al treilea era mai tînăr decît ceilalţi doi, dar trecut de vîrsta mijlocie, îmbrăcat într-o scurtă de lînă aspră şi pantaloni de piele, şi cu o riglă de tîmplar care-i ieşea din buzunar. Aceste trei personaje vizionare aveau cunoştinţă despre documentul dispărut. Într-adevăr, unul dintre ei — şi anume cel cu pata de sînge pe piept — părea, dacă nu cumva gestul său a fost greşit înţeles, să deţină documentul asupra sa, dar ceilalţi doi parteneri de mister îl împiedicară să se elibereze de comoară. În cele din urmă, cînd păru gata să strige secretul în gura mare, îndeajuns de puternic pentru a fi auzit din lumea lui în cea a muritorilor, soţii lui se luptară cu dînsul şi-i apă-

sară gura cu palma ; drept care — fie din pricină că se sufocase, fie că taina era de culoare roşie — pe colereta lui apăru o ţîşnire proaspătă de sînge. După aceasta, cele două personaje prost îmbrăcate îşi bătură joc şi rînjiră la mult ruşinatul bătrîn nobil, şi-i arătară pata cu degetul. La acest punct, Maule se întoarse către domnul Pyncheon.

— Niciodată nu-i va fi îngăduit, spuse el. Păstrarea tainei care i-ar putea îmbogăţi într-atîta pe urmaşii săi e o parte a pedepsei bunicului dumneavoastră. E osîndit să se sufoce cu această taină, pînă cînd îşi va pierde orice valoare. Şi ţineţi-vă pentru dumneavoastră Casa cu şapte frontoane ! E o moştenire prea scump dobîndită şi prea împovărată de blestemul care atîrnă asupră-i pentru a fi îndepărtată din avutul urmaşilor colonelului.

Domnul Pyncheon încercă să vorbească, dar de atîta spaimă şi furie nu izbuti să scoată din gîtlej decît un gîlgîit. Tîmplarul zîmbi.

— Aha, înălţimea voastră ! Aşadar şi dumneavoastră vă e hărăzit să beţi sîngele bătrînului Maule ! spuse el batjocoritor.

— Diavol cu chip de om ! De ce o ţii încă în stăpînire pe copila mea ? strigă domnul Pyncheon cînd vocea-i sugrumată izbuti să se descătuşeze. Dă-mi înapoi fiica ! Şi-apoi vezi-ţi de drum ; şi fie ca niciodată drumurile noastre să nu se mai încrucişeze !

— Fiica dumitale ! spuse Matthew Maule. Dar acum îmi aparţine mie ! Cu toate astea, ca să nu fiu prea aspru cu frumoasa jupîniţă Alice, am s-o las în grija dumitale ; dar nu-ţi garantez că nu va avea niciodată prilejul să-şi amintească de Maule, tîmplarul.

Îşi undui mîinile în sus ; şi după ce repetă de cîteva ori gestul, frumoasa Alice Pyncheon se

deşteptă din ciudata ei transă. Se deşteptă fără nici o umbră de amintire a experienţei ei vizionare ; asemenea cuiva care, o clipă, s-a pierdut într-o visare şi apoi revine la conştiinţa realităţii, totul petrecîndu-se într-un răstimp la fel de scurt cît cel în care flacăra din sobă ce dă să se stingă mai pîlpîie o dată, înălţîndu-se în cămin. Recunoscîndu-l pe Matthew Maule, îşi luă un aer de demnitate rece dar amabilă, cu atît mai mult cu cît pe chipul tîmplarului flutura un zîmbet ciudat care aţîţă mîndria înnăscută a frumoasei Alice.

Aşa sfîrşi de data aceasta încercarea de a descoperi actul de proprietate al familiei Pyncheon asupra teritoriilor răsăritene ; şi, cu toate că încercarea a fost reînnoită mai tîrziu, niciodată vreun Pyncheon n-a izbutit să-şi arunce privirea pe acel document.

Dar, vai de frumoasa, nobila şi prea trufaşa Alice ! O putere de care nici nu visase vreodată pusese stăpînire pe sufletul ei feciorelnic ! O voinţă cu totul străină de voinţa ei o silea să-i împlinească poruncile groteşti şi fantastice. După cum s-a arătat, tatăl o jertfise pe sărmana copilă în pofta lui neînfrînată de a-şi măsura pămînturile cu milele şi nu cu pogoanele. Şi, drept urmare, atîta timp cît a trăit, Alice Pyncheon a fost sclava lui Maule, redusă la o robie de o mie de ori mai umilitoare decît cea ale cărei lanţuri încătuşează trupul. Aşezat la gura sobei lui mizere, Maule nu avea altceva de făcut decît să-şi unduiască mîna ; şi oriunde s-ar fi aflat trufaşa domnişoară — în iatacul ei — sau amuzîndu-i pe oaspeţii de vază ai tatălui său, sau închinîndu-se la biserică — în orice loc, sau cu orice s-ar fi îndeletnicit în acea clipă, spiritul i se furişa de sub propria-i stăpînire şi i se supunea lui Maule. „Alice, rîzi !“

poruncea tîmplarul de lîngă soba lui ; sau uneori gîndea numai încordat, fără să rostească vreun cuvînt. Și chiar de era cufundată în rugăciune, sau se afla la o înmormîntare, Alice izbucnea într-un rîs nebunesc. „Alice, întristează-te !“ și în aceeași clipă îi șiroiau lacrimile, stingînd veselia tuturor celor din jur, ca o ploaie torențială peste un foc de tabără. „Alice, dansează !“ și se pornea să danseze, dar nu cu pașii grațioși, de la curte, pe care-i învățase în străinătate, ci țopăia o jigă îndrăcită sau un dans popular săltăreț, potrivit pentru fetișcanele vioaie de la o sărbătoare cîmpenească. Se părea că intenția lui Maule nu era s-o distrugă pe Alice, nici să aducă asupră-i vreo neagră și uriașă nefericire care i-ar fi încununat suferințele cu grația tragediei, ci numai să-și descarce pe ființa ei un dispreț greu, necruțător. Alice se simțea însă prea înjosită și tînjea să-și schimbe soarta cu aceea a unui vierme.

Într-o seară, în timp ce se afla la o nuntă (dar nu la nunta ei ; pentru că, nemaiavînd control asupra propriei sale voințe, ar fi socotit că săvîrșește un păcat măritîndu-se), biata Alice fu chemată de tiranul ei nevăzut și silită s-o pornească pe străzi, în rochia ei albă diafană și în pantofiorii de atlaz și să se îndrepte către locuința mizeră a unui muncitor. Înăuntru răsunau rîsete și mare veselie ; pentru că în acea seară, Matthew Maule trebuia să se însoare cu fiica muncitorului, și o chemase pe mîndra Alice Pyncheon să o slujească pe mireasa lui. Și așa se întîmplă ; iar cînd cei doi se contopiră într-o singură ființă, Alice se deșteptă din somnul ei vrăjit. Dar lecuită de trufie — umilă, și cu un zîmbet de sfîșietoare tristețe — o sărută pe soția lui Maule și își văzu de drumul ei. Era o noapte nemiloasă ; vîntul de miazăzi și

răsărit îi biciuia cu stropi de ploaie amestecată cu zăpadă pieptul dezvelit ; papuceii de atlaz se udară cu totul în timp ce străbătea cărările noroioase. A doua zi, o răceală ; curînd, o tuse statornică ; după puţin, un chip supt de oftică, o siluetă năruită, aşezată la clavecin şi umplînd casa de muzică ! O muzică înfiorată de ecouri ale corurilor celeste ! O, fericire ! Pentru că Alice îndurase ultima ei umilinţă ! O, şi mai adîncă fericire ! Pentru că îşi ispăşise singurul ei păcat pămîntesc, şi acum nu mai cunoştea trufia !

Familia Pyncheon a înmormîntat-o pe Alice cu mare pompă. Au venit prieteni şi rude, cu mic cu mare, şi toate notabilităţile oraşului. Dar, ultimul din convoi venea Matthew Maule, scrîşnind din dinţi de parcă-şi muşca inima rupînd-o în două — cel mai întunecat şi cel mai îndoliat om care a păşit vreodată după un mort ! Voise s-o umilească pe Alice, dar nu s-o ucidă ; prinsese în pumnul lui vînjos sufletul plăpînd al unei femei, cu gîndul să se joace — şi-o strivise.

XIV

PHOEBE ÎȘI IA RĂMAS BUN

Holgrave, cufundat în povestirea sa cu toată energia și concentrarea firească unui tînăr scriitor, însoțise de gesturi bogate acele părți care se pretau a fi întărite și exemplificate în acest scop. Acum, observă însă că o anumită toropeală (cu totul de altă natură decît cea care l-a cuprins poate pe cititorul nostru) pusese stăpînire pe simțurile auditoarei lui. Era, fără îndoială, efectul gesticulației mistice prin care încercase să prezinte cît mai viu, în percepția lui Phoebe, figura tîmplarului hipnotizator. Cu pleoapele lăsate — luptîndu-se să se înalțe o clipă, dar căzînd din nou ca împovărate de plumb — fata se înclina ușor către el și părea aproape să respire o dată cu dînsul. Holgrave o privi în timp ce-și făcea sul manuscrisul și recunoscu stadiul inițial al acelei ciudate condiții psihologice pe care, după cum îi spusese el lui Pheobe, avea neobișnuitul dar de a o produce. Un văl începea să se înfășoare împrejurul fetei, un văl prin care nu-l mai putea vedea decît pe el, și nu putea trăi decît prin gîndurile și emoțiile lui. Privirea pironită asupra fetei îi devenea, fără voie, din ce în ce mai concentrată ; atitudinea lui trăda conștiința puterii, investindu-i figura de

adolescent cu o demnitate care nu ținea de manifestările sale fizice. Era limpede că, doar printr-o mișcare a mîinii și un efort corespunzător al voinței, și-ar putea împlini pînă la capăt stăpînirea asupra spiritului încă liber și pur al lui Phoebe ; ar putea exercita asupra acestei copile bune, neprihănite, simple, o influență tot atît de primejdioasă și poate tot atît de dezastruoasă ca aceea pe care tîmplarul din legenda lui o dobîndise și o dezlănțuise asupra nefericitei Alice.

Pentru o fire ca a lui Holgrave, speculativă și activă în același timp, nu există ispită mai puternică decît prilejul de a domina spiritul omenesc ; iar pentru un tînăr nu poate exista idee mai seducătoare decît aceea de a deveni arbitrul destinului unei tinere fete. De aceea — oricare ar fi cusururile firii și educației artistului, și în ciuda disprețului său pentru crezuri și instituții — să-i recunoaștem dagherotipistului rara și înalta calitate a respectului față de individualitatea altui om. Să-i recunoaștem și integritatea în care ne vom putea încrede în orice împrejurare de acum înainte ; pentru că nu și-a îngăduit să înnoade și acel ultim fir care ar fi făcut ca vraja sa asupra lui Phoebe să devină de neînlăturat.

Își undui ușor mîna în sus.

— Vai, draga mea domnișoară Phoebe, mă jignești crunt, exclamă cu un zîmbet pe jumătate sarcastic. E limpede că biata mea poveste nu e bună pentru *Godey* sau *Graham*. Gîndește-te numai, să adormi la lectura bucății pe care am sperat că criticii de la reviste o vor găsi strălucită, viguroasă, plină de fantezie, patetică, original adusă din condei ! Ei bine, asta înseamnă că manuscrisul e bun să aprinzi lămpile cu el — dacă,

bineînțeles, fiind atît de îmbibat de stătuta mea monotonie, mai poate să ia foc !

— Eu, adormită ? Cum poți spune una ca asta ? răspunse Phoebe la fel de inconștientă de criza prin care trecuse pe cît e inconștient copilul de prăpastia peste marginea căreia s-a rostogolit. Nici gînd ! Eu socotesc c-am fost foarte atentă ; și cu toate că nu-mi amintesc prea limpede amănuntele, totuși mi-a rămas impresia unor suferințe și a unor nenorociri copleșitoare — așa încît, fără îndoială, povestirea se va dovedi nespus de atrăgătoare.

Între timp, soarele se mistuise colorînd norii dinspre zenit în nuanțele acelea învăpăiate, care nu se ivesc pe cer decît după asfințit, cînd orizontul și-a pierdut bogata strălucire. Iar luna, care de multă vreme își începuse ascensiunea, furișîndu-și în taină discul în albastrul amurgului — asemenea unui demagog ambițios, care-și ascunde aspirațiile de parvenire îmbrăcînd culoarea precumpănitoare a simțămintelor populare — începuse acum să strălucească, lătăreață și ovală, la jumătatea traiectoriei cerești. Razele-i argintii erau îndeajuns de puternice ca să estompeze întîrziatele rămășițe ale luminii de zi. Îndulceau și înfrumusețau contururile bătrînei case ; cu toate că umbrele se adunau dense în colțurile numeroaselor frontoane, și se lăsau greoaie pe sub proeminențele caturilor, strecurîndu-se pe ușa întredeschisă. Cu scurgerea fiecărei clipe, grădina devenea tot mai pitorească ; petice de umbră opacă se așternuseră printre pomii fructiferi, boschetele și tufișurile înflorite. Detaliile banale — care la lumina zilei păreau să se fi acumulat într-un veac de viață mizeră — apăreau acum transfigurate de o vrajă romantică. Misterele a o sută de ani șu-

șoteau printre frunze, ori de cîte ori briza ușoară a mării se strecura, înfiorîndu-le. Clarul de lună poleia ici și colo frunzișul ce acoperea micul chioșc de vară și prefira un fascicol de lumină argintată pe podeaua umbrită, pe masă și pe banca circulară, o lumină în continuă frămîntare și unduire, după cum capricioasele goluri și spărturi dintre ramuri lăsau licăririle să se cearnă sau le închideau calea.

Aerul era atît de proaspăt și de răcoros, după arșița de peste zi, încît ți-ai fi putut imagina că seara de vară pulverizează rouă și clar de lună lichid, la gheață, dintr-un potir de argint. Ici colo, cîțiva stropi de prospețime se risipeau pe cîte-o inimă omenească, înviorînd-o de tinerețe și făcînd-o să simtă comuniunea cu întreaga tinerețe a firii. Din întîmplare, artistul era unul dintre aceia asupra cărora se revărsă harul dătător de viață. Și-l făcu să simtă cît era de tînăr, ceea ce el uita adeseori, din pricină că fusese zvîrlit la o vîrstă atît de fragedă în lupta omului cu omul.

— Am impresia, spuse el, că niciodată n-am mai văzut o înserare atît de frumoasă și niciodată nu m-am simțit mai aproape de fericire ca în această clipă. La urma urmelor, lumea asta în care trăim e tare bună ! Cît de bună și cît de frumoasă e ! Și cît de tînără, n-are în ea nimic putred sau măcinat de vreme ! Uite, de pildă, casa asta veche, care uneori de-a dreptul m-a sufocat cu mirosul ei de lemnărie mucegăită ! Și grădina în care clisa neagră mi se lipește într-una de lopată prefăcîndu-mă într-un gropar care sapă în cimitir ! De-ar fi să pot păstra simțămîntul pe care-l încerc acum, grădina asta s-ar preface zi de zi în pămînt neîntinat, și prospețimea cea dintîi a gliei ar înmiresma seva fasolei și a dovleci-

lor ; şi casa ! Ar fi ca un umbrar în paradis, pe care ar înflori cele dintîi roze pe care le-a plămădit Dumnezeu. Clarul de lună şi simţămîntul pe care-l naşte în sufletul omenesc sînt cei mai mari înnoitori şi reformatori. Şi bănuiesc că nici o altă reformă sau înnoire nu se va dovedi mai deplină decît clarul de lună !

— Ba eu am cunoscut clipe mai fericite decît aceasta de faţă ; sau cel puţin mai vesele, răspunse Phoebe gînditoare. Cu toate acestea simt vraja clarului de lună din ce în ce mai luminos ; şi îmi place să urmăresc felul în care ziua, istovită cum e, mai zăboveşte cît poate şi nu vrea ca atît de curînd să fie numită ieri. Niciodată pînă acum n-am îndrăgit clarul de lună. Ce-o fi avînd în noaptea asta de-i atît de frumos, mă întreb ?

— Şi niciodată nu i-ai mai simţit înrîurirea ca acum ? întrebă artistul uitîndu-se cu seriozitate la fată, prin înserare.

— Niciodată, răspunse Phoebe. Şi acum, cînd simt astfel, nici viaţa nu-mi mai pare aceeaşi. De parcă pînă acum aş fi privit totul numai în lumina plină a zilei, sau în văpaia roşiatică a unui foc vesel, licărind şi dansînd prin odaie. Ah, sărmana de mine ! adăugă cu un rîs voalat de melancolie. N-am să mai fiu niciodată veselă cum eram înainte de a-i fi cunoscut pe verişoara Hepzibah şi pe bietul văr Clifford ! În răstimpul ăsta scurt, am devenit mult mai bătrînă. Mai bătrînă şi, nădăjduiesc, mai înţeleaptă şi — nu chiar mai mohorîtă, dar neîndoielnic mult mai puţin luminoasă la fire. Le-am dăruit lor raza mea de soare şi sînt bucuroasă că le-am dat-o ; dar, fireşte, nimic nu poate fi dăruit şi păstrat în acelaşi timp. Cu toate acestea, îi socotesc bineveniţi.

— Phoebe, n-ai pierdut nimic din ce era vrednic a fi păstrat, sau din ce era cu putinţă a fi păstrat, rosti Holgrave după o pauză. Prima noastră tinereţe n-are nici o valoare ; pentru că nu sîntem conştienţi de ea decît după ce-a trecut. Dar uneori — întotdeauna, bănuiesc, afară de cazul cînd cineva e prea nefericit — se iveşte un sens al celei de-a doua tinereţi, care izbucneşte din bucuria inimii de a se fi îndrăgostit ; sau care încununează o altă mare sărbătoare a vieţii, dacă mai poate exista şi o alta. Această tînguială a propriului tău eu (căreia i te laşi acum pradă), adică jalea după prima veselie nepăsătoare, superficială, a tinereţii spulberate, precum şi profunda fericire a tinereţii recîştigate — cu atît mai adîncă şi mai bogată decît cea pe care am pierdut-o — sînt esenţiale pentru dezvoltarea vieţii sufletului. În unele cazuri, cele două stări apar aproape simultan, iar tristeţea şi fericirea se amestecă într-o unică emoţie plină de mister.

— Nu prea cred că te înţeleg, spuse Phoebe.

— Nu-i de mirare, răspunse Holgrave zîmbind. Pentru că ţi-am destăinuit o taină pe care şi eu abia dacă începusem s-o cunosc înainte de a o rosti. Oricum, adu-ţi aminte de ea, şi cînd adevărul o să-ţi devină limpede, gîndeşte-te atunci la scena aceasta de sub clar de lună.

— Acum clarul de lună e deplin ; nu-l ştirbeşte decît un slab licăr roşiatic, sus, spre asfinţit, între cele două clădiri, observă Phoebe. Trebuie să intru. Verişoara Hepzibah nu-i prea iute la socoteli şi-o s-o apuce durerea de cap încercînd să descurce conturile de azi, dacă nu mă duc s-o ajut.

Dar Holgrave o mai reţinu un pic.

— Domnişoara Hepzibah îmi spune că peste cîteva zile te întorci la ţară.

— Da, dar numai pentru scurtă vreme, răspunse Phoebe, fiindcă acuma casa aceasta reprezintă căminul pentru mine. Plec doar ca să-mi aranjez cîteva treburi şi să-mi iau rămas bun, de astă dată în urma unei hotărîri ferme, de la mama şi de la prieteni. E plăcut să locuieşti acolo unde eşti dorit şi unde te simţi foarte folositor ; şi cred că-mi pot îngădui satisfacţia de a mă simţi astfel în acest loc.

— De bună seamă că da, şi chiar mai mult decît îţi închipui, rosti artistul. Tot ce înseamnă sănătate, bunăstare şi viaţă firească în casa asta, este întruchipat de persoana dumitale. Aceste binecuvîntări au apărut o dată cu dumneata şi or să dispară în clipa cînd dumneata ai să treci dincolo de prag. Domnişoara Hepzibah, izolîndu-se de societate, a pierdut orice legătură reală cu lumea şi, de fapt, e o moartă ; cu toate că se autogalvanizează într-o aparenţă de viaţă, şi stă în spatele tejghelei, îndurerînd lumea cu o încruntare profund dezaprobatoare. Sărmanul dumitale văr Clifford e altă persoană moartă şi de mult îngropată, asupra căruia guvernatorul şi consiliul au operat un miracol de necromanţie. Nu m-aş mira dacă într-o dimineaţă, după plecarea dumitale, o să se năruie la pămînt şi n-o să mai rămînă de pe urma lui nimic decît o grămăjoară de pulbere. Domnişoara Hepzibah, oricum, o să-şi piardă şi puţina flexibilitate pe care o mai are. Amîndoi există doar prin dumneata.

— M-ar durea să gîndesc astfel, răspunse Phoebe cu gravitate. Dar e adevărat că micile mele priceperi constituie întocmai lucrul de care au ei nevoie ; iar eu ţin cu adevărat să-i fac să se simtă bine — e un soi de ciudat sentiment matern — şi aş dori să nu-ţi baţi joc de ei ! Şi dă-mi

voie să-ţi spun, domnule Holgrave, cîteodată tare aş vrea să ştiu dacă dumneata le doreşti binele său răul.

— Fără îndoială, replică dagherotipistul, îmi inspiră interes această nobilă fată bătrînă, demodată şi săracă lipită pămîntului, precum şi acest gentilom degradat şi cu mintea zdruncinată, acest ratat iubitor al frumosului. Îmi inspiră un interes binevoitor, aşa copii bătrîni şi neajutoraţi cum sînt! Dar dumneata nici nu poţi concepe cît de deosebită e inima mea de a dumitale. În ce priveşte aceste două persoane, eu nu simt imboldul nici să-i ajut, nici să-i stingheresc ; ci doar să cercetez, să analizez, să-mi lămuresc mie însumi lucrurile, să înţeleg drama care, de aproape două sute de ani, îşi tîrăşte prelunga-i umbră peste pămîntul acesta pe care păşim acum dumneata şi cu mine. Dacă mi se va îngădui să fiu martorul finalului acestei drame, nu mă îndoiesc că voi încerca o mare satisfacţie morală, indiferent cum se vor desfăşura lucrurile. Simt în mine convingerea că sfîrşitul e pe aproape. Dar, cu toate că Providenţa te-a trimis pe dumneata aici ca să ajuţi, iar pe mine nu m-a trimis decît ca spectator privilegiat şi detaşat, mă leg să le dau acestor nefericite făpturi tot ajutorul de care voi fi în stare.

— Aş dori să vorbeşti mai limpede, strigă Phoebe, nedumerită şi nemulţumită, şi, mai cu seamă, aş dori să ai în mai mare măsură sentimente de creştin şi de om. Cum e posibil să vezi oameni în suferinţă fără să doreşti, mai presus de orice altceva, să-i ajuţi şi să-i alini ? Vorbeşti de parcă această casă veche ar fi un teatru ; şi s-ar spune că priveşti nefericirile lui Hepzibah şi ale lui Clifford, precum şi pe cele ale generaţiilor

dinaintea lor, ca pe una din tragediile acelea din care am văzut eu jucîndu-se în holul unui hotel de la ţară, numai că aceasta de acum pare-se că se joacă exclusiv pentru amuzamentul dumitale. Piesa îi consumă însă prea mult pe actori, iar publicul e prea indiferent.

— Eşti severă, ripostă Holgrave, silit să recunoască o anumită doză de adevăr în această nostimă schiţare a propriului său fel de a fi.

— Şi mai departe, continuă Phoebe, ce înţelegi prin această convingere a dumitale, de care mi-ai vorbit, că sfîrşitul ar fi pe aproape ? Ai cunoştinţă de vreo nouă nenorocire care ameninţă pe sărmanele mele rude ? Dacă-i aşa, spune-mi, rogu-te, imediat, şi atunci nu mai plec !

— Iartă-mă Phoebe, răspunse dagherotipistul, întinzîndu-i mîna, gest care o sili pe fată să-şi lase mîna într-a lui. Eu am ceva mistic în mine, trebuie să recunosc. Am moştenit în sînge această înclinaţie, o dată cu puterea de a hipnotiza, care în binecuvîntatele vremuri ale vrăjitoriei m-ar fi dus pe Dealul Spînzurătorilor. Crede-mă, dac-aş cunoaşte într-adevăr vreo taină a cărei dezvăluire ar fi spre folosul prietenilor dumitale — care sînt şi prietenii mei — ai afla-o înainte de a ne despărţi. Dar nu am cunoştinţă de nimic.

— Îmi ascunzi ceva ! zise Phoebe.

— Nimic — nici o taină în afara celor care-mi aparţin, răspunse Holgrave. Într-adevăr, pot să-mi dau seama că judecătorul Pyncheon e cu ochii pe Clifford, în distrugerea căruia a jucat un rol atît de însemnat. Totuşi, raţiunile şi intenţiile lui sînt un mister pentru mine. E un om hotărît şi neînduplecat ; o adevărată fire de inchizitor ; şi dacă trăgîndu-l pe Clifford pe roată ar avea ceva de cîştigat, sînt încredinţat că şi-ar scrînti şi braţele

din încheieturi numai ca s-o facă. Dar om avut şi de vază cum e — atît de sigur în ce priveşte propria sa forţă şi sprijinul atotcuprinzător al societăţii — ce poate spera sau ce se poate teme judecătorul Pyncheon de imbecilul, stigmatizatul, semi-adormitul Clifford ?

— Şi totuşi, stărui Phoebe, ai vorbit ca şi cum nenorocirea ar fi de neînlăturat.

— O, din pricină că eu am o gîndire bolnăvicioasă, o linişti artistul. Mintea mea e puţin sucită, aşa cum e mintea aproape a tuturor oamenilor, cu excepţia dumitale. De altminteri, e atît de straniu faptul ca eu să fiu un locatar al acestei bătrîne Case Pyncheon, şi să mă aflu în această bătrînă grădină (sssst ! ascultă cum şuşoteşte izvorul lui Maule !) încît, dacă n-ar fi decît această împrejurare şi tot nu m-aş putea împiedica să gîndesc că Soarta pregăteşte actul al cincilea al unei catastrofe !

— Poftim ! strigă Phoebe cu reînnoită indignare ; pentru că prin natura ei era tot atît de ostilă misterelor precum e lumina soarelui ostilă ungherelor întunecate. Mă nedumereşti mai mult ca oricînd.

— Atunci, haide să ne despărţim prieteni, spuse Holgrave strîngîndu-i mîna. Sau, dacă nu chiar prieteni, haide să ne despărţim înainte de a ajunge să mă urăşti cu totul. Dumneata care iubeşti pe toţi oamenii din lume !

— Ei, rămîi cu bine, răspunse Phoebe cu sinceritate. Nu am de gînd să mă supăr prea tare, şi mi-ar părea rău să gîndeşti astfel. Uite-o pe verişoara Hepzibah care stă de un sfert de oră în umbra uşii. Îşi spune că zăbovesc prea mult în grădina umedă. Aşadar, noapte bună şi la revedere.

A doua zi dimineața, Phoebe putea fi văzută cu pălărioara ei de pai, un șal pe un braț și o mică valiză în cealaltă mînă, luîndu-și rămas bun de la Hepzibah și de la vărul Clifford. Urma să plece cu primul tren care avea s-o transporte cale de șase mile spre satul ei natal.

Ochii lui Phoebe înotau în lacrimi; un surîs înrourat de o afectuoasă părere de rău tremura în jurul gurii ei frumoase. Se întreba cum de se întîmplase că acele cîteva săptămîni petrecute aci, în această reședință veche și apăsătoare, puseseră atîta stăpînire pe ea și se contopiseră în asemenea măsură cu trăirile ei, încît acum păreau să fi devenit un focar al tuturor aducerilor aminte, mai important decît tot ce avusese loc pînă atunci. Cum de izbutise Hepzibah — întunecată, tăcută, opacă la fluxul ei de sentimente calde — să-și cîștige atîta dragoste? Și Clifford — în decăderea ratării lui, cu misterul unei crime înspăimîntătoare planînd asupră-i, cu miasma îmbîcsită a închisorii făcîndu-se încă simțită în respirația sa — cum de se prefăcuse în copilul cel mai inocent pe care Phoebe se simțea îndatorată să-l supravegheze, oferindu-i fericirea ceasurilor de uitare! În această clipă a despărțirii, totul se detașa limpede în viziunea ei. Oriunde și-ar fi întors privirea, pe orice și-ar fi lăsat mîna, toate obiectele răspundeau conștiinței ei de parcă în fiecare dintre ele ar fi pulsat o inimă caldă omenească.

Privea pe fereastră în grădină, și era mai puternică părerea de rău că părăsește petecul acesta de pămînt negru, viciat de năvala seculară a buruienilor, decît bucuria gîndului că o să respire din nou mireasma pădurilor ei de brad și a lanurilor de trifoi proaspăt. Îi strigă pe Chantecler, cu cele două soții ale sale și cu venerabilul pui, și le

zvîrli nişte firimituri de la micul dejun. După ce acestea fură înfulecate în grabă, puiul îşi desfăşură aripile şi ateriză pe prichiciul ferestrei, lîngă Phoebe, pe care o privi în faţă cu gravitate, dîndu-şi glas emoţiei într-un cloncănit. Phoebe îl rugă ca în lipsa ei să fie un bătrîn puişor cuminte şi-i făgădui să-i aducă un săculeţ cu grăunţe de hrişcă.

— Vai, Phoebe ! observă Hepzibah. Zîmbetul tău nu mai înfloreşte acum la fel de firesc ca în ziua cînd ai venit la noi. Pe atunci zîmbetul se ivea cînd îi plăcea lui ; acum zîmbeşti cînd îţi place ţie. E bine că te întorci pentru cîtăva vreme în satul tău. Prea multe greutăţi ţi-au împovărat spiritul aici. Casa e posomorîtă şi singuratică ; prăvălia e un cuib de umilinţe ; cît despre mine, eu nu am puterea de a face ca lucrurile să arate mai luminoase decît sînt. Dragul de Clifford a fost unica ta mîngîiere !

— Vino aici, Phoebe, strigă deodată vărul Clifford, care şezuse foarte tăcut întreaga dimineaţă. Mai aproape, mai aproape, şi priveşte-mă în faţă !

Phoebe îşi rezemă mîinile pe braţele jilţului său şi îşi înclină faţa spre Clifford, ca acesta să o poată scruta după placul inimii. E cu putinţă ca emoţiile latente ale despărţirii să-i fi redeşteptat, în oarecare măsură, facultăţile înceţoşate şi toropite. Oricum, Phoebe simţi curînd că inima ei era cercetată în adîncuri, dacă nu cu intuiţia profundă a unui clarvăzător, dar cel puţin cu o cunoaştere de o subtilitate mai mult decît feminină. Cu o clipă înainte, nu fusese de loc conştientă că ar avea ceva de ascuns. Acum simţi nevoia să-şi plece pleoapele în faţa privirii lui Clifford, de parcă o anumită taină s-ar fi revelat propriei ei conştiinţe

prin mijlocirea percepțiilor altei persoane. O împurpurare — cu atît mai aprinsă cu cît se lupta s-o stăvilească — îi năvăli în obraji urcînd tot mai sus, într-un flux în plină creștere, pînă îi năpădi toată fruntea.

— E de-ajuns, Phoebe, rosti Clifford cu un zîmbet melancolic. Cînd te-am văzut prima oară, erai cea mai drăgălașă copilă din lume ; acum, drăgălășenia ta s-a copt în frumusețe. Copila s-a prefăcut în femeie ; bobocul s-a deschis în floare. Pleacă ! Mă simt mai singur decît am fost pînă acum.

Phoebe își luă rămas bun de la mîhnita pereche și străbătu prăvălia, fluturîndu-și pleoapele ca să-și desprindă o lacrimă de pe gene ; căci — ținînd seama ce scurtă urma să-i fie absența și prin urmare că era stupid să se lase doborîtă de atîta lucru — nu voia să-și ia în seamă lacrimile nici atît cît să și le șteargă cu batista. În prag, se întîlni cu ștrengarul ale cărui năzdrăvane isprăvi gastronomice au fost relatate mai înainte în povestirea noastră. Phoebe luă din galantar un specimen zoologic sau altul — ochii fiindu-i prea împăienjeniți ca s-o informeze exact dacă era un iepuraș sau un hipopotam — îl vîrî în mîna copilului ca un dar de despărțire și plecă mai departe. Moș Venner tocmai trecea pragul porții lui, cu o capră de tăiat lemne și un fierăstrău pe umăr ; și tîrîndu-și picioarele pe stradă, nu șovăi s-o însoțească pe Phoebe atîta timp cît drumul lor era același ; și nici ea nu simți vreo clipă îndemnul de a trece pe lîngă dînsul, în ciuda surtucului său peticit, a pieptarului ponosit, și a ciudatei croieli a pantalonilor de cîlți.

— O să-ţi simţim lipsa în după amiezile de sabat, observă filozoful străzii. E de necrezut cît de puţin timp le trebuie unor oameni să ajungă pentru ceilalţi la fel de fireşti ca aerul pe care-l respiră ; şi, să-mi fie iertat, domnişoară Phoebe (cu toate că vorbele unui bătrîn n-au ce să te supere), dar asta însemni dumneata pentru mine. Anii s-au adunat în urma mea, pe cînd viaţa dumitale de abia începe ; şi cu toate astea, îmi eşti la fel de familiară de parcă te-aş fi găsit în uşa mamei mele şi de parcă de atunci mi-ai fi înflorit într-una în drum, ca o viţă răspîndită pe tot lungul cărării mele. Întoarce-te repede, că de nu, ai să mă găseşti la ferma mea ; pentru că tăiatul ăsta al lemnelor începe să fie cam anevoios pentru spinarea mea îndurerată.

— Mă întorc foarte curînd, Moş Venner, răspunse Phoebe.

— Să fie cît mai curînd, Phoebe, şi de dragul celor două suflete de-acolo, urmă însoţitorul ei. Acum ei n-ar mai putea trăi fără dumneata, Phoebe — niciodată — nu mai mult decît dacă unul din îngerii Domnului ar fi pogorît alături de dînşii ca să facă din casa lor pustie un cuib plăcut şi îmbietor ! Nu gîndeşti cît de trist ar fi pentru ei dacă într-o dimineaţă frumoasă de vară ca aceasta, îngerul şi-ar desface aripile şi ar zbura către lăcaşul de unde a venit ? Ei bine, la fel se simt acum, cînd dumneata te întorci cu trenul acasă ! Nu pot să îndure, domnişoară Phoebe ; aşa încît întoarce-te negreşit !

— Eu nu sînt înger, Moş Venner, răspunse Phoebe zîmbind, şi cum ajunsese la colţul străzii, îi întinse mîna. Dar cred că oamenii nu se simt

niciodată mai aproape de îngeri decît atunci cînd izbutesc să facă oricît de puțin bine le stă în puteri. Așa încît am să mă întorc negreșit.

Astfel se despărțiră bătrînul și fata cea înflorită ; iar Phoebe se înălță pe aripile dimineții și-și luă zborul aproape cu aceeași viteză ca și cum ar fi plutit pe vehiculul aerian al îngerilor cu care Moș Venner o asemuise atît de grațios.

XV

ÎNCRUNTAREA ȘI SURÎSUL

Trecură cîteva zile destul de apăsătoare și de sumbre peste Casa cu șapte frontoane. De fapt (ca să nu atribuim întreaga tristețe a cerului și a pămîntului unei singure împrejurări nefavorabile și anume plecării lui Phoebe), se stîrnise un vînt de furtună dinspre răsărit, care făcea tot ce putea ca acoperișul negru și zidurile vechii case să arate mai lipsite de veselie ca oricînd. Dar exteriorul casei nu era nici pe jumătate atît de trist ca interiorul ei. Bietul Clifford fusese lipsit brusc de puținele lui resurse de bucurie. Phoebe nu mai era acolo ; și nici lumina soarelui nu se mai cernea pe podea. Grădina cu aleile ei noroioase și chioșcul cu frunzișul rece, din care picurau stropi de ploaie, alcătuiau o imagine ce-ți dădea fiori. Nimic nu mai înflorea în atmosfera rece, umedă, nemiloasă, agitată de briza sălcie și pîcloasă a mării, nimic decît mușchiul de pe muchiile acoperișului de șindrilă și mănunchiul de bălării stufoase crescute în ungherul dintre cele două frontoane centrale, și care în ultima vreme suferiseră din pricina secetei.

În ce-o privește pe Hepzibah, arăta nu numai pătrunsă de vîntul de răsărit, dar ai fi zis că în-

săşi făptura ei întrupează o fază a acestei schimbări de vreme, cenuşie şi ursuză — era însuşi vîntul de răsărit, burzuluit şi posac, într-o rochie de mătase neagră veştedă şi pe cap cu un turban împletit din jerbe de nori. Clientela prăvăliei se împuţinase pentru că mergea vorba că berea şi alte mărfuri alterabile se acreau numai cît se încrunta asupra lor. Se poate să fie adevărat că lumea avea pricini să se plîngă de comportarea ei ; dar faţă de Clifford nu era nici ursuză, nici arţăgoasă, iar în inima ei îi nutrea aceeaşi căldură ca întotdeauna ; numai de-ar fi fost cu putinţă ca aceasta să ajungă pînă la el ! Zădărnicia celor mai abile dintre strădaniile ei o paraliza pe sărmana bătrînă. Nu putea face altceva decît să şadă tăcută într-un colţ de odaie, în timp ce crengile ude ale părului, măturînd geamurile ferestrelor scunde, ţeseau în plină zi un soi de amurg pe care Hepzibah îl întuneca şi mai mult, în mod inconştient, prin înfăţişarea ei îndoliată. Nu era vina ei. Toate — pînă şi vechile scaune şi mese, care cunoscuseră capriciile vremii de-a lungul unui răstimp de trei sau patru ori mai întins decît viaţa ei, toate arătau atît de jilave şi reci, de parcă intemperia de acum era cea mai urîcioasă din cîte apucaseră de-a lungul anilor. Portretul colonelului puritan dîrdîia pe zid. Întreaga clădire dîrdîia, începînd cu fiecare din podurile de sub cele şapte frontoane şi pînă la vatra mare din bucătărie, care slujea doar ca simbol al inimii casei, pentru că, deşi fusese zidită să dea căldură, era acum pustie şi stînjenitoare.

Hepzibah încercase să însufleţească locuinţa aprinzînd un foc în salon. Dar demonul furtunii o pîndea, şi ori de cîte ori se inteţea cîte o flacără, împingea fumul înapoi, sufocînd cu propria sa

suflare gîtlejul plin de funingine al hornului. Cu toate acestea, timp de patru zile din timpul năpraznicei furtuni, Clifford s-a înfăşurat într-un halat vechi, şi a zăcut în jilţul lui obişnuit. În dimineaţa celei de-a cincea zi, cînd fu chemat la micul dejun, răspunse doar printr-un murmur deznădăjduit, care exprima hotărîrea de a nu părăsi patul. Sora lui nu făcu nici o încercare de a-i schimba intenţia. De fapt, cu toată iubirea ei neştirbită, Hepzibah n-ar mai fi putut îndura sarcina neplăcută — atît de irealizabilă cu săracele şi rigidele ei însuşiri — de a născoci mijloace de distracţie pentru o minte ruinată deşi încă sensibilă, pentru un om pretenţios şi cu simţ critic, dar lipsit de forţă şi de voinţă. Cel puţin azi avea să fie scutită de clasica disperare. dacă o să poată şedea tremurînd de una singură, fără să încerce mereu cîte o nouă durere, cîte un nejustificat junghi de remuşcare la fiecare suspin răzleţ al tovarăşului ei de suferinţă.

Dar se părea că, deşi nu coborîse, fratele ei îşi făcuse totuşi de lucru în căutare de amuzamente. În cursul după-amiezii, Hepzibah auzi un acord de muzică care (cum în Casa cu şapte frontoane nu exista nici un alt instrument muzical) nu putea proveni decît din clavecinul Alicei Pyncheon. Ştia prea bine că, în tinereţe, Clifford se bucurase de un ales gust pentru muzică şi de un considerabil talent de interpret. Totuşi, era greu de conceput că într-o artă pentru care exerciţiul zilnic este esenţial, putuse păstra asemenea desăvîrşire cîtă reieşea din acordurile dulci, eterice, gingaşe, deşi nespus de triste, care-i mîngîiau acum urechea. La fel de miraculos părea şi faptul că instrumentul amuţit de vreme îndelungată putea dărui încă atîta melodie. Fără voie, Hepzibah se

gîndi la muzica fantomatică, prevestitoare de moarte în familie, care îi era atribuită legendarei Alice. Dar faptul că după cîteva acorduri armonioase coardele părură să plesnească, fiecare în parte, sub propriile lor vibrații, iar muzica amuți, era o dovadă că degetele care atinseseră instrumentul nu erau chiar spirituale.

Misterioaselor armonii le urmă însă un zgomot mai dur ; ziua era sortită să nu se scurgă fără a fi marcată de o întîmplare suficientă în sine să otrăvească, pentru Hepzibah și pentru Clifford, aerul cel mai îmbălsămat pe care l-ar aduce păsările colibri pe aripile lor. Ecoul ultimelor acorduri ale muzicii Alicei Pyncheon (sau a lui Clifford, dacă a lui o fi fost) fură sfîșiate de o disonanță nu mai puțin vulgară decît însuși clinchetul clopoțelului de la ușa prăvăliei. Se auzi zgomotul unor tălpi care se ștergeau de noroi în prag, și apoi un pas greoi pe podea. Hepzibah întîrzie un moment să se ridice, strîngîndu-și în jurul umerilor un șal vechi, care timp de patruzeci de ani fusese armura ei de apărare împotriva vîntului de răsărit. Totuși, un sunet caracteristic — care nu era nici tuse, nici încercare de limpezire a gîtlejului, ci un fel de spasm gîlgîit și reverberat de un vast coș al pieptului — o făcu să sară în sus cu acea aprigă forță a slăbiciunii atît de comună femeilor în cazuri de primejdie imediată. Și în asemenea prilejuri, puține ființe de același sex cu ea au arătat vreodată mai crunte ca biata noastră Hepzibah cea burzuluită. Dar oaspetele închise încet ușa în urma lui, își rezemă umbrela de tejghea, și întîmpină alarma și furia stîrnite de apariția sa cu un chip de calmă bunăvoință.

Presimțirea n-o înșelase pe Hepzibah. Nu era altcineva decît judecătorul Pyncheon, care după ce

încercase în zadar uşa de la intrarea principală, pătrunsese prin prăvălie.

— Ce mai faci verişoară Hepzibah ? Şi cum se simte sărmanul nostru Clifford pe această vreme atît de necruţătoare ? îşi începu judecătorul vorba ; şi părea într-adevăr de mirare că vîntul furtunos de la răsărit nu s-a ruşinat, sau că nu s-a muiat măcar un pic, în faţa jovialei bunăvoinţe a surîsului său. N-aş fi avut linişte dacă nu veneam să întreb încă o dată ce-aş putea face pentru bunăstarea lui şi a dumitale.

— Nu poţi face nimic, răspunse Hepzibah stăpînindu-şi agitaţia atît cît putea. Viaţa mea e închinată lui Clifford. Are tot ce-i trebuie în situaţia lui.

— Dar dă-mi voie să-ţi atrag atenţia, iubită verişoară, reluă judecătorul, că greşeşti — fără îndoială din afecţiune şi din bunătate şi cu cele mai bune intenţii — dar greşeşti ţinîndu-ţi fratele atît de închis. De ce să-l izolezi de simpatia şi bunătatea oamenilor ? Clifford, vai ! a avut parte de prea multă singurătate. Lasă-l acum să simtă gustul tovărăşiei — vreau să spun al tovărăşiei rudelor şi vechilor prieteni. De pildă, îngăduie-mi numai să-l văd pe Clifford, şi îţi garantez eu efectul fericit al acestei întrevederi.

— Nu-l poţi vedea, răspunse Hepzibah. Clifford a căzut de ieri la pat

— Ce ! Cum ! E bolnav ? exclamă judecătorul Pyncheon, tresărind şi părînd îngrijorat şi alarmat ; de fapt, în timp ce vorbea, însăşi expresia mînioasă a bătrînului puritan întunecă odaia. În cazul acesta trebuie şi ţin neapărat să-l văd ! Dacă moare ?

— Nu e în pericol de moarte, răspunse Hepzibah, şi adăugă cu o amărăciune pe care nu şi-o mai

putu stăpîni : Nu e în pericol decît dacă acum va fi din nou împins la moarte de acelaşi om care a mai încercat s-o facă şi în trecut.

— Verişoară Hepzibah, i se adresă judecătorul cu o seriozitate impresionantă, care, pe măsură ce vorbea, se prefăcea în patos înlăcrimat, e cu putinţă să nu-ţi dai seama cît de nedreaptă, cît de lipsită de milă şi de simţire creştină este această constantă, prelungită pică ce-mi porţi pentru un rol pe care am fost constrîns de datorie şi de conştiinţă, prin forţa legii şi spre primejdia mea personală, să-l joc ? Am făcut eu, spre răul lui Clifford, ceva ce-aş fi putut să nu fac? Cum ai fi putut dumneata, sora lui — dacă, spre infinita dumitale durere, aşa cum a fost cazul cu mine, ai fi ştiut cele ce-am ştiut eu — cum ai fi putut să-i arăţi mai multă duioşie ? Şi îţi închipui, verişoară, că mie nu mi s-a strîns inima ? Că sufletul nu mi-a fost muşcat de chin din ziua aceea şi pînă astăzi, în mijlocul întregii prosperităţi cu care m-a binecuvîntat cerul ? Sau îţi închipui că nu mă bucur acum cînd, în conformitate cu drepturile justiţiei publice şi ale bunăstării societăţii, s-a considerat că acest îndrăgit neam al meu, acest prieten din copilărie, acest temperament de o constituţie atît de gingaşă şi de frumoasă — atît de nefericit şi... haide să-i spunem pe nume şi s-avem tăria de a o rosti, atît de vinovat — acest Clifford al nostru, a fost redat, în sfîrşit, vieţii şi posibilităţilor ei de fericire ! Ah, cît de puţin mă cunoşti, verişoară Hepzibah ! Cît de puţin îmi cunoşti inima ! Îmi saltă în piept acum la gîndul că îl voi vedea ! Nu există fiinţă omenească (în afară de dumneata — şi nici măcar dumneata nu m-ai întrecut) care să fi vărsat mai multe lacrimi pentru năpasta ce-a dat peste Clifford. Şi acum mai poţi

vedea unele dintre aceste lacrimi. Și nimeni nu s-ar bucura mai mult decît mine să contribuie la fericirea lui ! Pune-mă la încercare, Hepzibah — pune-mă la încercare, verișoară, pune la încercare omul pe care-l consideri dușmanul dumitale și al lui Clifford — pune-l la încercare pe Jaffrey Pyncheon, și ai să vezi că-i sincer pînă în adîncul inimii !

— În numele cerului, strigă Hepzibah a cărei indignare sporise și mai mult în fața acestei debordări de neprețuită tandrețe din partea unei firi austere, pentru numele lui Dumnezeu pe care-l insulți — și a cărui putere aproape că îmi vine s-o pun la îndoială, din moment ce te aude rostind atîtea cuvinte neadevărate și nu-ți înțepenește limba — renunță, te implor, renunță la această respingătoare prefăcătorie de dragoste față de victima dumitale ! Îl urăști ! Vorbește deschis, ca un bărbat ! În clipa asta nutrești în inima dumitale o intenție ticăloasă împotriva lui. Dezvăluie-o pe dată ! Sau, dacă-ți închipui că altminteri vei izbîndi mai ușor, ascunde-o pînă cînd vei triumfa. Dar nu-mi mai vorbi niciodată despre dragostea ce-i porți bietului meu frate ! Nu pot îndura să te aud. M-ar înfuria dincolo de limita cuvenită unei femei ! M-ar împinge la nebunie ! Păzește-te ! Nici un cuvînt în plus. M-ai face să te disprețuiesc !

În sfîrșit, o dată, mînia îi dăduse bietei Hepzibah curaj. Vorbise. Dar, la urma urmei, oare această neîncredere de neînvins în ce privește integritatea judecătorului Pyncheon, și această totală negare a dreptului său de a se afla în sfera simpatiilor omenești să fi fost întemeiate pe o cunoaștere dreaptă a caracterului său, sau nu erau decît rodul prejudecăților iraționale ale unei femei, și deci lipsite de orice bază reală ?

Judecătorul era, mai presus de orice îndoială, o persoană de înaltă respectabilitate. O confirma biserica; o confirma statul. Nu o contesta nimeni. În cercul vast al celor care-l cunoşteau fie în viaţa publică fie în cea privată, nu exista nici un om, cu excepţia lui Hepzibah sau a vreunui nelegiuit de mistic precum dagherotipistul, sau, poate, a cîtorva oponenţi politici — care să fi visat măcar să-i pună la îndoială dreptul la o înaltă şi onorabilă poziţie în societate. Pe de altă parte (ca să fim drepţi), nici judecătorul Pyncheon nu era muncit de numeroase sau frecvente îndoieli că reputaţia sa, demnă de invidiat, n-ar fi fost pe potriva meritelor sale. Conştiinţa lui, prin urmare acest factor care e socotit de obicei drept cel mai neîndoielnic martor al integrităţii cuiva — conştiinţa lui, zic, cu excepţia poate a unui răstimp de cinci minute din douăzeci şi patru de ore, sau cînd şi cînd, a unei zile negre în circuitul unui an întreg, aducea o mărturie în deplin acord cu părerea elogioasă a mulţimii. Şi totuşi, oricît de puternică pare să fi fost această mărturie, noi am şovăi să punem în primejdie propria noastră conştiinţă afirmînd că judecătorul şi lumea care-l adula aveau dreptate, iar biata Hepzibah, cu solitarele-i obiecţii, ar fi greşit. Ascuns de ochii oamenilor, uitat de el însuşi sau atît de adînc îngropat sub un sculptural şi ornamental maldăr de isprăvi ostentative încît viaţa lui cotidiană nici nu mai lua notă de acest element, mocnea în el un germene de neomenie şi de urît. Ba nu, aproape ne-am hazarda să afirmăm că s-ar fi putut să săvîrşească zi de zi o faptă vinovată, reînnoită fără încetare şi roşindu-se mereu ca miraculoasa pată de sînge a ucigaşului, fără ca el să fie conştient în mod necesar şi în fiecare minut de acest lucru.

Oamenii cu spirit dur, cu tărie de caracter şi un impermeabil fond de sensibilitate, sînt înclinaţi spre acest gen de greşeli. În genere, sînt oameni pentru care formele au o importanţă covîrşitoare. Cîmpul lor de activitate este restrîns la sfera fenomenelor exterioare ale vieţii. Ei posedă marea dibăcie de a înşfăca, a mînui şi a-şi însuşi marile, masivele, solidele irealităţi, ca de pildă aurul, proprietăţile funciare, posturile de încredere şi de înaltă retribuţie, ori onorurile publice. Cu asemenea materiale şi cu realizări aparent binevoitoare, înfăptuite în ochii lumii, indivizii din această speţă îşi clădesc o platformă înaltă şi măreaţă, care pentru cei din jur şi, în cele din urmă, chiar şi pentru ei, se confundă cu caracterul omului sau cu însuşi omul.

Priviţi, de pildă, un palat ! Sălile somptuoase, apartamentele luxoase, pavate cu un mozaic din marmură scumpă ; ferestrele înalte cît zidul fiecărei odăi, lăsînd lumina soarelui să pătrundă prin transparenţa geamurilor ferecate în armătură de plumb, cornişele aurite, tavanele minunat pictate ; o cupolă semeaţă — prin care, dacă stai în rotonda centrală a mozaicului, poţi privi cerul fără ca nici un obstacol să-ţi împiedice ochiul — încununează întregul edificiu. Sub ce emblemă mai frumoasă şi mai nobilă ar putea dori un om să-şi ascundă caracterul ? Ah, dar într-un ungher pitit şi întunecos — într-o cămăruţă strîmtă de la subsol, încuiată, zăvorîtă şi ţinută sub un lacăt a cărui cheie a fost de mult zvîrlită ; sau dedesubtul lespezilor de marmură, într-o băltoacă stătută, acoperită de cea mai bogată lucrătură de mozaic, s-ar putea să zacă un stîrv pe jumătate putrezit şi continuînd să putrezească, răspîndind miasma descompunerii în întregul palat ! Stăpînul palatului

nu-şi dă seama de duhoare, pentru că de multă vreme o respiră zi de zi. Nici oaspeţii nu o simt, pentru că nările lor sînt pline de aromele bogate cu care stăpînul, plin de rîvnă, îşi parfumează palatul, sau de mireasma de tămîie adusă şi aprinsă de ei, cu mare bucurie, în faţa lui. Numai cîteodată, din întîmplare, pătrunde în palat cîte un clarvăzător, şi în faţa ochiului său vrăjit întregul edificiu se spulberă în vînt, lăsînd în urmă-i doar ungherul pitit, cămăruţa ferecată, cu uşa ţesută în giulgiuri de pînză de păianjen, sau cu groapa mortuară de sub lespedea de mozaic şi stîrvul putred în ea. Şi atunci, în acest loc ar trebui căutat adevăratul simbol al caracterului stăpînului şi al faptelor care dau vieţii sale dramul de realitate pe care-l are. Şi, sub faţada palatului de marmură, băltoaca aceea de apă stătută, duhnind a putregai şi, poate, înroşită de sînge — acea tainică grozăvie deasupra căreia îngenunchează rostindu-şi rugăciunile, fără să-şi mai aducă aminte ce zace dedesubt, aceea este mizerabila inimă a stăpînului.

Ca să aplicăm mai îndeaproape observaţiile de mai sus la judecătorul Pyncheon, am putea spune (fără nici cel mai mic gînd de a imputa o crimă unei personalităţi de o atît de marcantă respectabilitate) că în viaţa lui se găseau destule nimicuri strălucitoare care ar fi putut să înăbuşe şi să paralizeze chiar o conştiinţă mai activă şi mai subtilă decît cea a judecătorului. Rectitudinea caracterului său judiciar cînd se afla în scaunul prezidenţial; onestitatea în împlinirea sarcinilor publice revenite din profesiunea lui; devotamentul faţă de partidul politic din care făcea parte şi rigiditatea cu care aderase la principiile acestuia sau cu care, în orice caz, ţinea pasul cu mişcările organizate ale acestuia; remarcabilul său zel în calitate de preşedinte

al Societății Biblice ; neştirbita integritate cu care administra un fond destinat văduvelor şi orfanilor; binefacerile pe care le aducea horticulturii prin producția a două foarte prețuite varietăți de pere, şi zooculturii prin mijlocirea faimosului taur Pyncheon ; puritatea comportării sale morale de mulți ani încoace ; severitatea cu care privise şi, în cele din urmă, izgonise un fiu risipitor şi costisitor, amînînd să-i acorde iertarea pînă nu va suna ultimul sfert de oră din viața tînărului ; rugăciunile rostite dimineața şi seara şi binecuvîntările la orele de masă ; strădaniile lui pentru progresul cauzei antialcoolismului şi limitarea, de cînd avusese ultimul atac de gută, la cinci pahare de vin vechi de Xeres pe zi ; albeața de nea a rufăriei sale, lustrul ghetelor, eleganța bastonului cu măciulie de aur, tăietura dreaptă şi comodă a pardesiului, finețea materialului din care era confecționat, şi, în general, decența studiată a veşmintelor şi echipamentului său ; scrupulozitatea cu care acorda atenție pe stradă, printr-o plecăciune, o înălțare a pălăriei, o înclinare a capului sau un semn din mînă, tuturor celor pe care-i cunoştea, bogați sau săraci, fără excepție ; zîmbetul de atotcuprinzătoare bunăvoință cu care ținea să înveselească întreaga omenire ; s-ar mai găsi oare loc şi pentru trăsături întunecate într-un portret schițat din asemenea contururi? Iar cînd se uita în oglindă, acesta era chipul pe care-l vedea şi el. Zi de zi devenea tot mai pătruns de viața lui minunat orînduită. Şi aşa stînd lucrurile, nu era el îndreptățit să se considere rezultatul şi suma acestei vieți şi să-şi spună sie-şi şi întregii comunități : „Luați pildă de la judecătorul Pyncheon !“

Şi presupunînd că în urmă cu mulți, mulți ani, în prima şi nesăbuita lui tinerețe, ar fi săvîrşit un

act condamnabil — sau că acum, inevitabila forţă a împrejurărilor l-ar fi împins din cînd în cînd să comită cîte o faptă îndoielnică printre o mie de alte isprăvi vrednice de laudă sau, cel puţin, fără de cusur — v-aţi încumeta să-l caracterizaţi pe judecător numai pe temeiul acestei fapte singulare, sau pe cel al actului pe jumătate uitat, şi aţi îngădui ca aspectele luminoase ale unei întregi vieţi să fie umbrite ? De ce oare atîrnă răul atît de greu, încît un pumn de fapte rele cîntăreşte mai mult decît un morman de fapte obişnuite, îngrămădite în celălalt talger al balanţei ? Sistemul echilibrului balanţei este folosit cu predilecţie de către cei de-o teapă cu judecătorul. Un om dur, rece, aflat în asemenea nefericită situaţie, care nu-şi cercetează decît foarte rar sau poate niciodată adîncurile sufleteşti şi care-şi formează părerea categorică despre el însuşi din ce pare a fi imaginea sa reflectată de oglinda opiniei publice, nu poate ajunge decît foarte greu la adevărata cunoaştere de sine, şi numai pierderea averii şi a reputaţiei îl poate duce la această cunoaştere. Boala nu-l poate ajuta în acest sens ; şi uneori nici ceasul morţii.

Dar pe noi ne interesează judecătorul Pyncheon aşa cum sta acum, înfruntînd cumplita izbucnire de mînie a lui Hepzibah. Fără voie, spre propria ei surpriză, ba chiar groază, fata bătrînă dăduse grai urii inveterate pe care o nutrea de treizeci de ani încoace acestui neam al ei.

Pînă aci, chipul judecătorului nu oglindise decît o blîndă îndurare — o solemnă dar blajină dezaprobare a violenţei lipsite de cuviinţă manifestată de verişoara sa, o liberă şi creştinească iertare a nedreptăţii cuprinse în vorbele ei. Dar cînd acele cuvinte fură irevocabil rostite, pe chipul lui se aşternură severitatea, conştiinţa puterii, hotărîrea

de neînduplecat ; şi transformarea se petrecu în chip atît de imperceptibil, încît ai fi zis că omul de piatră fusese tot timpul prezent acolo, iar cel blajin nici nu se ivise. Era la fel ca atunci cînd norii uşori, vaporoşi, cu coloritul lor luminos, se risipesc brusc de pe creştetul de piatră al unui munte rîpos, lăsînd în locu-le stînca aridă şi cruntă de care ştii pe dată că e una cu eternitatea !

Hepzibah se lăsă aproape în voia impresiei nebuneşti că îşi revărsase amarul inimii asupra vechiului ei strămoş puritan, şi nu asupra modernului judecător. N-a existat vreodată om care să înfăţişeze o mai puternică dovadă a genealogiei sale, decît judecătorul Pyncheon în acel moment de criză, prin asemănarea uluitoare cu portretul aflat în încăperea alăturată.

— Vară Hepzibah, spuse el cu un glas foarte liniştit, e timpul să terminăm cu toate astea !

— O doresc din adîncul inimii, răspunse ea. Atunci de ce continui să ne persecuţi ? Lasă-ne în pace pe mine şi pe bietul Clifford. Nici unul dintre noi nu ne dorim altceva.

— Nu plec din această casă pînă nu-l văd pe Clifford, urmă judecătorul. Hepzibah, nu te comporta ca o femeie nebună ! Sînt singurul lui prieten, şi un prieten cu puteri depline. Nu ţi-a dat niciodată prin minte — eşti oare pînă într-atît de oarbă încît n-ai putut vedea că fără nu numai asentimentul meu, dar fără strădaniile mele, demersurile mele, exercitării întregii mele influenţe politice, oficiale şi personale, Clifford n-ar fi fost niciodată ceea ce numeşti liber ? Socoţi cumva că eliberarea lui înseamnă o victorie asupra mea ? Lucrurile nu stau astfel, buna mea verişoară ; în nici un caz nu stau astfel. Nici pe departe ! Nu ; eliberarea lui a fost împlinirea unei năzuinţe ale

mele, pe care am nutrit-o vreme îndelungată. Eu l-am eliberat!

— Dumneata! strigă Hepzibah. Asta n-am s-o cred niciodată. Dumitale îţi datorează întemniţarea; libertatea i-o datorează Providenţei divine.

— Eu l-am eliberat! repetă judecătorul Pyncheon cu cea mai calmă stăpînire de sine. Şi am venit acum aici ca să hotărăsc dacă merită sau nu să-şi păstreze libertatea. Depinde numai de el. În acest scop trebuie să-l văd.

— Niciodată! Şi-ar ieşi din minţi dacă te-ar vedea! exclamă Hepzibah, dar de astă dată cu un dram de şovăială perceptibil pentru ochiul ager al judecătorului; pentru că, deşi n-avea nici cea mai mică încredere în bunele lui intenţii, nu ştia dacă-i mai primejdios să se supună sau să se opună. Ce nevoie ai să-l vezi pe omul ăsta doborît, dărîmat, care abia de mai păstrează o scînteie de gîndire, şi pînă şi pe aceasta o s-o ascundă în faţa unui ochi lipsit de dragoste?

— Dacă-i vorba numai de atîta lucru, o să vadă destulă dragoste în ochii mei, zise judecătorul cu o bine-întemeiată încredere în aspectul său plin de bunăvoinţă. Dar, verişoară Hepzibah, dumneata mi-ai făcut acum o seamă de mărturisiri foarte legate de ceea ce mă interesează. Acum, te rog să mă asculţi şi am să-ţi lămuresc deschis pricinile pentru care stărui să-l văd. Cu treizeci de ani în urmă, la moartea unchiului nostru Jaffrey, s-a constatat — nu ştiu dacă această împrejurare ţi-a atras în mod deosebit atenţia, date fiind celelalte triste întîmplări care s-au adunat în jurul acestei morţi — s-a constatat, spuneam, că bunurile sale materiale, de orice natură, erau mult sub ceea ce se apreciase că ar fi fost. El trecea drept un om extrem de bogat. Nimeni nu se îndoia că era unul

dintre oamenii cei mai avuţi din zile acelea. Dar avusese p nirea excentrică — lucru care nu-i chiar atît de nebunesc pe cît pare — să ascundă totalul la care se ridicau posesiunile sale, prin investiţii în ţări străine şi îndepărtate, făcute poate chiar sub alt nume, sau prin alte diverse mijloace obişnuite marilor capitalişti şi pe care nu-i nevoie să le amintesc acum. După cum ştii, prin ultimul testament al unchiului Jaffrey, întreaga lui avere îmi revenea mie, cu excepţia unui interes limitat la durata vieţii, care-ţi revenea dumitale, în legătură cu această reşedinţă strămoşească şi terenul aferent.

— Şi urmăreşti să ne deposedezi şi de aceasta ? întrebă Hepzibah, neizbutind să-şi stăpînească dispreţul amar. Acesta-i preţul pe care-l ceri ca să încetezi de a-l mai persecuta pe Clifford ?

— Fără îndoială, nu, draga mea verişoară, replică judecătorul cu un zîmbet binevoitor. Dimpotrivă, cred că ai să-mi faci onoarea de a recunoaşte că m-am arătat în mod constant gata de a-ţi întrei veniturile, în orice clipă te-ai fi hotărît să accepţi asemenea amabilitate din mîna rudei dumitale. Nu, nu ! Dar aici se află miezul întregii chestiuni. Aşa cum ţi-am spus, după moartea unchiului meu, nu au putut fi concret inventariate nici jumătate — ba sînt convins că nici măcar o treime — din proprietăţile sale, a căror imensă întindere e neîndoielnică. Ei bine, eu am cele mai întemeiate motive să cred că fratele dumitale Clifford mi-ar putea da o indicaţie ca să pot recupera şi restul.

— Clifford ! Clifford să aibă cunoştinţă de bogăţii ascunse ? Îmbogăţirea dumitale să stea în puterea lui Clifford ? strigă bătrîna domnişoară, care simţea ridicolul acestei idei ! Cu neputinţă ! Te

amăgeşti singur ! E un lucru vrednic să stîrnească rîsul.

— E un lucru la fel de neîndoielnic ca şi prezenţa mea aici, afirmă judecătorul Pyncheon, lovind în podea cu bastonul său cu măciulie de aur şi izbind totodată cu piciorul, ca să-şi exprime şi mai puternic convingerea, întărind-o parcă prin întreaga greutate a substanţialei sale persoane. Clifford mi-a mărturisit-o singur !

— Nu, nu ! exclamă Hepzibah cu neîncredere. De bună seamă că visezi, vere Jaffrey !

— Eu nu fac parte dintre oamenii care visează, răspunse judecătorul, cumpănit. Cu cîteva luni înainte de moartea unchiului, Clifford s-a împăunat în faţa mea că deţine taina unor bogăţii nemăsurate. Urmărea să mă zeflemisească şi să-mi aţîţe curiozitatea. Ştiu prea bine. Dar întrucît îmi amintesc foarte limpede amănuntele discuţiei noastre de atunci, sînt cu totul încredinţat că spusele lui erau adevărate. Acum a sosit momentul ca vărul Clifford, dacă vrea — şi trebuie să vrea — să mă informeze unde pot fi găsite inventarul, documentele, dovezile, în orice formă ar exista ele, care să ateste vasta parte nedescoperită din proprietăţile unchiului Jaffrey. El deţine taina. Lăudăroşeniile lui nu erau vorbe goale. Aveau o anume spontaneitate, o tărie, o particularitate care denota că sub exprimarea lui misterioasă se ascundea miezul solid al adevărului.

— Şi de ce ar fi tăinuit Clifford acest lucru atîta amar de vreme ?

— Unul dintre impulsurile nefaste ale naturii noastre pămîneşti, replică judecătorul înălţîndu-şi privirile spre cer. Vedea în mine un duşman. Mă socotea drept pricina covîrşitoarei sale dizgraţii, a iminentei primejdii de moarte, a iremediabilei sale

prăbuşiri. Nu exista nici o probabilitate ca din adîncul temniţei să fi furnizat de bună voie unele informaţii care m-ar fi înălţat pe mine şi mai mult pe scara prosperităţii. Dar acum a sosit momentul cînd trebuie să dezvăluie secretul.

— Şi dacă refuză ? întrebă Hepzibah. Sau dacă — aşa cum cred cu tărie — n-are habar de toată această comoară ?

— Scumpa mea verişoară, replică judecătorul Pyncheon cu un calm pe care avea puterea de a-l face mai cumplit decît orice violenţă. Din momentul revenirii fratelui dumitale, mi-am luat toate măsurile de prevedere (foarte potrivite în calitatea mea de rudă apropiată şi de păzitor firesc al unei persoane în poziţia lui) pentru a-i supraveghea în mod constant şi atent comportarea şi deprinderile. Vecinii dumitale au fost martori oculari la tot ce s-a petrecut în grădină. Măcelarul, brutarul, vînzătorul de peşte, unii dintre clienţii din dugheana dumitale, o serie de babe care îşi vîră nasul peste tot, mi-au istorisit multe din cele ce se petrec în casa dumitale. Şi un cerc mult mai larg de martori — printre care mă număr şi eu — pot confirma ciudăţeniile pe care le-a săvîrşit la fereastra boltită. Mii de oameni l-au văzut, cu o săptămînă sau două în urmă, cînd a fost pe punctul să se arunce în stradă. Din toate aceste dovezi, sînt nevoit să trag concluzia — împotriva voinţei mele şi cu adîncă amărăciune — că nenorocirile lui Clifford i-au zdruncinat în asemenea hal mintea — care niciodată n-a fost prea întreagă — încît lăsarea sa în libertate nu prezintă nici o siguranţă. Cred că-ţi dai seama că alternativa — adică adoptarea ei atîrnă în întregime de hotărîrea pe care o voi lua eu acum — alternativa nu poate fi alta decît închiderea lui,

poate pentru tot restul vieţii, într-un ospiciu pentru persoanele aflate în jalnica sa stare mintală.

— Nu se poate să vorbeşti serios! ţipă Hepzibah.

— Dacă vărul meu Clifford, continuă total netulburat judecătorul Pyncheon, din simplă răutate şi din ură faţă de un om ale cărui interese ar trebui în mod firesc să-i fie foarte dragi — deci dintr-o stare de spirit care, la fel ca oricare alta indică o dezordine mintală — ar refuza să-mi dea aceste informaţii atît de preţioase pentru mine, atunci aş considera refuzul lui ca ultima dovadă necesară ca să-l pot declara nebun. Şi din momentul în care conştiinţa mea îmi indică o cale de acţiune, mă cunoşti prea bine, verişoară Hepzibah, ca să nutreşti cea mai vagă speranţă că nu voi urma această cale.

— Oh, Jaffrey, vere Jaffrey! strigă Hepzibah, cu jale şi cu mînie. Mintea dumitale e bolnavă, nu cea a lui Clifford. Ai uitat că o femeie ţi-a fost mamă — că ai avut vreodată surori, fraţi, copii — că a existat vreodată un simţămînt de afecţiune între om şi om, sau de milă de la un om la altul, în lumea aceasta păcătoasă! Altminteri, cum ţi-ar fi trecut măcar prin vis asemenea gînd? Nu mai eşti tînăr, vere Jaffrey — nu, nici măcar de vîrstă mijlocie — ci eşti un om bătrîn. Capul ţi-e acoperit de păr alb. Cîţi ani îţi mai rămîn de trăit? Nu eşti îndeajuns de bogat pentru un răstimp atît de scurt? Ţi-e teamă că ai să flămînzeşti, că n-o să ai ce îmbrăca sau că-ţi va lipsi adăpostul unui acoperiş în anii care te mai despart de groapă? Nu! Chiar de ai avea numai jumătate din ce stăpîneşti acum şi tot te-ai putea desfăta în mîncăruri şi vinuri alese, tot ai putea clădi o casă

de două ori mai strălucitoare decît cea pe care o locuieşti, şi ai face şi mai multă paradă în ochii lumii — şi încă ai putea lăsa destule bogăţii unicului dumitale fiu, încît să binecuvînteze ceasul cînd ai închis ochii ! Atunci de ce să săvîrşeşti o cruzime atît de cumplită ? Un lucru atît de nebunesc, încît nu ştiu dacă să-l numesc ticălos. Vai, vere Jaffrey, de două sute de ani purtăm în sînge spiritul acesta hrăpăreţ ! Nu faci decît să repeţi sub altă formă ceea ce a săvîrşit străbunul dumitale şi să transmiţi mai departe posterităţii blestemul pe care l-ai moştenit de la el.

— Hebzibah, pentru numele lui Dumnezeu, vino-ţi în fire ! exclamă judecătorul cu iritarea firească omului chibzuit care în toiul unei discuţii de afaceri aude nişte absurdităţi ca cele de mai sus. Ţi-am comunicat hotărîrea mea. Nu mi-e cu putinţă s-o schimb. Clifford trebuie sau să-mi dezvăluie secretul sau să suporte consecinţele. Şi va trebui să se decidă repede. Pentru că în această dimineaţă mă aşteaptă diverse alte treburi, şi am făgăduit să iau parte la un dejun important cu cîţiva prieteni politici.

— Clifford nu are nici un secret ! răspunse Hepzibah, şi Dumnezeu n-o să-ţi îngăduie să înfăptuieşti lucrul la care îţi stă gîndul.

— Vom vedea ! răspunse neclintitul judecător. Între timp, alege dacă-l chemi aici pe Clifford şi îngădui o lămurire prietenească a chestiunii, printr-o întîlnire între două rude, sau dacă mă împingi să iau măsuri mai drastice, pe care m-aş simţi fericit să le pot evita. Răspunderea îţi aparţine în întregime.

— Eşti mai puternic decît mine, spuse Hepzibah după un scurt răgaz de gîndire, şi în puterea dumitale eşti lipsit de orice milă ! În clipa de

față Clifford nu e nebun ; dar întîlnirea asupra căreia stărui s-ar putea să-i întunece mințile. Cu toate acestea, așa cum te cunosc, cred că lucrul cel mai cuminte ar fi să-ți dau prilejul să apreciezi singur imposibilitatea ca bietul Clifford să dețină vreun secret prețios. Am să-l chem. Fii îndurător în discuția pe care-ai s-o porți cu el — vădește mai multă îndurare decît te îndeamnă inima să arăți — pentru că ochiul lui Dumnezeu e treaz, Jaffrey Pyncheon !

Judecătorul își urmă vara, ieșind din prăvălie, unde a avut loc dialogul de mai sus, și intrînd în salon ; aci, se cufundă greoi în jilțul strămoșesc. Mulți dintre reprezentanții de odinioară ai familiei Pyncheon aflaseră răgaz între brațele cuprinzătoare ale jilțului ! copii îmbujorați după joaca pe-afară ; tineri visători, îndrăgostiți ; adulți osteniți de griji ; bătrîni împovărați de ierni — au șezut pe gînduri, au moțăit, au plecat către un somn mai profund. O veche legendă, deși îndoielnică, grăia că acesta era însuși jilțul din care cel mai vechi dintre strămoșii din Noua Anglie ai judecătorului — cel al cărui portret atîrna încă pe zid — își întîmpinase cu tăcerea cruntă a morții năvala de oaspeți aleși. S-ar putea ca din ceasul acela blestemat și pînă în clipa de față — cu toate că noi nu cunoaștem taina inimii judecătorului — dar s-ar putea totuși ca niciodată să nu se fi cufundat în acest jilț om mai frămîntat și mai posomorît decît chiar însuși judecătorul Pyncheon, pe care numai cu puțin înainte l-am văzut atît de neînduplecat în asprimea și hotărîrea lui. De bună seamă, plătise scump ca să-și poată fereca sufletul în oțel. Un calm atît de desăvîrșit presupune un efort mai trudnic decît violența oamenilor slabi. Și totuși trebuia să facă față unei grele mi-

siuni. Era oare lucru de nimic — un fleac pentru care te pregăteai doar într-o clipă și de care te eliberai în altă clipă — acela de a trebui acum să revadă, după treizeci de ani, un văr redeșteptat dintr-un mormînt în care fusese îngropat de viu, și căruia trebuia sau să-i smulgă un secret, sau să-l îngroape iarăși de viu ?

— Ai spus ceva ? întrebă Hepzibah oprindu-se în pragul salonului ; i se păruse că judecătorul murmurase ceva ce dînsa era gata să interpreteze drept un impuls de îmbunare.

— Nu, nu ! mormăi judecătorul, încruntîndu-se în timp ce fruntea-i căpătă o nuanță purpurie întunecată în penumbra din încăpere. De ce te-aș fi chemat îndărăt ? Timpul zboară ! Cere-i lui Clifford să vină aici !

Judecătorul își scosese ceasul din buzunarul vestei și-l ținea acum în mînă, măsurînd răstimpul care avea să se scurgă pînă la ivirea lui Clifford !

XVI

ODAIA LUI CLIFFORD

Niciodată casa cea veche nu i se păruse atît de sumbră lui Hepzibah, ca acum cînd o străbătea, pornită în dureroasa ei misiune. Plutea o atmosferă stranie. În timp ce păşea prin coridoarele tocite de paşi, şi deschidea o uşă şubredă după alta, ori urca treptele care scîrţîiau, privea în jur, îngîndurată şi temătoare. Pentru mintea ei înfierbîntată, n-ar fi fost un miracol dacă ar fi desluşit în spate, sau alături, foşnetul veşmintelor celor morţi, sau dacă ar fi întîlnit chipuri de năluci aşteptînd-o în capul scării. Nervii îi zbîrnîiau în urma scenei de furie şi de teroare prin care abia trecuse. Discuţia purtată cu judecătorul Pyncheon, care întruchipa cu atîta perfecţiune personalitatea şi însuşirile întemeietorului familiei, stîrnise în mintea ei înfiorătorul trecut. Îi apăsa inima. Tot ce auzise pînă acum de la legendare mătuşi sau bunici cu privire la soarta fastă şi nefastă a diverşilor Pyncheon — poveşti pe care le păstrase pînă acum calde în aducerea aminte pentru că erau asociate cu dogoarea de la gura sobei — îi reveneau de astă dată în minte, tenebroase, înfricoşătoare, îngheţate, aşa cum îţi apar cele mai multe episoade din istoria unei familii,

cînd meditezi asupră-le într-o dispoziție amară. Totul părea să nu fi fost decît un șir de calamități, reproducîndu-se din generație în generație, păstrînd același fond întunecos și variind prea puțin, doar în contur. Dar acum Hepzibah simțea că judecătorul, și Clifford, și ea însăși — ei trei laolaltă — erau pe punctul de a adăuga un nou episod la analele familiei, un episod marcat de o mai pronunțată dezlănțuire de nedreptate și de suferință, care-l va face să se detașeze clar de tot restul. Așa se întîmplă uneori cînd durerea unei clipe trecătoare se desprinde, făurindu-și o individualitate proprie și o intensitate de punct culminant, pe care e sortită să le piardă însă curînd, pălind și confundîndu-se în urzeala neagră-cenușie a tuturor întîmplărilor triste sau vesele din anii trecutului. Doar o singură clipă, totul îți pare straniu și cutremurător — e momentul adevărului care cuprinde în sine și amărăciunea și dulceața.

Dar Hepzibah nu se putea elibera de senzația că în clipa aceea se petrecea și urma să se desăvîrșească ceva fără precedent. Nervii îi vibrau. Instinctiv, se opri în fața ferestrei boltite și privi în jos, ca să poată cuprinde cu mintea permanențele străzii, și astfel să oprească în loc vîrtejul și clătinarea care învolburau sfera ei imediată. Își reveni, am putea spune, cu un șoc, cînd văzu că toate arătau la fel ca ieri, ca în alte nenumărate zile din urmă, cu excepția deosebirii dintre vremea însorită și cea ursuză. Privirile ei alunecau de-a lungul străzii de la un prag de ușă la altul, observînd trotuarele umede, cu cîte un ochi de baltă ici, colo, în gropi care nu fuseseră vizibile pînă nu le umpluse apa. Își încorda ochii slabi pînă la punctul maxim, în speranța de a desluși ceva mai limpede o anumită fereastră, unde pe

jumătate vedea şi pe jumătate ghicea prezenţa unei ucenice de croitorie, aplecată peste lucrul ei. Chiar de la atîta distanţă, Hepzibah se agăţa de tovărăşia acestei necunoscute. Apoi privirile îi fură atrase de o trăsură care trecea în viteză, şi-i urmări poclitul ud şi lucios, roţile care împroşcau noroiul, pînă se pierdu după colţ, refuzînd să-i ducă mai departe gîndurile zăbavnice şi fugare totodată, de atîta groază cîtă le împovăra. Cînd trăsura dispăru din văz, îşi mai îngădui să zăbovească un moment ; pentru că acum se ivise silueta peticită a lui moş Venner, tîrîndu-şi picioarele dinspre capătul străzii în jos, şontăcîind din pricina reumatismului, pentru că vîntul de răsărit îi răzbise în încheieturi. Hepzibah ar fi vrut să-l vadă înaintînd şi mai încet, ca să-i încălzească o clipă mai mult singurătatea. Orice o smulgea din durerea momentului imediat, interpunînd făpturi umane între ea şi ceea ce avea să urmeze ; orice întîrzia, măcar cu o secundă, misiunea inevitabilă pe care o avea de înfăptuit ; orice asemenea obstacole întîmplătoare şi uşuratice erau binevenite. Nimic nu-i mai uşuratic — în afară de inima uşoară — decît inima grea.

Hepzibah avea prea puţin curaj să înfrunte propria-i suferinţă şi mult mai puţin pentru a înfrunta suferinţa ce urma să i-o provoace lui Clifford. Pentru o natură atît de fragilă şi atît de zguduită în urma nenorocirilor din trecut, confruntarea cu omul dur, neînduplecat, care întruchipase pentru el vitregia destinului, nu putea însemna altceva decît distrugerea totală. Chiar dacă n-ar fi fost crudele amintiri, chiar dacă n-ar fi fost acum între ei în joc un interes ostil, simpla repulsie a unei firi sensibile faţă de masivitatea, greutatea şi rigiditatea alteia, ar fi fost dezastruoasă

în sine. Ca şi cum ai fi zvîrlit un vas de porţelan, cu o crăpătură mai veche în el, într-o coloană de granit. Niciodată pînă acum nu preţuise Hepzibah cu atîta exactitate caracterul puternic al vărului ei Jaffrey — puternic prin intelect, prin energia voinţei, îndelunga deprindere de a acţiona printre oameni şi, mai gîndea dînsa, prin urmărirea lipsită de scrupule a împlinirii unor scopuri egoiste pe calea unor mijloace necurate. Aceasta nu făcea decît să sporească dificultatea faptului că judecătorul Pyncheon se înşela cu privire la secretul pe care presupunea că-l deţine Clifford. Cînd unui om ambiţios şi de obicei perspicace i se întîmplă să adopte o părere greşită într-o chestiune de afaceri, o fixează şi o împlîntă atît de solid printre lucrurile ştiute a fi adevărate, încît a i-o smulge din minte nu-i cu nimic mai uşor decît a dezrădăcina un stejar. Aşadar, cum judecătorul cerea o imposibilitate de la Clifford, acesta din urmă, neputînd să-l satisfacă trebuia neapărat să piară. Căci, odată înşfăcată în gheara unui asemenea om, ce s-ar fi ales din natura duioasă, poetică, a lui Clifford, care n-ar fi trebuit să aibă altă menire pe pămînt decît aceea a unei vieţi de frumoase desfătări, în fluenţa şi ritmul acordurilor de muzică ? Într-adevăr, ce s-a ales şi pînă acum de ea ? Sfărîmată ! Măcinată ! Doar că nu fusese încă nimicită. Dar în curînd avea să fie din plin !

O clipă, pe Hepzibah o fulgeră gîndul dacă nu cumva o fi adevărat că Clifford are cunoştinţă despre averea nedescoperită a unchiului lor, aşa cum pretindea judecătorul. Îşi aminti de unele aluzii vagi făcute de fratele ei care — dacă presupunerea nu era fundamental absurdă — puteau fi interpretate în acest sens. Făurise unele planuri de călătorii şi de stabilire în străinătate, visuri cu

ochii deschiși despre o minunată viață acasă, și splendide castele de nisip care ar fi necesitat bogății fără margini ca să le clădești și să le realizezi. Dacă toate aceste bogății ar fi fost în posesia lui Hepzibah, cu cîtă bucurie le-ar fi cedat vărul ei cu inima de piatră, ca să răscumpere libertatea lui Clifford și singurătatea acestuia în posomorîta casă veche ! Dar Hepzibah știa că planurile făurite de fratele ei erau la fel de inconsistente și de iraționale ca și planurile unui copil care visează ce-o să fie cînd o să crească mare, în timp ce șade pe-un scăunaș lîngă poala mamei.

Clifford nu dispunea decît de aurul visurilor ; or acesta nu era suficient ca să-l satisfacă pe judecătorul Pyncheon. Oare nimeni nu putea să-i ajute în acest greu impas ? E ciudat să nu găsești pe nimeni cînd un oraș întreg se întinde în jurul-ți. Ar fi fost atît de simplu să deschidă larg fereastra și să strige — strigătul agoniei din care oricine ar alerga s-o salveze, înțelegînd că e chemarea unui suflet omenesc aflat în chin cumplit. Dar, printr-o fatalitate crudă, aproape ridicolă — și totuși, gîndi Hepzibah, o fatalitate care revine mereu în lumea asta răsturnată asemenea imaginilor dintr-un delir — oricine ar sări în ajutor și chiar cu intențiile cele mai bune, e sigur că ar lua partea celui mai tare. Cînd forța se îmbină cu răul, capătă irezistibila putere de atracție a fierului magnetizat. De o parte ar fi judecătorul Pyncheon — o personalitate eminentă a vieții publice, cu o înaltă poziție socială și o mare avere, un filantrop, membru al Congresului și enoriaș de frunte, implicit asociat cu toate acțiunile care conferă un bun renume — atît de impunător, în această lumină avantajoasă, încît însăși Hepzibah cu greu își putea menține părerile proprii cu pri-

vire la integritatea lui. Deci, de o parte judecătorul ! Iar de cealaltă parte, cine ? Clifford cel vinovat ! Cîndva, de rîsul lumii ! Acum, o dezonoare aproape pierdută în uitare !

Cu toate acestea, în pofida convingerii că judecătorul şi-ar fi atras de partea sa orice om venit în ajutor, Hepzibah era atît de neobişnuită să acţioneze singură, încît cel mai mărunt sfat ar fi făcut-o să-şi schimbe hotărîrea. Micuţa Phoebe Pyncheon ar fi iluminat pe dată întreaga scenă, dacă nu printr-o sugestie preţioasă, dar măcar prin calda vioiciune a firii ei. Lui Hepzibah îi veni în minte artistul. Tînăr şi necunoscut, aşa aventurier nomad cum era, totuşi Holgrave o făcuse pe Hepzibah conştientă că avea în el o tărie ce l-ar putea ajuta să domine un moment de criză. Cu mintea stăpînită de acest gînd, dădu la o parte drugul care bara o uşă năpădită de pînze de păianjen şi de multă vreme scoasă din funcţiune, uşă care odinioară stabilea comunicaţia între partea ei de locuinţă şi aripa în care rătăcitorul dagherotipist îşi stabilise vremelnicul cămin. Tînărul nu era acasă. O carte cu faţa-n jos pe masă, un sul de manuscris, o foaie de hîrtie pe jumătate scrisă, un ziar, cîteva ustensile legate de ocupaţia lui din prezent şi cîteva clişee de dagherotip aruncate ici şi colo, creau impresia că artistul s-ar afla prin preajmă. Dar la această oră din zi, artistul se găsea la atelier, lucru la care Hepzibah ar fi trebuit să se aştepte. Mînată de impulsul curiozităţii, care licări o clipă printre gîndurile ei apăsătoare, îşi lăsă privirile pe un clişeu şi dădu cu ochii de judecătorul Pyncheon care se încrunta la ea. Ursita o privea în faţă. Cu inima grea de dezamăgire, se întoarse din zadarnica-i încercare. Niciodată în toţi anii ei de solitudine, nu simţise ca acum ce

înseamnă să fii singur. De parcă vechea ei casă s-ar fi înălțat într-un deșert, sau poate că prin cine știe ce vrajă devenise invizibilă pentru ochii celor care trebăluiau în jur or treceau pe lîngă zidurile ei ; așa încît, acolo înăuntru, s-ar fi putut petrece orice soi de nenorocire, orice accident îngrozitor, orice crimă. În durerea și în mîndria ei rănită, Hepzibah își trecuse viața privindu-se de prietenii ; îndepărtase de bună voie sprijinul pe care Dumnezeu l-a hărăzit omului poruncind creaturilor sale să aibă nevoie unele de altele ; și acum, drept pedeapsă. Cliford și ea aveau să cadă cu mare ușurință victime ale dușmanului care le era neam.

Întorcîndu-se la fereastra boltită, își înălță ochii — burzuluindu-se, sărmana, mioapa Hepzibah, în fața cerurilor — și se luptă din răsputeri să transmită o rugăciune prin stratul compact de nori cenușii. Se adunaseră cețurile pentru a simboliza parcă masa grea, amenințătoare, de dureri omenești, de îndoieli, nedumeriri și rece nepăsare, care se interpune între pămînt și tărîmurile mai fericite. Credința ei era prea firavă ; iar ruga prea grea ca să se poată înălța. Căzu înapoi, ca o bucată de plumb, peste inima ei. O izbi gîndul păcătos că Providența nu se amestecă niciodată în necazurile mărunte pe care un individ le provoacă altuia, și nici nu oferă vreun balsam pentru micile chinuri ale unui suflet solitar ; divinitatea își împarte dreptatea și mila pe o rază vastă, așa cum își propagă soarele lumina pe jumătate din univers dintr-o dată. Și această imensitate o reduce la zero. Dar Hepzibah nu-și dădea seama că, așa cum o rază caldă de soare se strecoară pe fereastra fiecărei cocioabe, tot astfel cîte o rază iubitoare din grija și mila Domnului se ivește pentru fiecare nevoie în parte.

În cele din urmă, nemaigăsind nici un alt pretext ca să amîne tortura la care avea să-l supună pe Clifford — repulsia față de această acțiune era adevărata cauză a zăbovirii în fața ferestrei, a căutării artistului și chiar a rugăciunii ratate — temîndu-se, de asemenea, să nu audă vocea rigidă a judecătorului Pyncheon chemînd-o de jos și dojenind-o pentru atîta întîrziere, se tîrî încet — siluetă de femeie lividă, răpusă de suferință, deznădăjduită — cu picioare amorțite, îndreptîndu-se greoi spre ușa fratelui ei. Ciocăni.

Nici un răspuns !

Și cum ar fi putut să fie ? Mîna ei, tremurînd din pricina intenției care o călăuzea, bătuse atît de slab în ușă, încît sunetul nu putuse răzbi înăuntru. Ciocăni din nou. Iarăși nici un răspuns ! Nici de astă dată nu era de mirare. Bătuse în ușă cu întreaga forță a pulsațiilor inimii, comunicînd, printr-un magnetism subtil, toată teroarea făpturii ei. Clifford s-o fi răsucit în așternut, înfundîndu-și fața în pernă, și și-o fi tras plapuma peste cap, ca un copil speriat în toiul nopții. Ciocăni a treia oară, trei bătăi regulate, ușoare, dar perfect distincte, pătrunse de tîlc ; căci, cu oricîtă grijă am încerca să modulăm bătaia în ușă, mîna nu se poate opri să nu cînte pe lemnul încremenit melodia simțirilor care ne agită.

Clifford nu răspunse.

— Clifford ! Frate drag ! rosti Hepzibah. Pot să intru ?

Tăcere.

Hepzibah îi repetă numele încă de două sau de trei ori, dar fără rezultat ; pînă cînd, gîndind că somnul fratelui ei e neobișnuit de adînc, deschise ușa și, intrînd în cameră, o află goală. Cum și cînd

a putut ieşi, fără ştirea ei ? Să fie cu putinţă ca, în ciuda vremii rele, plictisit să tot stea între patru pereţi, să fi pornit la obişnuita lui vagabondare prin grădină, iar acum să dîrdîie sub adăpostul rece al chioşcului de vară ? Deschise în grabă o fereastră, îşi scoase afară capul înfăşurat în turban şi jumătate din silueta-i scheletică, şi scrută întreaga grădină, atît cît îi îngăduia privirea ei mioapă. Putea desluşi interiorul chioşcului de vară cu banca circulară, udă din pricina stropilor care picurau prin acoperiş. Înăuntru nu era nimeni. Clifford nu era în grădină ; doar dacă se ascunsese (şi, o clipă, Hepzibah îşi spuse că s-ar putea să fie astfel) într-un umbrar mare şi ud, alcătuit dintr-o încîlceală de frunze late şi dintr-un vălmăşag de cîrcei de bostan căţăraţi în neştire pe nişte bîrne vechi de lemn rezemate întîmplător de-a curmezişul gardului. Totuşi nu era cu putinţă ; nu se afla acolo ; căci, în timp ce Hepzibah privea într-acolo, un ciudat motan bătrîn ieşi chiar din locul acela, şi porni să străbată grădina. Se opri de două ori să adulmece aerul, apoi îşi îndreptă paşii spre fereastra salonului. Fie din pricina mişcărilor furişe, iscoditoare, specifice rasei, fie din pricină că pisica asta părea să nutrească gînduri mai rele decît cele obişnuite semenelor ei, bătrîna domnişoară, în pofida uimirii, simţi un îndemn să alunge animalul, şi zvîrli în el cu un beţişor. Pisica o privi asemenea unui hoţ sau a unui ucigaş încolţit şi, o clipă mai tîrziu, o luă la goană. Nici o altă fiinţă vie nu mai putea fi văzută în grădină. Chantecler şi familia lui, fie că nu-şi părăsiseră de loc cuibarul, descurajaţi de interminabila ploaie, fie că procedaseră la un act deopotrivă de înţelept retrăgîndu-se în adăpost la momentul potrivit. Hepzibah închise fereastra.

Dar unde să fi fost Clifford ? Oare era posibil ca dîndu-și seama de prezența Destinului său nefast, să se fi strecurat în tăcere pe scară în timp ce judecătorul și Hepzibah discutau în prăvălie, să fi împins cu băgare de seamă zăvoarele ușii din față și să fi evadat în stradă ? La gîndul acesta, Hepzibah văzu parcă în fața ochilor figura lui cenușie, zbîrcită, și totuși cu o mină copilărească, în hainele demodate pe care le purta prin casă ; o apariție din acelea sub a căror înfățișare te vezi uneori pe tine, cu toți ochii lumii ațintiți asupră-ți, în coșmarele care-ți bîntuie somnul. Această apariție a nefericitului ei frate avea să rătăcească prin oraș, atrăgînd privirile, mirarea și scîrba oricui, asemenea unui strigoi, cu atît mai respingător cu cît se ivea în plină zi. Răbdînd batjocura celor tineri, care nu-l cunoșteau, și disprețul și indignarea mult mai crudă a celor cîtorva bătrîni care-și vor aminti de trăsăturile lui cîndva familiare ! Să ajungă de hazul puștanilor care, cînd sînt destul de mari ca să bată străzile, nu mai au pic de respect pentru ceea ce-i frumos și sfînt, și pic de milă pentru ceea ce-i trist — nu au mai multă înțelegere pentru suferința sacră, ce sanctifică făptura omenească în care s-a întrupat, decît dacă însuși Satana le-ar fi părinte ! Întărîtat de zeflemelile lor, de țipetele stridente, ascuțite, de rîsul necruțător, mînjit de glodul străzilor cu care aveau să arunce în el — sau poate că năucit doar de ciudățenia situației, chiar dacă nimeni n-avea să-l insulte nici măcar c-o vorbă negîndită — n-ar fi de mirare ca bietul Clifford să facă cine știe ce năzbîtie care, de bună seamă, ar fi interpretată drept dovadă de nebunie. Și în felul acesta, planul dușmănos al judecătorului Pyncheon și-ar găsi ușor realizarea.

Apoi Hepzibah își spuse că orașul era aproape în întregime încercuit de apă. Cheiurile se întindeau pînă spre centrul golfului și, pe această vreme nemiloasă, erau golite de obișnuitul furnicar al negustorilor, muncitorilor, marinarilor ; fiecare chei era o pustietate, cu vasele fixate la un capăt și la celălalt, de-a lungul întinderii pîcloase. Dacă pașii rătăcitori ai fratelui ei îl vor călăuzi spre chei, și dacă se va apleca, doar o clipă, deasupra talazurilor înalte și întunecate nu-și va spune, oare, că acesta-i adevăratul refugiu care i se oferă la îndemînă și că nu-i nevoie decît de un pas, sau de o ușoară smucire a trupului, ca să fie mîntuit pe veci de gheara vărului său ? Ah, ce ispită ! Să-și făurească din povara suferinței un mijloc de salvare ! Să se scufunde, tîrît de greutatea de plumb a durerii, și să nu mai iasă nicicînd la suprafață !

Groaza acestui din urmă gînd o covîrși pe Hepzibah. Acum trebuia s-o ajute chiar și Jaffrey Pyncheon ! Coborî scările în goană, strigînd :

— Clifford a plecat ! Mi s-a pierdut fratele ! Ajutor, Jaffrey Pyncheon ! O să i se întîmple o nenorocire !

Deschise ușa salonului. Dar din pricina umbrei aruncate de ramurile ce loveau în geam, a tavanului afumat, și a pereților îmbrăcați în lambriuri de stejar negru, în cameră nu pătrundea destulă lumină, încît vederea beteagă a lui Hepzibah să poată desluși limpede silueta judecătorului. Era convinsă, totuși că-l vede șezînd în jilțul strămoșesc, aproape în mijlocul odăii, cu fața puțin întoarsă, privind pe o fereastră. Sistemul nervos al unor oameni ca judecătorul Pyncheon este atît de stăpînit și de calm, încît e posibil ca de la plecarea ei să nu se fi clintit din loc mai mult de-o

singură dată, iar structura rigidă a temperamentului său să-l fi închistat în poziţia pe care o adoptase întîmplător.

— Îţi spun, Jaffrey, strigă Hepzibah cu nerăbdare ieşind din salon ca să cerceteze alte încăperi, fratele meu nu-i în camera lui ! Trebuie să-mi ajuţi să-l caut !

Dar judecătorul Pyncheon nu era omul care să sară cu grabă dintr-un jilţ — gest care nu concorda nici cu demnitatea caracterului său, nici cu dimensiunile părţii sale sedentare — la strigătul de alarmă al unei femei isterice. Totuşi, ţinînd seama de propriul său interes în această problemă, ar fi putut să manifeste ceva mai multă vioiciune.

— Jaffrey Pyncheon, mă auzi ? strigă Hepzibah cînd se apropie din nou de uşa salonului, după o căutare zadarnică prin toate odăile. Clifford a dispărut !

În clipa aceasta, în pragul salonului apăru, venind chiar din interiorul încăperii, Clifford în persoană ! Faţa lui era de o paloare cu totul nefirească ; avea o albeaţă atît de spectrală încît cu tot semiîntunericul din coridor, Hepzibah putea să-i distingă trăsăturile de parcă ar fi căzut o rază de lumină asupra lor. Însăşi expresia lor arzătoare şi sălbatică ar fi fost de-ajuns ca să le ilumineze ; era o expresie de dispreţ şi de batjocură ce coincidea cu simţămîntul pe care-l trăda şi gestul său. Aşa cum stătea in prag, cu faţa parţial întoarsă spre încăpere, arăta cu degetul către ceva ce se afla înăuntru, şi totodată îşi scutura uşor degetul de parcă ar fi provocat-o nu numai pe Hepzibah, ci întreaga omenire, să privească la un obiect de un ridicul fantastic. Gestul acesta, atît

de nelalocul lui și de extravagant — însoțit de o privire care oglindea mai curînd veselie decît orice altă emoție — o făcu pe Hepzibah să se teamă că vizita blestemată a neîmblînzitului ei văr îl împinsese pe sărmanul Clifford în ghearele nebuniei curate. Nici n-ar fi putut să-și explice altminteri tăcerea judecătorului, decît presupunînd că pîndea cu viclenie, în timp ce Clifford manifesta aceste simptome de boală mintală.

— Stai liniștit, Clifford, îi șopti soră-sa ridicînd o mînă în semn de avertizare. Oh, pentru numele lui Dumnezeu, stai liniștit!

— Să stea el liniștit! Ce altceva mai bun are de făcut? răspunse Clifford, arătînd cu un gest și mai nebunesc spre încăperea din care dădea să iasă. Iar noi, Hepzibah, de acum înainte putem dansa — putem cînta, rîde, juca, putem face orice am avea chef! Povara s-a dus, Hepzibah! S-a dus din această lume bătrînă și silnică, și acum ne putem simți la fel de ușori ca micuța Phoebe!

Și, potrivit cu vorbele rostite, se porni să rîdă, continuînd să arate cu degetul către obiectul din salon, invizibil pentru Hepzibah. Deodată, simțămîntul că se întîmplase un lucru înspăimîntător puse stăpînire pe ea. Trecu glonț pe lîngă Clifford și intră în cameră; dar aproape în aceeași clipă se întoarse, cu un strigăt sugrumat în gîtlej. Aruncînd fratelui ei o privire îngrozită și întrebătoare îl văzu că dîrdîia și se zgîlțîia din cap pînă în picioare, dar printre aceste indicii de emoție sau de teamă, încă mai răzbea veselia lui tumultoasă.

— Dumnezeule mare! gîfîi Hepzibah. Ce-o să se întîmple acuma cu noi?

— Vino ! spuse Clifford pe un ton de imediată hotărîre, care nu se potrivea cu felul lui de a fi. Stăm prea mult aci ! Să-i lăsăm vechea casă vărului nostru Jaffrey ! El o s-o îngrijească bine.

Hepzibah observă că Clifford purta o manta — un veşmînt vechi — în care se înfofolise mereu în zilele acestea vîntoase. Îi făcu semn cu mîna cerîndu-i — atîta cît îi putea ea înţelege — să iasă împreună din casă. În viaţa fiinţelor lipsite de tărie, există unele momente haotice, oarbe sau bete — momente de grea încercare cînd curajul ar trebui de fapt să se afirme — dar în care asemenea fiinţe, dacă-s lăsate de capul lor, bîjbîie fără ţintă, sau urmează orice îndrumare li se oferă, fie şi cea a unui copil. Orice îndrumare, oricît de absurdă sau de nebunească, e un dar ceresc. Hepzibah ajunsese la acest punct. Neînvăţată să acţioneze sau să-şi ia vreo răspundere — îngrozită de ceea ce văzuse şi temîndu-se să întrebe sau măcar să-şi imagineze ce s-a putut întîmpla — înspăimîntată de fatalitatea care părea să-l urmărească pe fratele ei — sufocată de atmosfera de groază, tenebroasă, densă, asfixiantă, care umplea casa cu un iz de moarte şi-i împăienjenea contururile gîndurilor — se supuse pe dată, fără nici o întrebare, voinţei lui Clifford.

În ce-o privea, acţiona ca în vis, cînd voinţa ţi-e adormită. Iar Clifford, de obicei atît de lipsit de voinţă, îşi regăsise energia acum în tensiunea momentului de criză.

— De ce zăboveşti atîta ? strigă cu asprime. Pune-ţi paltonul şi gluga sau orice altceva îţi place să porţi. N-are importanţă ce îmbraci ; oricum tu nu poţi arăta frumoasă sau strălucitoare, biata mea Hepzibah ! Ia-ţi geanta, cu bani în ea, şi vino !

Hepzibah se supuse acestor instrucţiuni, ca şi cum n-ar fi existat nimic altceva de făcut, sau nu te-ai fi putut gîndi la altceva. E adevărat, începu să se întrebe de ce oare nu se deşteaptă din somn, şi din ce adîncuri de ameţeală şi buimăceală de neîndurat va trebui să se smulgă spiritul ei, pînă să devină conştientă că nimic din toate astea nu s-a întîmplat cu adevărat. De bună seamă, nu era o realitate ; nu a existat aievea o zi ca asta, întunecoasă şi bătută de vîntul din răsărit ; judecătorul Pyncheon nu stătuse de vorbă cu ea ; Clifford nu rîsese, nu arătase cu degetul, nu-i făcuse semn să vină cu el ; fusese doar năpăstuită în somn — aşa cum sînt adesea oamenii singuratici cînd dorm — cu un vis absurd şi amarnic, din acelea pe care le visezi în zori.

„Acuma — acuma — de bună seamă că mă deştept ! gîndea Hepzibah în timp ce se vînzolea prin casă, făcîndu-şi măruntele pregătiri. Nu mai pot îndura ! Trebuie să mă trezesc !"

Dar momentul deşteptării nu sosi. Nu sosi nici atunci cînd, înainte de a părăsi casa, Clifford se duse la uşa salonului şi făcu o plecăciune de adio unicului ocupant al încăperii.

— Ce mutră caraghioasă face acum bătrînul, ii şopti el lui Hepzibah. La ţanc, în clipa cînd credea că a pus laba pe mine ! Haide, haide, grăbeşte-te, că altfel e-n stare să se scoale asemenea uriaşului Deznădejde pe urmele lui Cristian şi a lui Nădejde şi să ne mai prindă !

Cînd ieşiră în stradă, Clifford îi atrase lui Hepzibah atenţia asupra unui stîlp care susţinea uşa principală. Acolo erau gravate iniţialele numelui său, săpate în tinereţe, cu acea graţioasă caligrafiere a literelor ce-i era caracteristică. Fratele şi

sora se îndepărtară, şi-l lăsară pe judecătorul Pyncheon să zacă singur în vechea reşedinţă a strămoşilor săi ; zăcea atît de greoi şi de apatic, încît nu l-am putea asemui mai bine cu nimic decît cu un coşmar decedat, consumat în propria-i urîciune, şi lăsîndu-şi leşul vlăguit pe pieptul victimei torturate, ca să se descotorosească de el cum o şti !

XVII

DOUĂ BUFNIȚE ÎȘI IAU ZBORUL

Cu toate că era vară, vîntul de răsărit făcea ca dinții lui Hepzibah — atîția cîți mai avea — să-i clănțăne în cap, cînd trebui să-l înfrunte împreună cu Clifford de-a lungul străzii Pyncheon, îndreptîndu-se spre centrul orașului. Dar nu era numai tremurul acela cu care șfichiuirea nemiloasă îi zgîlțîia făptura (cu toate că picioarele și mai ales mîinile nu-i fuseseră niciodată mai înghețate ca acum), ci o senzație psihică, amestecată cu răceala fizică, și care o făcea să dîrdîie mai curînd sufletește decît trupește. Nemărginita, pustia atmosferă a lumii e atît de neprimitoare ! Într-adevăr, aceasta este impresia pe care o face asupra oricărui om ce se lansează pentru prima oară în aventură, chiar dacă în clipa cînd plonjează în necunoscut îi pulsează în vine cel mai fierbinte flux de viață. Ce trebuie să fi simțit atunci Hepzibah și Clifford — atît de vîrstnici cum erau și totuși atît de copilăroși în lipsa lor de experiență — cînd trecură pragul și ieșiră de sub cuprinzătorul adăpost al neamului Pyncheon ! Porniseră să cutreiere lumea în lung și-n lat — într-un soi de pelerinaj de felul acelora la care visează adesea copiii, avînd în buzunar poate o monedă de

şase pence şi un pişcot. În mintea lui Hepzibah stăruia senzaţia îngrozitoare că e lăsată în voia valurilor. Pierduse facultatea de a se călăuzi singură ; dar, ţinînd seama de greutăţile care o înconjurau, simţea că e aproape zadarnic să facă vreo strădanie de a o recuceri şi, de altminteri, nici nu era în stare să încerce vreuna.

În timp ce înaintau în ciudata lor expediţie, îi arunca din cînd în cînd cîte o privire piezişă lui Clifford şi nu putea observa la el decît că era posedat şi dominat de o puternică agitaţie nervoasă. Aceasta îi insufla posibilitatea de control care se înstăpînise atît de repede şi de irezistibil pe mişcările sale. Era aidoma frenezici pe care ţi-o dă vinul. Sau ar putea fi asemuită mai sugestiv cu o melodie veselă, cîntată cu o vioiciune sălbatică, la un instrument dezacordat. Şi aşa cum se aude într-una nota spartă, discordantă, care zdrăngăne cu atît mai puternic cu cît melodia se avîntă mai exaltat, tot astfel şi Clifford era scuturat de un tremur continuu, care-l făcea să se bîţîie în timp ce arbora un zîmbet triumfal, părînd mereu gata să ţopăie în mers.

Întîlniră puţini oameni pe drum, chiar atunci cînd, ieşind din împrejurimile retrase ale Casei cu şapte frontoane, dădură în arterele de obicei mai populate şi mai agitate ale oraşului. Trotuare lucind în ploaie, cu ochiuri de baltă risipite ici şi colo, pe suprafaţa denivelată ; umbrele expuse ostentativ în vitrine, de parcă toată viaţa comerţului se concentrase în acest unic articol ; frunze ude, căzute din castani sau din ulmi, smulse timpuriu de vîntoasă şi împrăştiate pe caldarîm ; în mijlocul străzii, o glodărie mizerabilă, care, în chip pervers, devenea tot mai murdară pe măsură ce ploaia o spăla cu mai mare rîvnă — acestea erau

punctele mai definit conturate dintr-un tablou foarte sumbru. Singura mişcare sau prezenţă umană se manifesta doar prin huruitul grăbit al unei trăsuri sau al unui cupeu, cu vizitiul apărat de o glugă impermeabilă trasă peste cap şi peste umeri ; prin silueta abătută a vreunui bătrîn, care părea să fi ieşit la lumină dintr-un canal subteran, încovoindu-se deasupra rigolei şi scormonind cu un baston prin gunoaiele ude, în căutare de cuie ruginite ; prin vreun negustor sau doi, împreună cu un patron de ziar şi un politician cu păreri amestecate, aşteptînd în uşa oficiului poştal sosirea unui jurnal întîrziat ; prin figurile cîtorva căpitani de vas ieşiţi la pensie, adunaţi în fereastra unui birou de asigurări, privind cu ochi pustii la strada pustie, blestemînd vremea păcătoasă, plini de neastîmpăr din pricina sărăciei de veşti noi şi de bîrfeli locale. Ce comoară pentru aceşti venerabili colportori de zvonuri dac-ar fi ghicit taina pe care o duceau cu ei Hepzibah şi Clifford ! Dar siluetele acestora le atraseră mult mai puţin atenţia decît aceea a unei fete tinere, care trecea în aceeaşi clipă şi, ca din întîmplare, îşi sumesese fusta cu o idee prea sus peste glezne. Dac-ar fi fost o zi veselă şi însorită, cei doi n-ar fi putut străbate strada fără să se facă remarcaţi în chip necuviincios. Acum însă, probabil că se confundau cu dezolarea şi vremea rea, astfel încît nu se prea detaşau de fond ; de parcă i-ar fi dogorit soarele topindu-i în tristeţea cenuşie şi făcîndu-i uitaţi de îndată ce treceau.

Biata Hepzibah ! Dac-ar fi înţeles acest lucru s-ar fi simţit puţin mai consolată ; căci — ciudat de spus ! — la toate necazurile ei se adăuga şi o stinghereală feminină, de fată bătrînă, izvorîtă din senzaţia că se ştia prost îmbrăcată. Din această

pricină, era pe cale să se închircească tot mai adînc în ea însăşi ca şi cum ar fi nădăjduit să-i facă pe oameni să creadă că ceea ce vedeau nu erau decît un palton şi o glugă, jerpelite şi jalnic de roase, care ieşiseră singure să ia puţin aer în toiul furtunii, fără să aibă vreun purtător în interior.

În timp ce înaintau, senzaţia de imaterial şi de ireal continua s-o obsedeze în chip nelămurit şi se înfiltrase pînă-ntr-atît în întreaga-i făptură, încît propria ei mînă devenise impalpabilă la atingerea celeilalte mîini. Orice fel de certitudine ar fi fost preferabilă acestei stări. Îşi murmura iar şi iar : „Sînt trează ? Sînt oare trează ?" şi uneori îşi expunea faţa şfichiuirii îngheţate a vîntului, ca să primească o aspră încredinţare că nu doarme. Dacă fusese sau nu în intenţia lui Clifford, sau era o simplă întîmplare, cert e că se pomeniră sub intrarea boltită a unui edificiu mare din piatră cenuşie. Interiorul era foarte încăpător şi de la podea la tavan era un spaţiu mare, umplut acum în parte cu trîmbe de fum şi aburi, care se învolburau în sus alcătuind o zonă de nori artificiali deasupra capetelor. Un tren cu vagoane se afla tocmai gata de pornire ; locomotiva fremăta şi pufnea ca un bidiviu nerăbdător să se avînte în galop ; iar clopotul îşi scutura clincănitul rapid, simbolizînd atît de plastic scurtele chemări pe care viaţa binevoieşte să ni le adreseze din mersu-i grăbit. Fără nici o şovăială sau zăbavă — cu acea irezistibilă hotărîre, dacă nu nesăbuinţă, care în chip atît de straniu pusese stăpînire pe el şi, prin el, pe Hepzibah — Clifford o împinse spre vagoane şi o ajută să se urce. Semnalul fusese dat ; motorul pufăia cu respiraţii scurte, sacadate ; trenul se puse în mişcare ; şi, laolaltă cu alţi o sută de pa-

sageri, acești doi călători neobișnuiți se avîntară în viteză, ca vîntul.

În sfîrșit, după o atît de lungă înstrăinare de toate faptele și bucuriile lumii, fuseseră și ei zvîrliți în marele torent al vieții umane, și pieriră din văz, de parcă însăși soarta i-ar fi absorbit.

Urmărită într-una de ideea că nici una din întîmplările care avuseseră loc, inclusiv vizita judecătorului Pyncheon, nu putea fi reală, solitara din Casa cu șapte frontoane murmură în urechea fratelui ei :

— Clifford, Clifford ! Nu-i așa că-i un vis ?

— Un vis, Hepzibah ? repetă el aproape rîzîndu-i în față. Dimpotrivă, e prima oară cînd sînt treaz de-a binelea.

Între timp, privind pe fereastră, vedeau lumea gonind pe lîngă ei. Ba treceau printr-un loc pustiu ; ba răsărea în jurul lor un sat ; numai cît respirai și iată-l că pierea ca înghițit de un cutremur. Turlele clădirilor publice păreau să joace desprinse de fundamentele lor ; dealurile cu poale masive lunecau pe alături. Toate fuseseră dezrădăcinate din repaosul de veacuri și alergau acum cu o viteză amețitoare în direcția opusă lor.

În interiorul vagonului se desfășura viața obișnuită a trenului, oferind prea puțin material de observație celorlalți pasageri, dar plină de inedit pentru această pereche ciudată de prizonieri descătușați. Era într-adevăr destul de nou faptul că sub același acoperiș lung și îngust se găseau cincizeci de făpturi omenești în strînsă relație cu ei, mînați înainte, laolaltă, de aceeași forță care-i prinsese în mreje și pe ei doi. Era uluitor cum de puteau toți acești oameni să șadă liniștiți pe locuri, în timp ce atîta energie zgomotoasă se dez-

lănţuia în jur, spre folosul lor. Unii dintre ei, cu biletele înfipte în panglica pălăriei (aceştia erau călători vechi, cu sute de mile de cale ferată la activul lor), se adînciseră în lectura cărticelelor care zugrăveau peisaje englezeşti şi felurite aventuri, şi acum le ţineau tovărăşie ducilor şi conţilor. Alţii, care n-aveau răgazul necesar ca să se dedice unor studii atît de profunde, îşi amăgeau plictiseala drumului cu fiţuici de un penny. Cîteva fete, împreună cu un tînăr, aşezaţi în colţuri opuse ale vagonului se distrau de minune jucîndu-se cu o minge. Şi-o azvîrleau de la unii la alţii, în hohote de rîs care puteau fi măsurate cu lungimea milelor ; căci veselii jucători zburau, fără să-şi dea seama, mai repede decît mingea sprinţară, lăsînd la mare depărtare în urmă dîra veseliei lor, şi sfîrşindu-şi jocul sub un cer diferit de cel sub care îl începuseră. La fiecare oprire trecătoare, urcau în tren băieţandri cu mere, turte, zaharicale şi rulouri de pastile colorate — mărfuri care-i aminteau lui Hepzibah de prăvălia ei părăsită — vînzîndu-şi bunătăţile în goană, sau lăsîndu-se păgubaşi de teamă ca piaţa de desfacere să nu se pună în mişcare, răpindu-i o dată cu ea. În vagon intrau mereu oameni noi. Vechile cunoştinţe — căci curînd deveneau vechi cunoştinţe în acest ritm rapid de desfăşurare a evenimentelor — coborau mereu. Ici, colo, în mijlocul vacarmului şi al tumultului, cîte cineva dormea. Somn ; distracţie ; negustorie ; studiu mai profund sau mai superficial ; şi direcţia înainte, comună şi inevitabilă ! Era însăşi viaţa ! Emoţiile arzătoare ale lui Clifford erau stîrnite. Absorbea coloritul a tot ce trecea pe lîngă el şi îl restituia mai aprins decît îl percepuse, dar alterat totuşi de o vină lividă şi înnegurată. Hepzibah, pe de altă parte, se simţea mai izolată de omenire

chiar decît fusese în adînca singurătate pe care tocmai o părăsise.

— Hepzibah, tu nu eşti fericită ! îi şopti Clifford pe un ton de reproş. Ţi-e gîndul tot la casa aceea îngrozitoare şi la vărul Jaffrey — la aceste cuvinte, tremurul puse din nou stăpînire pe el — la vărul Jaffrey care zace acolo, singur ! Ascultă sfatul meu — ia exemplu de la mine — uită de toate astea. Hepzibah, iată, am intrat în lume — în miezul vieţii — în mulţimea semenilor noştri, oamenii. Haide să fim fericiţi ! La fel de fericiţi ca tînărul acela şi ca fetele acelea drăguţe care se joacă cu mingea !

„Fericiţi ! gîndi Hepzibah, pe care acest cuvînt o făcea amarnic conştientă de inima ei pustiită şi grea, îngheţată de suferinţă. Fericiţi ? El a şi înnebunit şi, dac-aş putea să mă trezesc şi eu de-a binelea, aş înnebuni la rîndul meu !"

Dacă o idee fixă înseamnă nebunie, atunci poate că Hepzibah nu era prea departe de ea. Oricît de repede şi de departe s-ar fi zgîlţîit şi bîţîit pe calea ferată, Hepzibah, în ce priveşte fixitatea imaginilor mintale, s-ar fi putut afla tot atît de bine pe strada Pyncheon. Cu toate că se interpuneau mile şi mile de privelişti variate, pentru ea nu exista alt tablou decît ascuţişurile celor şapte frontoane acoperite de muşchi, şi tufa de buruieni ce năpădise unul din colţuri, şi galantarul prăvăliei, şi un muşteriu, încercînd uşa şi făcînd clopoţelul să se scuture strident, dar fără să-l tulbure pe judecătorul Pyncheon ! Casa veche îi apărea pretutindeni ! Îşi transporta greutatea masivă şi scheletul de lemn cu o viteză mai mare decît a drumului de fier, şi se plasa imperturbabilă în orice colţişor pe care-şi lăsa ea privirea. Structura minţii lui Hepzibah era prea rigidă ca să poată recepta

noile impresii cu aceeaşi repeziciune ca şi Clifford. El avea o natură înaripată, ca de pasăre ; ea ţinea mai curînd de regnul vegetal şi, dacă o smulgeai din rădăcini, nu mai putea trăi. Astfel se explică faptul că relaţiile existente pînă atunci între ea şi fratele ei se schimbaseră. Acasă, ea îi fusese păzitor ; aici, Clifford devenise păzitorul ei şi părea să sesizeze cu o neobişnuită rapiditate de înţelegere tot ce ţinea de noua lor situaţie. Se deşteptaseră în el bărbăţia şi vigoarea intelectuală ; sau, dacă nu, se afla măcar într-o condiţie care le semăna, deşi era cu putinţă să fi fost o stare nesănătoasă şi trecătoare.

Conductorul le cerea acum biletele ; iar Clifford, care luase punga asupra lui, îi puse în mînă o bancnotă, cum îi văzuse şi pe alţii făcînd.

— Pentru doamna şi pentru dumneavoastră ? întrebă conductorul. Şi pînă unde ?

— Pînă unde ne duce trenul ăsta, răspunse Clifford. N-are importanţă. Călătorim de plăcere.

— Ciudată zi aţi ales pentru asemenea călătorie, observă un bătrîn cu ochi sfredelitori, aşezat peste drum de ei, privindu-i pe Clifford şi pe însoţitoarea lui de parc-ar fi vrut să ştie ce se ascundea dedesubt. Pe o zi ploioasă ca asta, bătută de vîntul de la răsărit, singura posibilitate de plăcere, după mine, e să stai la tine acasă, în tihnă, cu un foc bun în cămin.

— Nu pot fi de părerea dumneavoastră, răspunse Clifford înclinîndu-se politicos spre domnul bătrîn şi preluînd pe dată firul conversaţiei începută de celălalt. Dimpotrivă, mie mi-a dat prin gînd că această minunată invenţie a drumului de fier — cu vastele şi inevitabilele îmbunătăţiri care sînt de aşteptat atît în ce priveşte viteza cît şi confortul — e menită să pună capăt ideilor stă-

tute despre cămin şi gura sobei, şi să le substituie alte lucruri mai plăcute.

— Dar în numele raţiunii, întrebă domnul bătrîn vrînd parcă să-l pună la încercare, ce poate fi mai plăcut pentru un om decît propria lui odaie şi colţul sobei ?

— Toate aceste lucruri nu au chiar atîta merit cît le atribuie mulţi, ripostă Clifford. Pe scurt, s-ar putea spune că n-au făcut decît să slujească neputincios un scop îndoielnic. Impresia mea este că mijloacele noastre de locomoţie, extinse şi din ce în ce mai largi, sînt menite să ne readucă la starea de nomazi. Sînteţi conştient, domnule — şi de bună seamă că aţi observat din propria dumneavoastră experienţă — că orice progres omenesc se desfăşoară în cerc ; sau, ca să folosesc o expresie mai potrivită şi mai frumoasă, traiectoria progresului uman străbate o curbă în spirală, ascendentă. În timp de noi ne imaginăm că mergem drept înainte şi că atingem cu fiecare pas o stare de lucruri cu totul nouă, nu facem în realitate decît să ne întoarcem la o fază de multă vreme încercată şi abandonată, la o fază pe care acum însă o aflăm înălţată pe o treaptă superioară, sublimată şi perfecţionată pînă la idealul ei. Trecutul nu este decît o profeţie grosolană şi senzorială a prezentului şi a viitorului. Ca să aplicăm acest adevăr la subiectul pe care-l discutăm acum : în etapele timpurii ale dezvoltării speciei umane, oamenii locuiau vremelnic în colibe, în adăposturi de frunze şi crengi, construite la fel de fragil ca şi cuiburile de păsări, şi pe care şi le clădeau — dacă poate fi vorba de clădit cînd de fapt aceste plăcute cămine menite să dureze cît un solstiţiu de vară mai curînd creşteau singure decît erau făurite de mîna omului — pe care Natura,

să spunem, îi ajuta să le ridice în locurile unde era belşug de fructe, unde se găsea peşte şi vînat din abundenţă, şi mai cu seamă unde simţul frumosului putea fi satisfăcut prin umbra arborilor ceva mai plăcută decît în altă parte şi printr-o mai încîntătoare îmbinare de apă, pădure şi deal. Viaţa aceasta avea un farmec care — de cînd omul a părăsit-o — s-a evaporat cu totul din existenţa lui. Şi totodată, prefigura ceva mai bun. Avea desigur şi neajunsuri : foamea şi setea, vremea aspră, arşiţa dogoritoare, mersul obositor, dureros pentru picioare, peste pămînturile pustii şi aride care se întindeau între sălaşurile alese pentru rodnicia şi frumuseţea lor. Dar în spirala noastră ascendentă, am scăpat de toate aceste neajunsuri. Iar trenurile — numai de şi-ar face şuieratul mai muzical şi de s-ar descotorosi de huruit şi zgîlţîit — sînt realmente cea mai mare binefacere pe care ne-au dăruit-o secolele. Ne dau aripi ; anihilează truda şi praful cu care se luptă pelerinul ; spiritualizează călătoria ; trecerea dintr-un loc în altul fiind atît de uşoară, de ce s-ar mai simţi omul ispitit să se statornicească într-un singur loc ? Prin urmare, de ce şi-ar clădi o locuinţă împovărătoare şi nu una pe care s-o poată transporta cu el ? De ce să se întemniţeze pe viaţă în cărămidă şi piatră şi lemn ros de carii, cînd ar putea tot atît de bine să locuiască, într-un anumit sens, nicăieri — şi într-un sens mai bun, acolo unde comodul şi frumosul îi oferă cămin ?

În timp ce Clifford îşi expunea teoria, faţa îi radia ; dinlăuntrul lui se iriza o tinereţe care-i prefăcea zbîrciturile şi colbul cenuşiu al vîrstei într-o mască aproape transparentă. Fetişcanele vesele îşi lăsaseră mingea să cadă pe jos şi acum se uitau la el. Îşi spuneau poate, în sinea lor, că omul acesta

năruit, înainte ca părul să-i fi încărunţit şi laba gîştei să-i fi încreţit tîmplele, o fi întipărit în multe inimi de femei imaginea chipului său. Dar, vai ! Nici un ochi de femeie nu-i văzuse faţa atîta vreme cît fusese frumoasă.

— Eu unul n-aş numi o condiţie superioară de viaţă aceea de a locui pretutindeni şi nicăieri, observă noua cunoştinţă a lui Clifford.

— Socotiţi că nu e ? exclamă Clifford cu o energie neobişnuită. Pentru mine e limpede ca lumina soarelui — ah de-ar exista acum cît de puţină pe cer ! — că cele mai mari piedici care barează calea fericirii şi a progresului uman sînt aceste mormane de cărămidă şi piatră, legate între ele cu mortar, sau cu bîrne de lemn şi fixate cu piroane, pe care oamenii le-au inventat spre propria lor tortură şi pe care le numesc casă şi cămin ! Sufletul are nevoie de aer ; aer cît mai deschis şi cît mai des schimbat. Influenţe morbide, sub o mie de chipuri variate, se împletesc în jurul vetrelor şi viciază viaţa căminelor. Nu există atmosferă mai nesănătoasă decît aceea a unei case vechi, otrăvită de suflul strămoşilor şi al neamurilor. Vorbesc din proprie experienţă. Printre amintirile mele de familie, figurează o anumită casă, unul din edificiile acelea cu frontoane ascuţite (ba chiar cu şapte frontoane) şi cu caturile proiectate în afară, aşa cum pot fi văzute uneori în oraşele noastre mai vechi — o temniţă veche, ruginită, şubredă, scîrţîind din încheieturi, mîncată de carii, de putregai, îmbîcsită, întunecoasă şi deprimantă, cu o fereastră boltită deasupra portalului, o uşă de prăvălie într-o aripă, şi un ulm uriaş şi melancolic în faţă ! Ei bine, domnule, ori de cîte ori mă duce gîndul la această clădire cu şapte frontoane (faptul este atît de curios încît trebuie ne-

apărat să-l pomenesc), pe dată mi se iveşte în faţa ochilor viziunea sau imaginea unui bărbat în vîrstă, cu un chip extrem de sever, aşezat într-un jilţ de stejar, mort, încremenit în moarte, şi cu o pată urîtă de sînge pe pieptul cămăşii! Mort, dar cu ochii larg deschişi! Otrăveşte întreaga casă, din cît îmi amintesc. N-aş putea niciodată să prosperez în locul acela, sau să fiu fericit, sau să realizez or să mă bucur de ceea ce mi-a hărăzit Domnul să realizez şi să mă bucur!

Faţa i se întunecă şi păru să se contracteze, să se închircească, să se vestejească de bătrîneţe.

— Niciodată, domnule! repetă el. Niciodată n-aş putea respira liniştit acolo!

— Cred şi eu, spuse domnul bătrîn privindu-l pe Clifford cu seriozitate şi cu oarecare îngrijorare. Nici n-aş putea să-mi închipui aşa ceva, domnule, atîta timp cît ai asemenea idei în cap.

— Desigur că nu, urmă Clifford, şi ar fi o mare uşurare pentru mine dacă acea casă s-ar prăbuşi, sau ar lua foc; în felul ăsta pămîntul s-ar descotorosi de ea şi iarba i-ar cotropi temeliile. Şi nici n-aş mai călca vreodată pe locul acela! Căci, domnule, cu cît mă îndepărtez mai mult de el, cu atît mai mult simt că-mi naşte bucuria, zvelteţea prospeţimii, inima zglobie, scînteierea intelectului, tinereţea, pe scurt — da, tinereţea, tinereţea mea! Nu mai departe de azi dimineaţă, eram bătrîn. Îmi amintesc că mă priveam în oglindă şi mă minunam de părul meu cenuşiu, de brazdele numeroase şi adînci de pe frunte, de şanţurile care-mi sapă obrajii, de fantastica labă a gîştei care mi-a încreţit tîmplele. Era prea devreme! N-o puteam îndura! Bătrîneţea n-avea drept să vină! Nu trăisem încă! Dar acum, mai arăt eu bătrîn? Dacă da, atunci înfăţişarea mea mă dezminte în chip

ciudat ! pentru că — întrucît mi s-a luat o grea povară de pe inimă — mă simt în plină floare a tinereții, cu lumea înainte și cu cele mai frumoase zile încă în față !

— Vă doresc să fie într-adevăr așa, răspunse domnul, care părea mai degrabă încurcat și doritor să evite atenția celorlalți pasageri pe care vorbele nebunești ale lui Clifford o atrăgea asupra lor. Vă urez din inimă să fie astfel.

— Clifford, pentru numele lui Dumnezeu, taci ! îi șopti soră-sa. Te iau drept nebun.

— Taci tu, Hepzibah ! îi răspunse fratele. Nu-mi pasă de ce cred ei. Nu sînt nebun. Pentru prima oară de treizeci de ani încoace, gîndurile îmi țîșnesc la suprafață și găsesc cuvinte pregătite care le așteaptă. Trebuie să vorbesc și voi vorbi !

Se întoarse din nou către domnul bătrîn și reînnoi conversația.

— Da, dragul meu domn, este convingerea mea fermă și speranța mea că termenii aceștia de acoperiș și de vatră, care atîta amar de vreme au fost considerați ca simbolizînd o noțiune sacră, vor ieși în curînd din vocabularul cotidian și vor fi dați uitării. Gîndiți-vă numai, cît de multe dintre relele omenirii se vor risipi numai prin această schimbare ! Ceea ce numim proprietate funciară — terenul solid pe care durezi o casă — este vasta temelie pe care se sprijină aproape toată nedreptatea acestei lumi. Omul ar fi în stare să comită orice ticăloșie — ar îngrămădi un morman imens de mîrșăvii, dur ca granitul, și care i-ar atîrna de-a pururi la fel de greu în suflet — numai ca să-și poată clădi o locuință mare, posomorîtă, cu odăi întunecoase, în care să moară el și-n care să i se chinuiască urmașii. Își îngroapă propriul

cadavru sub temelie, cum s-ar spune, şi-şi spînzură portretul chipului încruntat pe zid şi, astfel, după ce se preface în duhul rău al casei, aşteaptă ca stră-strănepoţii lui să huzurească de fericire între zidurile ei. Nu spun vorbe goale ! Port în minte viziunea unei astfel de case !

— Atunci, domnule, răspunse bătrînul, doritor să schimbe subiectul de discuţie, nu sînteţi de condamnat că o părăsiţi !

— În chiar răstimpul de viaţă al acestui copil proaspăt născut al progresului, continuă Clifford, se va isprăvi cu toate ororile astea. Lumea se sublimează şi se spiritualizează prea tare ca să mai poată îndura multă vreme asemenea enormităţi. Pentru mine — deşi eu am trăit o considerabilă perioadă de timp cu totul izolat şi toate aceste lucruri îmi sînt mai puţin cunoscute decît semenilor mei — dar chiar şi pentru mine vestitorii unei ere mai bune sînt perfect vizibili. Să luăm, de pildă, hipnotismul ! Credeţi că acesta nu va avea nici o influenţă în ce priveşte purificarea vieţii omeneşti de orice zgură de materialitate ?

— Aiureli ! răspunse bătrînul domn.

— Spiritele care ne ciocănesc în geam, cum spunea micuţa Phoebe acum cîteva zile, urmă Clifford, ce sînt acestea decît mesagerii lumii spirituale, bătînd la poarta materiei ? Şi poarta li se va deschide larg.

— Altă aiureală ! strigă domnul cel bătrîn, din ce în ce mai irascibil în faţa acestor străfulgerări ale metafizicii lui Clifford. Mie mi-ar plăcea să-i ciocănesc pe spinarea goală cu un ciomag pe toţi nătărăii care fac să circule asemenea absurdităţi.

— Pe urmă, electricitatea — demonul, îngerul, forţa fizică atotputernică, inteligenţa atotpătrun-

zătoare! exclamă Clifford. Și asta e o aiureală? E adevărat — sau am visat eu — că prin mijlocirea electricității lumea materiei a devenit o imensă masă nervoasă vibrînd într-o singură clipită pe întinderi de mii de mile. Sau, mai degrabă, întregul glob a devenit o minte uriașă, un creier pătruns de inteligență! Sau, să spunem mai bine, că lumea este gîndirea, că a devenit gîndirea în sine și a încetat a mai fi materie, așa cum o consideram.

— Dacă te referi la telegraf, replică bătrînul domn, îndreptîndu-și privirea spre sîrmele ce însoțeau linia ferată, e un lucru foarte bun, asta cu condiția să nu pună mîna pe el speculanții de bumbac și politicienii. Într-adevăr, domnule, e un lucru mare, mai ales în ce privește posibilitățile de prindere rapidă a spărgătorilor de bancă și a ucigașilor.

— Din punctul acesta de vedere nu-mi prea place, răspunse Clifford. Un spărgător de bancă precum și ceea ce numiți un ucigaș au și ei drepturile lor, pe care oamenii înzestrați cu un înalt simț al umanității și cu conștiință trebuie să le privească într-un spirit mai liberal, cu atît mai mult cu cît marea majoritate a societății e înclinată să le nege existența. Un mediu aproape spiritual, cum e telegraful electric, trebuie să fie închinat unor misiuni înalte, profunde, fericite și sfinte. Îndrăgostiții ar putea să-și transmită prin el bătăile de inimă zi de zi, ceas de ceas — dacă le dă iubirea ghes — din Maine în Florida, prin cuvinte de acest fel: „Te iubesc pe vecie!", „Inima mea e inundată de iubire!", „Te iubesc mai mult decît sînt în stare să iubesc!" iar la următorul mesaj: „A mai trecut un ceas și te iubesc de două ori mai mult!". Sau, cînd un om de inimă pleacă un-

deva, prietenul său rămas la depărtare trebuie să simtă o vibrație electrică, venită parcă din lumea senină a spiritelor, care-i împărtășește: „Prietenul tău drag e fericit!". Sau unui soț absent ar trebui să-i ajungă vești de felul acesta: „O ființă nemuritoare, căreia îi ești tată, ne-a fost dăruită în această clipă de către Tatăl ceresc!" și pe dată i se va părea că glăsciorul pruncului răzbate pînă la el, și că-i aude ecoul în inimă. Dar în ce-i privește pe acei sărmani pungași, spărgătorii de bănci, care, la urma urmelor, sînt tot atît de cinstiți ca nouă din zece semeni ai noștri cu singura excepție că fac abstracție de anumite formalități și preferă să trateze afacerile la miezul nopții și nu în „orele de serviciu", precum și pe acei ucigași, cum i-ați numit dumneavoastră, ale căror fapte au adeseori justificare, și care ar merita mai curînd să fie socotiți în rîndul binefăcătorilor omenirii dacă ar fi să-i judecăm numai după rezultatele faptelor, în ce-i privește pe acești indivizi nefericiți, realmente nu pot să fiu de acord cu folosirea unei forțe imateriale și miraculoase ca telegraful, în vînătoarea universală pe care societatea o organizează pe urmele lor.

— Nu puteți, nu? strigă domnul bătrîn cu o privire cruntă.

— Categoric, nu! răspunse Clifford. Prea îi pune în neputință de a se apăra. De pildă, domnule, să presupunem că într-o încăpere întunecoasă, joasă, cu bîrne încrucișate pe tavan și pereții îmbrăcați în lambriuri, aflată într-o casă veche, să presupunem că ar zăcea un mort, așezat într-un jilț, și cu o pată de sînge pe pieptul cămășii; și să mai presupunem că un alt om ar pleca din această casă pe care o simte încărcată de prezența mortului; și să ni-l mai închipuim pe acesta

din urmă că fuge, Dumnezeu știe unde, cu viteza uraganului, pe drumul de fier! Ei bine, domnule, dacă fugarul coboară în vreun oraș îndepărtat și acolo îi găsește pe toți pălăvrăgind exact despre același mort, de care a fugit atît de departe doar ca să nu-l mai vadă și să nu se mai gîndească la el, nu sînteți de părere că drepturile firești ale acestui nefericit au fost încălcate? A fost privat de refugiul pe care și l-a ales și, după umila mea părere, a fost cît se poate de nedreptățit.

— Sînteți un om ciudat, domnule, spuse bătrînul fixîndu-și ochii sfredelitori asupra lui Clifford, de parcă era hotărît să-l foreze. Nu pot să văd limpede în dumneavoastră.

— Sînt convins că nu, strigă Clifford rîzînd. Și totuși, scumpul meu domn, sînt străveziu ca apa din izvorul lui Maule. Haide, Hepzibah! Pentru prima dată, am zburat destul de departe. Haide să poposim, așa cum fac și păsările, să ne cocoțăm pe ramura cea mai apropiată, și să ținem sfat încotro să zburăm mai departe.

Tocmai atunci trenul intrase într-o gară singuratică. Profitînd de scurta oprire, Clifford părăsi vagonul, tîrînd-o pe Hepzibah după el. O clipă mai tîrziu, trenul — cu întreaga viață a interiorului său în care Clifford se făcuse atît de remarcat — luneca spre depărtări, micșorîndu-se repede pînă la dimensiunile unui punct care, după o altă clipă, se mistui. Lumea îi părăsise pe cei doi rătăcitori. Priviră mohorîți în jur. Puțin mai departe se ridica o bisericuță din lemn, înnegrită de vreme, jalnic de părăginită și de ruinată, cu ferestrele sparte, o despicătură adîncă în corpul clădirii, și o scîndură bălăngănindu-se în vîrful turnului pătrat. Mai departe se vedea o casă de fermă, de tip vechi, la fel de venerabil înnegrită

ca şi biserica, cu un acoperiş înclinat care se lăsa în jos, pînă la înălţimea unui om. Casa părea nelocuită. E adevărat că lîngă uşă erau rămăşiţele unei stive de lemne, dar printre surcelele şi buştenii împrăştiaţi răsărise iarba. Picăturile mărunte de ploaie biciuiau piezis; vîntul nu era puternic, dar ursuz şi îmbibat de o umezeală rece.

Clifford tremura din creştet pînă-n tălpi. Frenetica lui efervescenţă — care-i stîrnise cu atîta uşurinţă gînduri, fantezii şi o ciudată dibăcie a vorbirii, îmboldindu-l să converseze din simpla nevoie de a da grai şuvoiului tumultuos al ideilor — secase cu totul. O puternică tulburare îi inoculase energie şi vitalitate. O dată ce aceasta încetase, începuse să se scufunde.

— Hepzibah, acum tu trebuie să preiei conducerea ! murmură el, rostind cuvintele amorţit şi anevoios. Fă cu mine ce pofteşti !

Hepzibah îngenunche pe peronul unde se aflau, şi îşi înălţă spre cer mîinile împreunate. Pînza deasă de nori cenuşii făcea cerul invizibil ; dar nu era momentul să se îndoiască — nu era o împrejurare potrivită să se întrebe dacă exista într-adevăr un cer deasupra, şi un Părinte atotputernic care-i privea de acolo.

— Oh, Dumnezeule, exclamă sărmana, scheletica Hepzibah, apoi făcu o scurtă pauză, întrebîndu-se ce-ar trebui să ceară. Oh, Dumnezeule... Tatăl nostru... nu sîntem noi oare copiii tăi ? Fie-ţi milă de noi !

XVIII

GUVERNATORUL PYNCHEON

În timp ce verii săi își luaseră tălpășița cu atîta nechizbuită grabă, judecătorul Pyncheon continuă să șadă în vechiul salon, făcînd de strajă, cum se spune, în lipsa ocupanților ei obișnuiți. La el și la venerabila Casă cu șapte frontoane se întoarce acum povestirea noastră, ca o cucuvea amețită de lumina zilei, care se grăbește să se înapoieze la copacul ei scorburos.

De vreme îndelungată judecătorul nu se mai clintise din poziția lui. De cînd pașii lui Hepzibah și ai lui Clifford făcuseră să scîrțîie scîndurile coridorului, și de cînd ușa de afară se închisese cu grijă în urma lor, mîna sau piciorul judecătorului nu tresăriseră, privirea lui nu deviase nici cu o miime de la colțul pe care se pironise. Continua să-și țină ceasul în mîna stîngă, dar încleștat în așa fel încît nu-i puteai vedea cadranul. Ce profundă stare de meditație! Sau, presupunînd că doarme, ce conștiință nevinovată ca a unui prunc, și ce perfectă ordine a regiunilor gastrice denotă un somn atît de netulburat de tresăriri, de convulsii, crispări, bolboroseli în vis, sunete de trompetă emise pe organul nazal, sau de cea mai infimă accelerare a respirației!

Ca să-ţi poţi da seama dacă respiră sau nu, trebuie să-ţi reţii propria răsuflare. Este cu totul inaudibilă. Auzi ticăitul ceasului; dar nu-i auzi respiraţia. Un somn înviorător, fără îndoială ! Şi totuşi, nu e cu putinţă ca judecătorul să doarmă ! Ochii îi sînt deschişi ! Un vechi politician cum e el n-o să-şi îngăduie niciodată să adoarmă cu ochii larg deschişi, ca nu cumva vreun duşman sau răuvoitor, luîndu-l prin surprindere, să-i privească prin aceste ferestre drept în conştiinţă şi să facă stranii descoperiri printre amintirile, planurile, speranţele, temerile, slăbiciunile şi tăriile pe care pînă atunci nu le împărtăşise nimănui. Zicala spune că omul prudent doarme c-un ochi deschis. Poate că-i un lucru înţelept. Da, dar nu cu amîndoi; asta ar fi o nesocotinţă ! Nu, nu ! Nu se poate ca judecătorul Pyncheon să doarmă !

Dar, în acelaşi timp, e curios ca un gentleman atît de copleşit de angajamente — şi renumit pentru punctualitatea sa — să zăbovească atît de mult într-o casă veche şi singuratică, pe care se pare că n-o vizita cu prea multă plăcere. Desigur că jilţul de stejar putea să-l ispitească prin comoditatea lui. E într-adevăr un loc de odihnă îmbietor şi, ţinînd seama de epoca grosolană în care a fost cioplit, destul de confortabil, în orice caz suficient de încăpător ca să nu constrîngă în vreun fel lărgimea temeliei judecătorului. Chiar şi un om mai voinic s-ar fi simţit la largul lui. Străbunul lui, cel pictat pe perete, cu toată robusteţea sa englezească, tot nu putea prezenta un tors care să se extindă de la un braţ la celălalt al fotoliului, şi nici o bază care să acopere întreaga pernă. Dar există to-

tuşi şi jilţuri mai bune decît acesta — din lemn de mahon, lemn negru de nuc, lemn de trandafir, fotolii pe arcuri, capitonate, cu perne din damasc, cu speteze înclinate, cu nenumărate artificii menite să le asigure comoditatea şi totodată să împiedice plictiseala unui confort prea lasciv — şi douăzeci de asemenea jilţuri se puteau afla la dispoziţia judecătorului Pyncheon. Da! În douăzeci de saloane în care ar fi fost mai mult decît binevenit! Mama familiei i-ar fi ieşit în întîmpinare cu mîna întinsă; fiica fecioară, l-ar fi primit pe acest domn mai vîrstnic — un văduv bătrîn, cum îi place să-şi spuie, zîmbind — iar fi netezit perna şi şi-ar fi dat toată silinţa să-l facă să se simtă bine. Căci judecătorul e un om prosper. El nutreşte anumite năzuinţe, ca şi alţii de altminteri, dar năzuinţe oarecum mai strălucite decît ale multor altora; sau, cel puţin, nutrise în această dimineaţă, în timp ce stătea în pat, picotind plăcut, plănuindu-şi treburile zilei şi speculînd asupra probabilităţilor din următorii cincisprezece ani.

Cu sănătatea lui robustă, cu ravagiile atît de slabe pe care le făcuse vîrsta asupră-i, cincisprezece ani sau douăzeci — ba, poate chiar douăzeci şi cinci — nu înseamnă un răstimp mai mare decît cel pe care se poate conta cu certitudine. Douăzeci şi cinci de ani în care să se poată bucura de proprietăţile lui de la oraş şi de la ţară, de acţiunile pe care le posedă — ale căilor ferate, ale băncilor, ale asigurărilor, de depozitul lui din Statele Unite — pe scurt, de averea, indiferent cum e investită, de care dispune sau de cea pe care urma să o dobîndească în curînd, de onorurile care i se acordaseră şi de cele mult mai

substanțiale care i se vor acorda în viitor. E bine ! E minunat ! E suficient !

Și totuși zăbovea încă în jilțul acela ! Dacă judecătorul are puțin timp liber de pierdut, cum de nu face o vizită la biroul de asigurări, cum obișnuiește de-atîtea ori, ca să se odihnească un pic în fotoliile de piele, ascultînd bîrfelile la zi și scăpînd cîte o bine chibzuită vorbă întîmplătoare, care va deveni cu siguranță obiectul bîrfelii de mîine ! Și nu trebuie să aibă astăzi loc o întrunire a consiliului bancar, la care judecătorul intenționa să ia parte și pe care avea misiunea să o prezideze ? Ba are loc ; și ora e notată pe o invitație care se găsește, sau ar trebui să se găsească, în buzunarul din dreapta a vestei judecătorului Pyncheon. N-are decît să se ducă acolo și să se tolănească pe sacii lui cu bani ! A huzurit destul în vechiul jilț !

Azi urma să fie o zi atît de plină ! În primul rînd, întrevederea cu Clifford. Asta urma să-i ia o jumătate de oră, după calculele judecătorului ; poate chiar mai puțin, dar ținînd seama că trebuia să trateze mai întîi cu Hepzibah și că femeile astea sînt în stare să se întindă la vorbărie lungă acolo unde ar fi nimerite vorbe cît mai puține, cel mai bine era să conteze pe o jumătate de oră. Numai o jumătate de oră ? Dar bine, domnule judecător, e ora două, după cronometrul dumitale atît de fără greș ! Aruncă-ți privirea și constată ! Ah ! Nici nu-și dă osteneala să-și aplece capul sau, să-și ridice mîna, astfel încît să poată vedea fidelul măsurător al timpului ! Dintr-o dată, timpul pare să nu mai aibă nici o importanță pentru judecător.

Și să fi uitat de toate celelalte puncte din agenda lui ? După ce avea să isprăvească treaba cu Clif-

ford, urma să se vadă cu un agent de schimb, care își luase sarcina să-i facă rost de un procentaj considerabil asupra celor mai bune polițe, în schimbul cîtorva miișoare pe care judecătorul le avea din întîmplare asupra lui, încă neinvestite. Bătrînul cămătar va fi făcut degeaba călătoria cu trenul. O jumătate de oră mai tîrziu, pe o stradă învecinată cu aceasta unde se afla acum, urma să aibă loc vînzarea la licitație a unor terenuri incluzînd și o porțiune din vechea proprietate Pyncheon, care aparținuse la obîrșie vechii grădini a lui Maule. În ultimii optzeci de ani terenul fusese înstrăinat din posesiunile familiei Pyncheon ; dar judecătorul fusese cu ochii pe el și-și pusese în gînd să-l reanexeze la micul domeniu aparținînd Casei cu șapte frontoane ; ori acum, în timpul acestei crize de uitare, de bună seamă că ciocanul vînzării la mezat o fi căzut de mult, transferînd vechiul nostru patrimoniu cine știe cărui proprietar străin ! Sau se poate ca vînzarea să fi fost amînată pentru altă zi cu vreme mai bună. Dacă-i așa, oare o să caute judecătorul să fie de față la viitorul prilej, și să-și facă oferta ?

Mai departe pe lista treburilor din acea zi, urma să cumpere un cal pentru trăsura sa. Calul său favorit se poticnise chiar în această dimineață, în drum spre oraș, și trebuia deci să renunțe de îndată la el. Gîtul judecătorului Pyncheon e prea prețios ca să riște să și-l rupă din pricina unui cal care se poticnește. După ce avea să ducă la bun sfîrșit toate aceste treburi de mai sus, s-ar putea să ia parte la întrunirea unei societăți de caritate — dar uitase însuși numele acesteia, amestecîndu-l în multitudinea de aspecte ale bunăvoinței sale ; așa încît, s-ar putea ca acest angajament să nu fie dus la împlinire, ceea ce nu-i

mare pagubă. Şi dacă o să-i mai rămînă timp printre celelalte treburi presante şi mult mai urgente, va trebui să ia măsuri pentru schimbarea pietrei de mormînt a doamnei Pyncheon, care, după cum îl informase paracliserul, se prăbuşise peste lespedea de marmură şi crăpase în două. A fost o femeie destul de cumsecade, gîndea judecătorul, în ciuda nervozităţii ei, a lacrimilor care-i stăteau mereu gata să ţîşnească, şi a pasiunii pentru cafea ; şi cum avusese grijă să plece din lumea asta, la momentul potrivit, judecătorul n-avea nimic împotrivă să-i facă altă piatră de mormînt. Oricum, mai bine două pietre decît să nu fi fost nevoie de nici una. Următorul punct pe listă era comanda unor puieţi de pomi fructiferi, dintr-o specie rară, care să fie săditi la toamnă în livada reşedinţei lui de la ţară. Da, domnule judecător Pyncheon, cumpără-i neapărat ; şi fie ca piersicile să ţi se topească în gură ! După aceasta venea ceva mult mai important. Un comitet din partidul lui politic îi solicitase o donaţie de o sută sau două de dolari, peste cotizaţiile anterioare, în vederea organizării campaniei electorale de toamnă. Judecătorul e un patriot ; întreaga soartă a ţării va fi pusă în joc la alegerile din noiembrie ; şi, în afară de aceasta, aşa cum se va arăta într-un paragraf ulterior, vor fi în joc, în acelaşi mare joc, şi interesele lui — de loc mărunte. Va accepta ceea ce comitetul cere de la el ; ba mai mult, se va arăta darnic peste aşteptările lor. Le va oferi un cec de cinci sute de dolari, sau bani gheaţă dacă e nevoie. Ce urmează mai departe ? O văduvă amărîtă, al cărei soţ fusese în tinereţe prieten cu judecătorul Pyncheon, îi scrisese o epistolă mişcătoare, în care-i înfăţişa starea ei mizeră. Ea şi buna ei fiică erau lipsite aproape şi de

pîinea cea de toate zilele. Se gîndește să-i facă și ei azi o vizită — poate că se va duce, poate că nu — depinde dacă o să-i rămînă timp și vreo bancnotă măruntă de prisos.

O altă îndatorire pe care, însă, nu pune prea mare preț (mă rog, e bine să fii prevăzător dar nu excesiv de preocupat în ce privește sănătatea) — deci o altă îndatorire ar fi să-l viziteze pe medicul de familie. Dar de ce, pentru Dumnezeu ? Ei, e cam greu să descrie simptomele. Un fel de împăienjenire a vederii și a creierului — sau mai curînd o neplăcută senzație de sufocare, de înăbușire, un gîlgîit, un clocot în regiunea toracelui, cum spun anatomiștii — sau să fi fost niște palpitații puternice și o agitație a inimii, mai curînd vrednice de laudă, fiind o dovadă că acest organ nu fusese omis din alcătuirea fizică a judecătorului ? Nu are importanță ce anume era. Doctorul o să zîmbească probabil cînd o să constate, cu urechea lui de specialist, asemenea fleacuri ; judecătorul o să-i întoarcă zîmbetul ; și întîlnindu-și unul altuia ochii, or să rîdă amîndoi din toată inima ! Ei, nici nu se sinchisea de sfatul medical. Judecătorul n-o să aibă niciodată nevoie de el.

Domnule judecător Pyncheon, te rog, te rog, privește-ți ceasul ! Cum așa — nici o privire ! Mai sînt zece minute pînă la ora prînzului ! De bună seamă, n-ai uitat că dejunul de azi urmează să fie unul dintre cele mai importante — în ce privește urmările — din toate la care-ai luat parte vreodată. Da, întocmai, cel mai important ; cu toate că, de-a lungul strălucitei dumitale cariere, ai fost așezat, din ce în ce mai aproape de capul mesei, la minunate banchete, și ți-ai revărsat sărbătoreasca elocință în urechi în care mai ră-

sunau încă ecourile orgii din Webster. Totuși, acesta de acum nu e un dejun oficial. E o simplă reuniune a vreo doisprezece prieteni din diferite districte ale statului ; oameni de distincție și de influență, care se întîlnesc, aproape întîmplător, în casa unui prieten comun, om de aceeași distincție, care le oferă o masă ceva mai aleasă decît cea de toate zilele. Departe de bucătăria franțuzească dar, oricum, un dejun excelent. Broască țestoasă de mare, veritabilă pare-se, somon, tautog[1], sitari, porc, berbec englezesc, friptură de vacă în sînge, sau alte delicatese din acestea serioase, potrivite pentru niște robuști proprietari rurali, cum erau cea mai mare parte dintre acești onorabili domni. Pe scurt, trufandalele de sezon, stropite cu un vin vechi de Madeira, care a fost mîndria multor sezoane. Marca Juno ; un vin delicios, cu buchet îmbătător și o plăcută tărie ; o doză de fericire îmbuteliată, oferită spre folosință ; un lichid auriu, mai prețios decît aurul lichid ; atît de rar și de minunat, încît băutorii veterani socotesc drept un eveniment epocal faptul de a-l fi gustat. Înlătură durerea din inimă și n-o înlocuiește cu durere de cap. De-ar putea acum judecătorul să golească un pahar, s-ar simți poate în stare să se scuture din neașteptata toropeală care (pentru că au și trecut cele zece minute ba chiar încă cinci în plus) l-a făcut să întîrzie atît la importantul dejun. E un vin în stare să deștepte pe oricine — numai pe-un mort nu. Ai dori să-l sorbi, domnule judecător Pyncheon ?

Vai, prînzul de azi ! Ai uitat într-adevăr care-i obiectivul lui real ? Atunci îngăduie-ne să ți-l șoptim, ca să sari brusc din jilțul acesta de stejar

[1] Varietate de pește negru, din America de Nord.

ce pare vrăjit, ca jilţul lui Comus[1], sau acela în care Moll Pitcher[2] l-a ţintuit pe bunicul dumitale. Dar ambiţia e un talisman mai puternic decît vrăjitoria. Smulge-te, aşadar şi, gonind pe străzi, dă buzna la masă, ca prînzul să poată începe pînă nu se arde peştele. Te aşteaptă cu toţii; şi nu-i în interesul dumitale să te laşi aşteptat. Domnii aceştia — e nevoie să ţi-o mai spunem? — au venit din toate colţurile ţării nu fără un anumit scop. Sînt politicieni cu experienţă, fiecare dintre ei, şi iscusiţi în uneltirea acelor măsuri preliminare care răpesc poporului — fără ştirea acestuia — dreptul de a-şi alege singur conducătorii. La viitoarele alegeri guvernatoriale, vocea poporului, deşi răsunătoare ca tunetul, nu va fi decît un ecou a ceea ce vor discuta, în şoaptă, aceşti domni la prînzul oferit de prietenul comun. Se întrunesc ca să hotărască persoana candidatului. Acest grup restrîns de subtili plănuitori va exercita control asupra adunării deputaţiior şi, prin aceasta, va dicta partidului. Şi ce alt candidat mai valoros — mai înţelept şi mai experimentat, mai renumit pentru generozitatea filantropică, mai fidel principiilor solide, mai încercat în responsabilităţi publice, mai imaculat în viaţa particulară, cu un mai larg interes în bunăstarea comună, şi mai adînc înrădăcinat prin obîrşie şi ereditate în principiile şi practicile puritane — ce altă persoană îmbinînd

---

[1] *Comus*, pastorală scrisă de *John Milton* în 1634 pentru sărbătorirea numirii contelui de Bridgewater ca „Lord President" al districtului Wales. Zeul păgîn Comus, inventat de Milton, deţinea puteri vrăjite şi un jilţ vrăjit.

[2] *Moll Pitcher* (1744—1832), eroină revoluţionară americană, despre care legenda spune că ar fi luptat în bătălia de la Monmouth (1778).

atît de strălucit toate aceste deziderate ale conducerii guvernatoriale ar putea fi prezentat de sufragiile poporului, în afară de judecătorul Pyncheon, cel din fața noastră?

Grăbește-te, așadar! Preia-ți rolul! Răsplata pentru care ai trudit, ai luptat, te-ai cățărat, te-ai tîrît, e gata să-ți pice în palmă! Ia parte la acest prînz — bea un pahar sau două din vinul acela nobil — oferă-le toate garanțiile, cît mai în șoaptă cu putință — și te vei ridica de la masă guvernator virtual al bătrînului stat glorios! Guvernatorul Pyncheon din Massachusetts!

O asemenea certitudine nu-ți oferă un stimulent suficient de puternic și de înviorător? Jumătate din viață ai năzuit spre aceasta. Și acum, cînd nu-i nevoie aproape de nimic altceva decît să-ți exprimi acordul, de ce zaci fără vlagă în jilțul de stejar al stră-străbunicului dumitale, de parcă l-ai prefera jilțului guvernatorial? Am auzit cu toții de Regele Buștean; dar în zilele noastre cînd e nevoie să dai din coate, nu prea credem ca vreun membru al acestei dinastii să cîștige cursa pentru o înaltă demnitate electivă.

Ei bine! Acum e realmente prea tîrziu pentru dejun. Broasca țestoasă, somonul, tautogul, sitarii, rasolul de curcan, friptura de berbec, de porc, carnea de vacă în sînge s-au mistuit cu totul, sau mai există doar sub formă de resturi, cu cartofi aproape reci și sosuri cu crustă de grăsime sleită. Judecătorul, chiar dacă n-ar fi realizat nimic altceva la această masă, tot ar fi făcut minuni cu furculița și cuțitul. Știți, despre el se zicea, în legătură cu pofta-i de căpcăun, că Dumnezeu îl făcuse animal, dar ora mesei îl prefăcea în fiară. Persoanele cu vaste însușiri senzoriale, așa ca el, trebuie tratate cu îngăduință la orele de

masă. Dar iată că şi judecătorul Pyncheon a întîrziat o dată la masă! Ne temem că-i prea tîrziu ca să-i mai prindă pe musafiri măcar la vin! Oaspeţii sînt înfierbîntaţi şi veseli; l-au dat uitării pe judecător; ajungînd la concluzia că-i omul opoziţiei, or să se fixeze asupra altui candidat. Dacă prietenul nostru ar păşi acum în mijlocul lor, cu privirea lui holbată, sălbatică şi indiferentă în acelaşi timp, prezenţa lui sinistră le-ar schimba pe dată buna dispoziţie. Dar nici n-ar cadra cu judecătorul Pyncheon, în general atît de îngrijit în ţinuta sa, să apară la un dejun cu pata aceea stacojie pe pieptii cămăşii. Fiindcă veni însă vorba, cum a ajuns pata aceea acolo? Oricum, e o privelişte urîtă; şi cel mai înţelept lucru pentru judecător ar fi să-şi încheie strîns redingota peste piept şi, scoţîndu-şi calul şi şareta din grajdul comunal unde le lăsase, să se întoarcă în cea mai mare viteză acasă. Acolo, după un pahar de rachiu cu apă, o costiţă de berbec, un biftec, un fazan fript, sau o altă asemenea masă încropită în grabă, care să-i ţină loc şi de prînz şi de cină, ar face mai bine să-şi petreacă seara la gura sobei. Ar trebui să-şi prăjească lungă vreme papucii la sobă pînă să poată scăpa de răceala asta a atmosferei din casa veche şi blestemată, care-i îngheţase sîngele în vine.

Hai, scoală-te, domnule judecător Pyncheon, scoală-te! Ai pierdut o zi. Curînd va sosi ziua de mîine. Nu vrei să te trezeşti din timp ca să profiţi de noua zi? Mîine! Mîine! Mîine! Noi, cei în viaţă, ne putem trezi mîine din vreme. Dar pentru cel ce-a trecut azi din lumea celor vii, mîine înseamnă zorii judecăţii de apoi.

Între timp, amurgul se furişează melancolic, urcînd dinspre colţurile camerei. Umbrele aruncate

de mobilele masive se întunecă tot mai mult, conturîndu-se la început mai distinct ; apoi se lățesc, destrămîndu-și conturul în masa cenușie a uitării care înfășoară treptat feluritele obiecte și unica prezență umană aflată în mijlocul lor. Întunericul nu a venit din afară ; a dospit înăuntru întreaga zi, și acum, cu inevitabila-i încetineală, se instăpînește peste tot. Numai fața judecătorului, încremenită și neasemuit de albă, refuză să se topească în umbra ce dizolvă totul. Lumina e tot mai scăzută. Ca și cum cineva a împrăștiat în văzduh doi pumni de întuneric. Acum nu mai e cenușie ci îndoliată. La fereastră se mai întrezărește ceva foarte vag — nu-i lucire, nici scînteiere, nici licăr — orice cuvînt din sfera luminii e mult prea strălucitor pentru a sugera acea percepție difuză, acel simț mai curînd, că acolo se află o fereastră. A pierit cu totul ? Nu ! Da ! Nu de tot ! Dar dăinuie încă acea albeață pămîntie — ne încumetăm să împreunăm aceste două cuvinte care nu se împacă — albeața pămîntie a feței judecătorului Pyncheon. Trăsăturile s-au șters cu totul ; nu a mai rămas decît paloarea. Și cum arată ? Fereastra a pierit. Fața a pierit. O beznă nesfîrșită, de nepătruns, a anihilat totul. Unde e universul nostru ? S-a spulberat în întregime ; iar noi, plutind în haos, ascultăm răbufnirile vîntului pribeag, scormonind în căutarea a ceea ce a fost cîndva o lume.

Dar nu se deslușește nici un alt sunet ? Se mai aude unul și e înspăimîntător. Tic-tacul ceasului pe care judecătorul îl ține în mînă din clipa cînd Hepzibah a ieșit să-l caute pe Clifford. Oricare ar fi pricina, acest mărunt, calm, neîncetat puls al Timpului, repetîndu-și bătăile cu atîta regularitate plină de rîvnă în mîna neclintită a judecătorului,

are un efect de groază pe care nu-l întîlnim la nici unul din elementele ce însoțesc scena.

Dar ascultă ! S-a auzit o răbufnire de vînt mai puternică ; are alt ecou decît bocetul mohorît, posac, cu care s-a văicărit, umplînd de jale întreaga omenire, de cinci zile încoace. Vîntul și-a răsucit direcția ! Acum bate violent dinspre miază noapte și apus și, inșfăcînd schelăria bătrînă a Casei cu șapte frontoane, o zgîlțîie zdravăn, ca un luptător care-și măsoară puterile cu rivalul său. Încă o încleștare viguroasă și încă una, la fiecare rafală ! Casa cea veche scîrțîie din încheieturi și scoate un muget strident dar neinteligibil din gîtlejul ei înecat de funingine (adică pe burlanul cel mare al hornului larg), pe de o parte văitîndu-se de vîntul necruțător, dar mai curînd sfidîndu-l, așa cum e și firesc după un secol și jumătate de intimitate ostilă. Din spatele burlanului răzbește un vacarm bubuitor. Undeva, pe sus, s-a trîntit o ușă. Poate că a rămas vreo fereastră deschisă, sau poate că o smulge vîntul din țîțîni. Nici nu ne putem închipui ce minunate instrumente de vînt sînt aceste vechi case de lemn ; cum le bîntuie cele mai stranii sunete, cum încep pe dată să cînte, să suspine, să hohotească, să țipe — să lovească cu ciocane grele, aeriene dar puternice, în odăi îndepărtate — să tropăie cu pași apăsați prin coridoare — să foșnească pe scări în sus și-n jos valuri de mătăsuri nefirese de țepene — ori de cîte ori furtuna le surprinde cu vreo fereastră deschisă prin care să se poată strecura înăuntru. Ah, de n-am fi fost și noi o fantomă la pîndă în această casă ! E prea sinistru ! Vaierul vîntului prin casa pustie ; nemișcarea judecătorului devenit invizibil ; și tic-tacul stăruitor al ceasului.

În ce priveşte invizibilitatea judecătorului, aceasta nu va fi de lungă durată. Vîntul de nord-est a limpezit cerul, izgonind norii. Fereastra se conturează clar. Prin ochiurile de geam, se desluşeşte freamătul frunzişului negru, des, unduind în clătinări neregulate şi lăsînd să pătrundă cîte o clipire din lumina stelară, cînd ici, cînd colo. Şi aceste străfulgerări iluminează cel mai des faţa judecătorului. Dar iată o lumină mai stăruitoare. Observaţi dansul de sclipiri argintii pe ramurile de sus ale părului, iată-le acum că se lasă ceva mai jos, poleind întreaga împletitură de crengi, în timp ce, prin spărturile din frunzişul fremătător, razele lunii pătrund pieziş în casă. Se furişează pe silueta judecătorului şi ni-l arată că nu s-a clintit în tot lungul ceasurilor de beznă. Fugăresc umbrele într-un joc schimbător pe trăsăturile lui neschimbate. Fac să scînteieze ceasul. Pumnul lui ascunde cadranul, dar noi ştim că cele două ace conştiincioase s-au împreunat; pentru că unul dintre ceasornicele oraşului bate miezul nopţii.

Un om cu idei robuste, ca judecătorul Pyncheon, nu se sinchiseşte de ora douăsprezece noaptea mai mult decît de corespondenta sa de la miezul zilei. Oricît ar fi fost de exactă, paralela dintre el şi străbunul său puritan, pe care am schiţat-o în urmă cu cîteva pagini, dă greş la acest punct. Capul familiei Pyncheon de acum două veacuri, ca şi majoritatea contemporanilor săi, credea din plin în ceremoniile spiritelor, deşi le considera că ar fi avut un caracter malefic. Capul familiei Pyncheon de acum, cel care zace în jilţ, nu crede în astfel de absurdităţi. Cel puţin aceasta era convingerea lui pînă în urmă cu cîteva ore. De aceea, lui nu i s-ar fi zbîrlit părul la auzul poveştilor care — în vremea cînd vetrele aveau în jur bănci pe care şedeau

bătrînii scormonind în cenuşa trecutului şi zgîndărind legendele ca pe jăraticul de sub spuză — se depănau chiar în această încăpere din străvechea casă. De fapt, aceste poveşti sînt prea năstruşnice ca să sperie măcar un copil. De pildă, ce sens, ce înţeles sau ce morală — căci pînă şi poveştile cu stafii sînt susceptibile de o morală — s-ar putea afla în ridicola legendă că, la miezul nopţii, toţi morţii din familia Pyncheon se adună chiar în acest salon ? Şi cu ce scop, mă rog ? Cum aşa, ca să controleze dacă portretul strămoşului lor îşi păstrează locul pe perete, conform cu prevederile sale testamentare ! Dar merită oare să-ţi părăseşti mormîntul pentru atîta lucru ?

Sîntem ispitiţi să facem puţin haz pe această idee. Azi poveştile cu stafii nu mai pot fi tratate cu seriozitate. Să ne închipuim, aşadar, că reuniunea familiei Pyncheon se desfăşoară în felul următor : Întîi soseşte însuşi strămoşul, în mantia sa neagră, cu pălăria cît o turlă, pantalonii legaţi sub genunchi, cingătoare în jurul mijlocului, cu un brîu de piele de care atîrnă sabia cu mîner de oţel ; în mînă ţine un baston lung, aşa cum obişnuiesc să poarte domnii în vîrstă, atît pentru demnitatea obiectului în sine cît şi pentru sprijinul pe care-l află în el. Priveşte la portret ; o făptură lipsită de substanţă privind la propria sa imagine pictată. Totul e în regulă. Portretul se află încă la locul său. Dorinţa lui a fost respectată cu sfinţenie atîta amar de vreme după ce omul în sine a încolţit în iarba din cimitir. Ia să vedem ! Îşi ridică mîna imaterială şi pipăie rama. Totul e în regulă. I s-a ivit pe faţă un zîmbet ? Nu, mai degrabă o încruntare de o importanţă mortală, care întunecă pînă şi umbra aşternută peste trăsăturile sale. Semeţul colonel e nemulţumit ! Expresia lui de nemulţumire e

atît de clară, încît îi face mai distincte trăsăturile ; prin care, totuşi, trec razele lunii, iluminînd zidul din spate. Un anumit lucru l-a indignat pe străbun ! Scuturînd sever din cap, se întoarce. Iată că vin alţi membri ai familiei Pyncheon, întregul trib, împărţit pe şase generaţii, îmbrîncindu-se şi împingîndu-se unii pe alţii ca să ajungă la tablou. Vedem printre ei bătrîni şi doamne în vîrstă, un prelat cu austeritatea puritană în mers şi pe chip, un ofiţer cu mantie roşie de pe vremea vechiului război francez ; iată-l şi pe Pyncheon care a fost negustor cu un secol în urmă, purtînd manşetele suflecate peste încheieturile mîinilor ; apoi gentlemanul cu perucă şi vestă de brocart din legenda artistului, cu frumoasa şi gînditoarea Alice, care vine lipsită de trufie din mormîntul ei virginal. Cu toţii încearcă rama tabloului. Ce caută făpturile acestea fantomatice ? O mamă îşi înalţă copilul pentru ca mînuţele lui să poată atinge rama. Fără îndoială, în jurul tabloului pluteşte un mister care îi nedumereşte pe toţi aceşti Pyncheoni şi nu le dă pace în mormînt. În tot acest timp, într-un colţ, stă un om mai în vîrstă, cu un pieptar de piele şi pantaloni bufanţi, cu o riglă de tîmplar, care-i iese afară din buzunarul lateral ; îi arată cu degetul pe colonelul bărbos şi pe urmaşii săi, dînd din cap, rînjind, bătîndu-şi joc şi, în cele din urmă, izbucnind într-un rîs zgomotos dar inaudibil.

Dînd frîu liber fanteziei noastre să vagabondeze la bunul plac, am pierdut în parte puterea de a o mai struni şi a o călăuzi. În viziunea noastră desluşim acum o figură neaşteptată. Printre aceşti străbuni, apare un tînăr, îmbrăcat după ultima modă a zilelor noastre : poartă o redingotă neagră, nebutonată, pantaloni cenuşii, ghete de lac cu ghetre,

un lanț de aur frumos lucrat de-a curmezișul pieptului și ține în mînă un baston din os cu mîner de argint. Dacă am fi întîlnit această siluetă în plină zi, am fi recunoscut în el pe tînărul Jaffrey Pyncheon, unicul fiu al judecătorului, care și-a petrecut ultimii doi ani în străinătate. Dacă e încă în viață, ce caută această umbră aici ? Dacă a murit, vai, ce nefericire ! Atunci cui revin vechea proprietate Pyncheon, împreună cu întinsele terenuri cumpărate de tatăl tînărului ? Sărmanului, zăpăcitului de Clifford, prăpăditei de Hepzibah și micuței Phoebe de la țară ? Dar o altă minune și mai mare ne întîmpină. Ne putem oare crede ochilor ? Un domn trupeș, mai vîrstnic, își face apariția ; are o înfățișare extrem de respectabilă, poartă o redingotă neagră și pantaloni destul de largi, și i-ai putea considera ținuta ca foarte îngrijită dacă nu s-ar vedea o largă pată purpurie ce-i însîngerează cravata albă ca neaua și pieptii cămășii. Să fie judecătorul, sau nu e el ? Dar cum ar putea fi judecătorul Pyncheon ? Doar îi distingem — cu atîta claritate cîtă ne îngăduie razele pîlpîitoare ale lunii — trupul așezat încă în jilțul de stejar ! Indiferent a cui nălucă o fi, înaintează spre portret, pare să apuce rama, încearcă să privească dedesubt, și se întoarce iarăși cu o încruntare la fel de tenebroasă ca aceea a străbunului.

Scena fantastică pe care am sugerat-o mai sus nu trebuie considerată în nici un caz ca făcînd parte reală din povestirea noastră. Ne-am lăsat ispitiți în această scurtă extravaganță de pîlpîirea razelor de lună ; s-au prins în dans, mînă în mînă cu umbrele, și se răsfrîng în oglinda care, după cum știți, simbolizează întotdeauna o fereastră sau o poartă spre

lumea spiritelor. De altminteri, simţeam nevoia unei digresiuni de la îndelunga şi exclusiva contemplare a siluetei din jilţ. Pe de altă parte, şi vîntul sălbatic ne-a învălmăşit gîndurile, încîlcindu-le, dar fără să le îndepărteze cu totul de la focarul lor central. Judecătorul de plumb de acolo, zace încremenit drept pe sufletul nostru. Oare n-o să se mai urnească niciodată ? Dacă nu se mişcă o dată, ne pierdem minţile ! Aţi putea să-i judecaţi mai lesne nemişcarea după curajul unui şoricel, care s-a proptit pe lăbuţele dindărăt, într-o fîşie de lumină, chiar lîngă piciorul judecătorului Pyncheon, părînd să reflecteze la o expediţie de explorare a acestei uriaşe mase negre. Ha ! Dar ce l-a speriat pe isteţul şoricel ? Capul motanului bătrîn, dincolo de fereastră, unde pare să se fi postat voit la pîndă. Cotoiul ăsta are o mutră tare urîtă Să fie un motan care pîndeşte un şoarece, sau diavolul la pîndă după un suflet omenesc ? Ah, de-am putea să-l izgonim de la fereastră !

Slavă cerului, noaptea e pe sfîrşite ! Razele lunii nu mai au o sclipire atît de argintie şi nu mai contrastează atît de tăios cu negrul umbrelor printre care se strecoară. Sînt ceva mai pale ; iar umbrele au devenit cenuşii şi nu negre. Vîntul vîjîitor s-a potolit. Ce oră să fie ? Ah ! Ceasul a încetat să mai ticăie ; pentru că degetele uituce ale judecătorului au omis să-l întoarcă la zece, ca de obicei, adică aproximativ o jumătate de ceas înainte de ora culcării, şi ceasul a stat, pentru prima oară de cinci ani încoace. Dar orologiul universal al Timpului continuă să bată. Sinistra noapte — căci, oh, cît de sinistră pare bîntuita-i pustietate, îndărătul nostru ! — face loc unei dimineţi proaspete,

transparente, fără nori ! Binecuvîntată, binecuvîntată splendoare ! Strălucirea zilei — chiar puținul care răzbește în acest salon dintotdeauna întunecos — pare să țină de binecuvîntarea universală, care nimicește răul, și face bunătatea posibilă și fericirea accesibilă.

Oare cum o să se ridice judecătorul Pyncheon din jilț ? O să pășească înainte ca să-și scalde fruntea în primele raze ale dimineții ? O să înceapă oare această zi nouă — asupra căreia Dumnezeu a zîmbit, și a binecuvîntat-o, și a dăruit-o omenirii — o s-o înceapă oare cu gînduri mai bune decît le-a început pe toate celelalte, irosite pînă acum ? Sau nu cumva planurile urzite ieri sînt înrădăcinate în inima sa cu aceeași îndărătnicie, și-i sînt la fel de active în minte ?

În acest caz, are multe de făcut. O să mai stăruie judecătorul pe lîngă Hepzibah să-i prilejuiască întîlnirea cu Clifford ? O să cumpere un cal de încredere, potrivit pentru un domn mai în vîrstă ? O să-l convingă pe cumpărătorul proprietății Pyncheon să renunțe la achiziție în favoarea lui ? O să-l viziteze pe medicul de familie, și o să capete un leac menit să-l țină în viață — spre onoarea și binele neamului său — pînă la adînci, adînci bătrîneți ? Și, mai presus de toate, o să-și prezinte judecătorul Pyncheon scuzele cuvenite acelui grup de prieteni onorabili, asigurîndu-i că absența sa de la masa festivă a fost de neînlăturat, reabilitîndu-se atît de total în stima lor, încît să mai ajungă încă guvernator în Massachusetts ? Și, o dată înfăptuite toate aceste planuri mărețe, o să străbată din nou străzile, cu zîmbetul acela zăpușitor, de bunăvoință studiată, atît de dogoritoare încît ispitește

muştele să bîzîie în ea ? Sau poate că, după izolarea sepulcrală din ziua şi noaptea trecută, o să devină umil şi pocăit, un om îndurerat, blînd, care nu goneşte după profit, se fereşte de onorurile pămînteşti, abia cutezînd să-l adore pe Domnul-Dumnezeu, dar iubindu-şi cu ardoare semenii şi ajutîndu-i din toate puterile ? Oare n-o să mai arboreze rînjetul acela odios de făţarnică bunăvoinţă, insolent în ceea ce pretinde a fi, respingător în falsitatea sa, ci, dimpotrivă, o să se învăluie în melancolia duioasă a unei inimi pline de căinţă, sfărîmate, în sfîrşit, sub propria-i povară de păcate ? Pentru că sîntem încredinţaţi că, oricîtă cinste de paradă şi-o fi stivuit în inimă, la temelia acestui om e îngropat un păcat greu.

Deşteaptă-te, domnule judecător Pyncheon ! Soarele dimineţii scînteiază prin frunziş şi, frumos şi sfînt cum e, nu se fereşte să-ţi lumineze faţa. Deşteaptă-te, tu, ipocrit viclean, păcătos, egoist, cu inima de piatră, şi alege dacă continui să fii tot viclean, păcătos, egoist, cu inima de piatră, şi ipocrit, sau te hotărăşti să smulgi aceste păcate din firea ta, cu toate că o dată cu ele o să-ţi sece şi sîngele în vine. Răzbunarea atîrnă asupră-ţi ! Deşteaptă-te, pînă nu-i prea tîrziu !

Cum ! Nici această ultimă chemare nu te-a răscolit ? Nu, nici un pic ! Şi iată o muscă — o muscă obişnuită, din acelea ce-ţi bîzîie în geam — l-a mirosit pe judecătorul Pyncheon şi i se lasă întîi pe frunte, pe urmă pe bărbie, şi acum — Doamne apără-ne ! — se caţără pe muchea nasului, spre ochii holbaţi ai celui ce ar fi trebuit să fie guvernator ! Nu poţi alunga musca ? Eşti prea trîndav ? Tu, care aveai ieri atîtea proiecte zeloase ? Eşti prea slab, tu care erai atît de puternic ? Să nu poţi

alunga o muscă ? Dacă-i aşa, atunci te lăsăm în plata Domnului !

Ssst ! Sună clopoţelul prăvăliei. După ce povestea noastră ne-a purtat prin asemenea ceasuri lugubre ca acelea care tocmai au trecut, e o plăcere să-ţi reaminteşti că există o lume vie, şi că pînă şi această casă veche şi singuratică menţine într-un fel legătura cu ea. Ieşind din influenţa prezenţei judecătorului Pyncheon, afară în stradă, în faţa celor şapte frontoane, respirăm mai uşuraţi.

XIX

BUCHETELE ALICEI

A doua zi după furtună, prima persoană care se ivi prin vecinătate, împingînd o roabă, a fost moş Venner.

Strada Pyncheon, în faţa Casei cu şapte frontoane, îi oferea desigur o privelişte mult mai plăcută decît te-ai putea aştepta să-i ofere vreo stradelă lăturalnică, împrejmuită de garduri părăginite şi mărginită de căsuţele de lemn ale sărăcimii. Dimineaţa aceasta era o dulce scuză a naturii pentru cele cinci zile urîcioase care o precedaseră. Merita să trăieşti numai ca să poţi privi la imensa binefacere a cerului, sau măcar la frîntura care se putea zări printre case, un cer iarăşi înveselit de soare. Fiecare lucru avea o înfăţişare plăcută, fie că-l priveai din mers, sau îl cercetai mai amănunţit. De pildă, prundişul bine spălat şi pavajul trotuarului ; pînă şi băltoacele din mijlocul drumului, care reflectau cerul ; şi iarba, de un verde fraged crescută pe lîngă gardurile dincolo de care, dacă aruncai o privire, vedeai culturile variate din grădini. Legumele de orice fel păreau mai mult decît fericite în căldura mustoasă şi îmbelşugată a vieţii lor. Ulmul Pyncheon era viu în întreaga-i circumferinţă groasă, şi plin de soarele dimineţii

și de o adiere molcomă care i se cuibărise prin cununa de verdeață și înfiora o mie de limbi de frunze, ce șușoteau toate odată. Copacul acesta venerabil părea să nu fi suferit de pe urma furtunii. Ramurile-i rămăseseră neștirbite, ca și întreaga-i bogăție de frunze; și totul de un verde perfect, cu excepția unei singure crengi, care, prin acea timpurie prefacere a ulmilor vestind toamna, se transmutase în aur scînteietor. Era asemenea crengii de aur cu ajutorul căreia Eneas și Sibila au putut intra în Infern.

Și această ramură fermecată atîrna în fața ușii principale a celor șapte frontoane, atît de aproape de pămînt, încît orice trecător care s-ar fi înălțat în vîrful picioarelor ar fi putut s-o rupă. Și dacă ar fi prezentat-o la ușă, ar fi fost simbolul dreptului său de a intra și de a cunoaște toate tainele din infernul casei. Aparențele externe sînt atît de înșelătoare, încît acest venerabil edificiu avea un aspect într-adevăr îmbietor, care-ți dădea impresia că istoria sa ar trebui să fie frumoasă și fericită, o poveste din acelea pe care-i o plăcere să le asculți la gura sobei. Ferestrele-i străluceau vesel în bătaia piezișă a soarelui. Dungile și smocurile de mușchi verde, care se zăreau ici-colo, păreau peceți ale familiarității și înfrățirii cu Natura; de parcă această locuință omenească, fiind atît de străveche, dobîndise prin prescripție, ca și stejarii antici ori alte monumente naturale, dreptul de a fi prezervată în virtutea îndelungii sale continuități. O persoană înzestrată cu imaginație, care ar fi trecut pe lîngă casă, s-ar fi întors o dată și încă o dată ca să o cerceteze cu atenție: numeroasele-i vîrfuri, încercuind în sînul lor coșurile îmbulzite; puternica proeminență a caturilor superioare față de fundament; fereastra boltită, dînd un aspect

dacă nu de grandoare, dar de veche noblețe portalului crăpat peste care se deschidea ; luxurianța de brusturi uriaşi de lîngă prag ; ar observa toate aceste trăsături caracteristice și ar fi conştient că sub ceea ce se vede se ascunde ceva mult mai adînc. Și-ar închipui că aceasta a fost reşedința bătrînului puritan vajnic, „Integrul", care, murind într-o generație uitată, trebuie să fi lăsat moştenire o binecuvîntare ce umple toate odăile şi încăperile casei, și ale cărei urmări pot fi descoperite în religiozitatea, cinstea, cumpătarea sau sărăcia onestă şi fericirea solidă ale descendenților săi, pînă în ziua de azi.

Dar mai presus de toate, o anumită trăsătură s-ar întipări în memoria persoanei cu imaginație. Bogata tufă de flori — bălării le-ai fi spus pînă acum două săptămîni — tufa de flori stropite cu pete roşii, care cresc în unghiul dintre cele două frontoane centrale. Bătrînii le numesc Buchetele Alicei, în amintirea frumoasei Alice Pyncheon care ar fi adus, se crede, semințele din Italia. Astăzi se înfoiesc în bogata lor frumusețe şi în plină floare, părînd expresia mistică a faptului că acolo, înăuntrul casei, ceva s-a consumat.

Abia răsărise soarele cînd moş Venner îşi făcu apariția, cum am mai spus, împingînd de-a lungul străzii o roabă. Îşi făcea runda matinală pentru colectarea foilor de varză, cotoarelor de gulii, cojilor de cartofi şi a altor diverse rămăşițe de la cină, pe care gospodinele econoame din vecini obişnuiau să le pună deoparte, ca bune de hrănit porcul. Porcul lui moş Venner era îndopat şi menținut în formă prin aceste contribuții filantropice ; pînă-ntr-atîta, încît filozoful în zdrențe făgăduia mereu că, înainte de a se retrage la ferma lui, va organiza din pîntecosul guițător un ospăț la care vor fi in-

vitaţi vecinii, ca să se înfrupte din hălcile şi costiţele la a căror îngrăşare contribuiseră cu toţii. Gospodăria domnişoarei Hepzibah Pyncheon cunoscuse asemenea dezvoltare de la întoarcerea lui Clifford în sînul familiei, încît partea ei la banchet avea să fie una dintre cele mai substanţiale ; prin urmare moş Venner fu adînc dezamăgit cînd nu găsi cratiţa de lut, plină cu resturi comestibile, care-l aştepta de obicei la uşa din spate a Casei cu şapte frontoane.

„Niciodată pînă acum n-am ştiut-o uitucă pe domnişoara Hepzibah, îşi spuse patriarhul în sinea lui. Trebuie să fi mîncat ieri seară — nici vorbă ! În ultima vreme prepară cina în fiecare zi. Aşadar, unde-s resturile din supă şi cojile de cartofi ? Întreb. Să bat, să văd dacă s-a trezit ? Nu, nu, nu merge. Dacă mica Phoebe era acasă, nu m-aş fi împotrivit să bat ; dar domnişoara Hepzibah, mai mult ca sigur, o să se burzuluiască la mine pe fereastră şi o să arate îmbufnată chiar dacă o să se simtă încîntată. Las'că mai bine mă întorc la prînz."

Cu aceste reflecţii, bătrînul închise poarta curţii din dosul casei. Scîrţîitul balamalelor — căci şi portiţa aceasta scîrţîia ca toate celelalte porţi şi uşi ale casei — ajunse la urechile locatarului din aripa de nord, a cărui fereastră dădea spre curte.

— Bună dimineaţa, moş Venner, strigă dagherotipistul, aplecîndu-se pe fereastră. Auzi vreo mişcare în casă ?

— N-aud nimic, răspunse omul în zdrenţe. Dar nu-i de mirare. N-a trecut nici jumătate de oră de la răsăritul soarelui. Mă bucur că te văd, domnule Holgrave ! Partea asta a casei are un aer ciudat şi pustiu ; aşa că inima mi-e muncită de presimţiri şi simt ceva de parcă n-ar fi nici un suflet viu

înăuntru. Fațada arată mult mai veselă ; și buchetele Alicei infloresc frumos ; dac-aș fi tînăr, domnule Holgrave, iubita mea ar purta la piept o floare din astea, chiar dac-ar fi să-mi rup gîtul cățărîndu-mă după ea ! Ei, nu-i așa că vîntul te-a ținut treaz noaptea trecută ?

— Așa a fost, într-adevăr ! răspunse artistul zîmbind. Dac-aș crede în stafii — și încă nu știu sigur dacă cred ori nu — aș fi zis că toți morții din familia Pyncheon s-au dezlănțuit de-a valma în odăile de jos, mai ales în aripa locuită de domnișoara Hepzibah. Dar acum e liniște deplină.

— Da, se vede că domnișoara Hepzibah o fi dormind mai tîrziu după ce toată noaptea a tulburat-o hărmălaia. Dar ar fi lucru curios, nu-i așa, ca judecătorul să-i fi luat pe amîndoi verii lui cu el la țară ? L-am văzut ieri intrînd în prăvălie.

— La ce oră ? întrebă Holgrave.

— O, în cursul dimineții, răspunse bătrînul. Ei, ei ! Trebuie să ne vedem de drum, și eu, și roaba mea. Dar mă întorc la prînz. Pentru că porcului meu îi place și masa de prînz ca și gustarea de dimineață. Nici o oră de masă și nici un fel de bucate nu-i cad greu la stomac porcului meu. Îți urez o dimineață bună ! Și, domnule Holgrave, dac-aș fi tînăr ca dumneata, aș rupe o floare din buchetele Alicei și aș ține-o în apă pînă la întoarcerea lui Phoebe.

— Am auzit, spuse dagherotipistul trăgîndu-și capul înăuntru, că apa din izvorul lui Maule le priește cel mai bine.

Aici discuția luă sfîrșit și moș Venner își văzu de drum. Preț de jumătate de oră, nimic nu tulbură odihna celor șapte frontoane ; nici nu se ivi vreun vizitator, în afară de un vînzător de ziare care, trecînd prin fața ușii principale, azvîrli în

prag un jurnal ; pentru că, în ultima vreme, Hepzibah le lua înăuntru. După un timp, apăru o femeie grasă, în mare viteză, poticnindu-se la urcuşul treptelor prăvăliei. Faţa-i dogorea ca para focului şi, pentru că dimineaţa era fierbinte, femeia sfîrîia şi şuiera de parcă se prăjise la căldura plitei, la căldura verii, şi la căldura propriei ei agitaţii planturoase. Încercă uşa prăvăliei ; era încuiată. O încercă din nou, scuturînd-o cu atîta furie, încît clopoţelul îi răspunse indignat.

— S-o ia naiba pe babornita asta de Pyncheon ! bombăni gospodina arţăgoasă. Are pretenţia că ţine o dugheană de mărunţişuri şi zace-n pat pînă la douăsprezece. Astea-s aere de nobleţe, aşa zic ! Dar sau o scol din pat pe înălţimea sa, sau dărîm uşa !

Începu să zgîlţîie uşa, iar clopoţelul, care la rîndul său avea un temperament îndărătnic, clincăni furios făcîndu-şi protestele auzite — nu de urechile celor cărora le erau destinate — ci de o doamnă cumsecade care locuia în casa de peste drum. Aceasta deschise fereastra şi i se adresă nerăbdătoarei cliente :

— Doamnă Gubbins, nu găseşti pe nimeni acolo.

— Ba trebuie să găsesc pe cineva ! se oţărî doamna Gubbins scandalizînd din nou clopoţelul. Am nevoie de o litră de grăsime să frig nişte plătici grozave pentru gustarea domnului Gubbins ; şi fie ea cît de cucoană o fi, am de gînd s-o scol pe babornita Pyncheon şi s-o fac să mă servească !

— N-o nedreptăţi, doamnă Gubbins ! răspunse femeia de peste drum. Ea şi fratele ei au plecat la judecătorul Pyncheon, la casa lui de la ţară. Nu-i suflet de om în casă, în afară de dagherotipis-

tul acela tînăr care locuieşte în aripa de miazănoapte. I-am văzut ieri pe bătrîna Hepzibah şi pe Clifford plecînd ; şi erau ca două raţe bălăcindu-se prin băltoacele de noroi. Nu-s acasă, crede-mă !

— Şi de unde ştii că s-au dus la judecător ? întrebă doamna Gubbins. Ăla-i om bogat ; şi a fost o ceartă mare între el şi Hepzibah, cu multă vreme în urmă, pentru că nu voia s-o ajute. Asta-i pricina pentru care a deschis dugheana.

— Ştiu eu asta, răspunse vecina. Dar de plecat au plecat — e sigur. Şi cine altul, decît o rudă de sînge, care n-are încotro, o să-şi ia în casă pe îmbufnata asta de fată bătrînă şi pe îngrozitorul ăla de Clifford ? Acolo s-au dus, îţi garantez.

Doamna Gubbins plecă, revărsîndu-şi în continuare obida pe Hepzibah cea absentă. Urmă o altă jumătate de oră, sau poate mai mult, în care casa rămase învăluită în aceeaşi linişte, afară ca şi înăuntru. Numai ulmul scotea şoapte plăcute, vesele, însorite, ca răspuns la adierea altminteri imperceptibilă ; un roi de gîze bîzîiau frenetic în umbra aşternută de copac şi se prefăceau în stropi de lumină ori de cîte ori ţîşneau în soare ; o lăcustă ţiui o dată sau de două ori, pe undeva, într-un adăpost ascuns în frunziş ; şi o mică pasăre solitară, cu pene de aur şters, veni şi dădu tîrcoale buchetelor Alicei.

În cele din urmă, micul nostru prieten, Ned Higgins, îşi tîrşi picioarele de-a lungul străzii în drum spre şcoală ; şi cum se întîmpla ca pentru prima oară de două săptămîni încoace să fie posesorul unei monede de un cent, nimic pe lume nu l-ar fi putut face să treacă de uşa prăvăliei cu şapte frontoane. Dar uşa nu se deschidea. Cu toate acestea, îşi reînnoi strădaniile de a pătrunde înăuntru, iar şi iar, şi încă de vreo şase ori, cu inexorabila

perseverență a unui copil preocupat de un lucru foarte important pentru el. Fără îndoială, îi căzuse cu tronc la inimă un elefant ; sau poate că, intenționa, ca și Hamlet, să înghită un crocodil. Drept răspuns la atacurile lui cele mai violente, clopoțelul scotea din cînd în cînd cîte un clinchet potolit ; oricît se străduia puștiul, puterea lui de copil înălțat în vîrful picioarelor nu putea stîrni mare zarvă cu ajutorul clopoțelului. Agățîndu-se de mînerul ușii, ștrengarul furișă o privire prin crăpătura perdelelor, și văzu că ușa interioară, cea care dădea în coridorul dinspre salon, era închisă.

— Domnișoară Pyncheon, strigă copilul bătînd în geam, vreau un elefant.

Cum chemările lui repetate nu căpătau nici un răspuns, Ned începu să-și piardă răbdarea, și cum mica lui furie cînd fierbea dădea repede în foc, luă o piatră de pe jos, cu intenția turbulentă de a zvîrli cu ea în geam ; plîngea și în același timp scăpăra de mînie. Un om — unul din cei doi care treceau din întîmplare pe acolo — îl prinse pe șoltic de braț.

— Ce s-a întîmplat, bătrîne ?

— Vreau să iasă bătrîna Hepzibah, sau oricare din ei ! răspunse Ned, sughițînd. Nu vor să deschidă ușa ; și nu pot să-mi cumpăr elefantul !

— Întinde-o la școală, pușlama ! Mai e o altă dugheană după colț. Curios, Dixey, se adresă el apoi tovarășului său de drum, ce s-o fi întîmplat cu toți Pyncheonii ăștia ? Smith, îngrijitorul de la grajdul comunal, mi-a spus că judecătorul Pyncheon și-a lăsat ieri calul acolo, zicînd că-l scoate după masa de prînz, și nu l-a luat nici pînă acuma. Și unul din argații judecătorului a venit azi dimineață la el să întrebe de stăpînu-su. Se zice că

judecătorul e un om care nu-şi schimbă tabieturile şi că nu obişnuieşte să înnopteze în oraş.

— Las'că se întoarce el teafăr, n-ai grijă, răspunse Dixey. Iar bătrîna Pyncheon, ascultă ce-ţi spun eu, s-o fi înglodat în datorii şi a şters-o ca să tragă chiulul creditorilor. Adu-ţi aminte ce ţi-am prezis în prima dimineaţă cînd a deschis prăvălia : ţi-am spus eu că mutra ei încruntată ca dracu o să gonească muşteriii. N-au putut-o răbda !

— N-am crezut c-o s-o scoată la capăt. Dughenele astea de mărunţişuri depăşesc puterile femeilor. A încercat şi nevastă-mea şi pînă la urmă tot s-a ales cu cinci dolari daţi din buzunar.

— Amărîtă treabă, comentă Dixey scuturînd din cap. Amărîtă treabă !

Pe măsură ce dimineaţa înainta, au mai avut loc diferite alte încercări de a se intra în comunicaţie cu presupuşii locatari ai tăcutei şi impenetrabilei locuinţe. Veni omul cu bere, aducînd vreo două duzini de sticle pline ca să le schimbe pe cele goale ; brutarul, cu o cantitate de biscuiţi pe care Hepzibah îi comandase ca să-i vîndă cu de-amănuntul ; măcelarul cu o delicatesă de care era sigur că o s-o cumpere imediat pentru Clifford. Dacă cineva care ar fi urmărit toată această activitate ar fi aflat cumplitul secret pe care-l ascundea casa, ar fi fost cuprins de o groază cu totul neobişnuită, văzînd cum şuvoiul vieţii omeneşti se rotea în mici vîrtejuri — învolburînd beţe, paie şi alte nimicuri — de jur împrejur şi deasupra adîncului întunecat unde zăcea nevăzut un cadavru !

Măcelarul era atît de hotărît să-şi plaseze bunătatea de miel sau ce altă delicatesă o fi fost, încît încercă fiecare uşă a Casei cu şapte frontoane în parte, şi în cele din urmă reveni la uşa prăvăliei, pe unde intra de obicei.

— E o bucățică gustoasă și știu că domnișoara bătrînă ar lua-o pe loc, spunea el. Nu se poate să fi plecat ! De cincisprezece ani de cînd îmi mîn căruciorul pe strada Pyncheon, o dată n-am văzut-o să plece de acasă ; cu toate că, uneori, ai putea să bați o zi întreagă fără s-o faci să vină la ușă. Dar asta se întîmpla pe vremea cînd nu se avea în grijă decît pe ea.

Privind prin aceeași despicătură a perdelelor pe unde se uitase numai cu puțin înainte puștiul cu apetituri elefantine, măcelarul văzu că ușa interioară nu era închisă, ci crăpată, ba chiar aproape larg deschisă. Oricum s-ar fi petrecut lucrurile, aceasta era realitatea. Prin întunericul coridorului se putea vedea în interiorul sumbru, dar oricum ceva mai luminat, al salonului. I se păru măcelarului că deslușește ceea ce s-ar fi zis că-i o pereche de picioare robuste, îmbrăcate în pantaloni negri, aparținînd unui bărbat așezat într-un jilț masiv de stejar, a cărui spetează îi ascundea restul trupului. Calmul disprețuitor cu care acest ocupant al casei primise neobositele sale încercări de a atrage atenția, îl ofensă atît de tare pe vînzătorul de carne, încît hotărî să se retragă.

„Va să zică așa, își spuse el, în timp ce eu îmi scuip sufletul bătînd, păcătosul de frate al babornițci Pyncheon zace acolo ! Zău așa, să văd eu un porc că se poartă în felul ăsta cu mine, l-aș înjunghia pe loc. Înseamnă să te înjosești ca să mai ai de-a face cu asemenea oameni ; de azi înainte, dacă au poftă de cîrnați sau de-o uncie de ficat, n-au decît s-alerge după cărucior !“

Azvîrli delicatesa în căruț și porni morocănos mai departe.

La scurt timp după aceea, se auzi un zvon de muzică venind de după colț și apropiindu-se, cu

cîteva întreruperi de tăcere, după care urmă o izbucnire de melodie săltăreață. O ceată de copii înaintau sau se opreau, în pas cu muzica, ce părea să vină chiar din mijlocul îmbulzelii ; astfel încît copiii erau legați laolaltă prin lanțuri de sunete, care-i mînau ca pe un grup de captivi ; căruia i se adăuga, din cînd în cînd, cîte un nou omuleț în șorț și pălărioară de pai, dînd buzna pe ușa sau pe poarta casei. Cînd mulțimea ajunse sub umbra ulmului Pyncheon, se dovedi că era vorba de tînărul italian cu maimuța și cu teatrul lui de păpuși, care-și mai învîrtise cîndva flașneta sub fereastra boltită. Fața plăcută a lui Phoebe — și, fără îndoială, generoasa răsplată pe care i-o aruncase — stăruiau încă în mintea lui. Trăsăturile expresive i se iluminară cînd recunoscu locul unde se petrecuse acea măruntă întîmplare din existența lui de vagabond. Intră în curtea lăsată de izbeliște (acum mai sălbatică decît oricînd, cu invazia ei de bălării și de brusturi), se opri în pragul ușii principale, și deschizîndu-și cutia cu minuni, dădu drumul la muzică. Fiecare dintre membrii micii comunități automate se porni pe lucru, potrivit cu propria-i vocație ; maimuța, scoțîndu-și de pe cap bereta scoțiană, se înclină și se lingușí servil pe lîngă spectatori, pîndind să înhațe orice monedă rătăcită ; și, chiar tînărul străin, în timp ce învîrtea manivela flașnetei, își înălță privirea spre fereastra boltită, în așteptarea unei prezențe care i-ar fi făcut muzica mai vioaie și mai dulce. Mulțimea de copii se ținea pe-aproape ; unii pe trotuar ; alții intraseră în curte ; doi sau trei se înfipseseră chiar pe trepte ; și unul se ghemuise în prag. În tot acest timp, lăcusta continua să țîrîie în ulmul Pyncheon.

— N-aud pe nimeni în casă, spuse unul din copii către altul. Maimuţa n-o să se aleagă cu nimic.

— Ba e cineva în casă, îl contrazise puştiul de pe prag. Aud un pas.

Dar ochii tînărului italian continuau să privească în sus ; şi, într-adevăr, se părea că o înfiorare de emoţie curată, deşi uşoară şi mai curînd jucăuşă, înviora cu o dulce sevă serenada searbădă a acestui trubadur mecanic. Asemenea vagabonzi sînt receptivi la orice semn de bunătate firească — fie chiar şi un zîmbet, sau un cuvînt neînţeles pentru ei, dar cald — pe care-l pot culege în drumul vieţii lor. Îşi aduc aminte de toate aceste semne, deoarece constituie micile bucurii care pentru o frîntură de clipă — atîta cît se oglindeşte o privelişte frumoasă într-un balon de săpun — clădesc în jurul lor imaginea unui cămin. De aceea, tînărul italian nu se lăsa descurajat de tăcerea grea cu care bătrîna casă părea hotărîtă să înfrîneze vioiciunea instrumentului său. Stăruia în chemările-i melodioase ; şi continua să se uite în sus, încrezător că figura lui brună, străină, va fi în curînd încălzită de înfăţişarea însorită a lui Phoebe. Şi n-ar fi vrut să plece fără să-l mai zărească o dată şi pe Clifford, a cărui sensibilitate, ca şi surîsul lui Phoebe, comunicase cu străinul într-un fel de limbaj al inimii. Îşi repetă repertoriul muzical iarăşi şi iarăşi, pînă cînd auditorii osteniră. Osteniră şi omuleţii de lemn din cutia cu minuni, şi, mai mult ca toţi, maimuţa. Şi nu venea nici un alt răspuns, decît ţiuitul lăcustei.

— În casa asta nu-i nici un copil, spuse în cele din urmă un şcolar. Aici nu locuieşte decît o domnişoară bătrînă şi un bătrîn. N-ai să capeţi nimic aicea. De ce nu mergi mai departe ?

— Prostule, de ce-i spui? îl mustră în șoaptă un iancheu mititel, care nu se sinchisea de muzică, dar se bucura de pleașca ce-i picase. Lasă-l să cînte cît i-o plăcea! Dacă nu-i nimeni care să-l plătească, asta-i treaba lui.

Cu toate acestea, italianul își mai epuiză încă o dată repertoriul complet. Pentru un observator obișnuit — care n-ar distinge altceva decît muzica și strălucirea soarelui de o parte și de alta a ușii — ar fi fost poate amuzant să urmărească perseverența flașnetarului. Va izbuti pînă la urmă? Se va da în lături ușa aceea îndărătnică? Și va izbucni din casă un grup de copii, cei mai mici, țopăind, strigînd, rîzînd în aer liber, îmbrîncindu-se în jurul flașnetei, privind cu gălăgioasă veselie păpușile de lemn, și zvîrlind, fiecare dintre ei, cîte o monedă ca s-o înhațe Mammon cel cu coadă lungă?

Dar pentru noi, cei care cunoaștem inima tainică a Casei cu șapte frontoane tot așa de bine cum îi știm și fațada, această repetare de cîntece populare vesele, în pragul casei, are un efect de groază. Ar fi cumplit, într-adevăr, dacă judecătorul Pyncheon (care nu s-ar fi sinchisit nici cît negru sub unghie să asculte vioara lui Paganini, în cea mai armonioasă dintre interpretările sale) s-ar fi ivit în ușă, cu cămașa însîngerată și o expresie mînioasă pe fața lui de o paloare pămîntie, și l-ar fi izgonit pe vagabondul străin!

Au mai fost oare vreodată măcinate zadarnic atîtea jocuri și atîtea valsuri, într-un loc unde nimeni nu se înghesuia să danseze? Da, adeseori. Acest contrast, această continuă îmbinare de tragic și comic are loc zi de zi, ceas de ceas, minut de minut. Casa mohorîtă și părăsită, pustiită de viață, cu hidoasa Moarte crunt statornicită în singurătatea ei, e simbolul multor inimi omenești

care, asemenea ei, sînt silite să asculte freamătul și ecoul veseliei lumii din jur.

Înainte ca italianul să-și fi încheiat reprezentația, doi oameni trecură pe acolo din întîmplare, în drum spre masă.

— Hei, măi franțuzule ! strigă unul dintre ei. Pleacă din fața casei ășteia și cară-ți drăcoveniile în altă parte. Aici locuiește familia Pyncheon care acuma trece printr-un mare necaz. N-au ei chef de muzică, astăzi. În tot orașul s-a răspîndit vestea că judecătorul Pyncheon, proprietarul casei, a fost asasinat ; și șeful poliției e pe cale să facă cercetări. Așa încît cară-te degrabă !

Cînd italianul își trase pe umăr curelele flașnetei, zări în prag un cartonaș care zăcuse toată dimineața acoperit de ziarul pe care-l aruncase vînzătorul, și numai acum ieșise la iveală. Îl ridică, și văzînd că era scris cu creionul, îl dădu omului ca să-l citească. Într-adevăr, era cartea de vizită a judecătorului Pyncheon, pe dosul căreia își făcuse cu creionul cîteva însemnări privitoare la diferitele treburi pe care le avusese de îndeplinit cu o zi înainte. Era un rezumat al istoriei acelei zile în perspectivă, numai că socotelile de acasă nu se prea potriviseră cu cele din tîrg. Probabil că judecătorul scăpase cartonașul din buzunarul vestei cînd încercase să intre în casă pe ușa principală. Deși fusese muiată de ploaie, cartea de vizită era încă în parte lizibilă.

— Hei, Dixey, ia uită-te aici, strigă omul. Asta are legătură cu judecătorul Pyncheon. Ia privește ! Aici e tipărit numele lui ; și aicea, cred, e scris de mîna lui.

— Hai să mergem cu ea la polițai ! zise Dixey. Poate că-i tocmai urma de care are nevoie. Măi știi, șopti el în urechea tovarășului său, n-ar fi

de mirare ca judecătorul să fi intrat pe această ușă și să nu mai fi ieșit. Poate că un anumit văr al lui s-a apucat din nou de vechile lui pozne. Și bătrîna Pyncheon, fiind la ananghie cu dugheana ei — și portofelul judecătorului fiind burdușit — și ură fiind între ei de multă vreme ! Pune-le toate cap la cap și vezi ce iese !

— Sst ! Ssst ! șopti celălalt. Săvîrșește un păcat cine vorbește primul de lucruri din astea ! Dar cred și eu ca tine, că mai bine ne-am duce la poliție.

— Da, da, întări Dixey. Ei, întotdeauna am spus eu că femeia asta avea ceva drăcesc în felul cum se încrunta.

Prin urmare, cei doi făcură cale întoarsă. Italianul porni și el la drum, îndreptînd o ultimă privire de bun rămas spre fereastra boltită. Iar copiii, o luară la sănătoasa, toți odată, și alergară de parcă vreun uriaș sau vreun căpcăun era pe urmele lor. Numai cînd ajunseră la o bună depărtare de casă, se opriră la fel de brusc, toți odată, așa cum porniseră. Nervii lor sensibili intraseră într-o nedeslușită panică în urma celor auzite. Privind îndărăt la vîrfurile grotești ale frontoanelor și la ungherele umbroase ale casei, simțiră că o învăluie un giulgiu de tristețe pe care lumina soarelui nu putea să-l destrame. O Hepzibah imaginară se încrunta la ei și-i amenința cu degetul, din mai multe ferestre în același timp. Un Clifford imaginar — pentru că Clifford (și acest lucru l-ar fi îndurerat profund dacă l-ar fi cunoscut) fusese întotdeauna o figură de groază pentru acești micuți — stătea în spatele irealei Hepzibah, îmbrăcat într-o haină de casă ponosită, și făcea gesturi înfiorătoare. Copiii sînt și mai susceptibili decît adulții — dacă așa ceva e cu putință — să se molipsească

de panică. În tot restul zilei, cei mai sfioşi dintre ei ocoliră străzi întregi numai ca să nu treacă prin faţa celor şapte frontoane ; în timp ce curajoşii îşi manifestau bărbăţia provocîndu-şi partenerii de joacă la întreceri de fugă prin faţa casei.

Nu trecuse mai mult de jumătate de oră de la dispariţia italianului cu cîntecele lui care picaseră atît de prost, cînd pe strada Pyncheon se ivi o trăsură. Trăsura se opri sub ulmul Pyncheon ; birjarul dădu jos de pe acoperiş o valiză, un sac de pînză, şi o cutie de pălării, şi le depuse în pragul vechii case ; o pălăriuţă de pai şi apoi silueta graţioasă a unei fete tinere se iviră din interiorul trăsurii. Sosise Phoebe ! Cu toate că nu mai arăta chiar atît de înfloritoare ca atunci cînd a păşit pentru prima oară în povestirea noastră — pentru că în cele cîteva săptămîni care s-au scurs, experienţele trăite au făcut-o mai gravă, mai femeie, şi i-au adîncit ochii în chip de oglinzi ale unei inimi ce începuse să-şi bănuiască adîncurile — totuşi, radia încă dulcea şi fireasca strălucire a soarelui. Şi nu-şi uitase darul ei caracteristic de a face ca tot ce o înconjura să pară real, şi nu fantastic. Totuşi, simţim că pînă şi pentru Phoebe, a trece în această împrejurare pragul Casei cu şapte frontoane ar fi fost o aventură de temut. Oare prezenţa ei sănătoasă e destul de robustă ca să alunge hoarda de năluci livide, hidoase şi blestemate care a pătruns acolo de cînd a plecat ea ? Sau, asemenea lor, şi ea o să se ofilească, o să se îmbolnăvească, o să se îndurereze, o să se desfigureze şi o să ajungă o altă nălucă lividă, lunecînd mută pe scări, în sus şi-n jos, şi speriind copiii cînd s-ar opri o clipă la fereastră ?

Am vrea cu dragă inimă cel puţin s-o prevenim pe fata nebănuitoare că n-o va întîmpina în casă

nimic cu formă sau substanţă omenească, în afară de trupul judecătorului Pyncheon — oribil spectacol şi înfricoşătoare amintire pentru noi, după noaptea noastră de veghe petrecută cu el — judecătorul care continuă să-şi păstreze locul în jilţul de stejar.

Phoebe încercă mai întîi uşa prăvăliei. Nu cedă sub apăsarea mîinii ; şi, cu uşurinţa ei de a pătrunde situaţiile, consideră că perdeaua albă, trasă peste geamul care alcătuia partea superioară a uşii, era un lucru bizar. Fără a mai încerca să intre pe acolo, se îndreptă spre portalul mare, de sub fereastra boltită. Aflîndu-l şi pe acesta încuiat, bătu. Bătăile în uşă fură reverberate de hăul dinăuntru. Bătu a doua oară, şi a treia oară ; şi ascultînd încordată, îşi închipui că aude podeaua scîrţîind, de parcă venea Hepzibah, păşind ca de obicei în vîrful picioarelor, să-i dea drumul înăuntru. Dar după acest zgomot imaginar urmă o tăcere atît de mortală, încît Phoebe începu să se întrebe dacă nu cumva greşise casa, oricît de familiar i se părea exteriorul.

Atenţia îi fu atrasă de vocea unui copil, la oarecare depărtare. O striga pe nume. Privind în direcţia de unde venea vocea, îl văzu pe micul Ned Higgins, aflat la o bună distanţă în josul străzii, şi care bătea cu furie din picioare, scutura cu violenţă din cap, făcea gesturi dezaprobatoare cu ambele mîini, şi striga la ea cît îl ţinea gura :

— Nu, nu, Phoebe ! Nu intra ! Acolo-i ceva rău ! Nu — nu — nu intra !

Dar cum micul personaj nu se lăsa convins să se apropie de ea ca să-i explice, Phoebe deduse că la una dintre vizitele lui la prăvălie, se speriase rău de verişoara Hepzibah ; pentru că, într-adevăr, manifestările bunei domnişoare erau deopotrivă în

măsură să-i sperie pe copii de să-i facă să-şi iasă din minţi, sau să le provoace hohote nestăvilite de rîs. Totuşi, acest incident o făcu să simtă şi mai mult ce nefiresc de tăcută şi de impenetrabilă devenise casa.

Ca încercare imediat următoare, Phoebe intră în grădină unde, pe o zi caldă şi senină ca aceasta, nu se îndoia că-l va găsi pe Clifford, şi poate chiar pe Hepzibah, petrecîndu-şi amiaza alene, în umbra boschetului. De îndată ce pătrunse pe poarta grădinii, familia galinaceelor îi ieşi în întîmpinare jumătate alergînd, jumătate zburînd ; în timp ce un motan ciudat, care dădea tîrcoale pe sub fereastra salonului, işi luă tălpăşiţa, se căţără iute pe gard şi se făcu nevăzut. În chioşc nu se afla nimeni, iar podeaua, masa şi banca circulară erau încă umede şi presărate cu rămurele şi alte vestigii ale furtunii din ajun. Vegetaţia grădinii părea să fi spart toate graniţele ; bălăriile profitaseră de absenţa lui Phoebe şi de ploaia nesfîrşită ca să potopească florile şi legumele. Izvorul lui Maule se revărsase peste zăgazul de piatră şi se întinsese într-o băltoacă formidabilă ce inunda colţul grădinii.

Impresia pe care ţi-o dădea întreaga scenă era aceea a unui loc unde nu călcase picior de om de multe zile încoace — poate chiar de cînd plecase Phoebe — pentru că zări sub masa din chioşc un pieptănaş al ei, scăpat probabil în ultima după masă cînd şezuse acolo împreună cu Clifford.

Fata ştia că verii ei erau în stare de ciudăţenii mai mari decît aceea de a se închide în vechea lor casă, cum se părea că făcuseră acum. Cu toate acestea, cu presimţirea nedesluşită că ceva nu era în ordine, şi muncită de temeri cărora nu le putea da formă, se apropie de uşa care stabilea comu-

nicația între casă și grădină. Era încuiată pe dinăuntru, ca și celelalte două uși pe care le mai încercase. Cu toate acestea, bătu; și, pe loc, ca și cum apelul ei ar fi fost așteptat, ușa se deschise prin strădania considerabilă a unei persoane invizibile; nu se deschise larg, ci doar atît cît să poată intra. Cum Hepzibah deschidea întotdeauna în acest fel ușile, ca să nu se expună inspecției celor de afară, Phoebe deduse în chip firesc că verișoara ei era cea care îi dăduse drumul în casă.

De aceea, păși pragul fără cea mai mică șovăială; de îndată ce intră, ușa se închise în urma ei.

XX

FLORILE PARADISULUI

Intrînd atît de brusc din lumina soarelui, Phoebe fu orbită de umbrele dese care pîndeau prin mai toate coridoarele vechii case. La început, nu-şi dădu seama cine o primise înăuntru. Înainte ca ochii să i se fi obişnuit cu întunericul, îşi simţi mîna prinsă de altă mînă, care i-o strînse puternic, dar cu blîndeţe şi căldură, urîndu-i în acest fel un bun sosit ce făcu să-i tresalte inima şi să vibreze de bucurie. Se simţi condusă, nu spre salon, ci spre o încăpere mare şi neocupată, care fusese pe vremuri sala mare de recepţii a Casei cu şapte frontoane. Lumina soarelui năvălea nestăvilită pe toate ferestrele fără de perdele ale acestei mari încăperi şi scălda podeaua îmbîcsită de praf ; aşa încît, Phoebe văzu limpede acum — ceea ce într-adevăr nu mai era un secret după ce mîna aceea caldă o întîlnise pe a ei — că nu fusese întîmpinată de Hepzibah, şi nici de Clifford, ci de Holgrave. Intuiţia subtilă sau, mai curînd, impresia vagă, nedeslușită, că era nevoie să i se comunice un anumit lucru, o făcu să se supună fără rezerve îndrumării lui Holgrave. Fără să-şi retragă mîna, îl privea febrilă, nu pentru că ar fi presimţit o nenorocire, ci pentru că, inevitabil, era conştientă

că situația familiei se schimbase de la plecarea ei și prin urmare aștepta cu nerăbdare o explicație.

Artistul arăta mai palid ca de obicei; fruntea îi era brăzdată de o cută severă ce-i dădea o mină îngîndurată și-i săpa o linie adîncă, verticală, între sprîncene. Dar zîmbetul îi strălucea de o căldură sinceră și de o bucurie mai aprinsă decît orice altă expresie ce văzuse Phoebe mijind vreodată de sub flegmatismul englezesc cu care Holgrave masca tot ce-i încolțea prin regiunea inimii. Era expresia unui om care, aflat singur într-o pădure întunecoasă sau într-un deșert nemărginit, unde i s-ar fi înfățișat o priveliște de groază, ar recunoaște deodată figura familiară a celui mai drag prieten, ce aduce cu el gîndurile senine ale căminului și intimitatea plăcută a vieții de fiecare zi. Și totuși, în fața necesității de a răspunde privirii ei întrebătoare, zîmbetul lui Holgrave pieri.

— N-ar trebui să mă bucur că te-ai întors, Phoebe, i se adresă el. Ne întîlnim într-un moment greu.

— Ce s-a întîmplat? exclamă fata. De ce-i casa atît de pustie? Unde sînt Hepzibah și Clifford?

— Au plecat. Nu-mi pot închipui unde s-au dus. Ne aflăm singuri în casă!

— Hepzibah și Clifford au plecat? strigă Phoebe. Dar nu-i cu putință! Și de ce m-ai adus în camera asta și nu în salon? Ah, pesemne că s-a întîmplat ceva îngrozitor! Trebuie să fug să văd.

— Nu, nu, Phoebe! o reținu Holgrave. E așa cum ți-am spus. Au plecat și nu știu unde. S-a petrecut într-adevăr ceva îngrozitor, dar nu cu ei și, sînt convins, nu din vina lor. Dacă îți ghicesc bine caracterul, Phoebe, urmă el ținîndu-și ochii pironiți asupra ochilor ei cu o privire în care se

amestecau duioşia şi o serioasă îngrijorare, aşa blîndă cum eşti şi cu preocupări care nu par să depăşească lucrurile comune, ai totuşi o tărie deosebită. Posezi o admirabilă stăpînire de sine, şi o anumită facultate care, cînd va fi pusă la încercare, se va dovedi capabilă să înfrunte unele chestiuni ce depăşesc sfera obişnuitului.

— O, nu, sînt foarte slabă, replică Phoebe tremurînd. Dar spune-mi ce s-a întîmplat ?

— Eşti tare ! stărui Holgrave. Trebuie să fii şi tare şi înţeleaptă ; pentru că eu nu ştiu ce să fac şi am nevoie de sfatul dumitale. Poate că vei fi în stare să sugerezi exact lucrul care trebuie făcut.

— Spune-mi, spune-mi odată, îi ceru Phoebe tremurînd toată. Mă copleşeşte... mă înspăimîntă... misterul ! Suport mai uşor orice grozăvie !

Artistul şovăi. În pofida celor spuse cu privire la stăpînirea de sine pe care părea s-o aibă Phoebe, socotea totuşi c-ar fi o ticăloşie să aducă la lumină hidoasa taină a trecutului. Era ca şi cum ar fi tîrît un hoit oribil în faţa vetrei dintr-o odăiţă veselă şi curată, un hoit care ar arăta şi mai odios în mijlocul frumuseţii din jur. Şi totuşi nu putea să-i ascundă ; trebuia să afle tot.

— Phoebe, începu el, îţi aminteşti de miniatura aceasta ?

Îi puse în mînă un clişeu de dagherotip ; acelaşi pe care i-l arătase în prima după masă cînd discutaseră în grădină, clişeul ce revela atît de uimitor trăsăturile aspre şi neînduplecate ale originalului.

— Ce legătură are clişeul ăsta cu Hepzibah şi cu Clifford ? întrebă Phoebe iritată de faptul că Holgrave o tratează cu asemenea fleacuri într-un astfel de moment. E judecătorul Pyncheon ! Mi l-ai mai arătat !

— Dar iată aceeaşi faţă luată acum o jumătate de oră, spuse artistul prezentîndu-i o altă miniatură. Tocmai o terminasem cînd te-am auzit la uşă.

— Asta-i moartea! se cutremură Phoebe devenind foarte palidă. Judecătorul Pyncheon mort!

— Aşa cum îl vezi aici, reluă Holgrave, zace în camera alăturată. Judecătorul e mort, iar Clifford şi Hepzibah au dispărut! Mai mult nu ştiu. În rest, toate sînt presupuneri. Aseară cînd m-am întors în cămăruţa mea singuratică, am observat că nu ardea nici o lumină, nici în salon, nici în odaia lui Hepzibah, nici în cea a lui Clifford; în casă nu se auzea nici un pas, nici o mişcare. Azi dimineaţă domnea aceeaşi linişte de moarte. De la fereastra mea am auzit mărturisirile unei vecine cum că rudele dumitale au fost văzute părăsind casa ieri, în mijlocul furtunii. Pe de altă parte am auzit un zvon că judecătorul Pyncheon ar fi dispărut. Un simţămînt pe care nu ţi l-aş putea descrie — senzaţia nedesluşită a unei catastrofe, a unui act săvîrşit, m-a îndemnat să pătrund în această parte a casei, unde am descoperit ceea ce vezi. Ca o dovadă care i-ar putea fi de folos lui Clifford, şi ca o aducere aminte pentru mine — căci, Phoebe, există anumite raţiuni strămoşeşti ce leagă în chip straniu soarta mea de soarta acestui om — m-am folosit de mijloacele care-mi stau la dispoziţie pentru a fixa imaginea morţii judecătorului Pyncheon.

Chiar în marea ei tulburare, Phoebe nu se putu împiedica să nu observe calmul purtării lui Holgrave. Ce-i drept, părea să resimtă întreaga grozăvie a morţii judecătorului, totuşi acceptase faptul fără surpriză, ca pe un eveniment predestinat, ineluctabil, potrivindu-se atît de exact cu anumite

împrejurări din trecut, încît ar fi putut aproape să fie prevăzut.

— De ce n-ai deschis larg ușile, să chemi martori înăuntru ? întrebă fata cu un tremur dureros. E îngrozitor să fim singuri aici !

— Dar Clifford ? replică artistul. Clifford și Hepzibah ? Trebuie să judecăm ce-i mai bine pentru ei. Faptul c-au dispărut e o cumplită fatalitate ! Fuga lor o să arunce lumina cea mai funestă asupra acestei întîmplări. Și totuși, pentru acei care-i cunosc, explicația e atît de simplă ! Uluiți și îngroziți de similitudinea dintre moartea aceasta și una care s-a petrecut mai de mult, și care a adus după sine urmări dezastruoase pentru Clifford, nu s-au priceput să facă altceva decît să fugă de la fața locului. Ce greșeală nefericită ! Dacă Hepzibah ar fi strigat în gura mare — dacă Clifford ar fi deschis larg ușa și ar fi anunțat moartea judecătorului — lucrurile, oricît de neplăcute în sine, ar fi avut urmări bune pentru ei. După cît îmi dau eu seama, ar fi contribuit mult să șteargă pata neagră de pe trecutul lui Clifford.

— Cum poate să aibă urmări bune un lucru atît de înfiorător ?

— Pentru că, dacă împrejurările sînt judecate onest și interpretate fără rea-voință, este un lucru evident că moartea judecătorului Pyncheon nu s-a produs prin mijloace necurate. De generații întregi, această formă de moarte a devenit o idiosincrazie în familia sa ; nu survine prea des, e adevărat, dar cînd survine, atacă de obicei indivizi cam de vîrsta judecătorului și se produce în general în tensiunea unei crize de încordare cerebrală sau, poate, într-un acces de furie. Profeția bătrînului Maule a fost probabil întemeiată pe o cunoaștere a acestei predispoziții fizice în familia Pyncheon.

Există o asemănare aproape exactă, pînă la amănunt, între aparențele morții survenite ieri și cele legate de moartea unchiului lui Clifford, întîmplată acum treizeci de ani. E adevărat, a existat un anume aranjament de circumstanțe, pe care nu-i nevoie să le redau, și care a făcut să se creadă posibil — ba, ținînd seama de felul cum privesc oamenii asemenea chestiuni, a făcut să se considere probabil, ba chiar sigur — că bătrînul Jaffrey Pyncheon a murit ucis de mîna lui Clifford.

— De unde proveneau toate acele circumstanțe, din moment ce Clifford era nevinovat, așa cum știm prea bine că este ? întrebă Phoebe.

— Au fost înscenate, răspunse Holgrave, cel puțin eu nutresc de multă vreme această convingere — au fost aranjate după moartea unchiului său, și înainte de a fi făcute publice, de omul care zace acum în salon. Propria lui moarte, atît de asemănătoare cu cealaltă, dar neînsoțită de nici una din acele circumstanțe menite să atragă bănuiala, apare ca o răzbunare divină căzută asupră-i, o pedeapsă pentru mîrșăvia lui și, în același timp, o dovadă a nevinovăției lui Clifford. Dar fuga lor — fuga asta întoarce totul pe dos. S-ar putea să se ascundă pe undeva prin apropiere. Dacă i-am putea aduce înapoi înainte de a se descoperi moartea judecătorului, răul ar putea fi îndreptat.

— Nu trebuie să mai ascundem nici un moment toate astea ! spuse Phoebe. E îngrozitor să ținem asemenea lucruri în inimă ! Clifford este nevinovat. Dumnezeu va face ca acest adevăr să fie văzut. Să deschidem larg ușile și să chemăm pe toți vecinii să vadă adevărul !

— Ai dreptate Phoebe, răspunse Holgrave. Fără îndoială că ai dreptate.

Totuşi artistul nu simţea acea groază, proprie firii blînde şi iubitoare de ordine a lui Phoebe, la gîndul de a se afla în litigiu cu societatea, şi de a fi pus faţă-n faţă cu un eveniment care depăşea normele obişnuite. Şi nici nu se grăbea ca Phoebe să reintre cît mai repede între graniţele vieţii comune. Dimpotrivă, încerca o sălbatică bucurie — ca o floare de o stranie frumuseţe, ce creşte într-un loc singuratic şi înfloreşte în bătaia vîntului — o astfel de floare a fericirii de o clipă culegea din situaţia în care se afla acum. Îi izola pe el şi pe Phoebe de lume, şi-i lega unul de celălalt faptul că numai ei doi aveau cunoştinţă de moartea misterioasă a judecătorului Pyncheon şi că erau nevoiţi să ţină sfat cu privire la ea. Această taină, atîta timp cît putea fi păstrată ca taină, îi ţinea într-o vrajă, o solitudine în mijlocul omenirii, o izolare deplină ca aceea a unei insule în inima oceanului ; o dată divulgată taina, oceanul va năvăli între ei, despărţindu-i fiecare pe alt ţărm. Pînă atunci însă, toate elementele situaţiei lor păreau să-i apropie cît mai mult ; erau ca doi copii care înaintau mînă în mînă, strîngîndu-se unul în celălalt, printr-un coridor bîntuit de umbre. Spectrul cumplit al morţii, care invadase toată casa, îi ţinea încleştaţi în pumnu-i ţeapăn.

Aceste influenţe grăbesc înflorirea unor emoţii care altminteri n-ar fi cunoscut asemenea dezlănţuire. Poate că, într-adevăr, Holgrave intenţionase să le înăbuşe în germene.

— De ce întîrziem atita ? întrebă Phoebe. Taina aceasta mă sufocă ! Haide să deschidem uşile !

— În toată viaţa noastră nu se va mai repeta un moment ca acesta ! observă Holgrave. Phoebe, să fie numai spaima, nimic altceva decît spaima ? Nu simţi nici o bucurie, aşa cum simt eu, care face

din acest moment unicul punct din viață pentru care merita să trăiești ?

— Găsesc că-i un păcat să te gîndești la bucurie într-un asemenea moment, răspunse Phoebe tremurînd.

— Dac-ai ști, Phoebe, prin ce-am trecut cu o oră înainte de sosirea ta ! exclamă artistul. O oră neagră, mizeră și rece ! Prezența mortului de colo arunca o imensă umbră întunecată peste tot ; prefăcea universul — atîta cît puteam eu să înțeleg — într-o scenă de faptă și răsplată mai îngrozitoare încă decît fapta. Înțelegerea acestui lucru mi-a spulberat dintr-o dată tinerețea. Nu mai nădăjduiam să mă mai simt vreodată tînăr ! Lumea părea ciudată, sălbatică, mîrșavă, dușmănoasă ; trecutul meu îmi apărea singuratic și mohorît ; viitorul, o tristețe fără formă, pe care urma s-o torn în forme triste. Dar, Phoebe, ai apărut tu în prag și o dată cu tine s-au ivit și speranța, căldura, bucuria ! Clipa cea neagră a devenit dintr-o dată clipa fericirii. Și nu trebuie să treacă această clipă fără să rostesc adevărul. Te iubesc !

— Cum poți iubi o fată simplă ca mine ? întrebă Phoebe, pe care sinceritatea lui o sili să vorbească. Ai o sumedenie de idei pe care eu m-aș strădui în van să le pot accepta. Și eu... eu la rîndul meu am o serie de înclinații pe care tu n-ai putea să le accepți. Dar asta are mai puțină importanță. Eu nu am destulă pricepere ca să te fac fericit.

— Ești unica mea posibilitate de fericire ! răspunse Holgrave. Nu cred în fericire decît dacă mi-o dăruiești tu.

— Și-apoi, mi-e teamă, urmă Phoebe apropiindu-se tot mai mult de Holgrave chiar în timp ce-i mărturisea cu atîta franchețe îndoielile ce-o mun-

ceau. Mi-e teamă că ai să mă îndepărtezi de pe cărarea liniștită a vieții mele. Ai să mă faci să te urmez prin locuri nestrăbătute de nici o cărare. Și nu pot s-o fac. Nu-mi stă în fire. Am să mă prăbușesc și am să pier.

— Ah, Phoebe ! exclamă Holgrave cu un suspin și un surîs îngîndurat. Va fi cu totul altfel decît prevezi tu. Toate impulsurile care fac să meargă omenirea înainte sînt datorate oamenilor frămîntați de nemulțumiri. Omul fericit se închide între hotarele străvechi. Am o presimțire că de aci înainte destinul meu va fi să cultiv pomi, să fac garduri — poate, la momentul potrivit, să zidesc o casă pentru o altă generație — într-un cuvînt, să mă conformez legilor și practicilor pașnice ale societății. Stabilitatea ta va fi mai puternică decît toate tendințele mele oscilatorii.

— Dar nu vreau să se întîmple astfel ! răspunse Phoebe cu sinceritate.

— Mă iubești ? o întrebă Holgrave. Dacă ne iubim unul pe celălalt, atunci în clipa de față nu mai încape nimic în afară de dragostea noastră. Să ne oprim asupră-i și să ne simțim mulțumiți. Mă iubești, Phoebe ?

— Citești în inima mea, spuse Phoebe lăsîndu-și privirile în jos. Știi că te iubesc.

Și în acest ceas atît de măcinat de îndoieli și de groază, s-a împlinit miracolul fără de care existența omului e pustie. Fericirea care face toate lucrurile adevărate, frumoase și sfinte îi ilumină pe acești doi tineri. Nu mai erau conștienți de nimic din ce-i trist, de nimic din ce-i lipsit de tinerețe. Transfiguraseră pămîntul, transmutîndu-l din nou în paradis, iar pe ei doi în primii oameni din rai. Mortul aflat atît de aproape, fusese dat uitării. În asemenea clipe, nu există moarte ; în asemenea

clipe ți se relevă nemurirea, care învăluie totul în suflarea-i sacră.

Dar cît de curînd se statornicește iarăși greoiul vis pămîntesc !

— Ssst ! făcu Phoebe. E cineva la ușa de afară !

— Acum, vom porni să înfruntăm lumea ! exclamă Holgrave. Fără îndoială, vestea despre vizita judecătorului Pyncheon în această casă și despre fuga lui Hepzibah și a lui Clifford o să-i determine să facă cercetări la fața locului. N-avem altă cale decît să-i înfruntăm. Să deschidem imediat ușa !

Dar, spre surprinderea lor, înainte de a ajunge la ușa dinspre stradă, chiar înainte de a părăsi încăperea în care se petrecuseră cele înfățișate mai sus, se auziră pași în coridorul cel mai îndepărtat. Prin urmare, ușa pe care o știau bine ferecată, pe care Holgrave o văzuse încuiată, iar Phoebe o încercase zadarnic, fusese deschisă pe dinafară. Zgomotul de pași nu era puternic, cutezător, hotărît și inoportun, așa cum ar fi în mod firesc mersul unor străini intrați cu forța într-o locuință în care știu că nu sînt binevenîți. Erau pașii ușori ai unor persoane fie firave, fie vlăguite ; de asemenea, se auzea murmurul amestecat a două glasuri, familiare celor doi care trăgeau cu urechea.

— Să fie cu putință ? întrebă Holgrave.

— Ei sînt ! răspunse Phoebe. Slavă Domnului ! Slavă Domnului !

Și apoi, răspunzînd parcă exclamației șoptite a lui Phoebe, auziră vocea lui Hepzibah rostind mai deslușit :

— Slavă Domnului, frate drag, că am sosit acasă!

— Bine ! Da ! Slavă Domnului ! răspunse Clifford. Posomorîtă casă, Hepzibah ! Dar ai făcut bine că m-ai adus înapoi ! Stai ! Ușa salonului e deschisă. Nu pot să trec pe lîngă ea. Dă-mi voie să

mă duc în chioșc, unde mă odihneam — oh, cîtă vreme îmi pare că a trecut de atunci, acum cu năpasta care a dat peste noi — unde eram atît de fericit cu micuța Phoebe !

Dar casa nu era chiar atît de posomorîtă cum și-o închipuia Clifford. Abia făcuseră cîțiva pași — de fapt zăboveau încă lîngă ușa de la intrare cu acea apatie a oamenilor care și-au ajuns un scop și nu știu ce-ar trebui să facă mai departe — cînd Phoebe le alergă în întîmpinare. Cînd o zări, Hepzibah izbucni în lacrimi. Încercase cu toate puterile ei să meargă înainte, împleticindu-se sub povara necazurilor și răspunderilor, pînă în clipa aceasta, cînd își putea în sfîrșit îngădui să azvîrle povara de o parte. De fapt, nu avea suficientă energie ca s-o zvîrle, dar măcar încetase s-o mai ducă înainte, preferînd să se lase strivită sub greutatea ei. Clifford păru să fie cel mai tare dintre ei doi.

— Iat-o pe mica noastră Phoebe ! Ah, și Holgrave e lîngă ea, exclamă Clifford cu o privire de pătrunzătoare și delicată intuiție, însoțită de un zîmbet frumos, bun, dar melancolic. M-am gîndit la voi doi, urmă el, în timp ce coboram strada și priveam buchetele Alicei în plină floare. Așadar, Florile Paradisului s-au deschis astăzi și în această casă veche și sumbră.

XXI

PLECAREA

Moartea subită a unei personalități atît de marcante în viața socială, ca onorabilul judecător Jaffrey Pyncheon, a stîrnit o senzație (cel puțin în cercurile legate nemijlocit de răposat) care după două săptămîni era departe de a se fi potolit cu totul.

Totuşi, trebuie remarcat că, dintre toate evenimentele care constituie biografia unei persoane, nu există vreunul — de fapt nici unul de asemenea importanță — cu care să se împace lumea mai uşor, decît cu moartea respectivei persoane. În cele mai multe întîmplări şi împrejurări ale vieții, omul este prezent printre noi, amestecat cu evoluția zilnică a lucrurilor, oferind un punct cert de observație. O dată cu moartea sa, nu rămîne decît un gol, o involburare de o clipă — foarte măruntă în comparație cu magnitudinea obiectului înghițit de valuri — cîteva vălurele, înălțîndu-se din adîncurile negre şi izbucnind la suprafața apei. În ce-l priveşte pe judecătorul Pyncheon, s-ar părea, la prima vedere, că felul în care-şi luase rămas bun de la viață era apt să-i creeze o faimă postumă mai amplă şi mai lungă decît cea care însoțeşte de obicei memoria unei personalități distinse. Dar,

cînd cu ajutorul celor mai competente autorităţi profesionale, lumea a înţeles că nu s-a petrecut decît un fapt natural şi că — în afară de cîteva amănunte neesenţiale ce denotau o idiosincrazie a familiei — moartea judecătorului nu era nicidecum ieşită din comun, publicul, cu promptitudinea ce-l caracterizează, uită că măcar existase vreodată. Pe scurt, onorabilul judecător deveni un subiect dat uitării chiar înainte ca jumătate dintre jurnalele districtuale să fi avut timp să arboreze doliu în coloanele lor şi să publice panegiricul de preaslăvire.

Cu toate acestea, prin locurile pe care acest strălucit personaj le frecventase în timpul vieţii, răzbea acum un curent de şoapte subterane, dintre acelea care nu pot fi discutate cu glas tare, la colţ de stradă, fără a încălca elementara bună cuviinţă. Este ciudat cum adeseori moartea cuiva pare să prilejuiască o imagine mai clară asupra răposatului — în favoarea sau în defavoarea acestuia — decît şi-au putut-o forma vreodată oamenii atîta timp cît trăise şi activase în mijlocul lor. Moartea este un fenomen atît de pur încît exclude falsitatea, sau îi dezvăluie zădărnicia ; este piatra de încercare cu ajutorul căreia se dovedeşte ce-i aur şi ce-i metal inferior. Dacă decedatul, oricine ar fi el, s-ar putea reîntoarce la o săptămînă după moarte, s-ar regăsi, invariabil, fie la un nivel mai ridicat, fie la unul mai scăzut decît cel pe care-l ocupase în viaţă în ierarhia opiniei publice. Dar discuţiile sau scandalul despre care vorbim acum, se refereau la evenimente ce avuseseră loc nu mai puţin cu treizeci sau patruzeci de ani în urmă, şi anume la presupusa ucidere a unchiului răposatului judecător. Avizul medicilor cu privire la recenta şi regretata moarte a judecătorului înlăturase aproape cu

totul ideea că în primul caz s-ar fi săvîrşit un omor. Şi totuşi, din cît îşi amintea lumea, existaseră nişte indicii incontestabile că cineva avusese acces în apartamentul personal al bătrînului Jaffrey Pyncheon în clipa sau în preajma morţii acestuia. Sertarele biroului său, aflat într-o cameră vecină cu dormitorul, fuseseră răvăşite ; dispăruseră bani şi anumite obiecte de valoare ; pe cămaşa bătrînului se găsise amprenta unei mîini însîngerate ; şi, printr-un întreg lanţ de deducţii puternic închegate, acuzarea de furt şi de crimă căzuse asupra lui Clifford, care locuia pe atunci împreună cu unchiul său în Casa cu şapte frontoane.

Ori de unde o fi luat naştere, cert e că acum se răspîndi o teorie care explica toate aceste circumstanţe, excluzînd mijlocirea lui Clifford. Mulţi afirmau că întreaga istorie şi luminare a faptelor, atîta amar de vreme învăluite în mister, ar fi fost obţinute de dagherotipist cu ajutorul unui medium din aceia ai hipnotismului, care, în zilele noastre, modifică atît de ciudat aspectele întîmplărilor omeneşti şi fac de ruşine punctele de vedere fireşti ale oricăruia dintre noi prin minunile pe care le văd ei cu ochii închişi.

Potrivit cu această versiune, judecătorul Pyncheon, oricît de exemplar a apărut în portretul schiţat de povestirea noastră, ar fi fost, zice-se, în tinereţe, o secătură incorijibilă. Aşa cum se întîmplă de multe ori, instinctele brutale, animalice, i se dezvoltaseră mult mai de timpuriu decît calităţile intelectuale şi tăria de caracter care l-au făcut, mai tîrziu, atît de remarcabil. Se dovedise pe atunci crud, desfrînat, iubitor de plăceri josnice, cu înclinaţii bestiale, nesăbuit de risipitor şi lipsit de alte resurse materiale în afară de dărnicia unchiului său. Purtările lui îi înstrăinaseră afecţiunea

bătrînului holtei, cîndva foarte legat de nepot. Şi a ieşit la iveală — dar nu pretindem să fi investigat dacă afirmaţiile se bazează pe probe ce ar putea fi susţinute în faţa unei curţi cu juri — că, într-o noapte, tînărul ar fi fost ispitit de diavol să scotocească prin sertarele secrete ale unchiului său, prilej care i se ivise pe nebănuite. În timp ce se afla prins în această îndeletnicire criminală, uşa se deschise brusc. Bătrînul Jaffrey Pyncheon, în cămaşă de noapte, se afla în prag ! Surpriza unei atari descoperiri, tulburarea, alarma, groaza, i-au provocat bătrînului criza unei boli pentru care avea predispoziţii ereditare ; păru să se înece în sînge, şi se prăbuşi pe podea, lovindu-se cu tîmpla de colţul mesei. Ce era de făcut ? Bătrînul, neîndoielnic, murise. Ajutorul medical ar fi sosit prea tîrziu. Dar ce nefericire ar fi fost să fi sosit la timp, căci dacă şi-ar fi recăpătat cunoştinţa, bătrînul şi-ar fi adus aminte de mîrşăvia asupra căreia îşi surprinsese nepotul.

Nu a mai revenit însă la viaţă. Cu îndrăzneala rece care-l caracteriza, tînărul continuă percheziţionarea sertarelor şi găsi un testament, de dată recentă, în favoarea lui Clifford, pe care îl distruse numaidecît, şi unul mai vechi, în favoarea sa, pe care-l lăsă la vedere. Dar înainte de a se retrage, Jaffrey se gîndi că sertarele răvăşite erau o dovadă că cineva vizitase cu scopuri necinstite acea încăpere. Bănuiala, dacă nu era inteligent abătută, ar fi putut să cadă asupra adevăratului vinovat. De aceea, în chiar prezenţa mortului, a pus la cale o înscenare ce urma să-l absolve pe el şi să-l implice pe Clifford, rivalul său, pentru al cărui caracter nutrea în acelaşi timp dispreţ şi repulsie. Ca să fim drepţi, nu credem că a acţionat cu intenţia premeditată de a-l implica pe Clifford într-o acu-

zație de omor. Știind că unchiul său nu murise asasinat, e posibil ca în graba înscenării să nu-i fi trecut prin minte că s-ar putea trage o asemenea concluzie. Dar cînd cazul a luat această întorsătură, primul pas fiind făcut, Jaffrey nu ar mai fi putut da înapoi. Urzise totul cu atîta iscusință, încît la judecarea lui Clifford, vărul său aproape că nu fu nevoit să jure fals, ci doar să se abțină de a oferi unica explicație care ar fi hotărît totul, și anume ce înfăptuise și ce văzuse el însuși.

În felul acesta, păcatul lăuntric săvîrșit de Jaffrey Pyncheon împotriva lui Clifford, era într-adevăr negru și cumplit ; în timp ce manifestarea lui exterioară, adică faptele concrete, erau cele mai mici care pot fi vreodată asociate cu asemenea crimă. Acesta este genul de păcat de care conștiința unui om de înaltă respectabilitate se poate descotorosi foarte ușor. În privirea de ansamblu a onorabilului judecător Pyncheon de mai tîrziu asupra propriei sale vieți, faptul de mai sus a fost trecut cu vederea sau socotit o chestiune scuzabilă. S-a amestecat printre uitatele și iertatele rătăciri ale tinereții și arareori i-a mai acordat vreun gînd.

Să-l lăsăm pe judecător odihnei sale de veci. Nu putem afirma că a fost norocos în ceasul morții. Fără știrea sa, murea fără să lase copii în urmă, cu toate că se căznise atîta să sporească avuțiile pe care le-ar fi moștenit unicul său fiu. La numai o săptămînă după moartea sa, unul din vapoarele din Cunard aduse vestea morții, în urma holerei, a fiului judecătorului Pyncheon, tocmai cînd se pregătea să se îmbarce pentru patrie. În urma acestei nenorociri, Clifford deveni un om bogat ; la fel și Hepzibah ; la fel și fetișcana de la țară și, prin ea, deveni bogat și acel jurat vrăjmaș al

oricărei forme de avuţie şi de conservatorism, vajnicul reformator — Holgrave.

Viaţa lui Clifford era prea aproape de capăt ca să mai merite osteneala şi emoţia unei reabilitări oficiale în stima opiniei publice. Lucrul de care avea el nevoie era dragostea cîtorva, puţini la număr; şi nu admiraţia sau chiar respectul unor necunoscuţi mulţi la număr. Poate că şi aceştia din urmă ar fi fost cîştigaţi, dacă cei cărora le revenea grija pentru bunăstarea lui Clifford ar fi socotit indicat să-l expună la o amarnică reînviere a trecutului, acum cînd condiţia slabei mîngîieri pe care o mai putea el cunoaşte consta tocmai în calmul uitării. O nedreptate ca aceea suferită de el, nu mai cunoaşte remediere. Simulacrul jalnic pe care lumea ar fi fost poate gata să i-l ofere, venind la atîta vreme după ce suferinţa îl zdrobise cu tot plinul ei, nu ar fi fost potrivit decît să stîrnească un rîs mult mai amar decît putea bietul Clifford să îndure. E o realitate (şi ar fi una foarte tristă dacă n-ar sugera şi unele speranţe) că nici o greşeală mare, săvîrşită sau îndurată în răstimpul vieţii noastre muritoare, nu poate fi cu adevărat reparată. Timpul, continuele vicisitudini ale împrejurărilor şi invariabila inoportunitate a morţii fac acest lucru cu neputinţă. Dacă, după o lungă scurgere a anilor, dreptatea pare să se afle din nou în puterea noastră, nu găsim nici o firidă în care s-o aşezăm la vedere. Cel mai bun leac pentru acela care a suferit este să meargă înainte, lăsînd departe, în urmă-i, ceea ce socotise cîndva a fi distrugerea sa ireparabilă.

Şocul morţii judecătorului Pyncheon a avut un efect permanent înviorător şi în cele din urmă binefăcător asupra lui Clifford. Omul acela dur şi masiv fusese coşmarul lui. Nu putuse nici să-şi

tragă respirația atîta timp cît trăise în zona acestei influențe malefice. Prima consecință a libertății, așa cum ne-a dovedit fuga fără țel a lui Clifford, a fost o vibrantă exuberanță. După ce aceasta se potoli, nu căzu din nou în vechea lui letargie intelectuală. E adevărat că niciodată nu a mai atins întreaga măsură a ceea ce ar fi putut să fie capacitatea sa. Dar și-a recăpătat-o îndeajuns cît să-i ilumineze caracterul, să dezvăluie ceva din contururile minunatei sale grații ratate, și să-l facă obiectul unui interes nu mai puțin adînc, deși mai puțin melancolic, al celor din jur. Era neîndoielnic fericit. Dacă ne-am putea îngădui răgazul de a schița un nou tablou al vieții sale zilnice, cu toate mijloacele de care dispunea acum pentru a-și satisface simțul înnăscut al frumosului, scenele din grădină care-l bucuraseră atît de mult, ar apărea, prin comparație, meschine și sordide.

Curînd după cotitura intervenită în soarta lor, Clifford, Hepzibah și mica Phoebe, cu aprobarea artistului, hotărîră să se mute din mohorîta Casă cu șapte frontoane și să se stabilească, deocamdată, în eleganta reședință de la țară a răposatului judecător Pyncheon. Chantecler și familia sa fuseseră transportați mai de mult în acest loc, unde cele două găini se porniră pe un neobosit proces de ouare, cu scopul evident — ca o chestiune de datorie și de conștiință — de a-și perpetua ilustra specie sub auspicii mai favorabile decît avuseseră de o sută de ani încoace. În ziua fixată pentru plecare, eroii principali ai povestirii noastre, inclusiv bunul moș Venner, se aflau reuniți în salon.

— Casa de la țară e foarte frumoasă în ce privește planul arhitectonic, observa Holgrave pe cînd discutau viitoarele aranjamente. Mă mir numai că judecătorul — om cu atîta stare și cu o perspec-

tivă rezonabilă de a-și transmite averea urmașilor săi direcți — nu a simțit nevoia să materializeze în piatră și nu în lemn un specimen atît de frumos de arhitectură. Atunci fiecare generație a familiei ar fi putut modifica interioarele, după gustul și moda epocii ; în timp ce exteriorul, odată cu scurgerea timpului, ar fi adăugat o patină de venerabilă vechime la permanența pe care o socotesc esențială pentru a asigura fericirea fiecărui moment trecător.

— Vai, ce miraculos ți s-au schimbat ideile ! strigă Phoebe privindu-l cu uimire în ochi. O casă de piatră, nu zău ; N-au trecut nici două sau trei săptămîni de cînd doreai ca oamenii să trăiască în adăposturi la fel de fragile și vremelnice ca un cuib de pasăre !

— Ah, Phoebe, ți-am prezis cum o să fie ! răspunse artistul cu un rîs puțin nostalgic. Ai și constatat că am devenit conservator. Și n-aș fi crezut vreodată să ajung astfel. E un lucru de neiertat, mai cu seamă în acest sălaș al nefericirii ereditare și sub ochii portretului de colo, al acestui model de conservatorism, care, în virtutea principiului său, s-a transformat în secularul geniu rău al familiei !

— Portretul acela ! exclamă Clifford părînd să se ferească de privirea-i încruntată. Ori de cîte ori îl privesc, mi se năluceşte o amintire nedeslușită, ce refuză să iasă la lumină. Pare să-mi spună : bogății — bogății nemărginite — bogății de neînchipuit ! Am senzația că pe vremea cînd eram copil, sau poate tînăr, portretul mi-ar fi vorbit, și mi-ar fi destăinuit o taină a bogăției, sau mi-ar fi întins mîna în care ținea documentul scris al unei comori ascunse. Dar toate aceste chestiuni vechi sînt atît

de încețoșate în mintea mea! Ce vis să fi fost ăsta?

— Poate că voi izbuti să-ți reamintesc eu, răspunse Holgrave. Iată! Pun rămășag pe o sută contra unu că niciodată vreo persoană care nu cunoaște taina, n-o să atingă acest arc.

— Un arc secret! strigă Clifford. Ah, îmi amintesc acum! Eu l-am descoperit, într-o după amiază de vară, de mult, de mult de tot, cînd rătăceam prin casă visînd. Dar înțelesul misterios îmi scapă.

Artistul își apăsă degetul pe dispozitivul de care vorbise. Odinioară, probabil, această manevră făcea ca portretul să se depărteze de perete. Dar după o atît de lungă perioadă de nefolosință, mașinăria fusese mîncată de rugină; astfel încît, sub apăsarea lui Holgrave, portretul, cu ramă cu tot, se prăbuși deodată cu fața la pămînt. În felul acesta ieși la iveală o ascunzătoare în zid, în care se afla un obiect acoperit de atîta colb secular, încît cu greu putu fi recunoscut ca fiind un pergament făcut sul. Holgrave îl despături, și le arătă un document străvechi, semnat cu hieroglifele cîtorva căpetenii de triburi indiene, care-l înstăpîneau pe colonelul Pyncheon și urmașii săi, pe veci, asupra unui întins teritoriu din răsărit.

— Acesta este documentul pentru dobîndirea căruia a fost jertfită fericirea și viața Alicei Pyncheon, spuse artistul, referindu-se la legenda scrisă de el. Este documentul pe care l-au căutat zadarnic toți din familia Pyncheon, atîta timp cît avea vreo valabilitate; și în clipa de față, cînd comoara a fost regăsită, și-a pierdut de mult orice valoare.

— Bietul văr Jaffrey! De aici pornea amăgirea lui! exclamă Hepzibah. Pe vremea cînd erau amîndoi tineri, se vede că Clifford o fi plăsmuit vreun basm în jurul acestei descoperiri. Mereu rătăcea

prin casă visînd, și innobila ungherele întunecoase născocind povești. Și sărmanul Jaffrey, care le lua pe toate de adevărate, și-a vîrît în cap că fratele meu a descoperit averea ascunsă a unchiului nostru. A murit cu amăgirea aceasta în minte !

— Spune-mi, i se adresă cu voce înceată Phoebe lui Holgrave, cum se face că tu cunoșteai secretul ?

— Prea iubită Phoebe, răspunse artistul, cum ți-ar plăcea dacă numele tău de familie va fi Maule ? Cît despre secret, este unica moștenire care mi-a revenit de la străbunii mei. Ar fi trebuit să știi mai de mult (numai că mi-era teamă să nu te sperii și să te pierd) că în această lungă dramă de faptă și răsplată, eu îl reprezint pe bătrînul vraci, și probabil că sînt la fel de vraci cît o fi fost și el. Fiul osînditului Matthew Maule, care a clădit această casă, a avut prilejul să zidească firida în zid și să ascundă acolo documentul indian de care atîrnau imensele pretenții teritoriale ale familiei Pyncheon. În felul acesta, Pyncheonii au cumpărat peticul de grădină al lui Maule cu pămînturile lor din răsărit.

— Și acum, interveni moș Venner, bănuiesc că toate revendicările lor nu valorează nici cît lotul unui singur om la ferma mea.

— Moș Venner, strigă Phoebe luînd mîna filozofului în zdrențe, nu trebuie să mai vorbești niciodată de ferma dumitale ! Cîte zile o să ai n-ai să te retragi acolo ! În noua noastră grădină e o căsuță — cea mai drăgălașă căsuță cafeniu-gălbuie pe care ai văzut-o vreodată ; și e cel mai dulce loc, pentru că arată de parcă ar fi clădită din turtă dulce ; avem de gînd să o mobilăm și să o pregătim special pentru dumneata. Și n-ai să mai faci decît ce te trage inima, și ai să fii fericit cîtu-i ziua de lungă, și ai să-l înveselești pe vărul Clifford cu

înțelepciunea și hazul care ți se desprind într-una de pe buze !

— Ah, scumpa mea copilă, grăi moș Venner copleșit de emoție, dacă ai vorbi vreunui bărbat tînăr așa cum mi-ai vorbit mie, om bătrîn, șansa lui de a-și mai păstra un minut în plus inima n-ar mai valora nici cît un nasture de pe haina asta a mea. Și — pe sufletul meu ! — suspinul adînc pe care mi l-a stîrnit, a făcut să-mi sară și ultimul nasture al hainei. Dar nu face nimic ! A fost cel mai fericit suspin pe care l-am scos în viața mea ; și ca să scot asemenea suspin, se vede treaba că am tras în piept o gură de aer din cer. Bine, bine, domnișoară Phoebe ! Or să-mi simtă lipsa vecinii prin grădinile din jur și pe la ușile din dosul caselor ; și mi-e teamă că strada Pyncheon n-o să mai fie aceeași fără moș Venner, care și-o amintește de cînd într-o parte a ei se întindea un cîmp cosit, și de cealaltă parte grădina Casei cu șapte frontoane. Dar ori vin eu la casa voastră de la țară, ori trebuie să veniți voi la ferma mea — una din două ; vă las vouă alegerea !

— O, moș Venner, vino cu noi, numaidecît ! îl rugă Clifford care avea o mare slăbiciune pentru judecata blîndă, domoală și simplă a bătrînului. Vreau să hoinărești pe aproape de jilțul meu, să te pot chema oricînd. Ești unicul filozof pe care l-am cunoscut vreodată a cărui înțelepciune nu are la fund un strop amar.

— Vai de mine ! strigă moș Venner începînd să-și dea seama în parte de valoarea lui. Și cînd te gîndești că în tinerețea mea oamenii mă socoteau printre cei săraci cu duhul. Se vede c-oi fi ca merele crețești de Roxbury ; cu cît le păstrezi mai mult, cu atît se fac mai gustoase. Da ; și vorbele mele de duh, de care pomeneați dumneata și

Phoebe, sînt ca gălbinelele de aur, care nu înfloresc niciodată în lunile calde, dar pot fi văzute uneori licărind chiar şi în decembrie printre firele veştede de iarbă sau pe sub frunzele uscate. Şi voi, prieteni, sînteţi cu toţii bineveniţi la puzderia mea de gălbinele, chiar de-ar fi de două ori pe atîtea !

O trăsură obişnuită, dar frumoasă, de un verde închis, trase în faţa portalului părăginit al vechii case. Grupul ieşi afară şi (cu excepţia lui moş Venner care trebuia să-i urmeze cîteva zile mai tîrziu) luară loc în trăsură. Discutau între ei şi rîdeau voioşi ; şi — aşa cum se întîmplă adeseori în momentele cînd ar trebui să fim sufocaţi de sensibilitate — Clifford şi Hepzibah îşi luară de la reşedinţa strămoşească un ultim rămas bun, la fel de lipsit de emoţie de parcă urmau să se întoarcă acolo să-şi ia ceaiul la ora cinci. Cîţiva plozi dădeau tîrcoale, atraşi de spectacolul neobişnuit al unei trăsuri cu doi cai cenuşii. Recunoscîndu-l printre ei şi pe micul Ned Higgins, Hepzibah îşi vîrî mîna în buzunar şi-i dărui puştiului — primul şi cel mai devotat muşteriu al ei — destui bănuţi de argint cît să-şi poată popula domdanielul[1] cavernei sale gastrice cu o procesiune de patrupede la fel de variată ca aceea din arca lui Noe.

Tocmai cînd trăsura se puse în mişcare, doi oameni trecură prin faţa casei.

— Ei, Dixey, ce spui de asta ? întrebă unul dintre ei. Nevastă-mea a ţinut trei luni de zile o dugheană de mărunţişuri şi a mai dat cinci dolari din buzunar. Bătrîna Pyncheon, după cam tot atîta timp, poftim că pleacă cu trăsura ei proprie şi cu

[1] *Domdaniel* — în mitologia orientală, o fabuloasă peşteră submarină, unde vrăjitorii aduc omagiu anual maimarelui lor.

vreo două sute de mii în buzunar — ţinînd seama de partea ei, a lui Clifford şi a lui Phoebe — ba unii zic că chiar de două ori pe atîta ! Dacă vrei să-i spui baftă, mă rog ; dar dacă trebuie să vedem în asta voia Celui de Sus, atunci nu prea pot să înţeleg.

— Frumoasă treabă ! Frumoasă treabă ! comentă înţeleptul Dixey.

În tot acest timp, izvorul lui Maule, deşi lăsat în părăsire, închega o serie de imagini caleidoscopice, în care un ochi iscusit ar fi putut descifra prevestiri în legătură cu soarta lui Hepzibah şi a lui Clifford, cu cea a urmaşului legendarului vraci, şi a fetei de la ţară asupra căreia acesta aruncase urzeala vrăjitorească a Iubirii. De altminteri, ulmul Pyncheon, cu atîta frunziş cît îi mai lăsase furtuna de septembrie, şoptea şi el profeţii de neînţeles. Iar înţeleptului moş Venner, tîrşindu-şi paşii pe sub portalul dărăpănat, i se năzări că aude un zvon de muzică, şi îşi închipui că duioasa Alice Pyncheon — după ce fusese martora tuturor acestor isprăvi, a nefericirilor trecute şi a fericirii prezente hărăzite neamurilor ei încă în viaţă — atinsese cu bucurie clapele clavecinului, ca semn de adio al unei năluci, şi se înălţase, plutind către ceruri, din Casa cu şapte frontoane.

CUPRINS

Redactor : NICOLAE TEICĂ
Tehnoredactor : TRAIAN ARGĖTOIANU

Apărut 1969. Tiraj 80 175. ex. broşate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 18,73. Coli tipar 13,50. A. nr. 12 770/1969. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 82—32=59.

Tiparul executat sub comanda nr. 90 789 la Combinatul Poligrafic „Casă Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

n. hawthorne

«Literatura americană cunoaşte prima ei perioadă de afirmare în lucrările unor scriitori — poeţi, prozatori şi eseişti — printre care, alături de R.W/Emerson, E.D.Thoreau, H.W. Longfellow, Edgar Allan Poe, H. Melville şi Walt Whitman, numele lui Nathaniel Hawthorne ocupă un loc de mare cinste. Aceşti „şapte mari" de la mijlocul secolului al XIX-lea au făcut primii paşi ce aveau să ducă, în cele din urmă, la eliberarea scrisului american de aservirea faţă de cultura europeană — îndeosebi faţă de cea britanică — şi la plasarea literaturii americane pe orbita literaturii universale.»

MIHAIL BOGDAN

Lei 5

editura pentru literatură